

ZARZĄD WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO

PROGNOZA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO PROJEKTU PROGRAMU REGIONALNEGO FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA WARMII I MAZUR NA LATA 2021-2027

Dokument opracowany przez:

WARMIŃSKO - MAZURSKIE
BIURO PLANOWANIA PRZESTRZENNEGO W OLSZTYNIE

Olsztyn, styczeń 2022

WARMIŃSKO - MAZURSKIE
BIURO PLANOWANIA PRZESTRZENNEGO W OLSZTYNIE

Zespół autorski:

Kierownik Pracowni Projektowej: Agnieszka Mrozek

Projektantki prowadzące: Łucja Krupińska, Katarzyna Krzymowska

Współpraca: Barbara Grządka, Katarzyna Rawa-Gładych, Aleksandra Sudoł, Patrycja Szarek-Iwaniuk, Monika Wróblewska, Katarzyna Wyrzykowska

STRESZCZENIE	3
1. Wstęp.....	8
1.1 Podstawa formalno-prawna i cel Prognozy.....	8
1.2 Uzgodnienia zakresu Prognozy	9
1.3 Metody zastosowane przy sporządzaniu Prognozy	11
1.4 Trudności wynikające z niedostatków techniki lub luk we współczesnej wiedzy napotkanych w trakcie sporządzania Prognozy.....	12
2. Informacje o zawartości, głównych celach projektowanego dokumentu oraz jego powiązaniach z innymi dokumentami	13
2.1 Informacje o zawartości projektu FEWiM 2021-2027	13
2.2 Stosowane w Prognozie zapisy celów szczegółowych	16
2.3 Powiązania projektu FEWiM 2021-2027 z innymi dokumentami.....	18
3. Analiza i ocena istniejącego stanu środowiska	23
3.1 Budowa geologiczna, krajobraz i rzeźba terenu	23
3.2 Dziedzictwo kulturowe, zabytki.....	24
3.3 Gleby i zasoby naturalne	26
3.4 Wody powierzchniowe i podziemne.....	28
3.5 Różnorodność biologiczna (rośliny, zwierzęta, leśnictwo, rolnictwo).....	31
3.6 Prawne formy ochrony przyrody	33
3.7 Zmiany klimatu, zagrożenia naturalne (powodzie, susze).....	36
3.8 Powietrze atmosferyczne	38
3.9 Klimat akustyczny	40
3.10 Zagrożenia poważnymi awariami, promieniowanie elektromagnetyczne	41
3.11 Odpady	42
3.12 Energia odnawialna, efektywność energetyczna	42
3.13 Transport.....	44
3.14 Demografia, zdrowie i jakość życia ludzi	46
4. Charakterystyka i ocena istniejących problemów ochrony środowiska istotnych z punktu widzenia realizacji projektu dokumentu	49
4.1 Ocena uwzględnienia zidentyfikowanych problemów środowiska w projekcie FEWiM 2021-2027	49
4.2 Potencjalne zmiany w środowisku w przypadku braku realizacji projektu FEWiM 2021-2027	51
4.3 Zagrożenia obszarów o dużych walorach przyrodniczych ze szczególnym uwzględnieniem obszarów Natura 2000.....	53
5. Cele ochrony środowiska ustanowione na szczeblu międzynarodowym, wspólnotowym i krajowym, istotne z punktu widzenia projektowanego dokumentu oraz sposób ich uwzględniania w dokumencie.....	58

6. Analiza i ocena przewidywanych znaczących oddziaływań na środowisko skutków realizacji priorytetów FEWiM 2021-2027.....	63
6.1 Fundusze dla gospodarki Warmii i Mazur	65
6.2 Fundusze dla środowiska Warmii i Mazur	72
6.3 Fundusze dla zrównoważonej mobilności miejskiej na Warmii i Mazurach	81
6.4 Fundusze dla transportu na Warmii i Mazurach.....	85
6.5 Fundusze dla edukacji i kompetencji mieszkańców Warmii i Mazur	91
6.6 Fundusze dla rynku pracy Warmii i Mazur	92
6.7 Fundusze dla włączenia i integracji mieszkańców Warmii i Mazur.....	94
6.8 Fundusze dla zdrowia mieszkańców Warmii i Mazur	96
6.9 Fundusze dla kultury i ekoturystyki Warmii i Mazur	97
6.10 Fundusze dla rewitalizacji obszarów miejskich Warmii i Mazur	102
6.11 Podsumowanie przewidywanych znaczących oddziaływań na środowisko z uwzględnieniem oddziaływań skumulowanych.....	106
7. Analiza i ocena oddziaływania projektu FEWiM 2021-2027 na problemy związane ze zmianami klimatycznymi i ochroną różnorodności biologicznej.....	107
7.1 Oddziaływania w kontekście zmian klimatycznych	107
7.2 Oddziaływania w kontekście ochrony różnorodności biologicznej.....	112
8. Sposób i zakres uwzględnienia informacji zawartych w prognozach oddziaływania na środowisko sporządzonych dla innych, przyjętych już, dokumentów powiązanych z projektem FEWiM 2021-2027	115
9. Rozwiązania mające na celu zapobieganie, ograniczanie lub kompensację przyrodniczą negatywnych oddziaływań na środowisko mogących być rezultatem realizacji projektu FEWiM 2021-2027	117
10. Ewentualne rozwiązania alternatywne do rozwiązań zawartych w projekcie FEWiM 2021-2027	122
11. Informacje o możliwym transgranicznym oddziaływaniu na środowisko	122
12. Propozycje dotyczące przewidywanych metod analizy skutków realizacji projektu FEWiM 2021-2027 oraz częstotliwości jej przeprowadzania.....	124
13. Wnioski.....	126
14. Spis literatury	130
15. Spis tabel.....	133
16. Spis rysunków.....	134
17. Załączniki.....	134

STRESZCZENIE

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu programu regionalnego Fundusze Europejskie dla Warmii i Mazur na lata 2021-2027 (FEWiM 2021-2027) stanowi podstawowy element przeprowadzenia postępowania w sprawie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko. Sporządzona została dla projektu programu regionalnego Fundusze Europejskie dla Warmii i Mazur na lata 2021-2027 (FEWiM 2021-2027) przyjętego w dniu 29 września 2021 roku przez Zarząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego.

Proces jej przeprowadzenia oraz zakres oceny określony jest ustawą z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko¹, która zawiera transpozycję do prawodawstwa polskiego dyrektywy 2001/42/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 27 czerwca 2001r. w sprawie oceny wpływu niektórych planów i programów na środowisko².

Głównym celem sporządzenia Prognozy jest ocena skutków wdrażania ustaleń projektu FEWiM 2021-2027 na środowisko, poprzez zbadanie oraz ocenę stopnia i sposobu uwzględnienia aspektów środowiskowych w projekcie Programu. Analiza obejmuje również ocenę występowania oddziaływań skumulowanych, możliwości zastosowania rozwiązań alternatywnych oraz działania zapobiegające, ograniczające i kompensujące zagrożenia.

Przy sporządzaniu Prognozy zastosowano metodę opisową (dominuje w opracowaniu) oraz metodę macierzy, którą wykorzystano do oceny wpływu realizacji projektu Programu na poszczególne komponenty środowiska przyrodniczego w ujęciu tematycznym.

Program FEWiM 2021-2027 stanowi odpowiedź na zdiagnozowane potrzeby i wyzwania określone w strategii „Warmińsko-Mazurskie 2030”³, będąc przy tym spójnym zarówno z polityką UE jak i strategicznymi kierunkami obranymi przez Polskę. Realizuje pięć celów Polityki Spójności finansowanych środkami EFRR oraz EFS+:

- Cel 1. Bardziej konkurencyjna i inteligentna Europa dzięki wspieraniu innowacyjnej i inteligentnej transformacji gospodarczej oraz regionalnej łączności cyfrowej;
- Cel 2. Bardziej przyjazna dla środowiska, niskoemisyjna i przechodząca w kierunku gospodarki zeroemisyjnej oraz odporna Europa dzięki promowaniu czystej i sprawiedliwej transformacji energetycznej, zielonych i niebieskich inwestycji, gospodarki o obiegu zamkniętym, łagodzenia zmian klimatu i przystosowania się do nich, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem, oraz zrównoważonej mobilności miejskiej,
- Cel 3. Lepiej połączona Europa dzięki zwiększeniu mobilności;
- Cel 4. Europa o silniejszym wymiarze społecznym, bardziej sprzyjająca włączeniu społecznemu i wdrażająca Europejski filar praw socjalnych;
- Cel 5. Europa bliższa obywatelom dzięki wspieraniu zrównoważonego i zintegrowanego rozwoju wszystkich rodzajów terytoriów oraz inicjatyw lokalnych.

Wyżej wymienione cele polityki realizowane będą w ramach 12 priorytetów (10 merytorycznych i 2 pomocowe) oraz przypisanych im celów szczegółowych. Priorytety zawarte w FEWiM 2021-2027 to:

1. Fundusze dla Gospodarki Warmii i Mazur,

¹ Ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 247 z późn. zm.).

² Dz.U.L 197 z 21.7.2001, s30-37

³ Warmińsko-Mazurskie 2030.Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego przyjęta Uchwałą Nr XIV/243/20 Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego z dnia 18 lutego 2020 r.

2. Fundusze dla środowiska Warmii i Mazur,
3. Fundusze dla zrównoważonej mobilności miejskiej na Warmii i Mazurach,
4. Fundusze dla transportu na Warmii i Mazurach,
5. Fundusze dla edukacji i kompetencji mieszkańców Warmii i Mazur,
6. Fundusze dla rynku pracy Warmii i Mazur,
7. Fundusze dla włączenia i integracji mieszkańców Warmii i Mazur,
8. Fundusze dla zdrowia mieszkańców Warmii i Mazur,
9. Fundusze dla kultury i ekoturystyki Warmii i Mazur,
10. Fundusze dla rewitalizacji obszarów miejskich Warmii i Mazur,
11. Pomoc techniczna EFRR,
12. Pomoc techniczna EFS+.

Na podstawie analizy wybranych dokumentów strategicznych szczebla międzynarodowego, krajowego i wojewódzkiego stwierdzono, że cele i działania przewidziane w ramach ww. priorytetów są spójne z założeniami analizowanych dokumentów. Projekt programu FEWiM 2021-2027 uwzględnia cele tych dokumentów w stopniu w jakim umożliwiają to jego ramy prawne i finansowe.

W Prognozie opisano stan środowiska województwa warmińsko-mazurskiego. Wyszczególniono kluczowe problemy ochrony środowiska istotne z punktu widzenia projektowanego Programu. Wśród nich znalazły się problemy związane m.in. z: utratą walorów krajobrazowych, zagrożeniami dla różnorodności biologicznej, degradacją powierzchni ziemi, zanieczyszczeniem powietrza, hałasem, nadmiernym wykorzystaniem zasobów środowiska czy zjawiskami suszy i powodzi.

Dokonano analizy stanu środowiska w przypadku braku realizacji projektu Programu. Brak realizacji projektowanego dokumentu spowoduje, iż środki unijne na planowane interwencje nie zostaną przydzielone, a tym samym nie zostaną sfinansowane również przedsięwzięcia ważne dla ochrony środowiska przyrodniczego oraz zdrowia i jakości życia mieszkańców województwa warmińsko-mazurskiego. Projekt FEWiM 2021-2027 pełni kluczową rolę w realizacji działań służących rozwojowi gospodarczo-społecznemu województwa, poprawie jakości życia i zdrowia jego mieszkańców, przy jednoczesnej trosce o środowisko przyrodnicze.

Następnie oceniono potencjalne oddziaływania celów szczegółowych zawartych w projekcie FEWiM 2021-2027 na poszczególne komponenty środowiska, w tym różnorodność biologiczną, powietrze atmosferyczne i klimat, wody powierzchniowe i podziemne, powierzchnie ziemi i gleby, krajobraz, zabytki i dobra naturalne, zdrowie i jakość życia ludzi oraz obszary objęte ochroną przyrody, w tym obszary Natura 2000.

Mając na uwadze cele szczegółowe i zakres wsparcia projektu FEWiM 2021-2027 nie zidentyfikowano znaczącego oddziaływania na cele i przedmiot ochrony istniejących obszarów chronionych, w tym obszarów Natura 2000 oraz na zachowanie ich trwałości.

Poziom ogólności projektowanego dokumentu (ramowy charakter działań, brak alokacji przestrzennej poszczególnych działań) sprawia, iż ocena oddziaływania na środowisko ma charakter mocno zgeneralizowany. Na podstawie celów szczegółowych i ich zakresu wsparcia wskazano istotne aspekty środowiskowe oraz generalny charakter potencjalnych oddziaływań (spodziewane skutki pozytywne i negatywne). Wskazano na następujący rodzaj oddziaływań: oddziaływanie pozytywne (oddziaływanie uważane za powodujące poprawę w stosunku do sytuacji wyjściowej), oddziaływanie negatywne (oddziaływanie uważane za powodujące niekorzystną zmianę w stosunku do sytuacji wyjściowej), oddziaływanie neutralne (oddziaływanie niepowodujące ani poprawy ani pogorszenia w stosunku do stanu wyjściowego), oddziaływania niejednoznaczne (zarówno

pozytywne, jak i negatywne; pozytywne i neutralne; negatywne i neutralne). Określono również typ oddziaływań, wyróżniono oddziaływania bezpośrednie, pośrednie i wtórne.

Znaczna część przedsięwzięć, która będzie realizowana w ramach celów szczegółowych projektu Programu będzie miała neutralny wpływ na środowisko. Dotyczy to głównie projektów prospołecznych zaliczanych do projektów „miękkich” (nieinwestycyjnych), których celem jest edukacja i podnoszenie kompetencji mieszkańców województwa, a także stworzenie dla nich wsparcia na rynku pracy, usług zdrowotnych i społecznych (priorytety: Fundusze dla edukacji i kompetencji mieszkańców Warmii i Mazur, Fundusze dla rynku pracy Warmii i Mazur, Fundusze dla włączenia i integracji mieszkańców Warmii i Mazur, Fundusze dla zdrowia mieszkańców Warmii i Mazur). Działania powyższe będą jednocześnie szczególnie pozytywnie oddziaływać na zdrowie i jakość życia społeczności regionu.

W ramach priorytetu Fundusze dla gospodarki Warmii i Mazur wspierana będzie działalność badawczo-rozwojowa, cyfryzacja, e-usługi, rozwój konkurencyjności MŚP, rozwijanie umiejętności i przedsiębiorczość. Realizacja celów ww. priorytetu niewątpliwie pozytywnie wpłynie na jakość życia mieszkańców. Projekty zawierające innowacje w obszarze zielonej gospodarki będą oddziaływać pozytywnie na takie komponenty środowiska przyrodniczego jak bioróżnorodność, klimat i powietrze atmosferyczne, wody powierzchniowe i podziemne, powierzchnie ziemi i gleby. Wynikający z realizacji celów ww. priorytetu rozwój gospodarczy oparty na innowacyjności, inteligentnych specjalizacjach oraz zielonej gospodarki przełoży się na podniesienie jakości życia ludzi oraz poprawę jakości środowiska przyrodniczego.

Priorytetem ukierunkowanym na poprawę jakości środowiska województwa jest priorytet Fundusze dla środowiska Warmii i Mazur. Realizacja celów w jego ramach będzie pozytywnie oddziaływać na poszczególne elementy środowiska, w tym: powietrze i klimat poprzez zmniejszanie ilości gazów cieplarnianych, ograniczenie wykorzystywania paliw stałych oraz zwiększenie udziału OZE, a także poprzez wspieranie działań przystosowujących do zmian klimatu i adaptacji do nich, wody powierzchniowe i podziemne poprzez między innymi uzupełnienie braków w kanalizacji sanitarnej, zasobów naturalnych dzięki wzmocnieniu gospodarki zasobooszczędnej o obiegu zamkniętym. Ochrona bioróżnorodności będzie realizowana poprzez działania prowadzące do zachowania i przywracania stanu siedlisk przyrodniczych oraz populacji gatunków zagrożonych, a także poprzez jej ochronę na obszarach miejskich i pozamiejskich oraz zrównoważone wykorzystanie turystyczne obszarów chronionych.

Realizacja działań w ramach priorytetu Fundusze dla zrównoważonej mobilności miejskiej przyczyni się do poprawy jakości środowiska przyrodniczego, w tym przede wszystkim stanu powietrza atmosferycznego poprzez dalszy dynamiczny rozwój transportu publicznego przyjaznego środowisku.

Podobnie realizacja działań z zakresu priorytetu Fundusze dla transportu na Warmii i Mazurach wpłynie pozytywnie szczególnie na jakość powietrza atmosferycznego, a także poprawę klimatu akustycznego, a tym samym na zdrowie i jakość życia mieszkańców województwa. Ograniczenie emisji zanieczyszczeń powietrza wpłynie pozytywnie również na zabytki, będzie to oddziaływanie wtórne.

Oddziaływań pozytywnych na zabytki można spodziewać się także poprzez wykonanie działań z zakresu priorytetu Fundusze dla kultury i ekoturystyki Warmii i Mazur. Przewidywane działania spowodują poprawę stanu technicznego zabytków oraz stworzą możliwość ich szerszego wykorzystania turystycznego. Priorytet skierowany jest na

wzmocnienie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym. Większość przedsięwzięć będzie miało charakter organizacyjny, stąd ich wpływ na poszczególne komponenty środowiska przyrodniczego będzie na ogół neutralny.

W ramach priorytetu Fundusze dla rewitalizacji obszarów miejskich Warmii i Mazur realizowane będą działania, które poprzez tworzenie atrakcyjnych przestrzeni miejskich oraz poprawie bezpieczeństwa i warunków bytowych mieszkańców pozytywnie wpłyną na jakość życia ludzi.

Oddziaływania potencjalnie negatywne związane będą głównie z fazą realizacji działań inwestycyjnych, które wiążą się z przekształceniem i zajęciem terenu, generują emisję zanieczyszczeń i hałas. Będą to na ogół oddziaływania o charakterze lokalnym i krótkotrwałym. Na etapie eksploatacji negatywne oddziaływania będą zależne od rodzaju i skali danego przedsięwzięcia, na przykład realizacja farm wiatrowych może przyczynić się do wzrostu śmiertelności awifauny oraz nietoperzy na skutek kolizji z turbinami wiatrowymi, realizacja infrastruktury drogowej może przyczynić się do fragmentacji siedlisk oraz kolizji zwierząt z pojazdami, inwestycje prowadzone w strefie Zalewu Wiślanego mogą potencjalnie negatywnie wpłynąć na faunę związaną z tym siedliskiem. Wzrost przestrzeni atrakcyjnych turystycznie może skutkować wzmożonym ruchem turystycznym i związaną z nim presją na środowisko. Przy czym konkretne przedsięwzięcia zgodnie z przepisami prawa będą podlegały ocenie oddziaływania na środowisko, której wyniki winny być respektowane.

Ze względu na ogólny charakter projektu Programu – brak dokładnie sprecyzowanych przedsięwzięć i ich lokalizacji – trudno określić możliwą kumulację oddziaływań. Można jedynie wnioskować, iż może ona być prawdopodobna kiedy przedsięwzięcia będą lokalizowane w obrębie już istniejących bądź planowanych do lokalizacji inwestycji. Stąd istotny będzie właściwy wybór alokacji przestrzennej danego przedsięwzięcia.

Duża część przedsięwzięć realizowanych w ramach projektu FEWiM 2021-2027 wpłynąć będzie na ograniczenie emisji gazów cieplarnianych, a tym samym wniosą wkład na rzecz przeciwdziałania zmianom klimatu. Istotne będą działania dotyczące adaptacji do zmian klimatu.

Ograniczenie zmian klimatu ma istotny wpływ na stan bioróżnorodności, stąd działania, które mają znaczenie w ograniczeniu zmian klimatycznych oraz ich skutków wpłyną także pozytywnie na bioróżnorodność. Wszelkie działania przyczyniające się do poprawy jakości środowiska oraz ochrony zasobów naturalnych będą wpływać pozytywnie na różnorodność biologiczną poprzez zachowanie bądź poprawę jakości siedlisk przyrodniczych.

W Prognozie wskazano zalecenia ograniczające, eliminujące bądź kompensujące ewentualne negatywne oddziaływania wynikające z realizacji celów szczegółowych projektu Programu.

W związku ze strategicznym charakterem projektu FEWiM 2021-2027 oraz faktem, że przedstawia on cele bez szczegółowych informacji dotyczących informacji lokalizacyjnych, dokładnego zasięgu i umiejscowienia w przestrzeni, a także technologii, w jakiej zostaną zrealizowane konkretne przedsięwzięcia realizowane w ramach celów szczegółowych nie ma możliwości wskazywania rozwiązań alternatywnych dla poszczególnych przedsięwzięć. Jednocześnie uznano, że niekorzystny byłoby brak wdrożenia w życie przedmiotowego projektu dokumentu. Wynika to zarówno z analizy jego zapisów, ale również z analizy stanu środowiska i problemów środowiskowych zdiagnozowanych na obszarze województwa.

Realizacja projektu FEWiM 2021-2027 nie powinna powodować znaczącego transgranicznego oddziaływania na środowisko. Charakter większości typów przedsięwzięć

przewidywanych do wsparcia wykazuje, że skala ich oddziaływań będzie miała zasięg lokalny.

Projekt Programu zawiera wskaźniki dla każdego celu szczegółowego związane z oddziaływaniem realizowanych przedsięwzięć zarówno na środowisko przyrodnicze jak i otoczenie społeczno-gospodarcze, na podstawie których będzie prowadzony monitoring wdrażanych rozwiązań.

W końcowej części Prognozy zestawiono wnioski uzyskane w efekcie analizy kontekstu środowiskowego projektu Programu.

Podsumowując należy stwierdzić, iż rozwój gospodarczy województwa w wyniku realizacji projektu FEWiM 2021-2027 będzie realizowany z poszanowaniem środowiska przyrodniczego zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju.

1. WSTĘP

Podstawą opracowania niniejszej Prognozy oddziaływania na środowisko jest projekt programu regionalnego Fundusze Europejskie dla Warmii i Mazur 2021-2027 (zwany dalej FEWiM 2021-2027) przyjęty przez Zarząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego w dniu 29 września 2021 roku.

Program FEWiM 2021-2027 realizuje pięć celów Polityki Spójności finansowanych środkami EFRR oraz EFS+. Stanowi odpowiedź na zdiagnozowane potrzeby i wyzwania określone w strategii „Warmińsko-Mazurskie 2030”⁴, będąc przy tym spójnym zarówno z polityką UE, jak i strategicznymi kierunkami obranymi przez Polskę. Realizacja przyjętych w projekcie dokumentu priorytetów i celów szczegółowych będzie się wiązała z wykonywaniem określonych działań i zadań inwestycyjnych. Powyższe działania powinny odbywać się w sposób uwzględniający zrównoważony rozwój oraz wymagania ochrony środowiska, co pozostaje w zgodzie z wymaganiami Polityki ekologicznej państwa.

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu FEWiM 2021-2027 stanowi podstawowy element przeprowadzenia postępowania w sprawie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko.

Przygotowując Prognozę wzięto pod uwagę szczególne cechy obszaru objętego oddziaływaniem w wyniku realizacji FEWiM 2021-2027, a przede wszystkim uwarunkowania przyrodnicze i krajobrazowe województwa warmińsko-mazurskiego.

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu Fundusze Europejskie dla Warmii i Mazur 2021-2027 została wykonana w Warmińsko-Mazurskim Biurze Planowania Przestrzennego w Olsztynie.

Niniejsza Prognoza została opracowana ze świadomością, iż specyfika strategicznego dokumentu określającego sposoby wydatkowania funduszy europejskich oraz ogólność formułowania ich zapisów mogą skutkować ich wielokierunkową interpretacją, wieloznacznością, i co za tym idzie, dużym subiektywizmem oceny.

1.1 Podstawa formalno-prawna i cel Prognozy

Podstawą prawną opracowania Prognozy oddziaływania na środowisko jest ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko⁵ (zwana dalej ustawą OOŚ), która zawiera transpozycję do prawodawstwa polskiego dyrektywy 2001/42/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 27 czerwca 2001r. w sprawie oceny wpływu niektórych planów i programów na środowisko⁶.

Zgodnie z art. 46 ust. 1 pkt 2 ww. ustawy OOŚ projekt programu FEWiM 2021-2027 należy do dokumentów, dla których wymagane jest przeprowadzenie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko oraz sporządzenie prognozy oddziaływania na środowisko (art.51 ust.1).

⁴ Warmińsko-Mazurskie 2030.Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego przyjęta Uchwałą Nr XIV/243/20 Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego z dnia 18 lutego 2020 r.

⁵ Ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 247 z późn. zm.).

⁶ Dz.U.L 197 z 21.7.2001, s. 30-37

W toku prac planistycznych Prognoza oddziaływania na środowisko projektu programu regionalnego FEWiM 2021-2027 podlegać będzie opiniowaniu i uzgadnianiu przez właściwe, wymagane prawem organy i instytucje. Podlegać będzie również udostępnieniu opinii społecznej na etapie wyłożenia do publicznych konsultacji.

Przy opracowaniu Prognozy uwzględniono także obowiązujące przepisy prawa wspólnotowego i krajowego oraz konwencje i umowy międzynarodowe.

Celem strategicznej oceny oddziaływania na środowisko, w ramach której opracowuje się prognozę oddziaływania na środowisko, jest wskazanie w jakim stopniu realizacja ustaleń projektowanego dokumentu może powodować negatywne lub pozytywne skutki w środowisku.

Celem Prognozy jest również dostarczenie społeczeństwu, a także wszystkim organom uczestniczącym w procedurze opracowania i przyjęcia dokumentu FEWiM 2021-2027, niezbędnych informacji na temat potencjalnych skutków dla środowiska, jakie niesie wdrażanie tego dokumentu.

Istotnym celem Prognozy jest także poszukiwanie i wskazanie możliwości rozwiązań planistycznych zabezpieczających środowisko i przeciwdziałających negatywnemu oddziaływaniu na nie.

Prognoza jest opracowaniem wspomagającym proces decyzyjny związany z zaopiniowaniem i przyjęciem dokumentu FEWiM 2021-2027 oraz współtworzącym go, bowiem wnioski i rekomendacje wynikające z prognozy powinny być zawarte w ostatecznym tekście dokumentu.

Prowadzone oceny uwzględniają duży poziom ogólności ocenianego dokumentu wyrażający się jego ramowym charakterem, brakiem szczegółowych kryteriów wyboru projektów, a także brakiem wskazań przestrzennych. W związku z powyższym, najistotniejszą rolę odgrywa trafność procesów decyzyjnych, właściwa identyfikacja celów samego dokumentu, ocena skutków ich realizacji oraz ocena czy kwestie środowiskowe zostały w nich należycie ujęte, tj. w sposób optymalny dla jego ochrony.

1.2 Uzgodnienia zakresu Prognozy

Ustawa OOŚ w art. 53 nakłada obowiązek uzgadniania zakresu i stopnia szczegółowości informacji wymaganych w prognozie oddziaływania na środowisko z właściwymi organami, o których mowa w art. 57 i art. 58.

Zgodnie z wymogami ww. ustawy zakres prognozy projektu programu Fundusze Europejskie dla Warmii i Mazur 2021-2027 został uzgodniony z następującymi organami:

- Regionalnym Dyrektorem Ochrony Środowiska w Olsztynie (pismo z dnia 14 lipca 2021 r., znak WOOŚ.411.94.2021.AD);
- Warmińsko-Mazurskim Państwowym Wojewódzkim Inspektorem Sanitarnym (pismo z dnia 06.08.2021 r., znak ZNS.9022.3.42.2021.SG);
- Urzędem Morskim w Gdyni (pismo z dnia 03.08.2021 r., znak INZ.8103.79.2021.AD).

Zgodnie z wytycznymi ww. organów zakres prognozy powinien być zgodny z art.51 ust. 2 oraz art. 52 ust. 1 i 2 ww. ustawy i zawierać powinien:

- informacje o zawartości, głównych celach projektowanego dokumentu oraz jego powiązaniach z innymi dokumentami,
- informacje o metodach zastosowanych przy sporządzaniu prognozy,

- propozycje dotyczące przewidywanych metod analizy skutków realizacji postanowień projektowanego dokumentu oraz częstotliwości jej przeprowadzania,
- informacje o możliwym transgranicznym oddziaływaniu na środowisko,
- streszczenie sporządzone w języku niespecjalistycznym.

Prognoza powinna określać, analizować i oceniać:

- istniejący stan środowiska oraz potencjalne zmiany tego stanu w przypadku braku realizacji projektowanego dokumentu,
- stan środowiska na obszarach objętych przewidywanym znaczącym oddziaływaniem,
- istniejące problemy ochrony środowiska istotne z punktu widzenia realizacji projektowanego dokumentu, w szczególności dotyczące obszarów podlegających ochronie na podstawie ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody,
- cele ochrony środowiska ustanowione na szczeblu międzynarodowym, wspólnotowym i krajowym, istotne z punktu widzenia projektowanego dokumentu, oraz sposoby, w jakich te cele i inne problemy środowiska zostały uwzględnione podczas opracowywania dokumentu,
- przewidywane znaczące oddziaływania, w tym oddziaływania bezpośrednie, pośrednie, wtórne, skumulowane, krótkoterminowe, średnioterminowe i długoterminowe, stałe i chwilowe oraz pozytywne i negatywne, na cele i przedmiot ochrony obszaru Natura 2000 oraz integralność tego obszaru, a także na inne elementy środowiska (w szczególności na: różnorodność biologiczną, zwierzęta, rośliny, wodę, powietrze, powierzchnię ziemi, krajobraz, klimat, zasoby naturalne, zabytki, dobra materialne i ludzi).

Prognoza powinna uwzględniać zależności między elementami środowiska i między oddziaływaniami na te elementy.

W realizacji Prognozy uwzględniono również informacje i zalecenia. Według Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Olsztynie prognoza do projektu analizowanego programu regionalnego Fundusze Europejskie dla Warmii i Mazur powinna przede wszystkim:

- dokonać oceny potencjalnych skutków dla środowiska w wyniku wdrażania jego zapisów,
- dokonać oceny wpływu realizacji celów, kierunków i zadań ujętych w programie na poszczególne komponenty środowiska, w szczególności na obszary chronione, na ochronę środowiska kulturowego oraz na zdrowie ludzi,
- przedstawić rodzaje oddziaływań i ich wpływ na środowisko,
- sformułować rekomendacje, wnioski i propozycje zmian zapisów, które powinny zostać wzięte pod uwagę przy formułowaniu ostatecznej wersji FEWiM (tj. przedłożonej do uchwalenia),
- dokonać oceny pozytywnych i negatywnych skutków dla środowiska
- przedstawić kryteria oceny oddziaływania i rodzaj oddziaływania.

Reasumując powyższe, przedmiotowa prognoza powinna:

- zawierać ocenę projektu FEWiM z punktu widzenia ochrony środowiska jako całości (ocenie należy zatem poddać wszystkie elementy środowiska, na które ustalenia Programu mogą wywierać wpływ przekształcający),
- zawierać ocenę racjonalności i efektywności wykorzystania środowiska naturalnego w trakcie realizacji Programu, respektując zasady zrównoważonego rozwoju,

- zawierać analizę zagrożeń oraz skutków, które dla środowiska, w tym dla obszarów i gatunków chronionych, mogą stanowić zaprojektowane do zrealizowania w programie FEWiM zadania,
- przedstawić propozycje rozwiązań, które mogą przyczynić się zmniejszenia, ograniczenia lub eliminacji tych zagrożeń,
- ustalić, na ile realizacja celów i priorytetów przyjętych w Programie, pozwoli na zachowanie istniejących wartości środowiska, wzbogaci lub odtworzy obniżone wartości środowiska oraz w jakim stopniu będą potęgować zagrożenia już istniejące.

Warmińsko-Mazurski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny uznał, iż z uwagi na ogólny (strategiczny) charakter ustaleń projektowanego dokumentu, nie jest konieczne określenie dodatkowych wymagań odnośnie informacji, jakie powinny znaleźć się w prognozie. Zwraca jednak uwagę, że zgodnie z art. 52 ust 1 ustawy OOS⁷ informacje zawarte w prognozie powinny być opracowane stosownie do stanu współczesnej wiedzy i metod oceny oraz dostosowane do zawartości i stopnia szczegółowości projektowanego dokumentu.

Według Dyrektora Urzędu Morskiego w Gdyni, prognoza oddziaływania na środowisko powinna uwzględniać obszary chronione, o których mowa w art. 6 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2021r. poz.1098) zlokalizowane na obszarach morskich i w pasie nadbrzeżnym, powinna określać wpływ realizacji zapisów projektu programu na środowisko morskie, w tym na strefę brzegową i wartości przyrodnicze, z uwzględnieniem wpływu na stan siedlisk przyrodniczych, gatunków roślin i zwierząt oraz ich siedlisk, dla których wyznaczono morskie obszary Natura 2000, a także na integralność i spójność tych obszarów. Prognoza oddziaływania na środowisko powinna także uwzględniać oddziaływania o charakterze pozytywnym. W przypadku zdiagnozowania potencjalnych negatywnych oddziaływań na środowisko morskie, mogących być rezultatem realizacji projektu Programu, należy określić rozwiązania mające na celu zapobieganie i ograniczanie tych oddziaływań.

1.3 Metody zastosowane przy sporządzaniu Prognozy

Zgodnie z artykułem 52 ust. 1 ustawy o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko⁸, informacje zawarte w prognozie oddziaływania na środowisko powinny być opracowane stosownie do stanu współczesnej wiedzy i metod oceny. Powinny być także dostosowane do zawartości i stopnia szczegółowości projektu Programu oraz jego miejsca w systemie programowania rozwoju regionu.

Głównym wyznacznikiem badań podjętych w Prognozie oddziaływania na środowisko jest ocena celów (działań) zawartych w projekcie dokumentu Fundusze Europejskie dla Warmii i Mazur 2021-2027 pod kątem ich wpływu na środowisko przyrodnicze oraz zdrowie i jakość życia ludzi.

⁷ Ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 247 z późn. zm.).

⁸ Ibidem

Przy sporządzaniu prognozy zastosowano metodę opisową oraz metodę macierzy. Dominuje metoda opisowa.

Metoda opisowa polegała na charakterystyce stanu środowiska przyrodniczego województwa, zagrożeń dla środowiska przyrodniczego i wskazaniu potencjalnych skutków, jakie mogą wystąpić w środowisku w wyniku realizacji ustaleń projektu dokumentu, a także analizę celów ochrony środowiska przyrodniczego ustanowionych na szczeblu międzynarodowym, krajowym i regionalnym pod kątem sposobów, w jakich te cele zostały uwzględnione w projekcie Fundusze Europejskie dla Warmii i Mazur 2021-2027. Stan zasobów środowiska przedstawiono w oparciu o analizę materiałów źródłowych i danych zastanych (desk research), obejmujących w szczególności dokumenty strategiczne, dane Państwowego Monitoringu Środowiska, Głównego Urzędu Statystycznego, Państwowego Instytutu Geologicznego i innych baz danych, a także opracowania kartograficzne oraz literaturę specjalistyczną. Spis wykorzystanych materiałów źródłowych umieszczono na końcu opracowania w rozdziale Materiały źródłowe. Ponadto wykorzystano wiedzę przyrodniczą popartą doświadczeniem własnym.

Ocena wpływu realizacji dokumentu na poszczególne komponenty środowiska przyrodniczego w ujęciu tematycznym została przedstawiona metodą macierzy. Metoda macierzy polega na stworzeniu tabeli (macierzy), w której zestawiono cele szczegółowe projektu dokumentu z ocenianymi komponentami, w celu dokonania odpowiednio oceny wpływu. Na podstawie macierzy zidentyfikowano typ potencjalnych oddziaływań (pozytywne, neutralne, negatywne) oraz rodzaj oddziaływań (bezpośrednie, pośrednie, wtórne) poszczególnych celów projektu FEWiM 2021-2027 na elementy środowiska przyrodniczego oraz zdrowie i jakość życia ludzi.

W odniesieniu do celów w ramach, których będą realizowane „projekty miękkie”, ocenę wpływu na poszczególne komponenty środowiska przyrodniczego dokonano w sposób opisowy nie wykorzystując macierzy, gdyż realizacja celów ukierunkowanych na aspekty społeczne, takie jak edukacja, opieka zdrowotna, rynek pracy, generują głównie oddziaływania neutralne na elementy środowiska przyrodniczego.

Poziom ogólności projektowanego dokumentu (ramowy charakter działań, brak alokacji przestrzennej poszczególnych działań) sprawia, iż także ocena oddziaływania na środowisko ma charakter mocno zgeneralizowany. Na podstawie celów rozwojowych i ich zakresu wsparcia wskazano istotne aspekty środowiskowe oraz generalny charakter potencjalnych oddziaływań (spodziewane skutki pozytywne i negatywne).

1.4 Trudności wynikające z niedostatków techniki lub luk we współczesnej wiedzy napotkanych w trakcie sporządzania Prognozy

Trudności, jakie pojawiły się w toku sporządzania niniejszej Prognozy związane są przede wszystkim z otwartą formułą dokumentu. Projekt FEWiM 2021-2027 jest dokumentem szczebla wojewódzkiego, charakteryzującym się znacznym stopniem ogólności. Wyznacza ramy i kierunki rozwoju zmian i procesów planowanych do realizacji sferze społeczno-gospodarczej oraz środowiskowej, w odniesieniu do których prognoza oddziaływania na środowisko posiada charakter hipotetyczny. Na podstawie zapisów nie można jednoznacznie stwierdzić, w jaki dokładnie sposób będzie przebiegała realizacja celów szczegółowych ujętych projekcie dokumentu, jaki będzie termin realizacji działań oraz ich precyzyjna lokalizacja.

Podczas pracy nad Prognozą nie napotkano istotnych trudności związanych z niedostatkami techniki lub luk we współczesnej wiedzy. Województwo warmińsko-mazurskie posiada duży zasób analiz oraz programów sektorowych o dużej aktualności. Większość programów posiada wykonane Prognozy oddziaływania na środowisko, co znacznie zwiększa ilość i wiarygodność danych.

2. INFORMACJE O ZAWARTOŚCI, GŁÓWNYCH CELACH PROJEKTOWANEGO DOKUMENTU ORAZ JEGO POWIĄZANIACH Z INNYMI DOKUMENTAMI

2.1 Informacje o zawartości projektu FEWiM 2021-2027

Cele programu

Dokument pt. „Fundusze Europejskie dla Warmii i Mazur na lata 2021-2027” odnosi się do potrzeb i wyzwań zdiagnozowanych w Strategii rozwoju społeczno-gospodarczego województwa „Warmińsko-Mazurskie 2030”. Dokument FEWiM jest spójny z krajowymi i europejskimi dokumentami strategicznymi. Określone w nim cele odpowiadają wizji rozwoju UE po 2020 roku, a ich realizacja przyczyni się do zniwelowania luk przy jednoczesnym tworzeniu warunków do wzrostu społecznego i gospodarczego regionu Warmii i Mazur.

W dokumencie określono obszary, które zostaną objęte interwencją: gospodarka i cyfryzacja, środowisko, klimat i energia, transport, edukacja, rynek pracy, włączenie społeczne, zdrowie, kultura i turystyka oraz rewitalizacja obszarów miejskich.

Zawartość programu Fundusze Europejskie dla Warmii i Mazur na lata 2021-2027

Dokument składa się z następujących rozdziałów:

1. Strategia programu: główne wyzwania w zakresie rozwoju oraz działania podejmowane w ramach polityki
2. Priorytety
3. Plan finansowy
4. Warunki podstawowe
5. Instytucje Programu
6. Partnerstwo
7. Komunikacja i eksponowanie
8. Stosowanie kosztów jednostkowych, płatności ryczałtowych, stawek ryczałtowych i finansowania niepowiązanego z kosztami.

Program Fundusze Europejskie dla Warmii i Mazur 2021-2027 będzie realizował pięć celów Polityki Spójności finansowanych ze środków Funduszy Europejskich (EFRR oraz EFS+):

- Cel 1. Bardziej konkurencyjna i inteligentna Europa dzięki wspieraniu innowacyjnej i inteligentnej transformacji gospodarczej oraz regionalnej łączności cyfrowej,
- Cel 2. Bardziej przyjazna dla środowiska, niskoemisyjna i przechodząca w kierunku gospodarki zeroemisyjnej oraz odporna Europa dzięki promowaniu czystej i sprawiedliwej transformacji energetycznej, zielonych i niebieskich inwestycji, gospodarki o obiegu zamkniętym, łagodzenia zmian klimatu i przystosowania się do nich, zapobieganiu ryzyku i zarządzaniu ryzykiem, oraz zrównoważonej mobilności miejskiej,
- Cel 3. Lepiej połączona Europa dzięki zwiększeniu mobilności,
- Cel 4. Europa o silniejszym wymiarze społecznym, bardziej sprzyjająca włączeniu społecznemu i wdrażająca Europejski filar praw socjalnych,

- Cel 5. Europa bliższa obywatelom dzięki wspieraniu zrównoważonego i zintegrowanego rozwoju wszystkich rodzajów terytoriów oraz inicjatyw lokalnych.

Wyżej wymienione cele polityki oraz wspomniane kierunki interwencji będą realizowane przez 12 priorytetów, w tym 10 merytorycznych i 2 pomocowe oraz przypisane im cele szczegółowe:

1. Fundusze dla Gospodarki Warmii i Mazur:

- rozwijanie i wzmocnienie zdolności badawczych i innowacyjnych oraz wykorzystywanie zaawansowanych technologii,
- czerpanie korzyści z cyfryzacji dla obywateli, przedsiębiorstw, organizacji badawczych i instytucji publicznych,
- wzmocnienie trwałego wzrostu i konkurencyjności MŚP oraz tworzenie miejsc pracy w MŚP, w tym poprzez inwestycje produkcyjne,
- rozwijanie umiejętności w zakresie inteligentnej specjalizacji, transformacji przemysłowej i przedsiębiorczości.

2. Fundusze dla środowiska Warmii i Mazur:

- wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych,
- wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju,
- wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego,
- wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej,
- wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej,
- wzmocnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia.

3. Fundusze dla zrównoważonej mobilności miejskiej na Warmii i Mazurach:

- wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej.

4. Fundusze dla transportu na Warmii i Mazurach:

- rozwój i udoskonalanie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawę dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej.

5. Fundusze dla edukacji i kompetencji mieszkańców Warmii i Mazur:

- poprawa równego dostępu do wysokiej jakości usług sprzyjających włączeniu społecznemu w zakresie kształcenia, szkoleń i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój łatwo dostępczej infrastruktury, w tym poprzez wspieranie odporności w zakresie kształcenia i szkolenia na odległość oraz online,
- poprawa jakości, poziomu włączenia społecznego i skuteczności systemów kształcenia i szkolenia oraz ich powiązania z rynkiem pracy – w tym przez walidację uczenia się pozaformalnego i nieformalnego, w celu wspierania nabywania kompetencji kluczowych, w tym umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, oraz przez wspieranie wprowadzania dualnych systemów szkolenia i przygotowania zawodowego,
- wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne

i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami,

- wspieranie uczenia się przez całe życie, w szczególności elastycznych możliwości podnoszenia i zmiany kwalifikacji dla wszystkich, z uwzględnieniem umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, lepsze przewidywanie zmian i zapotrzebowania na nowe umiejętności na podstawie potrzeb rynku pracy, ułatwianie zmian ścieżki kariery zawodowej i wspieranie mobilności zawodowej.

6. Fundusze dla rynku pracy Warmii i Mazur:

- poprawa dostępu do zatrudnienia i działań aktywizujących dla wszystkich osób poszukujących pracy, w szczególności osób młodych, zwłaszcza poprzez wdrażanie gwarancji dla młodzieży, długotrwale bezrobotnych oraz grup znajdujących się w niekorzystnej sytuacji na rynku pracy, jak również dla osób biernych zawodowo, a także poprzez promowanie samozatrudnienia i ekonomii społecznej,
- modernizacja instytucji i służb rynków pracy celem oceny i przewidywania zapotrzebowania na umiejętności oraz zapewnienia terminowej i odpowiednio dopasowanej pomocy i wsparcia na rzecz dostosowania umiejętności i kwalifikacji zawodowych do potrzeb rynku pracy oraz na rzecz przepływów i mobilności na rynku pracy,
- wspieranie dostosowania pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian, wspieranie aktywnego i zdrowego starzenia się oraz zdrowego i dobrze dostosowanego środowiska pracy, które uwzględnia zagrożenia dla zdrowia,
- wspieranie integracji społeczno-ekonomicznej obywateli państw trzecich, w tym migrantów.

7. Fundusze dla włączenia i integracji mieszkańców Warmii i Mazur:

- wspieranie włączenia społeczno-gospodarczego społeczności marginalizowanych, gospodarstw domowych o niskich dochodach oraz grup w niekorzystnej sytuacji, w tym osób o szczególnych potrzebach, dzięki zintegrowanym działaniom obejmującym usługi mieszkaniowe i usługi społeczne,
- wspieranie aktywnego włączenia społecznego w celu promowania równości szans, niedyskryminacji i aktywnego uczestnictwa, oraz zwiększanie zdolności do zatrudnienia, w szczególności grup w niekorzystnej sytuacji,
- wspieranie integracji społeczno-gospodarczej obywateli państw trzecich, w tym migrantów,
- zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług; w tym usług, które wspierają dostęp do mieszkań oraz opieki skoncentrowanej na osobie, w tym opieki zdrowotnej; modernizacja systemów ochrony socjalnej, w tym wspieranie dostępu do ochrony socjalnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i grup w niekorzystnej sytuacji; poprawa dostępności, w tym dla osób z niepełnosprawnościami, skuteczności i odporności systemów ochrony zdrowia i usług opieki długoterminowej,
- wspieranie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci.

8. Fundusze dla zdrowia mieszkańców Warmii i Mazur:

- zapewnienie równego dostępu do opieki zdrowotnej i wspieranie odporności systemów opieki zdrowotnej, w tym podstawowej opieki zdrowotnej oraz wspieranie przechodzenia od opieki instytucjonalnej do opieki rodzinnej i środowiskowej.

9. Fundusze dla kultury i ekoturystyki Warmii i Mazur:

- wzmocnienie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych.

10. Fundusze dla rewitalizacji obszarów miejskich Warmii i Mazur:

- wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich.

Ponadto wskazano dwa priorytety, w ramach których realizowane będą przedsięwzięcia związane z wdrożeniem i koordynacją celów zaplanowanych na perspektywę finansową 2021-2027 oraz programowaniem kolejnej i zamykaniem poprzednich perspektyw finansowych UE:

11. Pomoc techniczna EFRR:

- dotyczy pomocy technicznej na podstawie art. 36 ust. 4 rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów.

12. Pomoc techniczna EFS+:

- dotyczy pomocy technicznej na podstawie art. 37 rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów.

2.2 Stosowane w Prognozie zapisy celów szczegółowych

Poniżej przedstawiony został zapis skrótów celów szczegółowych używany w dalszej części Prognozy. W tekście stosowany jest zapis całego celu szczegółowego np. P1(i) *Rozwijanie i wzmocnienie zdolności badawczych i innowacyjnych oraz wykorzystywanie zaawansowanych technologii* lub jego skrót, np.: P1(i).

P1. FUNDUSZE DLA GOSPODARKI WARMII I MAZUR

- P1(i) Rozwijanie i wzmocnienie zdolności badawczych i innowacyjnych oraz wykorzystywanie zaawansowanych technologii
- P1(ii) Czerpanie korzyści z cyfryzacji dla obywateli, przedsiębiorstw, organizacji badawczych i instytucji publicznych
- P1(iii) Wzmocnienie trwałego wzrostu i konkurencyjności MŚP oraz tworzenie miejsc pracy w MŚP, w tym poprzez inwestycje produkcyjne
- P1(iv) Rozwijanie umiejętności w zakresie inteligentnej specjalizacji, transformacji przemysłowej i przedsiębiorczości

P2. FUNDUSZE DLA ŚRODOWISKA WARMII I MAZUR

- P2(i) Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych
- P2(ii) Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju
- P2(iv) Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z kleskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego
- P2(v) Wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej
- P2(vi) Wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym

i gospodarki zasobooszczędnej

- P2(vii) Wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia

P3. FUNDUSZE DLA ZRÓWNOWAŻONEJ MOBILNOŚCI MIEJSKIEJ NA WARMII I MAZURACH

- P3(viii) Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zero emisyjnej

P4. FUNDUSZE DLA TRANSPORTU NA WARMII I MAZURACH

- P4(ii) Rozwój i udoskonalenie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawę dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej

P5. FUNDUSZE DLA EDUKACJI I KOMPETENCJI MIESZKAŃCÓW WARMII I MAZUR

- P5(ii) Poprawa zrównoważonego dostępu do wysokiej jakości usług sprzyjających wyłączeniu społecznemu w zakresie kształcenia, szkoleń i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój łatwo dostępnej infrastruktury, w tym poprzez wspieranie odporności w zakresie kształcenia i szkolenia na odległość oraz online
- P5(e) Poprawa jakości, poziomu włączenia społecznego i skuteczności systemów kształcenia i szkolenia oraz ich powiązania z rynkiem pracy – w tym przez walidację uczenia się pozaformalnego i nieformalnego, w celu wspierania nabywania kompetencji kluczowych, w tym umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, oraz przez wspieranie wprowadzania dualnych systemów szkolenia i przygotowania zawodowego
- P5(f) Wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami
- P5(g) Wspieranie uczenia się przez całe życie, w szczególności elastycznych możliwości podnoszenia i zmiany kwalifikacji dla wszystkich, z uwzględnieniem umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, lepsze przewidywanie zmian i zapotrzebowania na nowe umiejętności na podstawie potrzeb rynku pracy, ułatwianie zmian ścieżki kariery zawodowej i wspieranie mobilności zawodowej

P6. FUNDUSZE DLA RYNKU PRACY WARMII I MAZUR

- P6(a) Poprawa dostępu do zatrudnienia i działań aktywizujących dla wszystkich osób poszukujących pracy, w szczególności osób młodych, zwłaszcza poprzez wdrażanie gwarancji dla młodzieży, długotrwale bezrobotnych oraz grup znajdujących się w niekorzystnej sytuacji na rynku pracy, jak również dla osób biernych zawodowo, a także poprzez promowanie samozatrudnienia i ekonomii społecznej
- P6(b) Modernizacja instytucji i służb rynków pracy celem oceny i przewidywania zapotrzebowania na umiejętności oraz zapewnienia terminowej i odpowiednio dopasowanej pomocy i wsparcia na rzecz dostosowania umiejętności i kwalifikacji zawodowych do potrzeb rynku pracy oraz na rzecz przepływów

i mobilności na rynku pracy

P6(d) Wspieranie dostosowania pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian, wspieranie aktywnego i zdrowego starzenia się oraz zdrowego i dobrze dostosowanego środowiska pracy, które uwzględnia zagrożenia dla zdrowia

P6(iv) Wspieranie integracji społeczno-ekonomicznej obywateli państw trzecich, w tym migrantów

P7. FUNDUSZE DLA WŁĄCZENIA I INTEGRACJI MIESZKAŃCÓW WARMII I MAZUR

P7(iii) Wspieranie włączenia społeczno-gospodarczego społeczności marginalizowanych, gospodarstw domowych o niskich dochodach oraz grup w niekorzystnej sytuacji, w tym osób o szczególnych potrzebach, dzięki zintegrowanym działaniom obejmującym usługi mieszkaniowe i usługi społeczne

P7(h) Wspieranie aktywnego włączenia społecznego w celu promowania równości szans, niedyskryminacji i aktywnego uczestnictwa, oraz zwiększanie zdolności do zatrudnienia, w szczególności grup w niekorzystnej sytuacji

P7(i) Wspieranie integracji społeczno-gospodarczej obywateli państw trzecich, w tym migrantów

P7(k) Zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług; w tym usług, które wspierają dostęp do mieszkań oraz opieki skoncentrowanej na osobie, w tym opieki zdrowotnej; modernizacja systemów ochrony socjalnej, w tym wspieranie dostępu do ochrony socjalnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i grup w niekorzystnej sytuacji; poprawa dostępności, w tym dla osób z niepełnosprawnościami, skuteczności i odporności systemów ochrony zdrowia i usług opieki długoterminowej

P7(l) Wspieranie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci

P8. FUNDUSZE DLA ZDROWIA MIESZKAŃCÓW WARMII I MAZUR

P8(v) Zapewnienie równego dostępu do opieki zdrowotnej i wspieranie odporności systemów opieki zdrowotnej, w tym podstawowej opieki zdrowotnej oraz wspieranie przechodzenia od opieki instytucjonalnej do opieki rodzinnej i środowiskowej

P9. FUNDUSZE DLA KULTURY I EKOTURYSTYKI WARMII I MAZUR

P9(vi) Wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych

P10. FUNDUSZE DLA REWITALIZACJI OBSZARÓW MIEJSKICH WARMII I MAZUR

P10(i) Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich

2.3 Powiązania projektu FEWiM 2021-2027 z innymi dokumentami

W opracowaniu projektu dokumentu FEWiM 2021-2027 uwzględniono kierunki rozwoju wynikające z dokumentów międzynarodowych, krajowych i regionalnych. Poniżej opisano główne założenia wybranych dokumentów.

Dokumenty międzynarodowe

Agenda na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030 (Agenda 2030) – przyjęta przez 193 państwa członkowskie ONZ we wrześniu 2015 r. zawiera plan działań na rzecz zrównoważonego rozwoju planowany do osiągnięcia do 2030 roku. Nowa wizja rozwoju określona w Agendzie 2030 skupia się na pięciu wielkich zmianach transformacyjnych dotyczących ludzi, planety, dobrobytu, pokoju i partnerstwa. W Agendzie zdefiniowano 17 Celów Zrównoważonego Rozwoju oraz związanych z nimi 169 działań, których realizacja zapewni zrównoważony rozwój w wymiarze gospodarczym, społecznym i środowiskowym. Cele Zrównoważonego Rozwoju dotyczą kluczowych zagadnień, w tym m.in. ubóstwa, głodu, zdrowia, jakości życia, edukacji, równości płci, gospodarki, zmian klimatu i ochrony środowiska, pokoju i sprawiedliwości społecznej oraz partnerstwa, a ich osiągnięcie przyczyni się obecnym i przyszłym pokoleniom.

Rezultaty wdrażania Agendy 2030 są monitorowane poprzez corocznie publikowane Raporty o Celach Zrównoważonego Rozwoju, które uwzględniają wyniki prac światowych i krajowych instytucji.

Europejski Zielony Ład (EZŁ) – ogłoszona w 2019 roku nowa strategia rozwoju Unii Europejskiej, wpisująca się w założenia Agendy 2030, która stanowi odpowiedź na narastające problemy związane ze zmianą klimatu i postępującą degradacją środowiska naturalnego. Celem strategii jest transformacja UE w kierunku zrównoważonego rozwoju, a zwłaszcza przejście na nowoczesną, zasobooszczędną gospodarkę, co pozwoli osiągnąć UE neutralność klimatyczną do 2050 roku. Europejski Zielony Ład dotyczy wszystkich sektorów gospodarki, w szczególności transportu, energii, rolnictwa, przemysłu i nauki. Zawiera plan działań dotyczący m.in. ambitnych celów klimatycznych, bardziej efektywnego wykorzystania zasobów dzięki przejściu na czystą gospodarkę o obiegu zamkniętym, powstrzymania zmian klimatu, przeciwdziałania utracie różnorodności biologicznej i zmniejszania poziomu zanieczyszczeń.

Wdrożenie Europejskiego Zielonego Ładu wymaga podejścia całościowego, czyli udziału UE i państw członkowskich w ustanowieniu nowych inicjatyw wpisujących się w cele strategii, z uwzględnieniem znaczenia wspierania sprawiedliwości i solidarności.

Europejska Agenda Cyfrowa – opublikowana w 2010 roku jedna z siedmiu inicjatyw w ramach strategii Europa 2020; jej główne cele to: zapewnienie lepszych, szybszych i bardziej przystępnych cenowo usług łączności, wspieranie strategicznych badań nad technologiami informacyjno-komunikacyjnymi w celu pobudzenia przemysłu w UE, doskonalenie umiejętności cyfrowych, wzrost zatrudnienia i przedsiębiorczości. Realizacja celów Agendy miała przyczynić się do m.in. zwiększenia innowacyjności przedsiębiorstw, wzrost gospodarczego oraz poprawy życia codziennego obywateli. Realizacja celów Agendy zaplanowana była na lata 2010-2020. W lutym 2020 roku została opublikowana nowa strategia transformacji cyfrowej „Shaping Europe’s digital future”, której realizacja ma przyczynić się do budowy suwerennej technologicznie Europy, z korzyścią dla obywateli, biznesu i środowiska. Wskazuje trzy kluczowe filary, na które skierowane będą działania strategii: technologia dla ludzi, sprawiedliwa i konkurencyjna gospodarka oraz otwarte, demokratyczne i zróżnicowane społeczeństwo.

Strategia bezpieczeństwa UE 2020-2025 – opublikowana w lipcu 2020 roku zastępuje poprzedni dokument obowiązujący w latach 2015 - 2020. Strategia dotyczy poprawy bezpieczeństwa wszystkich mieszkańców UE przy jednoczesnym poszanowaniu wartości

i zasad. Główne cele strategii to: budowanie zdolności w zakresie wczesnego wykrywania, zapobiegania i szybkiego reagowania na kryzysy, koncentracja na rezultatach, wspólny wysiłek i zaangażowanie sektora publicznego i prywatnego. W dokumencie przedstawiono cztery główne obszary, do których skierowane będą działania:

- środowisko bezpieczeństwa, które wytrzyma próbę czasu,
- stawianie czoła zmieniającym się zagrożeniom,
- ochrona przed terroryzmem i przestępczością zorganizowaną,
- silny europejski ekosystem bezpieczeństwa.

Ponadto wskazano priorytetowe działania, narzędzia i środki służące realizacji celów strategii, zarówno w świecie fizycznym, jak i cyfrowym, oraz w odniesieniu do wszystkich grup społecznych.

Europa 2020. Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju – przyjęta w marcu 2010 roku strategia wzrostu społeczno gospodarczego Unii Europejskiej do 2020 roku. Wskazuje trzy wzajemnie powiązane priorytety:

- rozwój inteligentny: rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacji,
- rozwój zrównoważony: wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej,
- rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu: wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną i terytorialną.

W ramach realizacji założeń strategii Europa 2020 określono siedem inicjatyw:

„Unia innowacji”, „Młodzież w drodze”, Europejska agenda cyfrowa”, „Europa efektywnie korzystająca z zasobów”, „Polityka przemysłowa w erze globalizacji”, „Program na rzecz nowych umiejętności i zatrudnienia”, „Europejski program walki z ubóstwem”.

Instrumentem realizacji strategii na szczeblu krajowym jest aktualizowany corocznie Krajowy Program Reform, którego celem jest budowa trwałych podstaw wzrostu gospodarczego przez połączenie priorytetów unijnych i krajowych.

Dokumenty krajowe:

Umowa partnerstwa na lata 2021-2027 (UP) - projekt – podstawowy dokument określający współpracę UE z Polską w zakresie wykorzystania funduszy europejskich w ramach polityk unijnych w perspektywie finansowej 2021-2027. Dokument ten wskazuje cele i zakres interwencji z wykorzystaniem funduszy europejskich, a jego zapisy są zgodne z europejskimi przepisami i wizjami oraz krajowymi dokumentami strategicznymi. UP stanowi podstawę do opracowania krajowych i regionalnych programów, które stanowią instrumenty jej realizacji (wskazują priorytetowe obszary wsparcia i wyznaczają konkretne działania).

W dokumencie określono cele, które Polska będzie realizować w latach 2021 - 2027 - pięć celów polityki spójności, które będą realizowane w ramach programu FEWIM oraz cel dodatkowy związany z łagodzeniem skutków transformacji w kierunku gospodarki neutralnej dla klimatu:

- Cel Polityki 1 – bardziej konkurencyjna i inteligentna Europa dzięki promowaniu innowacyjnej i inteligentnej transformacji gospodarczej,
- Cel Polityki 2 – bardziej przyjazna dla środowiska niskoemisyjna Europa,
- Cel Polityki 3 – lepiej połączona Europa,
- Cel Polityki 4 – Europa o silniejszym wymiarze społecznym,
- Cel Polityki 5 – Europa bliżej obywateli,

- Cel Polityki 6 - Umożliwienie regionom i obywatelom łagodzenia społecznych, gospodarczych i środowiskowych skutków transformacji w kierunku gospodarki neutralnej dla klimatu.

Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju – Polska 2030. Trzecia Fala Nowoczesności. – dokument ten utracił moc zgodnie z art. 33⁹ ustawy z dnia 15 lipca 2020 r. o zmianie ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1378). Głównym dokumentem na poziomie krajowym określającym cele i kierunki rozwoju społeczno-gospodarczego jest średniookresowa strategia rozwoju kraju - Strategia na Rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 z perspektywą do 2030 r.

Strategia na Rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 z perspektywą do 2030 r. (SOR) - została przyjęta przez Radę Ministrów 14 lutego 2017 r. i jest aktualizacją średniookresowej strategii rozwoju kraju. Strategia określa podstawowe uwarunkowania, cele i kierunki rozwoju w wymiarze społecznym, gospodarczym, regionalnym i przestrzennym z perspektywą do 2030 roku. Przedstawia nowy model rozwoju oparty na rozwoju odpowiedzialnym oraz społecznie i terytorialnie zrównoważonym oraz stanowi podstawę do zmian w systemie zarządzania rozwojem. Główny cel SOR to „tworzenie warunków dla wzrostu dochodów mieszkańców Polski przy jednoczesnym wzroście spójności w wymiarze społecznym, ekonomicznym, środowiskowym i terytorialnym”, który będzie osiąganym w ramach realizacji trzech celów szczegółowych:

- Cel I - Trwały wzrost gospodarczy oparty coraz silniej o wiedzę, dane i doskonałość organizacyjną,
- Cel II – Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony,
- Cel III – Skuteczne państwo i instytucje służące wzrostowi oraz włączeniu społecznemu i gospodarczemu.

W dokumencie oprócz ww. kluczowych celów strategicznych wskazano obszary, które odgrywają istotną rolę w rozwoju społeczno-gospodarczym: Kapitał ludzki i społeczny, Cyfryzacja, Transport, Energia, Środowisko, Bezpieczeństwo Narodowe.

Założeniem SOR jest dążenie do zrównoważonego rozwoju kraju, co oznacza rozwój wszystkich terytoriów w oparciu o swoje potencjały rozwojowe.

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030 (KSRR 2030) - przyjęta we wrześniu 2019 r. jest podstawowym dokumentem strategicznym państwa odnoszącym się do polityki regionalnej w perspektywie do 2030 r. KSRR rozwija i wdraża założenia SOR określone w Celu II – Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony. Strategia „identyfikuje cele polityki regionalnej i działania, jakie dla ich osiągnięcia powinien podjąć rząd, samorząd terytorialny oraz pozostałe podmioty uczestniczące w realizacji tej polityki”. Główny jej cel to: „efektywne wykorzystanie endogenicznych potencjałów terytoriów i ich specjalizacji dla osiągnięcia zrównoważonego rozwoju kraju, co tworzyć będzie warunki do wzrostu dochodów mieszkańców Polski przy jednoczesnym osiągnięciu spójności w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym”. Cel ten osiąganym będzie w oparciu o trzy cele szczegółowe: 1. Zwiększenie spójności rozwoju kraju w wymiarze społecznym,

⁹ 1) Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju przyjęta uchwałą nr 239 Rady Ministrów z dnia 13 grudnia 2011 r. w sprawie przyjęcia Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 (M.P. z 2012 r. poz. 252).

2) Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju przyjęta uchwałą nr 16 Rady Ministrów z dnia 5 lutego 2013 r. w sprawie przyjęcia Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju. Polska 2030. Trzecia Fala Nowoczesności (M.P. poz. 121).

gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym; 2. Wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych; 3. Podniesienie jakości zarządzania i wdrażania polityk ukierunkowanych terytorialnie.

Określona w dokumencie polityka regionalna w perspektywie do 2030 r. skupia się na zrównoważonym rozwoju całego kraju, czyli dążeniu do zmniejszania różnic w poziomie rozwoju społeczno-gospodarczym pomiędzy regionami, a w szczególności wspomaganie obszarów słabszych gospodarczo. W tym celu wyznaczono obszary strategicznej interwencji (OSI), którym będzie dedykowane szczególne wsparcie (obszary zagrożone trwałą marginalizacją, miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze, Śląsk i tereny Polski wschodniej). Ponadto strategia odnosi się do wspierania konkurencyjności regionów poprzez wspieranie lokalnych przedsiębiorstw, rozwijania kompetencji administracji publicznej oraz zwiększania roli samorządów lokalnych w realizację polityki rozwoju.

Mapa Drogowa Gospodarki o Obiegu Zamkniętym (GOZ) – przyjęty w 2019 roku dokument stanowi kierunek dla rozwoju gospodarki o obiegu zamkniętym w Polsce; jest jednym z projektów Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju. Mapa drogowa GOZ stanowi zestaw narzędzi do wdrożenia nowego modelu gospodarki w Polsce. Określone w dokumencie działania przyczynią się do realizacji priorytetów Polski w ramach GOZ:

- innowacyjność, wzmocnienie współpracy pomiędzy przemysłem i sektorem nauki, a w efekcie wdrażanie innowacyjnych rozwiązań w gospodarce,
- stworzenie europejskiego rynku na surowce wtórne,
- zapewnienie wysokiej jakości surowców wtórnych,
- rozwój sektora usług.

Dokumenty regionalne:

Warmińsko-Mazurskie 2030. Strategia rozwoju społeczno gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego – przyjęta 18 lutego 2020 roku, stanowi rozwinięcie i modyfikację wcześniejszych założeń strategii województwa w oparciu o nowe uwarunkowania (m.in. zmieniające się strategiczne dokumenty europejskie i krajowe, kryzysy dotyczące UE).

Cel główny Strategii to: „spójność ekonomiczna, społeczna i przestrzenna Warmii i Mazur z regionami Europy”, który będzie osiągany poprzez realizację następujących celów strategicznych: 1. Kompetencje przyszłości, 2. Inteligentna produktywność, 3. Kreatywna aktywność, 4. Mocne fundamenty. Założenia strategii koncentrują się głównie na mieszkańcach regionu, a zwłaszcza na rozwijaniu ich kompetencji do realizacji życiowych planów z uwzględnieniem zachodzących dookoła zmian cywilizacyjnych.

Wymiar terytorialny strategii skupia się przede wszystkim na zidentyfikowanych obszarach strategicznej interwencji (OSI), do których będą kierowane działania interwencji. Dla każdego z dziesięciu OSI¹⁰ zostały określone cele strategiczne oraz oczekiwane rezultaty w perspektywie 2030 roku.

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa warmińsko-mazurskiego (PZPWWM) - został uchwalony w 2018 roku i jest dokumentem długookresowym, ściśle powiązany ze Strategią rozwoju społeczno-gospodarczego województwa. Plan jest narzędziem do realizacji jednego z zadań samorządu województwa, jakim jest kształtowanie

¹⁰ OSI Tygrys warmińsko-mazurski, OSI MOF Olsztyna, OSI MOF Elbląga, OSI MOF Elku, OSI OF Wielkie Jeziora Mazurskie, OSI Niebieski Zachód, OSI Miasta CITTASLOW, OSI EGO, OSI Miasta tracące funkcje społeczno-gospodarcze, OSI Obszary.

i prowadzenie polityki przestrzennej województwa czyli tworzenie warunków do racjonalnego organizowania i gospodarowania przestrzenią, kształtowanie ładu przestrzennego oraz eliminowanie konfliktów przestrzennych. Plan jest aktem kierownictwa wewnętrznego wiążącym organy i jednostki samorządu województwa.

Cel główny Planu to „ład przestrzenny i zrównoważony rozwój, jako podstawa kształtowania polityki przestrzennej województwa”, a jego realizacji służą przyjęte kierunki i zasady zagospodarowania przestrzennego.

Integralnym elementem Planu jest Plan Zagospodarowania Przestrzennego Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Ośrodka Wojewódzkiego Olsztyna, w którym uwzględniono uwarunkowania, określono wizję rozwoju i nadrzędne cele polityki przestrzennej oraz kierunki i zasady zagospodarowania.

W Planie zagospodarowania przestrzennego województwa warmińsko-mazurskiego określono obszary funkcjonalne o znaczeniu ponadregionalnym (Obszar Funkcjonalny Żuławy, Przygraniczny Obszar Funkcjonalny, Obszar Funkcjonalny Wielkich Jezior Mazurskich) i regionalnym (Miejski Obszar Funkcjonalny Ośrodka Regionalnego Elbląga, Miejski Obszar Funkcjonalny Ośrodka Subregionalnego Ełku, Przybrzeżny Obszar Funkcjonalny, Obszar Funkcjonalny Ostródzko-Iławski).

Ponadto Plan zawiera rozmieszczenie inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym ustalonych w dokumentach przyjętych przez Sejm Rzeczypospolitej Polskiej, Radę Ministrów, właściwego ministra lub sejmik województwa.

Wszystkie założenia i kierunki rozwoju przytoczone w wyżej wymienionych dokumentach znalazły swoje odzwierciedlenie w określonych w FEWiM priorytetach oraz przypisanych im celach szczegółowych.

3. ANALIZA I OCENA ISTNIEJĄCEGO STANU ŚRODOWISKA

3.1 Budowa geologiczna, krajobraz i rzeźba terenu

Obszar województwa cechuje się krajobrazem charakterystycznym dla terenów młodoglacjalnych – urozmaiconą rzeźbą terenu i dużą różnorodnością form morfologicznych.

Na całym obszarze występują od powierzchni utwory czwartorzędowe, przeważnie ostatniego zlodowacenia, zbudowane głównie z osadów morenowych o charakterze zwałowym, a także ilastych osadów zastoiskowych oraz piaszczystych sandrów zajmujących rozległe powierzchnie w jego części południowej, a także środkowej. Żuławy Wiślane budują holocenijskie namuły rzeczne.

Ukształtowanie terenu województwa cechuje się wyraźnym równoleżnikowym układem pasów rzeźby (pobrzeża, pojezierza, niziny). W przeważającej części województwa rzeźba terenu jest urozmaicona, z dużą ilością wzgórz, pagórków, jezior i rzek, charakterystyczna dla obszarów młodoglacjalnych. Występują zarówno tereny depresyjne (1,8 m p.p.m. – najniższy położony punkt w kraju), jak i obszary wysoczyzn morenowych, osiagające ponad 300 m n.p.m. Rzeźba terenu ma istotne znaczenie dla zróżnicowania krajobrazu w regionie, na sposób jego zagospodarowania oraz na warunki klimatu lokalnego. Różnorodne formy morfologiczne znacząco kreują zróżnicowane krajobrazy o dużej atrakcyjności wizualnej.

Współwystępowanie wysokiej wartości naturalnych (fizjograficznych), przyrodniczych i kulturowych elementów środowiska stanowi o dużym potencjale walorów krajobrazowych

województwa. Zróżnicowany krajobraz jest wyrazistym i rozpoznawalnym wyróżnikiem regionu, definiującym nie tylko jego zasoby naturalne i tożsamość przestrzenną, ale także stanowiącym świadectwo historycznego rozwoju. Kontrastują tu ze sobą unikatowe scenerie krajobrazów: deltowego, równin morenowych i pagórków oraz wzgórz pojeziernych, dużej liczby jezior, kompleksów leśnych oraz terenów kultur rolnych, na które nakłada się bogate dziedzictwo kulturowe.

Do najważniejszych cech krajobrazów województwa zaliczają się:

- znacząca przewaga elementów przyrodniczych (duży udział terenów otwartych, województwo jest jednym z najmniej zaludnionych obszarów w kraju),
- ukształtowanie terenu – współwystępowanie różnorodnych form morfologicznych oraz ich znaczne deniwelacje, a także różnorodne pokrycie, tworzą zróżnicowane i malownicze krajobrazy oraz wnętrza krajobrazowe,
- rytmika, powtarzanie się w przestrzeni przyrodniczej wewnątrz („płatów”) krajobrazowych, takich jak: las, mokradło, jezioro, agrocenoza, obszar zabudowany, występujących w bardzo zróżnicowanej skali i wzajemnie powiązanych zależnościami ekologicznymi,
- „duch miejsca” (genius loci) wewnątrz krajobrazowych, jako zespół składników stwarzających specyficzny klimat i charakter danego miejsca,
- unikatowość – rzadko spotykana sekwencja kontrastujących elementów krajobrazu (np. Żuławy – Wysoczyzna – Zalew),
- duże nagromadzenie komponentów kulturowych; do najważniejszych należą m.in.: historyczne układy urbanistyczne i ruralistyczne, panoramy i sylwety miast oraz wsi wraz z dominantami, ukształtowany krajobraz rolniczy, zespoły sakralne (sanktuaria pielgrzymkowe), budowle architektury obronnej, majątki ziemskie z zespołami rezydencjonalno-parkowymi (wraz z siecią powiązań widokowych, komponowaną zielenią itd.), infrastruktura drogowa, kolejowa, wodna (w tym powiązane z nimi zadrzewienia przydrożne).

3.2 Dziedzictwo kulturowe, zabytki

Dziedzictwo kulturowe w województwie warmińsko-mazurskim jest niewątpliwie istotnym elementem krajobrazu, kształtowanym na przestrzeni wieków pod wpływem uwarunkowań historycznych oraz nawarstwień kulturowych.

Za wyjątkowo atrakcyjne uznaje się obszary najcenniejsze krajobrazowo¹¹: Żuławy Elbląskie, Pobrzeże Bałtyku z krawędzią Wysoczyzny Elbląskiej, Krajobraz Oberlandzki ze Wzgórzami Dylewskimi, Środkową Warmię, Poborze, Wielkie Jeziora Mazurskie – krajobraz ufortyfikowany z obszarem osadnictwa Starowierców oraz Mazury Garbate. Każdy z ww. obszarów cechują wyróżniki krajobrazu – elementy dziedzictwa kulturowego materialnego i niematerialnego, wyjątkowe ze względu na miejsce występowania lub czas powstania oraz ich charakter. Żuławy Elbląskie wyróżnia m.in. charakterystyczne budownictwo dla tego regionu w postaci siedlisk – zabudowy na terpach oraz budynki podcieniowe wywodzące się z tradycji mennonickich oraz liczne kanały i urządzenia hydrotechniczne. Natomiast Mazury Garbate wyszczególniają takie elementy i cechy jak: zabudowa kolonijna, małe wsie o układzie luźnych ulicówek, eklektyczne świątynie poewangelickie, kościoły drewniane, liczne małe cmentarze ewangelickie oraz gwara

¹¹ Krzymowska K., Maciejkowicz D, Wysocki J., Obszary najcenniejsze krajobrazowo w województwie warmińsko-mazurskim, 2015-2016, WMBPP, Olsztyn.

warmińska. Dla Warmii wyjątkowe jest liczne występowanie kapliczek przydrożnych, średniowieczne zamki obronne, zespoły pielgrzymkowe oraz dziedzictwo niematerialne w postaci gwary warmińskiej, zwyczajów, obrzędów, legend warmińskich.

Zasoby dziedzictwa kulturowego podlegają ochronie i opiece zgodnie z ustawą z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami¹². W województwie warmińsko-mazurskim formami ochrony są m.in.: wpis do rejestru zabytków, uznanie za pomnik historii i utworzenie parku kulturowego.

Na terenie województwa znajdują się 5254¹³ obiekty lub zespoły obiektów wpisane do Rejestru zabytków nieruchomych woj. warmińsko-mazurskiego, 7211¹⁴ obiektów lub ich zespołów ujętych w Ewidencji zabytków nieruchomych woj. warmińsko-mazurskiego. Zabytki archeologiczne wpisane do Rejestru zabytków archeologicznych woj. warmińsko-mazurskiego tworzą grupę 288¹⁵ obiektów. Najliczniejszą grupę spośród zabytków nieruchomych stanowią obiekty o funkcji mieszkaniowej (48% zasobu rejestru i 40% zbioru ewidencji). Ponadto wśród zasobów zabytkowych znajdują się m.in.: obiekty sakralne, cmentarze, obiekty usługowe, przemysłowe i produkcyjne, obiekty infrastruktury technicznej i komunikacyjnej, zespoły rezydencjonalne oraz obiekty przyrody ożywionej.

Najbardziej prestiżowym obiektem w województwie jest zabytek techniki Kanał Elbląski wraz z pochylniami i śluzami, uznany za pomnik historii i procedowany do wpisania na listę Światowego dziedzictwa UNESCO. Za pomnik historii uznano również: sanktuarium pielgrzymkowe w Świętej Lipce, Grunwald – pole bitwy, zamek biskupów warmińskich w Lidzbarku Warmińskim oraz zespół katedralny we Fromborku. W województwie utworzono 1 park kulturowy: „Park Kulturowy Drogi Krajobrazowej Gietrzwałd – Woryty”.

Do szczególnie rozpoznawalnych i wyróżniających się obiektów zabytkowych w województwie zaliczają się: średniowieczne zamki obronne budowane z czerwonej cegły licowej oraz systemy fortyfikacyjne. Łącznie w granicach obecnego województwa w okresie średniowiecza istniały 42 zamki obronne wznoszone przez zakon krzyżacki, biskupów i kapituły poszczególnych diecezji. Przez stulecia większość tych obiektów uległa całkowitemu bądź częściowemu zniszczeniu, niektóre przebudowano. Do obecnych czasów przetrwało w pierwotnym stanie niewiele zamków wpisujących się znacząco w krajobraz (np. Lidzbark Warmiński, Działdowo, Reszel, Kętrzyn, Olsztyn, Nidzica, Barciany i Ostróda).

Unikatowym zbiorem wśród zabytków województwa i jednocześnie typowym tylko dla regionu Warmii, są kapliczki i krzyże przydrożne. Lokalizowane przy drogach, na rozstajach, przy domach we wsi i na koloniach, w lesie, w polu, przy kościołach i na cmentarzach. W każdej warmińskiej wsi można spotkać od 1 do 5 kapliczek, czasem więcej. Ogólna liczba kapliczek na obszarze Warmii wynosi ponad 1,3 tys.

Wyróżniającą się część zasobów zabytkowych stanowią cmentarze ewangelickie, charakterystyczne na obszarze Mazur. W każdej mazurskiej wsi był zakładany przynajmniej 1 cmentarz ewangelicki, a niekiedy było ich nawet kilka. Lokalizowane przy wsiach lub w ich oddaleniu, na starannie wybranym miejscu, wyróżniającym się walorami widokowymi. Rozproszone w krajobrazie otwartym, tworzące charakterystyczne kępy zieleni, dziś stanowią istotny element krajobrazu i dominanty przestrzenne na obszarze ewangelickich Mazur.

¹² Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 710 z późn. zm.).

¹³ Źródło danych: Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Olsztynie (WUOZ w Olsztynie), stan na 19.01.2021 r.

¹⁴ Ibidem.

¹⁵ Ibidem.

Istotnym elementem dziedzictwa kulturowego województwa jest grupa założeń rezydencjonalnych, w tym pałacowo-parkowych i dworsko-folwarcznych (np. Łężany, Karnity, Nakomiady, Sztynort, Sorkwity), charakterystycznych w północnej i zachodniej części województwa. Niestety znaczna część z nich została przebudowana lub zdegradowana albo popadła w stan ruiny. Do zespołów rezydencjonalnych prowadziły aleje przydrożne, które są wyróżnikiem Warmii i Mazur.

Na uwagę zasługują także: zabytki techniki (np. Kanał Elbląski, Kanał Mazurski, wiadukty w Olsztynie i Stańczykach, Elcka Kolej Wąskotorowa, most obrotowy w Giżycku) oraz fortyfikacje (głównie we wschodniej części regionu, na terenie Mazur, w tym m.in.: Twierdza Boyen w Giżycku, bunkry Mamerki – Przyszań, „Wilczy szaniec” w Gierłoży).

Szczególne miejsce wśród dziedzictwa kulturowego stanowią czytelne układy urbanistyczne niektórych miast z zachowaną historyczną zabudową (np. Reszel, Górowo Iławeckie) oraz warmińskie sanktuaria pielgrzymkowe (Gietrzwałd, Święta Lipka, Stoczek Klasztorny, Głotowo).

Niepowtarzalny krajobraz archeologiczny tworzą zabytki archeologiczne o własnych formach krajobrazowych w terenie otwartym – kurhany (np. powiat nidzicki) i grodziska (np. rejon Olsztynka, Ostródy i Lubawy). Osobliwością wśród obiektów archeologicznych jest port morski i osada handlowo-rzemieślnicza Truso, będąca znaczącym ośrodkiem gospodarczym w okresie wczesnego średniowiecza.

3.3 Gleby i zasoby naturalne

Gleby

Gleby na obszarze województwa charakteryzuje strefowa zmienność w kierunku północ-południe. W północnym paśmie regionu występują gleby o najwyższej przydatności rolnej, które stanowią podstawowe zaplecze towarowej gospodarki rolnej. Wśród gleb przeważają gleby brunatne i gleby hydrogeniczne. Wyróżnikiem są mady występujące na Żuławach, gleby te pomimo wadliwych właściwości związanych ze stosunkami hydrogeologicznymi, należą do jednych z najbardziej urodzajnych gleb w kraju.

Województwo można podzielić na strefy:

- strefa północna – dominują gliniaste wysoczyzny moreny dennej i ilaste obszary zastoiskowe, a gleby charakteryzują się wysoką przydatnością rolniczą. W strefie tej przeważają gleby brunatne, rzadziej czarne ziemie, a gleby hydrogeniczne zajmują małą powierzchnię;
- strefa środkowa – o dużej różnorodności utworów glebowych, największą powierzchnię tej strefy zajmują gleby brunatne. Siedliska hydrogeniczne, zwłaszcza torfowiska mają duże znaczenie ze względów retencyjnych;
- strefa południowa – cechuje się obszarami ubogimi w minerały ilaste utworów sandrowych. Wśród gleb mineralnych przeważają mało urodzajne gleby głównie rdzawe i bielcowe. Gleby hydrogeniczne (murszowe i murszowate) w tej strefie zajmują duże powierzchnie jednakże są one odwodnione i podatne na przesuszenie. Nie podlegają one wtóremu zabagnieniu.¹⁶

Gleby województwa należą przeważnie (ponad 50%) do gleb IV klasy bonitacyjnej (gleby średnie), około 23% stanowią gleby III klasy bonitacyjnej (gleby średnio dobre). Gleby

¹⁶ Opracowanie ekofizjograficzne do Planu zagospodarowania przestrzennego województwa warmińsko-mazurskiego – aktualizacja, 2015, WMBPP, Olsztyn.

klas V i VI (gleby słabe i najłabsze) występują głównie w południowej części województwa, są to często gleby pod lasami. Gleby najlepszych klas bonitacyjnych (I i II klasy) stanowią ułamek procenta i położone są w okolicach Gronowa Elbląskiego.

Gleby użytków rolnych w województwie odznaczają się znacznym udziałem gleb zakwaszonych. Udział gleb o odczynie bardzo kwaśnym stanowi 41%, lekko kwaśnym 34%, a objętym i zasadowym 25%. Około 34% gleb gruntów ornych i użytków zielonych charakteryzuje się potrzebami wapnowania w stopniu koniecznym i potrzebnym, a dla około 20% gleb wapnowanie jest wskazane. Gleby województwa posiadają na ogół wysoką i bardzo wysoka zasobność w przyswajalne formy fosforu, potasu i magnezu¹⁷.

Obszary występowania erozji na pojezierzach określa się jako średnio zagrożone (3 stopień w 5-cio stopniowej skali). Teren województwa narażony jest na występowanie erozji wodnej (powierzchniowej i wąwozowej) oraz erozji wietrznej. Największe szkody wyrządza erozja wodna wąwozowa. Jej procesy zachodzą od wiosny do późnej jesieni. Obszarami najbardziej zagrożonymi erozją są fragmenty terenów o spadkach powyżej 12% występujące głównie w powiatach: ostródzkim (Wzgórza Dylewskie, okolice Morąga), elbląskim (Wysoczyzna Elbląska), lidzbarskim, mławowskim, giżyckim, gołdapskim (Wzgórza Szeskie).

Istotną przyczynę pogarszania się jakości gleb stanowią także przeprowadzane w sposób niewłaściwy zabiegi melioracyjne lub ich brak. Na obszarze województwa istnieją strefy o odmiennych stosunkach wodnych gleb i odmiennych potrzebach melioracyjnych. Brak przeprowadzania działań utrzymujących w sprawności systemy melioracyjne może doprowadzić do pogorszenia się jakości gleb na obszarze Żuław. Jest to obszar, na którym ukształtowane struktury przyrodnicze i gospodarcze wymagają ciągłych zabiegów melioracyjnych dla utrzymania optymalnego poziomu wód gruntowych.

Zasoby naturalne (surowce mineralne)

Kopaliny występujące na obszarze województwa w złożach mających znaczenie gospodarcze, zalegają głównie w przypowierzchniowej warstwie osadów.

Udział potencjału surowcowego województwa w zasobach kraju jest niewielki. Spośród udokumentowanych złóż tylko nieznaczna część jest eksploatowana. Część niezagospodarowanych złóż ma ograniczone możliwości dla ich wykorzystania ze względu na potencjalne kolizje związane z położeniem w obrębie terenów chronionych.

Udokumentowana baza surowcowa kopalin pospolitych stałych liczy 978 złóż (stan na 31.XII.2020r.) i rozmieszczona jest nieregularnie. Najliczniejszą grupę udokumentowanych złóż stanowią piaski i żwiry (836 złoża). W złoża kopalin budowlanych bogatsza jest środkowa i południowa część województwa. Złoża kopalin przydatnych w lecznictwie występują głównie w północnej części (borowiny i wody lecznicze). Aktualnie udokumentowanych jest 7 złóż torfów leczniczych oraz 3 złoża wód leczniczych i termalnych.

W tabeli 1 przedstawiono bilans ilościowy oraz zasobów złóż kopalin w województwie warmińsko-mazurskim.

¹⁷ Raport o stanie środowiska województwa warmińsko-mazurskiego w 2016 r, 2017, GIOŚ, Departament Monitoringu Środowiska, Regionalny Wydział Monitoringu Środowiska w Olszynie, Olsztyn.

Tabela 1 Bilans ilościowy oraz zasobów złóż kopalin w województwie warmińsko-mazurskim

Rodzaj kopaliny	Liczba udokumentowanych złóż	Wielkość zasobów geologicznych	Zasoby przemysłowe	Wielkość wydobycia
Piaski i żwiry	836	1 307 448 tys. ton	401 218 tys. ton	14 393 tys. ton
Piaski kwarcowe d/p betonów komórkowych	6	10 632.71 tys. m ³	806.90 tys. m ³	46.83 tys. m ³
Piaski kwarcowe d/p cegły wapienno-piaskowej	7	14 193.42 tys. m ³	49.42 tys. m ³	-
Surowce dla prac inżynierskich	1	38 tys. m ³	-	-
Surowce ilaste ceramiki budowlanej	44	56 085 tys. m ³	275 tys. m ³	10 tys. m ³
Surowce ilaste d/p kruszywa lekkiego	4	11 4666 tys. m ³	-	-
Torfy dla celów rolniczych	24	6 925.21 tys. m ³	3 561.15 tys. m ³	143.66 tys. m ³
Torfy lecznicze (borowiny)	7	1 588.12 tys. m ³	-	0.01 tys. m ³
Kreda jeziorna	49	20 735 tys. m ³	-	-
Wody lecznicze i termalne	3		162.00 m ³ /h (zasoby eksploatacyjne)	5 220.00 m ³ /rok (pobór)

Źródło: Bilans zasobów złóż kopalin w Polsce wg stanu na 21 grudnia 2020r., 2021, PIG-PIB, Warszawa.

Istotne znaczenie w skali krajowej ma wydobycie na terenie województwa piasków i żwirów. Znaczne zasoby tych kopalin koncentrują się głównie w części środkowej i południowej. Do największych złóż należą: Guzki (gm. Etłk), Kalbornia-Mosznica (gm. Dąbrówno), Żabi Róg (gm. Morąg), Łęgowo (gm. Olecko). Występowanie złóż piasków i żwirów oraz dalsze ich rozpoznawanie i dokumentowanie stanowi ważne zaplecze dla rozwoju lokalnego przemysłu wydobywczego, istotne ze względu na prowadzone inwestycje drogowe i budowlane.

Potencjał umożliwiający rozwój funkcji uzdrowiskowej stanowią złoża borowiny oraz wód leczniczych i termalnych, które mogą być użytkowane zarówno do celów rekreacyjnych, jak i leczniczych. Aktualnie złoża borowiny nie są eksploatowane, za wyjątkiem złoża Niedrzewica III w powiecie gołdapskim. Natomiast w dwóch z trzech udokumentowanych złóż wód leczniczych i termalnych odbywa się pobór wody (Gołdap, Lidzbark Warmiński GT-1).

W zakresie rozpoznania złóż węglowodorów ze źródeł niekonwencjonalnych na obszarze województwa warmińsko-mazurskiego są 3 koncesje łączne (poszukiwanie i rozpoznawanie złoża oraz jego eksploatacja): Młynary, Górowo-Ĺawieckie, Stegna (częściowo w woj. pomorskim).

3.4 Wody powierzchniowe i podziemne

Województwo położone jest w dorzeczach: Wisły, Pregoty, Jarft i Świeżej. Udział wód powierzchniowych w powierzchni województwa jest najwyższy w kraju. Sieć hydrograficzną województwa tworzą jeziora, oczka wodne, rzeki, kanały oraz Zalew Wiślany.

Szczególnym elementem wód powierzchniowych są jeziora, które w większości koncentrują się w Krainie Wielkich Jezior Mazurskich oraz na Pojezierzach: Ĺawskim,

Olsztyńskim, Mrągowskim i Etckim. Znaczny jest udział jezior o powierzchni powyżej 50 ha. Największe jeziora Warmii i Mazur to Śniadrwy, Mamry, Jeziorak, Niegocin i Roś.

Sieć rzeczna województwa jest dobrze rozwinięta. Długość rzek i kanałów ogółem stanowi 8,7% długości rzek i kanałów w Polsce. Większe rzeki województwa to Łyna, Drwęca, Pisa, Pasłęka oraz Wkra.

Charakterystyczny układ hydrologiczny powoduje, że w wielu przypadkach rzeki przepływają przez jeziora, tworząc systemy wykorzystywane jako szlaki wodne (np. system Wielkich Jezior Mazurskich, system jezior Pojezierza Iławskiego).

Zasoby energetyczne rzek województwa są stosunkowo niewielkie. Nie ma dużych cieków o znaczącym potencjale energetycznym, co ogranicza możliwość pozyskania energii odnawialnej z wód płynących. Do rzek o największym potencjale energetycznym zalicza się: Łynę, Drwęcę i Pasłękę. Wykorzystanie potencjału hydroenergetycznego rzek Drwęcy i Pasłęki jest mało perspektywiczne, z uwagi na objęcie ich ochroną rezerwatową.

Północno-zachodni fragment województwa zajmuje akwen Zalewu Wiślanego, którego wody posiadają status morskich wód wewnętrznych, a w ujęciu hydrograficznym są to wody przejściowe. Obszar lądowy przyległy do brzegu morskiego w granicach pasa nadbrzeżnego podlega ochronie. Duża powierzchnia Zalewu, niewielka głębokość oraz słaba wymiana wód powodują, że zbiornik wykazuje wysoką podatność na zanieczyszczenia pochodzące ze zlewni.

Na obszarze województwa wyznaczono 345 jednolitych części wód powierzchniowych (JCWP) rzecznych i 290 jednolitych części wód jeziornych.

Większość wód powierzchniowych ma dobry i umiarkowany stan ekologiczny oraz stan chemiczny poniżej dobrego. Znaczna część wód charakteryzuje się wysoką zawartością materii organicznej, która przyczynia się do ich eutrofizacji. Stan ekologiczny oraz chemiczny wód Zalewu Wiślanego jest zły.¹⁸

Wody podziemne w województwie związane są głównie z czwartorzędowymi utworami geologicznymi. Stan ustalonych zasobów eksploatacyjnych zwykłych wód podziemnych w województwie jest znaczny, w zupełności pokrywa zapotrzebowanie mieszkańców na wodę.

Na obszarach o największych zasobach wód podziemnych wyznaczone zostały główne zbiorniki wód podziemnych (GZWP), których na terenie województwa jest 12.

Na obszarze województwa wydzielonych zostało 12 jednolitych części wód podziemnych (JCWPd). Dla wszystkich z nich ocena stanu ilościowego jest dobra. Ocena stanu chemicznego, oprócz dwóch JCWPd, również jest dobra. Jedynie dwie JCWPd są zagrożone nieosiągnięciem celów środowiskowych.

Udział ludności korzystającej z sieci wodociągowej stanowił 94,9% ludności zamieszkującej województwo (stan na 2018 r.).¹⁹ Na obszarach wiejskich stanowił około 89%. Obszary miejskie są lepiej zwodociągowane, udział ludności korzystającej z sieci wodociągowej w miastach to około 99% ogółu ludności.

Na terenie województwa w 2018 r. wskaźnik skanalizowania w miastach wynosił 95,6%, a na terenach wiejskich 43,9 %.²⁰ Do sieci kanalizacji sanitarnej z ogółu mieszkań w województwie na obszarach wiejskich udział budynków podłączonych do sieci kanalizacji wyniósł 82,6 %, natomiast na terenach miejskich 97,3%.

¹⁸ Statystyczny raport z klasyfikacji i oceny jednolitych części wód powierzchniowych za 2019 rok na podstawie danych z lat 2014-2019, 2020 r., GIOŚ, Warszawa.

¹⁹ Program Ochrony Środowiska Województwa Warmińsko-Mazurskiego do roku 2030 przyjęty Uchwałą Nr XXIV/382/21 Sejmiku Województwa Warmińsko-mazurskiego z dnia 16 lutego 2021 r. 2020.

²⁰ Ibidem.

W województwie funkcjonuje 240 oczyszczalni ścieków komunalnych oraz 16 oczyszczalni ścieków przemysłowych (stan na 2018 r.)²¹.

Źródłem zagrożeń dla wód są ścieki komunalne i przemysłowe określane jako zanieczyszczenia punktowe oraz biogeny, głównie azot i fosfor a także chemiczne środki ochrony roślin pochodzące z terenów użytkowanych rolniczo traktowane jako zanieczyszczenia obszarowe.

Wody płynące najczęściej narażone są na zrzut niedostatecznie oczyszczonych ścieków komunalnych i przemysłowych. W grupie punktowych zanieczyszczeń największy wpływ wywierają ładunki BZT5, ChZT i azotu ogólnego z komunalnych oczyszczalni ścieków.

W województwie, w ostatnich latach, zauważalna jest tendencja spadkowa ilości ścieków komunalnych i przemysłowych odprowadzanych ogółem do wód lub gleby. Znacznie poprawiła się sytuacja w zakresie oczyszczania ścieków. Obserwuje się zmniejszanie ładunków zanieczyszczeń w odprowadzanych ściekach.

Nadal poważne zagrożenie dla wód stanowi brak kanalizacji, zwłaszcza na terenach wiejskich korzystających z wodociągów sieciowych. Istotnym problemem są również szamba bezodpływowe, z których często nie wywozi się regularnie nieczystości.

Jakość wód jezior w znacznym stopniu uzależniona jest od sposobu zagospodarowania ich zlewni. Ilość substancji dostarczanych z obszaru zlewni do wód jest mniejsza z terenów zalesionych. Największa jest z terenów rolniczych poddawanych nawożeniu i chemizacji. Są one znaczącym źródłem związków biogennych (głównie związki azotowe), co powoduje nadmierną ich eutrofizację oraz wzmożone zarastanie. W wielu przypadkach pola uprawne przylegają bezpośrednio do brzegów jezior i rzek i pozbawione są bariery ochronnej w postaci pasów zieleni i zadrzewień, co dodatkowo sprzyja przenikaniu zanieczyszczeń.

Poważne zagrożenie stanowi niedostatecznie rozwinięta gospodarka ściekowa na obszarach użytkowanych turystycznie i rekreacyjnie, usytuowanych w sąsiedztwie jezior. Rekreacyjnemu wykorzystaniu jezior często towarzyszy proces niszczenia brzegów i roślinności przybrzeżnej, co sprzyja erozji gleb oraz ubożeniu szaty roślinnej i w efekcie potęguje dopływ do jezior substancji z terenu zlewni.

Szczególną grupę wśród jezior województwa stanowi kompleks Wielkich Jezior Mazurskich z największym w Polsce jeziorem Śniardwy. Cechy hydrologiczno-morfologiczne (płytką misa jeziora o bardzo dużej powierzchni) oraz warunki klimatyczne (jeziro narażone jest na silne falowanie i wiatry, które dobrze natleniają wody) tworzą optymalne warunki dla samooczyszczania się wód jeziora. Wyniki badań jakości wód jeziora²² wykazały, że Śniardwom zagraża szybka eutrofizacja wód, szczególnie w okresie letnim. Gwałtowny wzrost eutrofizacji spowodowany: ekspansją nawodnego ruchu turystycznego oraz aktywnością ludzi na obszarze zlewni Wielkich Jezior Mazurskich, dopływem skumulowanego ładunku zanieczyszczeń z odprowadzanych do jezior niedostatecznie oczyszczonych ścieków z oczyszczalni, spływem substancji biogennych z użytków rolnych, jest na tyle duży, że przekracza wydajność naturalnych procesów samooczyszczających. Niezahamowanie tych procesów grozić może szybką hypereutrofizacją tego jeziora.

²¹ Program Ochrony Środowiska Województwa Warmińsko-Mazurskiego do roku 2030 przyjęty Uchwałą Nr XXIV/382/21 Sejmiku Województwa Warmińsko-mazurskiego z dnia 16 lutego 2021 r. 2020.

²² Siuda W., Kaliński T., Kauppinen E., Chróst R.J., 2013, Eutrofizacja południowej części kompleksu Wielkich Jezior Mazurskich w latach 1977-2011, przyczyny, mechanizmy i skutki; Zakład Ekologii Mikroorganizmów UW, Warszawa.

Degradacja jezior jest procesem postępującym szybko, zaś poprawa ich stanu jest trudna i długotrwała. Najbardziej skutecznym sposobem jest ochrona obszaru zasilania, czyli zlewni pojeziernej, poprzez ograniczenie spływu ze zlewni biogenów i substancji organicznych.

3.5 Różnorodność biologiczna (rośliny, zwierzęta, leśnictwo, rolnictwo)

Województwo warmińsko-mazurskie wyróżnia się wysokim zróżnicowaniem biologicznym. Bogactwu bioróżnorodności sprzyjają w szczególności: wysoka lesistość, duża powierzchnia i zróżnicowanie ekosystemów wodnych oraz mokradeł, niejednorodne w skali obszaru warunki glebowe, obecność użytkowanych terenów rolniczych oraz stosunkowo niewielka fragmentacja krajobrazów²³.

Szczególnym rodzajem roślinności Warmii i Mazur są zbiorowiska leśne. Lesistość w województwie warmińsko-mazurskim wynosi 31,7 % i jest większa o 2,1% od średniej krajowej lesistości (29,6%)²⁴.

Lasy w granicach województwa rozmieszczone są nierównomiernie. Około 70% lasów występuje w zwartych kompleksach leśnych, natomiast pozostała część, szczególnie w północnym rejonie, charakteryzuje się znacznym rozproszeniem niedużych powierzchni leśnych. Większe kompleksy leśne to: Lasy Napiwodzko-Ramuckie, Puszcza Piska, Puszcza Borecka, Puszcza Romincka, Lasy Taborskie, Lasy Iławskie, Lasy Kadyńskie.

Gminy o największym udziale gruntów zalesionych koncentrują się w południowo-środkowej części województwa.

Dominującym gatunkiem lasotwórczym jest sosna, następnie brzoza, świerk, olsza. Bardzo ważną rolę odgrywają ekosystemy wodne oraz zależne od wód, w tym siedliska hydrogeniczne.

Istotnym elementem składającym się na różnorodność są również użytki rolne, które zajmują ponad połowę powierzchni województwa, wśród których przeważają grunty orne (67%) oraz łąki i pastwiska (30%).

Najcenniejsze z siedlisk przyrodniczych zostały objęte ochroną jako przedmioty ochrony w obszarach Natura 2000. W granicach województwa występuje 29 typów siedlisk z Załącznika I Dyrektywy Siedliskowej chronionych w granicach siedliskowych obszarów Natura 2000. Zajmują one łącznie 5,2% powierzchni województwa²⁵.

Flora Polski liczy 2300 gatunków roślin naczyniowych, 600 gatunków mchów, 250 gatunków wątrobowców i około 1200 gatunków porostów. Można szacować, że ponad 60% tych zasobów jest reprezentowana wśród gatunków występujących w województwie. Brak jest jednak kompleksowego opracowania dotyczącego flory Warmii i Mazur. Najwięcej danych pochodzi z obszarów objętych formami ochrony przyrody. Najcenniejszy komponent flory regionu stanowią gatunki chronione, w tym znajdujące się na czerwonych listach oraz czerwonych księgach roślin i zwierząt. W województwie występuje około 30 taksonów zamieszczonych w Polskiej Czerwonej Księdze Roślin²⁶. Do szczególnie cennych należy zaliczyć stanowiska roślin z załącznika II Dyrektywy Siedliskowej.

Obszar Warmii i Mazur należy do jednego z najbogatszych pod względem faunistycznym regionów Polski, wyraźnie wyróżniając się także w skali Europy Środkowej.

²³ Prognoza oddziaływania na środowisko do projektu PZPW W-M, 2018, WMBPP, Olsztyn.

²⁴ GUS, BDL, stan na 31.12.2019 r.

²⁵ Prognoza oddziaływania na środowisko do projektu PZPW W-M, 2018, WMBPP, Olsztyn.

²⁶ Ibidem.

Liczbę gatunków ssaków obserwowanych w granicach województwa ocenia się na około 65 gatunków²⁷, co stanowi około 62% stanu krajowej teriofauny. Występowanie części gatunków ssaków ma charakter incydentalny.

Najliczniejszą grupę zwierząt kręgowych stanowią ptaki. Województwo jest ważnym terenem dla ptaków w skali kraju i Europy. Wstępny bilans obejmuje ok. 300 gatunków, w tym 196 lęgowych. Specyfiką ornitofauny regionu jest występowanie liczebnych populacji dużych gatunków ptaków. Dla wielu gatunków populacje zasiedlające obszar województwa mają znaczenie priorytetowe w skali kraju, są to: bocian biały, rybołów, orlik krzykliwy, żuraw, cietrzew, kraska, bąk, kormoran czarny. Najcenniejsze gatunki ptaków są objęte ochroną w powierzchniowych formach ochrony przyrody (w tym głównie 16 ostoi ptasich w sieci Natura 2000 o randze międzynarodowej IBA).

Ważną grupę świata fauny stanowią nietoperze. Na terenie województwa dwa siedliska nietoperzy zostały objęte specjalnym obszarem ochrony Natura 2000.

W województwie występuje 7 (8) gatunków gadów oraz 14 (15) gatunków płazów. Żółw błotny, gniewosz oraz traszka grzebieniasta umieszczone są na kartach Polskiej Czerwonej Księgi Zwierząt. Ponadto, kilka gatunków ujętych jest w załączniku II Dyrektywy Siedliskowej (żółw błotny, traszka grzebieniasta, kumak nizinny). W wodach regionu stwierdzono 45 gatunków ryb i 3 gatunki minogów.

Najcenniejsze gatunki zwierząt bezkręgowych to gatunki ujęte w załączniku II Dyrektywy Siedliskowej.

Większość występujących w województwie zwierząt kręgowych, a także pewna liczba gatunków bezkręgowców objęta jest ochroną gatunkową, bądź łowiecką. Niektóre gatunki ptaków oraz żółw błotny objęte są ochroną strefową. Najważniejszą formą ochrony fauny jest ochrona siedlisk, która chroni całe zespoły gatunków.

Różnorodność biologiczna ulega ciągłym zmianom, co jest wynikiem zarówno naturalnych procesów ewolucyjnych (czasami modyfikowanych oddziaływaniem człowieka), jak i bezpośredniej i pośredniej presji cywilizacyjnej. Jednak niepokojącym zjawiskiem jest fakt, że w krajobrazie rolniczym, leśnym, wodno-błotnym itp. ginie wiele gatunków zwierząt. W wyniku szeroko pojętego postępu cywilizacyjnego również zanika wiele gatunków roślin.

Do najważniejszych współczesnych zagrożeń dla przyrody województwa należą:

- zmiany cech siedlisk spowodowane np. eutrofizacją, odwodnieniem, zakwaszeniem gleby bądź skażeniem toksycznymi związkami chemicznymi,
- przekształcenia struktury krajobrazu i likwidacja siedlisk/ekosystemów na skutek zmian sposobów użytkowania ziemi,
- fragmentacja siedlisk,
- negatywna presja człowieka na gatunki postrzegane jako niepożądane,
- nadmierna eksploatacja populacji gatunków użytkowych,
- zmiany systemu uprawy i hodowli,
- inwazja gatunków obcych lub zaplanowane ich introdukcje.

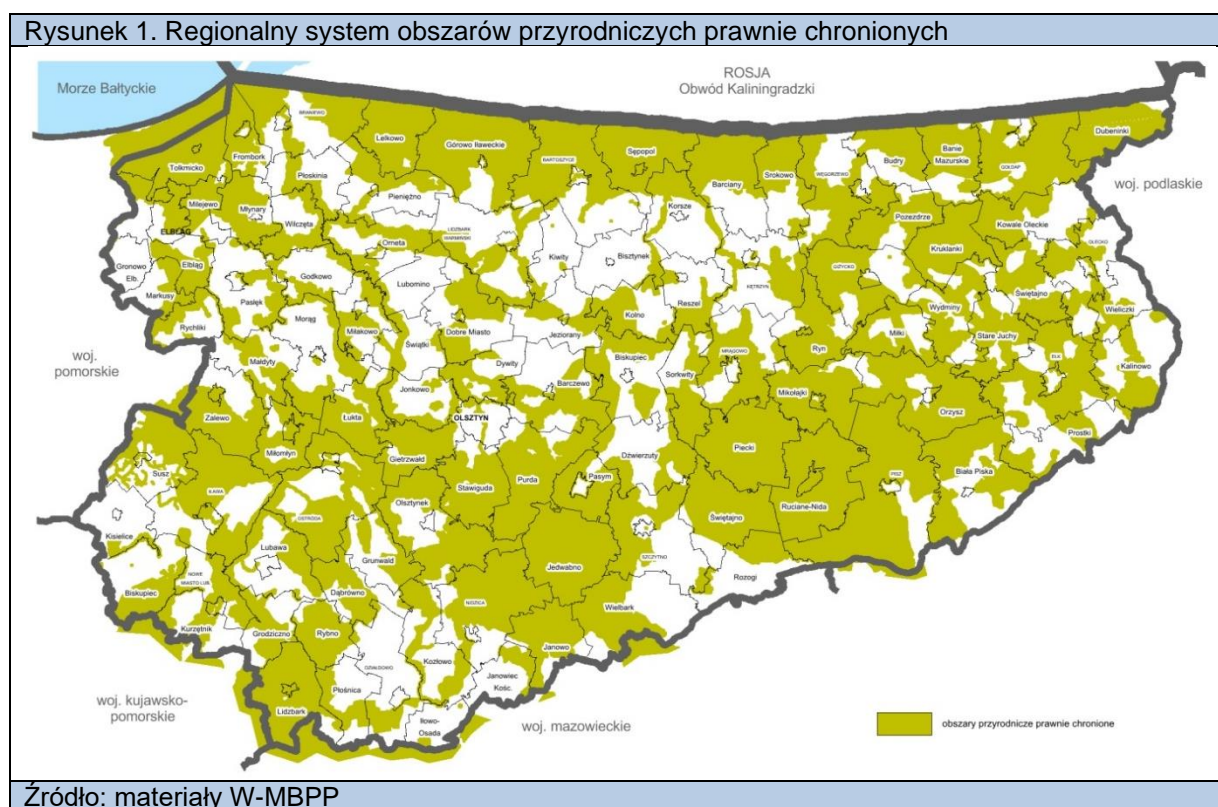
Za jedne z największych zagrożeń dla światowej przyrody uznawane są inwazje biologiczne obcych gatunków. Duża skala tego problemu wynika między innymi z faktu, że jest to jeden z najmniej przewidywalnych i najbardziej dynamicznych procesów przyrodniczych będących skutkiem rozwoju cywilizacji. Jednocześnie są to najmniej zbadane i najslabiej rozpoznawane zagrożenia dla różnorodności biologicznej. Problem gatunków obcych jest również niedostatecznie rozpoznany w województwie warmińsko-mazurskim.

²⁷ Atlas ssaków Polski, 2010, Instytut Ochrony Przyrody PAN.

Inwazyjne gatunki obce oddziałują także na społeczeństwo, powodując utratę różnorodności biologicznej i umniejszają zdolność ekosystemów do świadczenia usług ekosystemowych. Ponadto mogą one przenosić choroby, niszczyć mienie i negatywnie oddziaływać na dziedzictwo kulturowe. Negatywny wpływ obcych gatunków dotyczy również gospodarki.

3.6 Prawne formy ochrony przyrody

Na obszarze województwa występują tereny, które ze względu na szczególne wartości przyrodnicze i krajobrazowe zostały objęte ochroną prawną. Są to: rezerваты przyrody, parki krajobrazowe, obszary chronionego krajobrazu, obszary Natura 2000, użytki ekologiczne i zespoły przyrodniczo-krajobrazowe. Obszary te tworzą Regionalny system obszarów przyrodniczych prawnie chronionych²⁸, zajmujący ponad 55% powierzchni województwa Rysunek 1.

Rezerваты przyrody

Rezerваты ustanawia się na mocy zarządzenia regionalnego dyrektora ochrony środowiska. W województwie ustanowionych jest 110 rezerwatów o łącznej powierzchni 33,6 tys. ha, w tym 5 z nich posiada otulinę o powierzchni 2197,16 ha. Stanowią one 7,3% wszystkich rezerwatów w kraju (stan na 2020 r.).

Wśród typów rezerwatów przyrody dominują rezerваты leśne. Ponadto występują rezerваты faunistyczne, torfowiskowe, krajobrazowe, florystyczne, wodne oraz przyrody

²⁸ Plan zagospodarowania przestrzennego województwa warmińsko-mazurskiego, przyjęty Uchwałą Nr XXXIX/832/18 Sejmiku Województwa warmińsko-mazurskiego z dnia 28 grudnia 2016 r.

nieożywionej. Do szczególnie cennych rezerwatów należą te objęte konwencją ramsarską, są to: Jezioro Drużno, Jezioro Łuknajno, Jezioro Siedmiu Wysp, Jezioro Karaś.

Na obszarze województwa warmińsko-mazurskiego w 2017 roku został powołany Rezerwat UNESCO MaB „Jeziora Mazurskie”, o powierzchni 58693 ha, w przeważającej części pokrywający się z granicami Mazurskiego Parku Krajobrazowego.

Parki krajobrazowe

Parki krajobrazowe tworzone są na mocy uchwały sejmiku województwa. Na obszarze województwa zlokalizowanych jest 8 parków krajobrazowych, co stanowi 6,4% ogólnej liczby parków w kraju. Całkowicie w granicach województwa położonych jest 5 parków (Mazurski PK, PK Wysoczyzny Elbląskiej, PK Wzgórz Dylewskich, PK Puszczy Rominckiej, Welski PK). Pozostałe częściowo znajdują się w granicach innego województwa (PK Pojezierza Iławskiego, Górzeńsko-Lidzbarski PK, Brodnicki PK). Sześć parków ma wyznaczoną otulinę. Granice otulin pokrywają się z zasięgiem obszarów chronionego krajobrazu. Powierzchnia parków krajobrazowych wynosi 145 tys. ha (6% powierzchni województwa), a łącznie z otuliną 229 tys. ha.

Obszary chronionego krajobrazu

Obszary chronionego krajobrazu tworzone są na mocy uchwały sejmiku województwa. W województwie wyznaczonych zostało 71 obszarów chronionego krajobrazu o łącznej powierzchni 986 tys. ha – 40,7% powierzchni województwa. Stanowią one 18,3% ogólnej liczby obszarów chronionego krajobrazu w kraju. Są to tereny chronione ze względu na wyróżniający się krajobraz o zróżnicowanych ekosystemach, wartościowe ze względu na możliwość zaspokajania potrzeb związanych z turystyką i wypoczynkiem lub pełniona funkcją korytarzy ekologicznych.

Użytki ekologiczne

Użytki ekologiczne ustanawia się na mocy uchwały rady gminy. W województwie znajduje się 130 użytków ekologicznych, co stanowi 1,5% liczby użytków w kraju. Łączna powierzchnia użytków to około 5,9 tys. ha (stan na 2020 r.). Przeważnie są to obiekty małe o powierzchni od poniżej 1 ha do kilkudziesięciu ha. Nieliczne obiekty mają powierzchnię powyżej 100 ha. Pełnią one istotną funkcję jako wyspy i korytarze ekologiczne.

Zespoły przyrodniczo-krajobrazowe

Zespoły przyrodniczo-krajobrazowe ustanawia się na mocy uchwały rady gminy. W województwie ustanowiono 15 zespołów przyrodniczo-krajobrazowych, które stanowią 4,6% ogólnej liczby tych obiektów w kraju (stan na 2020 r.). Łącznie zajmują powierzchnię 24,3 tys. ha, co stanowi 0,2% powierzchni województwa. Zespoły przyrodniczo-krajobrazowe stanowią fragmenty krajobrazu naturalnego i kulturowego zasługujące na ochronę ze względu na ich walory widokowe lub estetyczne.

Stanowiska dokumentacyjne

Stanowiska dokumentacyjne ustanawia się na mocy uchwały rady gminy. W województwie ustanowione zostało jedno stanowisko dokumentacyjne, o powierzchni 2,0 ha, w gminie Lubawa, co stanowi 0,85 % liczby stanowisk w kraju. Celem ochrony stanowiska jest ochrona wyrobiska kredy jeziornej.

Obszary Natura 2000.

Obszary Natura 2000 to najmłodsza z form ochrony przyrody, wprowadzona w 2004 r. Sieć Natura 2000 nakłada się na dotychczasowe systemy ochrony przyrody, przy czym ich nie zastępuje a uzupełnia.

Podstawą funkcjonowania obszarów Natura 2000 są dwie unijne dyrektywy tzw. Dyrektywa ptasia (określa kryteria do wyznaczania ostoi dla gatunków ptaków zagrożonych wyginięciem) i Dyrektywa siedliskowa (ustala zasady ochrony pozostałych gatunków zwierząt, a także roślin i siedlisk przyrodniczych oraz procedury ochrony obszarów szczególnie ważnych przyrodniczo). Wyróżniamy dwa typy obszarów:

- obszary specjalnej ochrony ptaków (OSO) tzw. obszary ptasie;
- obszary mające znaczenie dla Wspólnoty (OZW)/specjalne obszary ochrony siedlisk (SOO) tzw. obszary siedliskowe.

W skład sieci Natura 2000 na obszarze województwa wchodzi:

- 16 obszarów specjalnej ochrony ptaków (OSO) o powierzchni 575,8 tys. ha, co stanowi 23,8% powierzchni województwa,
- 44 obszary siedliskowe, czyli zarówno obszary mające znaczenie dla Wspólnoty (OZW), jak i specjalne obszary ochrony siedlisk (SOO) o powierzchni 258,3 tys. ha, tj. 10,7% powierzchni województwa²⁹

37 obszarów Natura 2000 (OSO, OZW, SOO) posiada ustanowione plany zadań ochronnych. Kolejne są w trakcie sporządzania.

Korytarze ekologiczne

Województwo posiada dogodne warunki do funkcjonowania korytarzy ekologicznych. Decydują o tym: duża lesistość, stosunkowo mała gęstość zaludnienia, rozproszona sieć osadnicza oraz brak bardzo dużych miast.

W oparciu o „Projekt korytarzy ekologicznych łączących sieć Natura 2000 w Polsce” wykonany pod kierownictwem W. Jędrzejewskiego (Instytut Biologii Ssaków PAN, 2012 r.) powstała koncepcja regionalnej sieci korytarzy ekologicznych w województwie warmińsko-mazurskim³⁰.

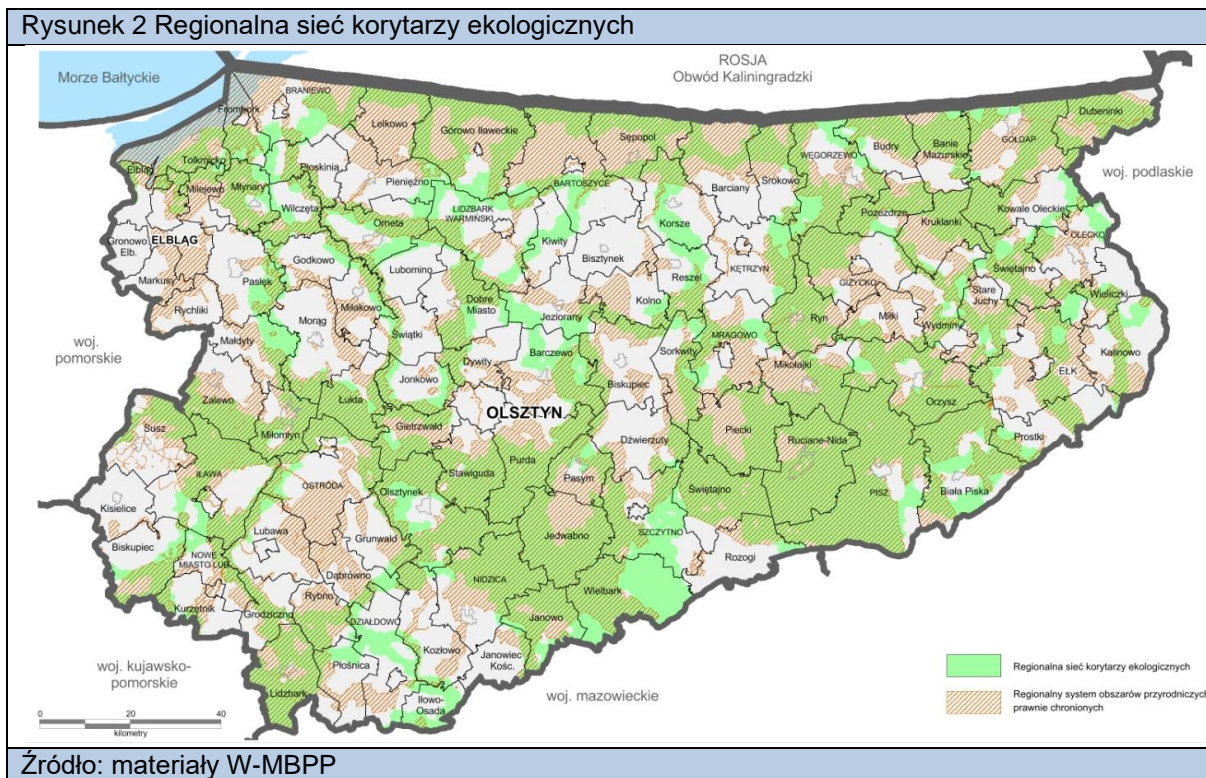
Wskazano w niej 9 obszarów węzłowych oraz łączące je korytarze łącznikowe. Za obszary węzłowe uznano najcenniejsze tereny pod względem przyrodniczym, w tym o wysokiej różnorodności biologicznej, obejmujące duże kompleksy leśne oraz duże akweny wodne wraz z przyległymi obszarami podmokłymi.

Układ wzajemnie powiązanych obszarów węzłowych i korytarzy łącznikowych tworzy Regionalną sieć korytarzy ekologicznych – Rysunek 2, która stanowi ważny element struktury przyrodniczej, przyczyniający się do ochrony różnorodności biologicznej i migracji zwierząt. Głównym celem wyznaczenia sieci korytarzy ekologicznych w województwie warmińsko-mazurskim jest przeciwdziałanie fragmentacji ekologicznej obszarów o wysokiej wartości przyrodniczej, w tym przede wszystkim o dużej różnorodności biologicznej.

²⁹ <http://olsztyn.rdos.gov.pl/o-sieci>

³⁰ Dekańska M., Juchnowska U., 2017, Koncepcja korytarzy ekologicznych w województwie warmińsko-mazurskim, WMBPP, Elbląg.

Rysunek 2 Regionalna sieć korytarzy ekologicznych

3.7 Zmiany klimatu, zagrożenia naturalne (powodzie, susze)

Województwo znajduje się w strefie klimatu umiarkowanego ciepłego, przejściowego pomiędzy klimatem morskim a kontynentalnym. Na północnym zachodzie dominują cechy klimatu morskiego, na wschodzie przeważają cechy klimatu kontynentalnego. Wynikiem ścierania się wpływów klimatycznych jest duża zmienność pogody. W porównaniu do kraju, region cechuje się większą surowością klimatu. Przekłada się to na krótszy okres wegetacyjny (Mazury 190 dni), co wpływa na produkcję w gospodarce rolnej. Specyficzne cechy klimatu stanowią m.in. szansę dla rozwoju turystyki zimowej i sprzyjają rozwojowi funkcji uzdrowskiej.

Wraz z obserwowanymi, globalnymi zmianami klimatu, również na terenie województwa można zaobserwować trendy zmienności warunków klimatycznych, takie jak:

- wzrost średniej temperatury powietrza,
- wzrost liczby dni mroźnych,
- zmianę charakterystyki opadów,
- wzrost liczby dni bezopadowych,
- występowanie bardzo silnych wiatrów.

Zmiany te powodują wzrost intensywności i częstotliwości wielu ekstremalnych zjawisk pogodowych, takich jak nawałne deszcze, groźne wyładowania atmosferyczne, fale upałów, susze, grad, wiatry huraganowe. Zjawiska te będą przynosić coraz dotkliwsze skutki dla społeczeństw i gospodarki.

W rolnictwie rosnące prawdopodobieństwo wystąpienia ekstremalnych zjawisk pogodowych oraz ich dotkliwość może powodować wzrost ryzyka nieudanych zbiorów. Zmiany klimatu mogą wpłynąć na wcześniejsze wiosenne zasiewy upraw. W leśnictwie mogą nastąpić zmiany w zakresie stanu i produktywności lasów oraz zasięgu geograficznego niektórych gatunków drzew. Ekstremalne zjawiska klimatyczne przyczynić się mogą do strat

społecznych i gospodarczych. Dotyczą one infrastruktury (budynki, transport, dostawy energii i wody) oraz wywierają znaczny wpływ na zdrowie ludzi (np. zachorowania z powodu upałów, występowania inwazyjnych nosicieli chorób zakaźnych). Zmiany klimatu spowodować mogą znaczne zmiany w zakresie jakości i dostępności zasobów wodnych, wpływając na szereg sektorów, w tym na produkcję żywności.

Ekstremalne zjawiska pogodowe są odczuwalne wyraźnie w skali lokalnej, w szczególności dotyczy to miast, które charakteryzują się dużą gęstością zaludnienia, a także istotnym poziomem antropopresji.

Jednym z najistotniejszych wyzwań ograniczających skutki zmian klimatycznych jest przeciwdziałanie skutkom powodzi i suszy.

Powódź

W województwie największe zagrożenie stanowią powodzie sztormowe, a także lokalne powodzie opadowe i roztopowe. Te rodzaje powodzi mogą występować łącznie, stanowiąc kumulację zagrożeń.

Do obszarów narażonych na niebezpieczeństwo powodzi należą:

- 1) Żuławy Elbląskie, gdzie występują tereny depresyjne i przydepresyjne;
- 2) tereny przybrzeżne gmin nadzalewowych (położonych nad Zalewem Wiślanym): Tolknicko, Frombork i Braniewo; zagrożenie powodziowe stwarzają:
 - wezbrania sztormowe na Zalewie Wiślanym oraz wywołana przez nie cofka na rzekach,
 - powodzie i podtopienia na obszarach ujściowych rzek spływających do Zalewu: Pasłęki, Baudy, Stradanki;
- 3) tereny w dolinach rzek wylewających: Węgorapa, Drwęca, Guber, dolna Pasłęka;
- 4) tereny w dolinach rzek o nieregularnych przepływach (zagrożenia okresowe); zagrożenia powodowane są przez długotrwałe lub intensywne krótkotrwałe opady atmosferyczne oraz gwałtowne topnienie śniegu.

Położenie depresyjne znacznych obszarów Żuław Elbląskich sprawia, że zagrożenie powodziowe jest tu najwyższe w kraju. Największym zagrożeniem dla Żuław Elbląskich są systemy wodne Zalewu Wiślanego i Jeziora Drużno. Istnienie i funkcjonowanie Żuław uzależnione jest od sprawnie działających systemów regulacji stosunków wodnych: osłony przeciwpowodziowej i melioracji. Głównymi elementami tych systemów są wały przeciwpowodziowe, rzeki i kanały, stacje pomp i inne budowle hydrotechniczne.

Zgodnie z ustawą Prawo wodne³¹ ochronę przed powodzią prowadzi się z uwzględnieniem map zagrożenia powodziowego, map ryzyka powodziowego oraz planów zarządzania ryzykiem powodziowym. Mapy zagrożenia powodziowego i mapy ryzyka powodziowego stanowią podstawę do racjonalnego planowania przestrzennego na obszarach zagrożonych powodzią, a tym samym dla ograniczania negatywnych skutków powodzi.

Susza

Nieodłącznym elementem klimatu są okresy suszy. Nie ma możliwości zapobiegania suszy, można natomiast ograniczać jej skutki, podejmując odpowiednie działania mitygacyjne. Wyróżnia się cztery typy suszy: atmosferyczną, glebową (rolniczą), hydrologiczną (rzeczną) oraz hydrologiczną (związaną z obniżeniem zwierciadła wód podziemnych).

³¹. Ustawa z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 624 z późn. zm.).

Zjawisko suszy narasta powoli a jego następstwa są odczuwalne dopiero po dłuższym okresie czasu. Oddziaływanie suszy na środowisko, społeczeństwo i gospodarkę uzależnione jest zarówno od czasu jej trwania, natężenia oraz zasięgu przestrzennego, jak i od samej podatności środowiska, społeczeństwa i gospodarki na oddziaływanie tego zjawiska.

Susze bardzo często stanowią poważne zagrożenie pożarowe. W czasie trwania suszy stopień zagrożenia pożarowego jest bardzo wysoki w regionach, gdzie wilgotność ściółki w lasach jest bardzo niska. Ponadto susze również są przyczyną istotnych strat w uprawach rolnych. Najbardziej narażone na skutki suszy są obszary rolnicze – z uwagi na powszechne ryzyko wystąpienia suszy glebowej.

Suszy nie da się uniknąć, jednakże poprzez zastosowanie różnych działań odnoszących się m.in. do odpowiedniego użytkowania ziemi czy racjonalnego gospodarowania zasobami wodnymi, właściwego zarządzania i administrowania, można zmniejszyć jej negatywne oddziaływanie.

Głównymi dokumentami planistycznymi w zakresie zarządzania ryzykiem suszy są plany przeciwdziałania skutkom suszy na obszarze dorzeczy oraz plany przeciwdziałania skutkom suszy w regionach wodnych W Planie przeciwdziałania skutkom suszy (PPS) na lata 2021 – 2027 wraz z katalogiem działań zawarte są działania inwestycyjne z zakresu budowy i przebudowy urządzeń wodnych służących przeciwdziałaniu skutkom suszy. W województwie wytypowanych jest ok. 15 takich inwestycji.

Ekstremalne zjawiska pogodowe są częstsze i bardziej intensywne. W związku z tym prognozuje się, że nieoczekiwane zjawiska pogodowe mogą przynosić kolejne zniszczenia, a długoterminowe prognozowanie będzie utrudnione ze względu na szybkie tempo zmian zachodzących w pogodzie. Dlatego bardzo istotne jest włączanie problematyki zmian klimatu (mitygacja i adaptacja) do realizacji wszelkich działań.

3.8 Powietrze atmosferyczne

Zanieczyszczenie powietrza jest obecnie jedną z najpoważniejszych przyczyn zmian środowiska. Przyczyniają się do powstawania smogu, dziury ozonowej, kwaśnych deszczy i efektu cieplarnianego. Powoduje zakwaszanie gleb, eutrofizację wód, pogarszanie stanu szaty roślinnej. Wysokie stężenia zanieczyszczeń mają negatywny wpływ na środowisko oraz zdrowie i życie człowieka.

Województwo należy do regionów o najczystszym powietrzu w kraju. Stężenia substancji szkodliwych takich jak: dwutlenek siarki, dwutlenek azotu, benzen i tlenek węgla, są niskie i nie przekraczają dopuszczalnych norm. Lokalnie mogą jednak występować warunki niekorzystne dla zdrowia, zwłaszcza w miejscach o wysokiej emisji spalin samochodowych i zanieczyszczeń przemysłowych (głównie w miastach). Sytuacje zwiększonego stężenia substancji zanieczyszczających powietrze, niekorzystne dla zdrowia mieszkańców, występują przede wszystkim w sezonie grzewczym oraz w miejscach o zwiększonej emisji spalin samochodowych i zanieczyszczeń przemysłowych.

Według danych Krajowego Ośrodka Bilansowania i Zarządzania Emisjami (KOBiZE), głównym źródłem emisji zanieczyszczeń powietrza w województwie warmińsko-mazurskim jest sektor komunalno-bytowy (ok. 50%), w dalszej kolejności znaczenie w emisji zanieczyszczeń odgrywa transport oraz emisja z zakładów przemysłowych (ok. 15%).

Emisja z sektora komunalno-bytowego, powstająca w wyniku spalania paliw stałych, zwłaszcza węgla kamiennego w celach energetycznych odpowiedzialna jest za prawie 90% emisji benzo(a)pirenu, 80% PM_{2,5}, około 70% SO₂ oraz 60% PM₁₀. Do zużycia większej ilości paliw, a zatem większej emisji zanieczyszczeń powietrza, przyczynia się również niska efektywność energetyczna budynków.

Wzrost stężenia tlenków azotu notowany jest głównie na terenach obciążonych dużym ruchem samochodowym. W największym stopniu na działanie tych zanieczyszczeń narażone są dzielnice mieszkaniowe, przez które przebiegają ulice oraz te, które zaopatrywane są w ciepło z lokalnych kotłowni i indywidualnych źródeł. Znacznie lepsza jakość powietrza jest na obszarach zaopatrywanych w ciepło z centralnych ciepłowni lub zmodernizowanych kotłowni lokalnych, z dala od tras komunikacyjnych o dużym nasileniu ruchu.

Źródłem zagrożenia jakości powietrza jest emisja przemysłowych zanieczyszczeń powietrza. W województwie w 2019 roku było 51 zakładów uznanych za szczególnie uciążliwe dla czystości (w roku 2008 – 43 zakłady). Z tej liczby zakładów, 37 posiadało urządzenia do redukcji zanieczyszczeń pyłowych, a 4 urządzenia do redukcji zanieczyszczeń gazowych. Emisja zanieczyszczeń pyłowych oraz SO₂ z zakładów szczególnie uciążliwych wykazuje tendencję spadkową. Emisja pozostałych zanieczyszczeń gazowych przejawia trend rosnący. Emisja metali ciężkich jest niewielka.

Na stan zanieczyszczenia powietrza w regionie warmińsko-mazurskim wpływ ma także w znacznym stopniu emisja napływowa, ze źródeł dalekiego zasięgu. Zauważyć można tendencję, że wielkości deponowanych zanieczyszczeń większe są na terenach północno-zachodnich i maleją w kierunku wschodnim. Związane jest to z dominacją wiatrów z sektora zachodniego. Latem, w czasie, gdy ilość opadów jest znacznie wyższa niż w pozostałych okresach dominują wiatry o kierunku zachodnim i północno-zachodnim.

W województwie warmińsko-mazurskim jakość powietrza oceniana jest w trzech strefach (miasta na prawach powiatu: Olsztyn i Elbląg oraz pozostały obszar województwa). We wszystkich strefach przeprowadza się ocenę jakości powietrza pod kątem ochrony zdrowia. Ocenę pod kątem ochrony roślin przeprowadza się wyłącznie w strefie warmińsko-mazurskiej.

Przeprowadzana corocznie ocena stanu jakości powietrza ma na celu wyodrębnienie stref, które wymagają podjęcia działań naprawczych, zmierzających do poprawy jakości powietrza.

W 2018 roku na obszarze województwa zanotowano przekroczenia poziomu dopuszczalnego pyłu PM₁₀ w strefach miasto Elbląg oraz strefie warmińsko-mazurskiej. Poziom docelowy benzo(a)pirenu został przekroczony w strefach miasto Elbląg i strefie warmińsko-mazurskiej. Pomimo, że powierzchnia obszarów, w których stwierdzono przekroczenia poziomów dopuszczalnych jest niewielka, to liczba mieszkańców narażonych na ponadnormatywne stężenia jest już znacząca. Ponad 50 % mieszkańców województwa przebywa na obszarach, gdzie przekroczony jest poziom docelowy benzo(a)pirenu w powietrzu.

W związku z notowanymi przekroczeniami poziomów dopuszczalnych pyłu zawieszonego PM₁₀ oraz poziomu docelowego benzo(a)pirenu w pyłe PM₁₀, Zarząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego wprowadził Programy Ochrony Powietrza dla stref, w których zanotowano przekroczenia. Działania zapisane w tych programach są realizowane przez gminy. Działania mają na celu głównie ograniczenie emisji powierzchniowej poprzez podłączanie domostw do miejskich sieci ciepłowniczych, modernizację sposobów

ogrzewania budynków poprzez zmianę technologii grzewczych lub zmianę paliwa do tego służącego.

3.9 Klimat akustyczny

Klimat akustyczny jest istotnym elementem środowiska przyrodniczego, który określa się ilościowo, przy pomocy poziomu dźwięku (hałas). Stanowi źródło jednego z najbardziej groźnych dla organizmów żywych zanieczyszczeń powietrza.

Do znaczących rodzajów hałasu w województwie należą: hałas komunikacyjny (drogowy, kolejowy), przemysłowy, miejski oraz hałas na akwenach wodnych.

Najbardziej uciążliwy jest hałas drogowy, którego uciążliwość ma charakter rosnący ze względu na ciągle zwiększającą się liczbę pojazdów. Największy średni dobowy ruch pojazdów (i tym samym największy poziom hałasu) obserwuje się:

- na drogach krajowych, na całej ich długości (nr 7, nr 16) lub na ich odcinkach (nr 51, nr 53, nr 65, nr 15, nr 59);
- na odcinkach dróg wojewódzkich (nr 544, nr 521, nr 536, nr 527, nr 504, nr 595, nr 591, nr 592, nr 610).

Wysoki średni dobowy ruch pojazdów obserwuje się również na drogach wyjazdowych z większych miast, między innymi z: Olsztyna, Elbląga, Ełku, Ostródy, Iławy, Giżycka, Kętrzyna, Szczytna, Bartoszyce, Mrągowo, Olecka, Działdowa.

Hałas kolejowy oraz lotniczy ma znacznie mniejszy zasięg.

Oddziaływanie hałasu przemysłowego ma również niewielką uciążliwość. Największa emisja hałasu zazwyczaj występuje w ośrodkach przemysłowych (m.in. Olsztyn, Ostróda, Morąg, Olsztynek, Dobrze Miasto, Biskupiec, Barczewo) lub w ich pobliżu.

Hałas miejski w znaczący sposób pogarsza warunki życia w miastach. Jego natężenie na obszarach miejskich jest wysokie ze względu na kumulowanie się wielu rodzajów hałasów. W granicach miasta z reguły najgłośniejsze jest w centrum oraz na trasach wylotowych. Hałas miejski generowany jest przez: hałas komunikacji i transportu (samochodowy, szynowy), hałas przemysłowy i obiektów usługowych, hałas od obiektów użyteczności publicznej, hałas na ulicach pracujących maszyn, hałas osiedlowy. Miasta skupiające największą liczbę mieszkańców oraz, co się z tym wiąże, generujące wysoki poziom hałasu to: Olsztyn, Elbląg, Ełk, Iława, Ostróda, Kętrzyn, Giżycko, Szczytno, Bartoszyce, Mrągowo.

Coraz większe znaczenie w regionie ma hałas rekreacyjny, w szczególności hałas na akwenach oraz obszarach cennych przyrodniczo zagospodarowanych turystycznie.

W przyszłości, ze względu na rozwój energetyki wiatrowej, istotne znaczenie może wywierać hałas infradźwiękowy oraz niskoczęstotliwościowy. Informacje dotyczące infradźwięków wytwarzanych przez elektrownie wiatrowe są rozbieżne w różnych źródłach. Według niektórych opinii mogą one stanowić zagrożenie dla ludzi.

W województwie, dla terenów, na których poziom hałasu przekroczył poziom dopuszczalny, utworzony został Program ochrony środowiska przed hałasem dla terenów poza aglomeracjami, położonych wzdłuż dróg krajowych oraz wojewódzkich na terenie województwa warmińsko-mazurskiego o obciążeniu ponad 3 mln pojazdów rocznie, których eksploatacja spowodowała negatywne oddziaływanie akustyczne w wyniku przekroczenia

dopuszczalnych poziomów hałasu określonych wskaźnikami LDWN i LN³². Ponadto sporządzone zostały mapy akustyczne dla miast Olsztyna, Mrągowa i Elbląga oraz mapy akustyczne dla 12 odcinków dróg wojewódzkich.

3.10 Zagrożenia poważnymi awariami, promieniowanie elektromagnetyczne

Zagrożenia poważnymi awariami

Poważne awarie stanowią niebezpieczeństwo dla zdrowia i życia ludzi, jak i dla całego środowiska. Zagrożenie nimi spowodowane może wywołać znaczne zniszczenie wszystkich elementów środowiska lub pogorszenie jego stanu.

Poważna awaria przemysłowa to poważna awaria w zakładzie dużego lub zwiększonego ryzyka wystąpienia poważnej awarii przemysłowej. W województwie znajdują się 3 zakłady o dużym ryzyku (ZDR) wystąpienia poważnej awarii i 6 zakładów o zwiększonym ryzyku (ZZR). Stanowią one odpowiednio 1,5% i 2,2% tego typu zakładów w kraju. Od kilku lat nie zwiększa się liczba zakładów, które mogłyby być sprawcą poważnych awarii. W 2020 roku i kilku wcześniejszych latach nie wystąpiły poważne awarie, które mogłyby spowodować negatywne skutki dla środowiska i życia ludzi.

W okresie ostatnich kilku lat obserwuje się stałą tendencję wzrostową liczby transportów materiałów niebezpiecznych, w tym szczególnie przewozów tranzytowych (kolejowych i drogowych) przez województwo. Zmiany klimatu mogą powodować zwiększenie ryzyka wystąpienia tego typu poważnych awarii, poprzez wystąpienie ekstremalnych zjawisk, takich jak burze, silne wiatry, ulewy, gołoledź.

Promieniowanie elektromagnetyczne

Obecnie środowisko naszpikowane jest różnymi urządzeniami wytwarzającymi pola elektromagnetyczne, co może stanowić potencjalny szkodliwy wpływ na zdrowie człowieka i środowisko. Najpowszechniej występującymi instalacjami będącymi źródłami pól elektromagnetycznych są: radiowo-telewizyjne centra nadawcze i przekaźnikowe, stacje bazowe mobilnej telefonii komórkowej, łączności satelitarnej, radiolokacyjne, napowietrzne linie energetyczne o napięciu powyżej 110kV i stacje energetyczne transformujące prąd z wysokiego napięcia na niższe oraz urządzenia wykorzystywane w placówkach medycznych, w przemyśle i ośrodkach naukowo-badawczych.

Na podstawie przeprowadzonych pomiarów w latach 2017-2020³³ nie stwierdzono przekroczeń dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku. Największe oddziaływania w województwie są odnotowywane w punktach pomiarowych zlokalizowanych na obszarach o większej liczbie mieszkańców i maleją wraz z gęstością zaludnienia.

Analiza cykli pomiarowych wykazuje sukcesywny wzrost mierzonych wartości, zarówno w miastach, jak i na terenach wiejskich. Wartości te są bardzo niskie, znacznie poniżej wartości dopuszczalnej.

³² Uchwała Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego Nr III/42/14 z dnia 30 grudnia 2014 wraz z aktualizacjami: Uchwała Nr XXXVIII/822/18 Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego z dnia 26 czerwca 2018, Uchwała Nr XII/190/19 Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego z dnia 26 listopada 2019 r.

³³ GIOŚ - Ocena poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku za lata 2017-2019 - w oparciu o wyniki pomiarów wykonanych przez Inspekcję Ochrony Środowiska, Wyniki pomiarów monitoringu pól elektromagnetycznych za rok 2020.

Prognozuje się, że średnie poziomy pól elektromagnetycznych nie powinny drastycznie się zmienić w przeciągu najbliższych lat, natomiast zmniejszeniu będzie sukcesywnie ulegać ilość terenów, na których poziomy pól elektromagnetycznych kształtują się obecnie na bardzo niskich, bądź na niskich poziomach w stosunku do średnich poziomów pól elektromagnetycznych rejestrowanych na terenach zurbanizowanych.

3.11 Odpady

W 2019 r. w województwie warmińsko-mazurskim wytworzono około 1,5 mln ton odpadów, z czego 30% stanowiły odpady komunalne, a pozostałe pochodziły z różnych gałęzi działalności gospodarczej.

W porównaniu z poprzednimi latami odnotowuje się niewielki wzrost ilości wytwarzanych odpadów komunalnych. Na 1 mieszkańca województwa przypadało około 306 kg, nieco mniej niż średnio dla 1 mieszkańca Polski (332 kg).

Największy udział w strumieniu odpadów komunalnych – ponad 78% – stanowiły niesegregowane (zmieszane) odpady komunalne – 238 kg na 1 mieszkańca. Pozostałe 22% to odpady zebrane selektywnie, z czego największą frakcją stanowiły odpady biodegradowalne.

Zebrane odpady komunalne przeznaczone były do recyklingu - 20%, kompostowania lub fermentacji – 5,5%, przekształcania termicznego – 26,7%. Największy udział stanowiły odpady przeznaczone do składowania – 47,8%. Udział tego procesu postępowania z odpadami jest wciąż wysoki, niemniej jednak wykazuje stałą tendencję malejącą.

Liczba czynnych składowisk w województwie systematycznie zmniejsza się. Na koniec 2019 r funkcjonowało 10 składowisk, z czego 7 wyposażonych było w instalacje służące do odgazowywania.

W zakresie prowadzenia gospodarki odpadami komunalnymi województwo podzielone zostało na pięć Regionów gospodarki odpadami. W ramach każdego z Regionów wyznaczone zostały Regionalne instalacje do przetwarzania odpadów komunalnych (RIPOK), które zagospodarowują odpady komunalne wytworzone na terenie poszczególnych regionów oraz instalacje do zastępczej obsługi Regionów na wypadek awarii lub niemożliwości przyjmowania odpadów z innych przyczyn. Regiony obsługiwane są przez: 7 instalacji mechaniczno-biologicznego przetwarzania, 8 składowisk odpadów (w tym kwatera odpadów niebezpiecznych), 2 sortownie odpadów komunalnych oraz 14 kompostowni odpadów zielonych i innych bioodpadów.

Podstawę działań w zakresie rozwiązywania problemów związanych z zagospodarowaniem odpadów wyznacza „Plan gospodarki odpadami dla województwa warmińsko-mazurskiego na lata 2016-2022”³⁴.

3.12 Energia odnawialna, efektywność energetyczna

Ze względu na brak elektrowni systemowych oraz innych znaczących źródeł wytwórczych województwo warmińsko-mazurskie jest importerem energii elektrycznej. Zasilanie w energię odbywa się z krajowego systemu elektroenergetycznego liniami przesyłowymi najwyższych napięć.

³⁴ Uchwała Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego Nr XXIII/523/16 z 28 grudnia 2016 r.

Zarówno w Polsce, jak i w województwie warmińsko-mazurskim wzrasta zapotrzebowanie na energię elektryczną. Według danych GUS corocznie wzrasta zużycie energii. W 2019 roku zużycie energii na mieszkańca województwa było wyższe o prawie 9% w stosunku do roku poprzedniego i przykładowo o 12% w stosunku do roku 2015.

W 2019 r. w województwie wyprodukowano ogółem 1525,3 GWh energii elektrycznej, co stanowiło 0,9 % produkcji krajowej (Polska: 163 988,5 GWh). Jednakże ilość zużytej energii elektrycznej jest większa niż ilość wyprodukowanej na terenie województwa; stosunek produkcji energii do zużycia wyniósł 38% w 2019 r³⁵.

87,5% energii wyprodukowanej w województwie pochodziło z odnawialnych nośników energii (1307,1 GWh)³⁶. Produkcja energii oparta o odnawialne źródła (woda, wiatr, słońce, biomasa, biogaz oraz ciepło Ziemi) na terenie województwa odbywa się w instalacjach: dużych (o mocy ponad 500 kW), małych (o mocy większej niż 50 kW i nie większej niż 500 kW) oraz mikroinstalacjach (o mocy nie większej niż 50 kW)³⁷. Są to elektrownie: fotowoltaiczne (127 instalacji), wodne (77), wiatrowe (44), biogazowe (24) i biomasowe (3).

Całkowita moc zainstalowana w różnych typach instalacji OZE w województwie warmińsko-mazurskim pod koniec 2020 r. wynosiła 520 MW. Instalacje o największych łącznych mocach znajdowały się w powiatach: iławskim (134 MW, tj. 26% mocy instalacji OZE w województwie), kętrzyńskim (82 MW) i gołdapskim (59 MW)³⁸.

Dominującą pozycję w produkcji energii mają elektrownie wiatrowe, które posiadały w 2020 r. łącznie moc zainstalowaną 357 MW (69% mocy zainstalowanej źródeł OZE na terenie województwa). Drugą pozycję zajmują instalacje fotowoltaiczne (100 MW; 19%); mniejsze znaczenie mają kolejno: na biomasę (28 MW; 5%), na biogaz (20 MW; 4%) i wodne (15 MW; 3 %).

Elektrownie wiatrowe są głównym producentem energii elektrycznej w województwie, jednak od 2016 r. odnotowuje się stagnację w rozwoju tego typu OZE. Wprowadzenie ustawy z dnia 20 maja 2016 r. o inwestycjach w zakresie elektrowni wiatrowych znacznie ograniczyło możliwość powstawania nowych instalacji.

Corocznie odnotowuje się wzrost mocy zainstalowanych uzyskiwanych z OZE. Przede wszystkim od kilku lat dynamicznie rozwija się fotowoltaika. W instalacjach fotowoltaicznych dużych i małych (przede wszystkim farmy słoneczne), nastąpił największy przyrost mocy w instalacjach OZE (w latach 2017-2020 o 90 MW, tj. 95% wzrostu łącznej mocy wszystkich typów instalacji OZE). Spodziewany jest jej dalszy rozwój. Odnotowuje się również rozwój mikroinstalacji spowodowany powstawaniem prosumenckich instalacji fotowoltaicznych.

Źródła OZE służą głównie do produkcji energii elektrycznej, natomiast nie są dostatecznie wykorzystywane w energetyce cieplnej.

Dużym zagrożeniem dla środowiska jest emisja zanieczyszczeń związanych z produkcją energii cieplnej.

Jednym z głównych źródeł zanieczyszczeń powietrza w województwie jest emisja z sektora komunalno-bytowego, tj. spalanie paliw stałych w indywidualnych źródłach ciepła.

Sektor energetyki cieplnej ulega obecnie powolnej transformacji. Jednak nadal głównym paliwem wykorzystywanym do produkcji ciepła w przedsiębiorstwach ciepłowniczych w województwie są paliwa węglowe (90%). Ciepło wytwarzane jest również

³⁵ opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

³⁶ opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

³⁷ źródło: ustawa z dnia 20.02.2015 r. o odnawialnych źródłach energii (t.j. Dz.U. z 2021 r. poz. 610);

³⁸ opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Regulacji Energetyki wg stanu na dzień 31.12.2020 r.

z paliw gazowych (około 2%) i OZE (około 8%). Ponadto widoczny jest niewielki, systematyczny wzrost udziału ciepła produkowanego w kogeneracji³⁹.

W indywidualnych źródłach ciepła w gospodarstwach domowych coraz częściej wybierane są źródła bezemisyjne, takie jak pompy ciepła (głównie w nowopowstających budynkach).

Widoczny jest trend zmniejszenia zapotrzebowania na energię cieplną m.in. dzięki termomodernizacjom budynków i inwestycjom w systemach ciepłowniczych.

Ponadto wzrasta zapotrzebowanie na systemy chłodnicze, które zasilane są głównie energią elektryczną.

3.13 Transport

Układ komunikacyjny województwa warmińsko-mazurskiego jest jedną z kluczowych determinant kształtujących powiązania funkcjonalno-przestrzenne regionu. Najważniejszymi składowymi tego układu są drogi, a uzupełniają je linie kolejowe, port lotniczy oraz drogi wodne. Wyżej wymieniona infrastruktura służy celom transportowym osób i towarów.

Zaznaczyć należy, że województwo warmińsko-mazurskie jest jednym z regionów o najniższej gęstości dróg w Polsce⁴⁰. Ponadto z uwagi na to, że nie przebiegają w nim autostrady, jedynymi drogami szybkiego ruchu są drogi ekspresowe, obecnie funkcjonujące w oparciu o drogi S7, S22 i S51. Choć ich długość w ostatnich latach wzrosła, stanowią obecnie zaledwie 1% wszystkich dróg publicznych w województwie.

Natężenie ruchu na drogach krajowych na Warmii i Mazurach jest najniższe spośród wszystkich województw w kraju⁴¹. Największy ruch (powyżej 9 tys. poj./dobę) generują drogi ekspresowe S7, S51 oraz inne drogi krajowe, w tym m.in.: 16 (Ostróda – Mrągowo), 65 (Ełk – gr. województwa), 51 (Dobre Miasto – Olsztyn). Sieć dróg krajowych uzupełniają drogi wojewódzkie, służące powiązaniom ponadlokalnym. Na drogach wojewódzkich ruch na odcinkach zamiejskich nie przekracza 6 tys. poj./dobę, na większości jest znacznie niższy od wartości maksymalnej. Ruch komunikacyjny kumulowany jest w miastach, gdzie na ruch lokalny nakłada się ruch tranzytowy; wciąż w wielu miastach brakuje obwodnic. Zwiększone natężenie ruchu jest przyczyną kongestii, wzrostu emisji zanieczyszczeń i hałasu komunikacyjnego.

Stan dróg krajowych i wojewódzkich ulega systematycznej poprawie. Dzięki inwestycjom w latach 2016-2019 wzrósł odsetek dróg w stanie pożądanym. Przekłada się to na korzyści w wymiarze gospodarczym i społecznym, w tym efekty oddziałujące na bezpieczeństwo ruchu, środowisko przyrodnicze, klimat akustyczny. Jednocześnie zmalał odsetek dróg w stanie ostrzegawczym i krytycznym, wymagają one odpowiednich działań celem poprawy ich parametrów technicznych.

Przez ostatnie dziesięciolecie prowadzone były działania zmierzające do utworzenia dobrze funkcjonującej, spójnej sieci dróg. Za kluczowe przyjmuje się budowę brakujących odcinków dróg ekspresowych. Obecnie trwa budowa drogi S61 („Via Baltica”) we wschodniej części województwa (o przebiegu Ostrów Mazowiecka – Szczuczyn – Ełk – Suwałki – granica państwa). Docelowo do sieci włączona będzie również droga S5 (gr. województwa – Ostróda) oraz S16 (Olsztyn – Ełk – gr. województwa). Jednocześnie działaniami

³⁹ Źródło: Energetyka ciepła w liczbach – 2019, 2020, Urząd Regulacji Energetyki, Warszawa.

⁴⁰ Dane statystyczne z 2020 roku na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/start>.

⁴¹ Generalny Pomiar Ruchu 2015, GDDKiA (brak danych za 2020/21 rok).

obejmującymi budowy i przebudowy dróg obejmowane są inne drogi krajowe, elementy tej sieci i obiekty mostowe na niej zlokalizowane.

Ponadto, dla funkcjonowania województwa i jego spójności wewnętrznej, znaczenie ma zainwestowanie obejmujące drogi wojewódzkie. Przedsięwzięcia obejmują poprawę jakości infrastruktury regionalnej w miastach i miejscowościach oraz pomiędzy nimi, a także odcinków o złym stanie technicznym, w tym zadania na drogach i obiektach mostowych, infrastruktura pieszych i rowerzystów oraz komunikacji zbiorowej. W ostatniej dekadzie działaniami objęto między innymi odcinki w północnej i południowo-wschodniej części województwa, w obszarze nadzalewowym.

W województwie warmińsko-mazurskim funkcjonuje sieć ponad 1,1 tys. km linii kolejowych⁴², z czego jedynie 44% stanowią linie zelektryfikowane. W województwie przebiegają również linie szerokotorowe (w obszarze przygranicznym) oraz linia wąskotorowa (o znaczeniu turystycznym). Region odznacza się stosunkowo niską gęstością linii kolejowych (4,7 km/100 km², średnia krajowa: 6,2 km/100 km²). Jakość infrastruktury liniowej przekłada się bezpośrednio na jakość świadczonych usług, co w transporcie szynowym wiąże się z prędkością pociągów i czasem dojazdu. Najważniejszymi i najbardziej obciążonymi są linie: 9 (magistrala kolejowa E65 /Warszawa/ – Działdowo – Iława – /Gdańsk/), 38 (Korsze – Elk), 204 (gr. woj. – Elbląg – Bogaczewo), 219 (Olsztyn – Szczytno), 220 (Olsztyn – Bogaczewo), 353 (gr. woj. – Olsztyn – Korsze). Linie zdegradowane są zamknięte dla ruchu, linie mniej uczęszczane najczęściej przeznaczone są dla wybranego rodzaju ruchu (osobowego bądź towarowego), udostępniane są sezonowo lub na podstawie umowy poza rozkładem jazdy, a w sytuacji ostatecznej są zamykane. Obecnie zamknięte (głównie z uwagi na stan techniczny infrastruktury) są linie 208, 225, 254 oraz odcinki linii nr 35, 38, 41, 223.

Mając na względzie politykę rozwijania przyjaznych środowisku środków transportu, w regionie inwestuje się w modernizację linii kolejowych o znaczeniu krajowym i regionalnym. W realizacji są inwestycje na liniach: E75 w ramach budowy połączenia kolejowego Rail Baltica (na odcinku /Białystok/ – Elk – /Suwałki – gr. państwa/), nr 216 (Olsztyn – Działdowo), nr 353 (/Jabłonowo Pomorskie/ – Iława – Olsztyn – Korsze). Zadania obejmują również stacje i przystanki kolejowe. Planowana jest kontynuacja tych działań w przyszłości. Obejmie ona m.in. elektryfikację linii Elk – Korsze (nr 38), modernizację linii: nr 221 (w pierwszym etapie odcinek Olsztyn – Dobre Miasto), nr 35 (Wielbark – gr. województwa), nr 223 (Czerwonka – Orzysz) oraz budowę nowej linii (nr 29 Giżycko – Orzysz – Pisz – /Łomża – Ostrołęka – Warszawa – Centralny Port Komunikacyjny/).

W regionie drogi wodne funkcjonują w oparciu o systemy śródlądowych i morskich dróg wodnych. Drogi wodne śródlądowe tworzą rzeki, kanały i jeziora skoncentrowane w dwóch systemach: Deltę Wisły i Kanału Elbląskiego (w tym odcinek międzynarodowej drogi wodnej E 70) oraz Wielkich Jezior Mazurskich (WJM). Ich długość wynosi około 340 km. Obecnie, z uwagi na ich parametry, śródlądowe drogi wodne wykorzystywane są głównie w turystyce.

Do morskich wód wewnętrznych zalicza się Zalew Wiślany wraz z odcinkiem rzeki Elbląg, stanowiącym naturalną drogę wodną łączącą regionalny port morski w Elblągu z Zalewem Wiślany. W obrębie Zalewu funkcjonuje ponadto kilka mniejszych portów (Nowa Pasłęka, Frombork, Tolkmicko) i przystani morskich.

⁴² Dane statystyczne z 2020 roku na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/start>.

Strategicznym projektem rządowym w zakresie morskich dróg wodnych jest obecnie realizowana inwestycja polegająca na budowie nowej drogi wodnej, która połączy Zalew Wiślany oraz port w Elblągu z otwartymi wodami Bałtyku.

W województwie znajduje się regionalny port lotniczy Olsztyn-Mazury w Szymanach koło Szczytna. Siatka połączeń, w zależności od zapotrzebowania, zapewnia połączenia krajowe i międzynarodowe. Ważnym zadaniem jest zapewnienie sprawnych powiązań drogowych i kolejowych do lotniska. Mniejsze lotniska i lądowiska mają znaczenie lokalne. Lotniska są wykorzystywane przez aerokluby, lądowiska zaś jako obiekty sanitarne lub stanowią własność prywatną.

Z uwagi na przygraniczne położenie, w województwie zlokalizowane są przejścia graniczne drogowe i kolejowe (zlokalizowane na granicy z obwodem kaliningradzkim) oraz lotnicze (Szymany) i wodne (Elbląg, Frombork).

Powyżej scharakteryzowana infrastruktura zapewnia warunki dla funkcjonowania w województwie transportu osobowego i towarowego. Dalszy rozwój infrastruktury komunikacyjnej będzie wiązał się ze wzrostem udziału proekologicznych, niskoemisyjnych środków komunikacji zmniejszających negatywne oddziaływanie transportu na środowisko. W transporcie towarowym oznacza to wzrost znaczenia transportu szynowego i jego integrację z innymi formami transportu poprzez punkty przeładunkowe (w tym Braniewo, Elk). W transporcie osobowym oznacza konieczność zmiany tradycyjnej komunikacji samochodowej na alternatywne formy przemieszczania się, w tym właściwie zorganizowany na różnych poziomach (ponadregionalnym, regionalnym i lokalnym) transport zbiorowy i urzędzenia transportu osobistego oraz integracja transportu poprzez punkty przesiadkowe (dworce, przystanki). W tym zakresie zauważalny jest⁴³ wzrost przewozów pasażerskich w przeliczeniu na 1 mieszkańca, jednak poziom ten jest jednym z najniższych w kraju.

Dla mieszkańców regionu rozwinięty system transportowy przekłada się na dostępność komunikacyjną. W województwie dostępność drogowa w ujęciu syntetycznym utrzymuje się na stosunkowo niskim poziomie, lepszą dostępnością komunikacyjną odznacza się jego środkowa i zachodnia część⁴⁴. Region wymaga dalszego wzmocnienia, ze szczególnym uwzględnieniem wschodniej części obszaru.

3.14 Demografia, zdrowie i jakość życia ludzi

Mieszkańcy województwa warmińsko-mazurskiego stanowią istotny potencjał ludnościowy, oddziałując zarówno na gospodarkę, jak i środowisko naturalne. Analiza danych liczbowych z zakresu zagadnień ludnościowych, pozwala stwierdzić, że rozwój regionu jest silnie zróżnicowany przestrzennie, a tempo zachodzących zmian nie jest jednakowe.

Województwo w 2020 roku zamieszkiwało 1416495 osób⁴⁵, co stanowiło 3,7% ludności kraju. Ludność miejska stanowiła 59,0% mieszkańców regionu. W województwie średnia gęstość zaludnienia wynosiła 59 osób na 1 km² i była ponad dwukrotnie niższa niż w kraju.

⁴³ Dane statystyczne 2019/2016 na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/start>.

⁴⁴ Indeks syntetyczny dostępności drogowej, źródło: Analiza relacji funkcjonalno-przestrzennych między ośrodkami miejskimi i ich otoczeniem. Raport cząstkowy. Komponent 3. Relacje przestrzenne i dostępność komunikacyjna.

⁴⁵ Dane liczbowe wykorzystane w tekście pochodzą z Banku Danych Lokalnych GUS; jeśli dane pochodzą z innych źródeł jest to wyszczególnione w przypisie.

W ostatnich latach utrzymywała się tendencja spadkowa liczby ludności województwa zarówno w miastach, jak i na wsi. Spadek był spowodowany głównie ubytkiem naturalnym (wskaźnik przyrostu naturalnego -3,3 w 2020 r.) oraz w mniejszym stopniu ubytkiem migracyjnym. Przyczyną był wzrost liczby zgonów (m.in. zwiększyła się śmiertelność pod wpływem rozwoju epidemii COVID-19) przy jednoczesnym spadku liczby urodzeń, w wyniku czego pogłębił się ujemny przyrost naturalny.

Region wyróżnia się wyraźną przewagą odpływu migracyjnego nad napływem, czego wyrazem jest ujemne saldo migracji. Można zauważyć tendencję polegającą na wyludnianiu się miast, a obszary o dodatnim bilansie przemieszczeń ludności koncentrują się wokół największych miast województwa. Intensywny i znaczny odpływ ludności (szczególnie w północnej części regionu) jest zjawiskiem niepożądanym, który powoduje m.in. kurczenie się zasobów pracy.

Sytuacja ludnościowa na obszarze województwa wykazuje duże zróżnicowanie terytorialne. Z jednej strony następuje wzrost liczby ludności w otoczeniu większych ośrodków miejskich: Olsztyna, Elbląga, Ełku, który wynika z postępującego procesu suburbanizacji (rozlewanie się dużych miast na obszary przyległe, przy jednoczesnym zmniejszaniu liczby ludności w miastach). Tereny te wyróżniają się intensywnym napływem ludności i korzystną strukturą wieku. Z drugiej strony następuje depopulacja obszarów peryferyjnych położonych z dala od większych ośrodków miejskich (w szczególności obszary położone wzdłuż północnej i wschodniej granicy województwa). Związane jest to zarówno z odpływem migracyjnym, jak i w coraz większym stopniu z procesami starzenia się ludności i ubytkiem naturalnym, co w konsekwencji oznacza depopulację obszarów.

Proces starzenia się ludności województwa ulega przyspieszeniu, świadczy o tym m.in. dynamiczne zwiększanie się liczby osób w wieku poprodukcyjnym, przy jednoczesnym spadku liczby osób w wieku przedprodukcyjnym. Szczególnie proces ten przybiera na sile w miastach województwa. Obszary wiejskie charakteryzują się bardziej wyrównaną zmianą struktury wiekowej.

Analiza struktury ludności według płci wskazała przewagę kobiet w województwie (105 kobiet na 100 mężczyzn), przy czym nadwyżka kobiet była bardziej wyraźna w miastach.

Region Warmii i Mazur od lat zmagają się ze zjawiskiem ubóstwa, a jego wskaźnik jest dużo większy od danych z pozostałych obszarów Polski. W 2020 roku, podobnie jak w latach ubiegłych, dominującymi powodami przyznania pomocy i wsparcia w regionie było: bezrobocie (najwyższa stopa bezrobocia rejestrowanego w kraju – 10,2% w 2020 r.), ubóstwo, długotrwała i ciężka choroba oraz niepełnosprawność. W 2020 roku największą wartość udziału beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej w liczbie mieszkańców – 7,2%⁴⁶, odnotowano w regionie warmińsko-mazurskim. Wysoka wartość świadczy między innymi o wysokim stopniu ubóstwa mieszkańców regionu, ponieważ podstawą udzielania świadczeń z pomocy społecznej jest kryterium dochodowe. Niski status materialny tej grupy osób wynika przede wszystkim z ich mniejszej aktywności zawodowej.

Ludność regionu Warmii i Mazur należy do najslabiej wykształconych w kraju. W województwie wyższy udział ludności z wyższym wykształceniem był charakterystyczny dla największych miast. Na wsi natomiast był wyższy odsetek ludzi z wykształceniem podstawowym ukończonym i gimnazjalnym.

Na obszarze województwa od wielu lat obserwuje się wzrost przeciętnej długości życia w przypadku kobiet (80,6 lat w 2020 r.), jak i mężczyzn (72,0 lat w 2020 r.), a wpływ na

⁴⁶ Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej w 2020 r. Informacje sygnałowe. GUS 29.10.2021 r.

to mają zachodzące procesy demograficzne. Głównymi przyczynami zgonów w województwie były choroby układu krążenia (największą liczbę zgonów powodowała choroba niedokrwienna serca), nowotwory, choroby układu oddechowego, jak również odnotowano znaczny wzrost dla cukrzycy. Należy zaznaczyć, iż województwo jest terenem wysoce endemicznym dla chorób przenoszonych przez kleszcze.

Efektywność opieki zdrowotnej w znacznym stopniu zależy od liczby placówek ochrony zdrowia. W 2020 roku na obszarze województwa, głównie w miastach, funkcjonowało ponad 1,1 tys. zakładów opieki zdrowotnej i praktyk lekarskich, które udzieliły blisko 8,7 mln porad. Ostatnie lata wskazują na spadek liczby ambulatoryjnej opieki zdrowotnej (głównie praktyk), natomiast wzrastała liczba porad, jak również wzrasta liczba pacjentów korzystających z różnych form opieki zdrowotnej.

Świadczenia stacjonarnej opieki medycznej (szpitale, zakłady opiekuńczo-lecznicze i pielęgnacyjno-opiekuńcze, hospicja, ośrodki leczenia odwykowego, zakłady lecznictwa uzdrowiskowego) koncentrują się w większych miastach regionu. W ostatnich czterech latach liczba szpitali w województwie pozostała taka sama (zmieniła się jedynie organizacja niektórych obiektów, tj. nastąpiło połączenie), natomiast nieznacznie spadła liczba łóżek. Należy nadmienić, iż województwo posiada najniższy współczynnik łóżek intensywnej opieki medycznej na 100 tys. ludności (niecałe 46% łóżek intensywnej opieki medycznej na 100 tys. ludności)⁴⁷.

Pamiętając, że zapotrzebowanie na świadczenia dla osób w wieku starszym rośnie z roku na rok, co wynika z układu demograficznego województwa należy zauważyć, iż w regionie funkcjonuje tylko jeden oddział geriatryczny. W obszarze zdrowia następstwem depopulacji i starzenia się społeczeństwa regionu będzie pogarszający się ogólny stan zdrowia i związane z tym wzrastające zapotrzebowanie na opiekę medyczną i usługi opiekuńcze w obliczu zmniejszającej się liczby wykwalifikowanej kadry lekarskiej. Pośredni wpływ na zdrowie człowieka ma jakość i stan środowiska w jakim żyje. Istotny będzie zatem stan powietrza, poziom hałasu oraz dostęp do terenów zieleni służących rekreacji itp. Potwierdzeniem tego jest chociażby wzrost zainteresowania turystyką zdrowotną. Jedynym ośrodkiem uzdrowiskowym w województwie jest Gołdap a cztery obszary posiadają status obszaru ochrony uzdrowiskowej, w gminach Frombork, Lidzbark Warmiński, Miłomłyn i Górowo Iławeckie.

Kadry medyczne kształtują system ochrony zdrowia, a ich liczba ma kluczowe znaczenie w dostępności do opieki zdrowotnej. W 2019 roku opiekę nad pacjentami w województwie sprawowało prawie 13 tys.⁴⁸ personelu medycznego pracującego bezpośrednio z pacjentem; najliczniejszą grupę stanowiły pielęgniarki a następnie lekarze. Porównując strukturę kadry medycznej przypadającą średnio na 100 tys. ludności, województwo warmińsko-mazurskie posiadało jedno z najniższych wskaźników w kraju odnośnie lekarzy (265 na 100 tys. ludności), lekarzy dentyistów (65), położnych (65) i fizjoterapeutów (132). Dane te świadczą o występujących brakach kadrowych w wielu specjalizacjach medycznych.

Istotnym obecnie problemem w obszarze zdrowotnym jak i społeczno-ekonomicznym, jest trwająca pandemia COVID-19. Wprowadzane obostrzenia wpływają na procesy gospodarcze, sposoby organizowania pracy i edukacji. Pandemia COVID-19 ujawniła problemy związane z opieką zdrowotną, a jednocześnie znacznie poprawiła znaczenie

⁴⁷ Mapa potrzeb zdrowotnych na okres od 1 stycznia 2022 r. do 31 grudnia 2026 r. sierpień 2021, Warszawa, (str. 236).

⁴⁸ Ochrona zdrowia i pomoc społeczna w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2015–2019, GUS Olsztyn 2020.

systemu opieki zdrowotnej. Pandemia wymusiła m.in. pogłębienie wiedzy na temat zagrożeń, wykorzystanie aplikacji zdrowotnych i telemedycyny, jak również skłoniła ludzi do bardziej świadomego stylu życia.

4. CHARAKTERYSTYKA I OCENA ISTNIEJĄCYCH PROBLEMÓW OCHRONY ŚRODOWISKA ISTOTNYCH Z PUNKTU WIDZENIA REALIZACJI PROJEKTU DOKUMENTU

4.1 Ocena uwzględnienia zidentyfikowanych problemów środowiska w projekcie FEWiM 2021-2027

Przeprowadzona dla potrzeb niniejszej prognozy analiza i ocena istniejącego stanu środowiska pozwala na sformułowanie problemów istotnych z punktu widzenia analizowanego projektu FEWiM 2021-2027. Sposób uwzględnienia w projekcie zidentyfikowanych problemów przedstawia Tabela 2. W tabeli wskazano priorytet i cel szczegółowy, który w wyniku realizacji wspieranych projektów przyczyni się do złagodzenia problemu.

Tabela 2 Sposób uwzględnienia w projekcie FEWiM 2021-2027 zidentyfikowanych problemów

Zagadnienia ochrony środowiska	Zidentyfikowany problem	Czy dany problem został uwzględniony w projekcie FEWiM 2021-2027
Krajobraz, powierzchnia terenu	Procesy urbanizacyjne, nadmierna ekspansja zabudowy poza jednostki osadnicze, rozpraszanie zabudowy na terenach wiejskich, działalność przemysłowa, presja turystyczna, rozbudowa infrastruktury technicznej i komunikacyjnej	Pośrednio: P2 (iv), P2 (vii), P9 (vi)
Dziedzictwo kulturowe, zabytki	Zły stan techniczny zabytków lub stan katastrofy budowlanej. Brak dostatecznych środków finansowych na ratowanie zabytków zdegradowanych i wymagających podejmowania działań ratowniczych	Tak: P9 (vi)
	Roboty budowlane (przebudowy) obiektów zabytkowych, samowole budowlane niezgodne ze sztuką konserwatorską i wpływające na utratę wartości obiektu zabytkowego	Tak: P9 (vi)
Wody powierzchniowe i podziemne	Presja turystyczna, niewłaściwa gospodarka wodno-ściekowa, zmiany klimatu i występowanie zjawisk ekstremalnych (susza, nawałnice)	Tak: P2 (v) Pośrednio: P1 (iv), P2 (vi)
Różnorodność biologiczna, rośliny i zwierzęta	Przekształcanie, likwidacja bądź fragmentacja siedlisk	Tak: P2 (vii)
	Zagrożenia różnorodności biologicznej w wyniku działalności antropogenicznej w środowisku przyrodniczym, w tym nadmierna eksploatacja zasobów naturalnych, wprowadzenie i ekspansja inwazyjnych gatunków obcych	Tak: P2 (vii)
Zmiany klimatu, zagrożenia naturalne	Postępujące zmiany klimatyczne sprzyjające występowaniu ekstremalnych zjawisk pogodowych	Tak: P2 (iv)
	Brak dostatecznie dostosowanej infrastruktury odpornej na zmiany klimatu	Tak: P2 (iv)
Powietrze atmosferyczne	Duży udział emisji zanieczyszczeń z sektora bytowo-komunalnego (spalanie paliw stałych w indywidualnych systemach grzewczych, niska efektywność energetyczna budynków) oraz	Tak: P2 (i) P3 (viii), P10 (i) Pośrednio P1 (i), P (ii), P4 (ii)

	transportu.	
	Niezadawalająca jakość powietrza w zakresie stężeń pyłu PM10 i benzo(a)pirenu	Tak: P2 (i), P3 (viii), P10 (i)
Klimat akustyczny	Wzrost uciążliwości związanych z hałasem drogowym ze względu na wzrastającą liczbę pojazdów oraz nieodpowiedni stan nawierzchni jezdni i nieprawidłowo rozwiązane układy komunikacyjne	Tak: P3 (viii), P4 (ii)
	Wzrost uciążliwości hałasu rekreacyjnego, w szczególności na akwenach oraz obszarach cennych przyrodniczo zagospodarowanych turystycznie	Pośrednio: P9 (vi)
Gospodarka odpadami	Znaczny udział niesegregowanych odpadów komunalnych deponowanych na składowiskach	Tak: P2 (vi)
	Niski poziom selektywnej zbiórki odpadów w gminach	Tak: P2 (vi)
Energia odnawialna, efektywność energetyczna	Niska efektywność energetyczna przekładająca się na wzrost emisji gazów cieplarnianych	Tak: P2 (i), P2 (ii) Pośrednio: P1(i), P10 (i)
	Niski udział wykorzystania OZE	Tak: P2 (ii)
Transport	Niedostatecznie rozwinięty transport publiczny oraz długi czas dojazdów do miejsc na obszarach miejskich	Tak: P3 (viii)
	Słaba spójność komunikacyjna województwa przejawiająca się deficytami infrastrukturalnymi mającymi wpływ na dostępność transportową regionu, w tym funkcjonowanie transportu zbiorowego	Tak: P4 (ii)
Zdrowie, jakość życia ludzi	Niski poziom organizacji i funkcjonowania opieki zdrowotnej	Tak: P8 (v), P1 (ii), P7 (k) Pośrednio: P7 (h)
	Niekorzystne trendy demograficzne przejawiające się starzeniem społeczeństwa, nadmiernym odpływem migracyjnym, niskim poziomem wykształcenia, ubóstwem	Pośrednio: P1 (i), P5 (g), P6 (a), P6 (b), P6 (d), P7 (iii), P7 (h), P7 (l)
	Znaczne ryzyko zachorowań spowodowanych złą jakością powietrza, chorobami cywilizacyjnymi	Pośrednio: P2 (i), P3 (viii),

Zidentyfikowane problemy mogą wpływać na ochronę i kształtowanie najcenniejszych zasobów środowiska przyrodniczego i kulturowego, w tym ochronę różnorodności biologicznej i krajobrazów województwa. Zagrażają również spójności terytorialnej i funkcjonalnej przestrzeni przyrodniczej poprzez jej fragmentację, a także funkcjonowaniu i drożności systemu korytarzy ekologicznych. Nadmierna eksploatacja zasobów naturalnych oraz modyfikacje systemu naturalnego funkcjonowania zasobów biotycznych, mogą przyczynić się do obniżenia potencjału warunków abiotycznych warunkujących trwanie i występowanie zasobów biotycznych województwa.

Z przeprowadzonej oceny wynika, że realizacja wspieranych projektów przyczyni się do uwzględnienia najważniejszych problemów ochrony środowiska, co w dłuższej perspektywie może skutkować jego poprawą. Projekt programu FEWiM 2021-2027 reaguje na najważniejsze problemy ochrony środowiska w szczególności w dziedzinie ograniczenia emisji gazów cieplarnianych, poprawy jakości powietrza, wykorzystania odnawialnych źródeł energii, poprawy efektywności energetycznej, ochrony różnorodności biologicznej, ochrony wód, zapewnienia bezpieczeństwa środowiska miejskiego, zapobiegania ryzyku klęsk żywiołowych i odporności na klęski żywiołowe, co niewątpliwie przyczyni się do realizacji zasad zrównoważonego rozwoju.

4.2 Potencjalne zmiany w środowisku w przypadku braku realizacji projektu FEWiM 2021-2027

W projekcie Fundusze Europejskie dla Warmii i Mazur 2021-2027 zapisano cele, na które będą przeznaczone środki z Funduszy Europejskich w najbliższych siedmiu latach.

Brak realizacji projektowanego dokumentu spowoduje, iż środki unijne na planowane interwencje nie zostaną przydzielone, a tym samym nie zostaną sfinansowane również przedsięwzięcia ważne dla ochrony środowiska przyrodniczego oraz zdrowia i jakości życia mieszkańców województwa warmińsko-mazurskiego.

W przypadku braku realizacji FEWiM 2021-2027 nie zostaną zrealizowane przedsięwzięcia, które mają wpływ na łagodzenie zmian klimatu związane m.in. z ograniczeniem emisji gazów cieplarnianych, takie jak: P2(i) *wpieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych*, P2(ii) *wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE)2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju* czy P3(viii) *wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej*. Brak ograniczenia emisji gazów cieplarnianych wiązał się będzie również z pogłębieniem problemów jakości powietrza.

Niepodjęcie działań w ramach celu P2(iv) *wspieranie do przystosowania się do zmian klimatu i zapobieganie ryzyku związanymi z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego* skutkowałoby zwiększeniem prawdopodobieństwa narażenia mieszkańców województwa na skutki związane z występowaniem powodzi czy suszy w związku z zaniechaniem przeprowadzania istotnych przedsięwzięcia zmierzających do dostosowania do zmieniających się warunków klimatycznych i możliwych zdarzeń ekstremalnych.

Brak realizacji działań w ramach celów szczegółowych w zakresie energetyki takich jak P2(i) *wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych* oraz P2(ii) *wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE)2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju* spowoduje brak wsparcia dla poprawy efektywności energetycznej i oddali transformację energetyczną w kierunku gospodarki niskoemisyjnej, a co za tym, idzie wpłynie na brak poprawy stanu środowiska, w tym jakości powietrza.

Istotna dla rozwoju infrastruktury komunikacyjnej i transportu jest realizacja celów szczegółowych związanych z mobilnością intermodalną P4(ii) *rozwój i udoskonalenie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawę dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej* oraz mobilnością miejską P3(viii) *wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej*. Brak realizacji działań z zakresu ww. celów może pogłębić szeroko rozumiane wykluczenie transportowe województwa, przekładające się na sytuacje społeczno-gospodarczą regionu. Niedofinansowana infrastruktura i transport może mieć wpływ na wzrost emisji zanieczyszczeń i hałasu oraz na zdrowie i bezpieczeństwo ludzi.

W przypadku braku realizacji celu szczegółowego z zakresu Fundusze dla kultury i ekoturystyki Warmii i Mazur P9(vi) *wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych* stan dziedzictwa kulturowego województwa ulegnie pogorszeniu, jego potencjał zostanie niewykorzystany, co może negatywnie wpłynąć na rozwój społeczno-gospodarczy województwa. Brak promocji i upowszechniania wiedzy o regionie i jego dziedzictwie

kulturowym, przyczyni się do zaniku tożsamości kulturowej i osłabi rozwój zrównoważonej turystyki w województwie.

Założenia projektu FEWiM 2021-2027 wspierają przedsięwzięcia polegające na dążeniu ku gospodarce o obiegu zamkniętym, poprzez efektywne gospodarowanie zasobami, zmiany procesów produkcyjnych oraz kompleksowymi projektami z zakresu gospodarki odpadami komunalnymi. Zaniechanie działań w realizacji celów P2(vi) *wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej* oraz P1(i) *rozwijanie i wzmacnianie zdolności badawczych i innowacyjnych oraz wykorzystanie zaawansowanych technologii* wpłynie na zahamowanie pozytywnego trendu zmierzającego do cyrkulacyjnego gospodarowania zasobami, zmniejszenia deponowanych niesegregowanych odpadów na składowiskach, przez co nie zatrzyma się procesu degradacji powierzchni ziemi, wód powierzchniowych i podziemnych, a także zanieczyszczenia powietrza.

Braku poprawy bądź nawet pogorszenia jakości wód powierzchniowych i podziemnych oraz negatywnego wpływu na ich zasoby można się spodziewać w wyniku zaniechania realizacji przedsięwzięć w ramach celu szczegółowego P2(v) *wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej*, którego zakres wsparcia obejmie inwestycje w oczyszczalnie ścieków, rozwój kanalizacji sanitarnej, inwestycje w systemy ujmowania, uzdatniania, zaopatrzenia, dostawy i magazynowania wody, wspieranie inteligentnych systemów zarządzania sieciami wodno-kanalizacyjnymi, zagospodarowanie osadów ściekowych z oczyszczalni ścieków komunalnych, a także sanitację jezior i odbiór nieczystości z kamperowisk.

Wszystkie działania sprzyjające poprawie stanu elementów abiotycznych środowiska przyczyniają się również do wzmocnienia i ochrony bioróżnorodności regionu. Ochronę różnorodności biologicznej realizuje w szczególności cel szczegółowy P2(vii) *wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczenie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia*. Brak realizacji powyższego mógłby skutkować zubożeniem bioróżnorodności region oraz innych zasobów przyrodniczych województwa.

Mieszkańcy regionu stanowią jego kluczowy zasób, oddziałując zarówno na gospodarkę, jak i środowisko naturalne. Realizacja przewidzianych w programie FEWiM 2021-2027 celów i związanych z nimi działań będzie miała istotny wpływ na ludzi, ich zdrowie i jakość życia. W przypadku odstąpienia od realizacji omawianego dokumentu, a tym samym braku realizacji celów szczegółowych w nim zawartych nie uzyska się szybkiego osiągnięcia poprawy na różnych płaszczyznach życia. Dla przykładu w przypadku niezrealizowania celu P8(v) *zapewnienie równego dostępu do opieki zdrowotnej i wspieranie odporności systemów opieki zdrowotnej, w tym podstawowej opieki zdrowotnej oraz wspieranie przechodzenia od opieki instytucjonalnej do opieki rodzinnej i środowiskowej* dostępność, skuteczność i jakość usług zdrowotnych dla ludności regionu będzie utrudniona i niewystarczająca w stosunku do narastających wymagań związanych z demograficznymi wyzwaniami i zróżnicowanym regionalnie zapotrzebowaniem na niezbędną infrastrukturę służącą poprawie zdrowia społeczeństwa

Wymienione wyżej przykłady skutków braku realizacji wybranych celów szczegółowych FEWiM 2021-2027 obrazują istotną rolę dokumentu w realizacji działań służących rozwojowi społeczno-gospodarczemu województwa, poprawie jakości życia i zdrowia jego mieszkańców, przy jednoczesnej trosce o środowisko przyrodnicze.

4.3 Zagrożenia obszarów o dużych walorach przyrodniczych ze szczególnym uwzględnieniem obszarów Natura 2000

Program regionalny Fundusze Europejskie dla Warmii i Mazur 2021-2027 to dokument, w którym definiowane są główne kierunki wsparcia realizowane w ramach pięciu celów Polityki Spójności. Wyznacza ramy i kierunki rozwoju zmian i procesów planowanych do realizacji w sferze społeczno-gospodarczej. Nie wyznacza konkretnych przedsięwzięć, które będą bezpośrednio oddziaływały na środowisko. Dla dokumentu o takim charakterze nie ma możliwości przeprowadzenia jednoznacznej oceny wpływu na obszary chronione, w tym obszary Natura 2000. W Tabeli 3 zasygnalizowane jedynie zostały potencjalne oddziaływania celów szczegółowych zaproponowanych w ramach 10 priorytetów.

Tabela 3 Analiza oddziaływania projektu FEWiM 2021-2027 na obszary chronione, w tym obszary Natura 2000.

Cele szczegółowe zapisane w FEWiM 2021-2027	Oddziaływania na obszary chronione, w tym obszary Natura 2000
P1. FUNDUSZE DLA GOSPODARKI WARMII I MAZUR	
(i) Rozwijanie i wzmacnianie zdolności badawczych i innowacyjnych oraz wykorzystywanie zaawansowanych technologii	Może potencjalnie pozytywnie oddziaływać na obszary chronione, w tym obszary Natura 2000. Interwencja skierowana będzie na zwiększenie potencjału w zakresie badań i innowacji, skoncentrowanych na rozwoju inteligentnych specjalizacji województwa w szczególności w obszarach tzw. zielonej gospodarki, przez co w wyniku prac badawczych nastąpi korzystny wpływ na stan i stabilność ekosystemów i siedlisk na obszarach chronionych, w tym na obszarach Natura 2000.
(ii) Czerpanie korzyści z cyfryzacji dla obywateli, przedsiębiorstw, organizacji badawczych i instytucji publicznych	Nie zidentyfikowano oddziaływań na obszary chronione, w tym obszary Natura 2000.
(iii) Wzmacnianie trwałego wzrostu i konkurencyjności MŚP oraz tworzenie miejsc pracy w MŚP, w tym poprzez inwestycje produkcyjne	Nie zidentyfikowano oddziaływań na obszary chronione, w tym obszary Natura 2000.
(iv) Rozwijanie umiejętności w zakresie inteligentnej specjalizacji, transformacji przemysłowej i przedsiębiorczości	Może potencjalnie pozytywnie oddziaływać na obszary chronione, w tym obszary Natura 2000. Interwencja skierowana będzie na rozwijanie kompetencji niezbędnych do rozwoju inteligentnych specjalizacji regionu, umiejętności cyfrowych oraz zielonej gospodarki. Wsparcie otrzymają m.in. podmioty działające na rzecz podnoszenia wiedzy w ww. obszarach w społeczeństwie. Wzrost poziomu wiedzy ekologicznej może mieć korzystny wpływ na kształtowanie postaw prośrodowiskowych wobec obszarów chronionych, w tym obszarów Natura 2000.
P2. FUNDUSZE DLA ŚRODOWISKA WARMII I MAZUR	
(i) Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych	Potencjalne pozytywne oddziaływania na obszary chronione, w tym obszary Natura 2000. Interwencja skierowana będzie na działania mające na celu zwiększenie udziału niskoemisyjnej i bardziej ekologicznej produkcji energii oraz zmniejszenie jej zużycia w sektorze mieszkaniowym, instytucjach publicznych i przedsiębiorstwach, co pozytywnie wpłynie na jakość powietrza, co również przełoży się na obszary chronione i obszary Natura 2000.
(ii) Wspieranie energii odnawialnej zgodnie	Potencjalne pozytywne oddziaływania na obszary

z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju	chronione, w tym obszary Natura 2000. Interwencja skierowana będzie na inwestycje w OZE oraz wytwarzanie energii elektrycznej i ciepła z odnawialnych źródeł w tym energetyki rozproszonej (prosumenckiej). Obniżenie emisyjności gazów cieplarnianych może potencjalnie pozytywnie oddziaływać na obszary chronione, w tym obszary Natura 2000. Potencjalne negatywne oddziaływania mogą nastąpić w wyniku niewłaściwej lokalizacji instalacji zwłaszcza turbin wiatrowych oraz na etapie budowy wskutek uszkodzenia siedlisk i ploszenia gatunków.
(iv) Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego	Potencjalne pozytywne oddziaływania na obszary chronione, w tym obszary Natura 2000. Interwencja skierowana będzie na zabezpieczenie regionu przed nadzwyczajnymi stanami pogodowymi, co może potencjalnie pozytywnie oddziaływać na obszary chronione, w tym obszary Natura 2000, zwłaszcza narażone na ryzyko wystąpienia powodzi lub zagrożone suszą.
(v) Wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej	Potencjalne pozytywne oddziaływania na obszary chronione, w tym obszary Natura 2000. Interwencja ma na celu zwiększenie udziału ścieków poddanych oczyszczeniu oraz zapewnienie dostępu do dobrej jakości wody pitnej oraz oszczędnego jej gospodarowania. Przyczyni się do poprawy jakości wód, co pozytywnie wpłynie na stan siedlisk związanych ze środowiskiem wodnym, ekosystemów wodnych i od wód zależnych. Potencjalne oddziaływania negatywne mogą się pojawić na etapie realizacji inwestycji, takich jak budowa oczyszczalni, czy rozwój infrastruktury kanalizacyjnej na obszarach chronionych, w tym obszarach Natura 2000.
(vi) Wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej	Potencjalne pozytywne oddziaływania na obszary chronione, w tym obszary Natura 2000. Interwencja ma celu wparcie przechodzenia na gospodarkę o obiegu zamkniętym, w tym minimalizację wytwarzania odpadów, wdrażanie technologii odzysku, w tym recyklingu odpadów. Ponadto sposób prowadzenia działalności gospodarczej związanej z odpadami powinien ograniczać degradację i zanieczyszczenie powierzchni ziemi. Działania podjęte w tej interwencji powinny wpłynąć pozytywnie na środowisko, w tym obszary chronione i obszary Natura 2000.
(vii) Wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia	Potencjalne pozytywne oddziaływania na obszary chronione, w tym obszary Natura 2000. Celem interwencji jest zachowanie lub poprawa stanu siedlisk, gatunków roślin, zwierząt i grzybów oraz krajobrazu.
P3. FUNDUSZE DLA ZRÓWNOWAŻONEJ MOBILNOŚCI MIEJSKIEJ NA WARMII I MAZURACH	
(viii) Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej	Potencjalne pozytywne oddziaływania na obszary chronione, w tym obszary Natura 2000 zlokalizowane w miastach i na obszarach funkcjonalnych. Interwencja skierowana będzie na inwestycje w infrastrukturę, nisko i zeroemisyjny tabor kołowy oraz rozwój infrastruktury dla ruchu niezmotoryzowanego, co umożliwi zmniejszenie emisji szkodliwych związków do atmosfery, polepszenie jakości powietrza oraz

	ograniczy hałas, co będzie pozytywnie wpływało na obszary chronione, w tym na obszary Natura 2000 położone w miastach i na obszarach funkcjonalnych. Potencjalnie negatywne oddziaływania na obszary chronione, w tym obszary Natura 2000 mogą nastąpić w przypadku rozwoju infrastruktury dla ruchu niezmotoryzowanego, poprzez fragmentację siedlisk, a także na etapie ich realizacji.
P4. FUNDUSZE DLA TRANSPORTU NA WARMII I MAZURACH	
(ii) Rozwój i udoskonalenie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawę dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej	Może potencjalnie negatywnie oddziaływać na obszary chronione, w tym obszary Natura 2000. Interwencja wspierająca będzie budowę, rozbudowę lub przebudowę istniejących dróg. Działania te na obszarach chronionych, w tym na obszarach Natura 2000 mogą znacząco niekorzystnie oddziaływać na przedmiot ochrony poprzez pogorszenie jakości siedlisk przyrodniczych w wyniku emisji zanieczyszczeń, hałasu, zmiany stosunków wodnych i innych oddziaływań będących skutkiem prowadzenia prac w pasie drogowym lub jego sąsiedztwie. Z uwagi na charakter liniowy planowanych inwestycji może nastąpić także negatywny wpływ na funkcjonalne powiązania obszarów chronionych, w tym obszarów Natura 2000 – zarówno w kontekście powiązań między nimi, jak i z otoczeniem. Wszystkie inwestycje planowane do objęcia wsparciem w obszarze transportu wynikać będą z Regionalnego Planu Transportowego, którego celem jest osiągnięcie efektywnego i odpornego systemu transportowego o jak najniższym możliwym negatywnym wpływie na środowisko naturalne. Również inwestycje na rzecz rozwoju portu morskiego w Elblągu potencjalnie mogą negatywnie oddziaływać na obszary chronione, w tym obszary Natura 2000.
P5. FUNDUSZE DLA EDUKACJI I KOMPETENCJI MIESZKAŃCÓW WARMII I MAZUR	
(ii) Poprawa zrównoważonego dostępu do wysokiej jakości usług sprzyjających wyłączeniu społecznemu w zakresie kształcenia, szkoleń i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój łatwo dostępnej infrastruktury, w tym poprzez wspieranie odporności w zakresie kształcenia i szkolenia na odległość oraz online	Nie zidentyfikowano oddziaływań na obszary chronione, w tym obszary Natura 2000.
(e) Poprawa jakości, poziomu włączenia społecznego i skuteczności systemów kształcenia i szkolenia oraz ich powiązania z rynkiem pracy – w tym przez walidację uczenia się pozaformalnego i nieformalnego, w celu wspierania nabywania kompetencji kluczowych, w tym umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, oraz przez wspieranie wprowadzania dualnych systemów szkolenia i przygotowania zawodowego	Nie zidentyfikowano oddziaływań na obszary chronione, w tym obszary Natura 2000.
(f) Wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w	Potencjalne pozytywne oddziaływania na obszary chronione, w tym obszary Natura 2000. Interwencja będzie miała na celu m.in. kształtowanie od najmłodszych lat kompetencji kluczowych,

odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami	umiejętności i postaw stanowiących fundament do wszystkich następujących etapów edukacji oraz pracy zawodowej, przez co potencjalnie pozytywnie może wpłynąć na wzrost świadomości ekologicznej i postaw prośrodowiskowych.
(g) Wspieranie uczenia się przez całe życie, w szczególności elastycznych możliwości podnoszenia i zmiany kwalifikacji dla wszystkich, z uwzględnieniem umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, lepsze przewidywanie zmian i zapotrzebowania na nowe umiejętności na podstawie potrzeb rynku pracy, ułatwianie zmian ścieżki kariery zawodowej i wspieranie mobilności zawodowej	Potencjalne pozytywne oddziaływania na obszary chronione, w tym obszary Natura 2000. Interwencja skierowana będzie na wsparcie w zakresie podnoszenia kompetencji i kwalifikacji osób dorosłych, przez co potencjalnie pozytywnie może wpłynąć na wzrost świadomości ekologicznej i postaw prośrodowiskowych.
P6. FUNDUSZE DLA RYNKU PRACY WARMII I MAZUR	
(a) Poprawa dostępu do zatrudnienia i działań aktywizujących dla wszystkich osób poszukujących pracy, w szczególności osób młodych, zwłaszcza poprzez wdrażanie gwarancji dla młodzieży, długotrwale bezrobotnych oraz grup znajdujących się w niekorzystnej sytuacji na rynku pracy, jak również dla osób biernych zawodowo, a także poprzez promowanie samozatrudnienia i ekonomii społecznej	Potencjalne pozytywne oddziaływania na obszary chronione, w tym obszary Natura 2000. Interwencja celu skierowana będzie na działania w zakresie przywracania i ułatwiania uczestnictwa w rynku pracy osób bezrobotnych i poszukujących pracy, co potencjalnie może przyczynić się do zmniejszenia klusownictwa i niekontrolowanej penetracji obszarów chronionych, w tym obszarów Natura 2000.
(b) Modernizacja instytucji i służb rynków pracy celem oceny i przewidywania zapotrzebowania na umiejętności oraz zapewnienia terminowej i odpowiednio dopasowanej pomocy i wsparcia na rzecz dostosowania umiejętności i kwalifikacji zawodowych do potrzeb rynku pracy oraz na rzecz przepływów i mobilności na rynku pracy	Nie zidentyfikowano oddziaływań na obszary chronione, w tym obszary Natura 2000.
(d) Wspieranie dostosowania pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian, wspieranie aktywnego i zdrowego starzenia się oraz zdrowego i dobrze dostosowanego środowiska pracy, które uwzględnia zagrożenia dla zdrowia	
(iv) Wspieranie integracji społeczno-ekonomicznej obywateli państw trzecich, w tym migrantów	
P7. FUNDUSZE DLA WŁĄCZENIA I INTEGRACJI MIESZKAŃCÓW WARMII I MAZUR	
(iii) Wspieranie włączenia społeczno-gospodarczego społeczności marginalizowanych, gospodarstw domowych o niskich dochodach oraz grup w niekorzystnej sytuacji, w tym osób o szczególnych potrzebach, dzięki zintegrowanym działaniom obejmującym usługi mieszkaniowe i usługi społeczne	Nie zidentyfikowano oddziaływań na obszary chronione, w tym obszary Natura 2000.
(h) Wspieranie aktywnego włączenia	

społecznego w celu promowania równości szans, niedyskryminacji i aktywnego uczestnictwa, oraz zwiększanie zdolności do zatrudnienia, w szczególności grup w niekorzystnej sytuacji	
(i) Wspieranie integracji społeczno-gospodarczej obywateli państw trzecich, w tym migrantów	
(k) Zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług; w tym usług, które wspierają dostęp do mieszkań oraz opieki skoncentrowanej na osobie, w tym opieki zdrowotnej; modernizacja systemów ochrony socjalnej, w tym wspieranie dostępu do ochrony socjalnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i grup w niekorzystnej sytuacji; poprawa dostępności, w tym dla osób z niepełnosprawnościami, skuteczności i odporności systemów ochrony zdrowia i usług opieki długoterminowej	
(l) Wspieranie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci	
P8. FUNDUSZE DLA ZDROWIA MIESZKAŃCÓW WARMII I MAZUR	
(v) Zapewnienie równego dostępu do opieki zdrowotnej i wspieranie odporności systemów opieki zdrowotnej, w tym podstawowej opieki zdrowotnej oraz wspieranie przechodzenia od opieki instytucjonalnej do opieki rodzinnej i środowiskowej	Nie zidentyfikowano oddziaływań na obszary chronione, w tym obszary Natura 2000.
P9. FUNDUSZE DLA KULTURY I EKOTURYSTYKI WARMII I MAZUR	
(vi) Wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych	Potencjalne pozytywne oddziaływania na obszary chronione, w tym obszary Natura 2000. Interwencja obejmie wzmocnienie roli kultury i turystyki. Przedsięwzięcia z zakresu turystyki powinny zakładać zmniejszenie antropopresji na środowisko przyrodnicze. Będzie to miało pozytywny wpływ na stan i zachowanie bioróżnorodności, zmniejszenie niekontrolowanej penetracji obszarów chronionych, w tym obszarów Natura 2000. Możliwe potencjalnie negatywne oddziaływania w fazie realizacji niektórych inwestycji związanych z budową nowych oraz rozbudową i modernizacją istniejących szlaków turystycznych i ścieżek edukacyjnych oraz infrastruktury turystycznej.
P10. FUNDUSZE DLA REWITALIZACJI OBSZARÓW MIEJSKICH WARMII I MAZUR	
(i) Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich	Nie zidentyfikowano oddziaływań na obszary chronione, w tym obszary Natura 2000.

Mając na uwadze cele szczegółowe i zakres wsparcia projektu FEWiM 2021-2027 nie zidentyfikowano znaczącego negatywnego oddziaływania na cele ochronne istniejących obszarów chronionych, w tym obszarów Natura 2000 oraz na zachowanie ich trwałości.

Na obszarach chronionych obowiązują ściśle określone zakazy i ograniczenia, w związku z powyższym nie przewiduje się, aby dopuszczono do realizacji przedsięwzięcia mogące niekorzystnie wpłynąć na przyrodę tych terenów – zakres inwestycji nie może wykroczać poza normy obowiązujące na obszarach chronionych.

Ideą projektowanego dokumentu jest budowa gospodarki przyjaznej środowisku, niskoemisyjnej, oszczędnie korzystającej z zasobów środowiska dążącej do ekoinnowacyjności i opracowywania przyjaznych dla środowiska technologii i metod produkcji.

Zasygnalizowane potencjalne negatywne oddziaływania, mogące wystąpić w wyniku realizacji celów na obszarach chronionych, w tym obszarach Natura 2000, związane najczęściej mogą być z niewłaściwym rozwojem infrastruktury transportowej i jej wykorzystaniem, a także nieprawidłowo realizowanymi przedsięwzięciami z zakresu gospodarki wodnej, gospodarki odpadami czy ekoturystyki. Dotyczy to głównie etapu realizacji inwestycji. Zidentyfikowane zagrożenia mogą wpływać na ochronę i kształtowanie najcenniejszych zasobów środowiska przyrodniczego. Mogą zagrażać spójności terytorialnej i funkcjonalnej przestrzeni przyrodniczej przez jej fragmentację, zniszczenie, uszczuplenie powierzchni cennych i wrażliwych siedlisk.

Niemniej jednak mając na uwadze, że łączna powierzchnia obszarów chronionych w województwie warmińsko-mazurskim wynosi około 55% (uwzględnia nakładanie się obszarów), w tym obszary Natura 2000: OSO – 23,8%, SOO – 10,7%, na etapie realizacji konkretnych przedsięwzięć, wynikających z realizacji programu FEWiM 2021-2027, nie należy wykluczać, że zaistnieje ryzyko wystąpienia znaczącego negatywnego oddziaływania na obszary chronione, w tym obszary Natura 2000. Inwestycje mogące znacząco oddziaływać na środowisko mogą się znajdować w kolizji z obszarami Natura 2000 lub sąsiedztwo danej inwestycji może znacząco wpływać na te obszary.

Negatywne oddziaływanie inwestycji można minimalizować w wyniku racjonalnego postępowania lokalizacyjnego, starannie prowadzonych ocen oddziaływania na środowisko oraz przestrzegania zasad służących zarządzaniu obszarami chronionymi (plany ochrony, plany zadań ochronnych). Kontynuacją tego procesu powinna być indywidualna ocena oddziaływania na środowisko poszczególnych przedsięwzięć, które będą wynikać z wdrażania priorytetów realizowanych w ramach FEWiM 2020-2027.

5. CELE OCHRONY ŚRODOWISKA USTANOWIONE NA SZCZEBLU MIĘDZYNARODOWYM, WSPÓLNOTOWYM I KRAJOWYM, ISTOTNE Z PUNKTU WIDZENIA PROJEKTOWANEGO DOKUMENTU ORAZ SPOSÓB ICH UWZGLĘDNIANIA W DOKUMENCIE.

Zmiany klimatyczne i degradacja środowiska przyrodniczego stanowią istotne zagrożenie dla kraju, Europy i świata. Problematyka ta podejmowana jest w dokumentach strategicznych szczebla międzynarodowego (w tym unijnego), krajowego i wojewódzkiego. Aby sprostać wyzwaniom powstają liczne strategie ukierunkowane na dbałość o środowisko przyrodnicze. Ich celem jest tworzenie gospodarki zasobooszczędnej, konkurencyjnej, zrównoważonej i nowoczesnej.

Ocena zgodności celów dokumentu Fundusze Europejskie dla Warmii i Mazur 2021-2027 z dokumentami szczebla międzynarodowego, krajowego i wojewódzkiego szczegółowo została zaprezentowana w załączniku 1.

Neutralność klimatyczna to nadrzędny cel środowiskowy zapisany w dokumentach na szczeblu Unii Europejskiej. Rozumiana jest ona jako maksymalne ograniczenie emisji CO₂ w transporcie, przemyśle i energetyce oraz działania na rzecz zrównowżenia tych emisji, których ograniczenie nie jest możliwe, tak aby działalność człowieka nie szkodziła środowisku. Problematyka ta w szczególności poruszana jest w Europejskim Zielonym Ładzie oraz dokumentach z nim powiązanych, takich jak: Europejskie Prawo o klimacie, Unijna strategia na rzecz bioróżnorodności 2030, Budując Europę odporną na zmianę klimatu – nowa Strategia w zakresie przystosowania do zmiany klimatu, Decydujący moment dla Europy: naprawa i przygotowanie na następną generację, Nowa strategia przemysłowa dla Europy, Czysta planeta dla wszystkich, Nowy plan działania UE dotyczący gospodarki o obiegu zamkniętym na rzecz czystszej i bardziej konkurencyjnej Europy, Nowa strategia leśna UE 2030 oraz Strategia na rzecz zrównoważonej i inteligentnej mobilności – europejski transport na drodze ku przyszłości. Również inne dokumenty szczebla międzynarodowego, a także krajowego i wojewódzkiego w swoich zapisach odnoszą się do neutralności klimatycznej, w tym m.in.: Strategia EUROPA 2020, Agenda na rzecz Zrównoważonego Rozwoju 2030, Agenda terytorialna UE 2030: Przyszłość dla wszystkich obszarów, Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.), Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030, Polityka Ekologiczna Państwa 2030 (PEP 2030), Polityka energetyczna Polski do 2040 r. (PEP 2040), Krajowy plan na rzecz energii i klimatu na lata 2021-2030, Strategia Zrównoważonego Rozwoju Transportu do 2030 roku, Program ochrony środowiska województwa warmińsko-mazurskiego do roku 2030 i inne.

Dążenie do neutralności klimatycznej odpowiada bezpośrednio lub pośrednio wszystkim celom związanym ze środowiskiem przyrodniczym i jego ochroną przedstawionym w dokumencie FEWiM 2021-2027, tj. Priorytetowi 1. Fundusze dla gospodarki Warmii i Mazur, Priorytetowi 2. Fundusze dla środowiska Warmii i Mazur, Priorytetowi 3. Fundusze dla zrównoważonej mobilności miejskiej na Warmii i Mazurach, Priorytetowi 4. Fundusze dla transportu na Warmii i Mazurach, Priorytetowi 9. Fundusze dla kultury i ekoturystyki Warmii i Mazur oraz Priorytetowi 10. Fundusze dla rewitalizacji obszarów miejskich Warmii i Mazur.

Szczegółowej ocenie poddana została również zbieżność zapisów dokumentów szczebla międzynarodowego, krajowego i wojewódzkiego z celami określonymi w poszczególnych priorytetach przedstawionych w dokumencie FEWiM 2021-2027.

Z punktu widzenia celów środowiskowych istotne jest podejmowanie działań wspierających przystosowanie do zachodzących zmian klimatycznych, jak również zapobieganie ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, powstrzymanie utraty różnorodności biologicznej i odbudowę ekosystemów, a także ograniczenie zanieczyszczeń środowiska. Uwaga kierowana jest również na ukierunkowanie działań na rozwój zrównoważony oraz dbałość o jakość i odporność środowiska. Cele te określone zostały w takich dokumentach szczebla międzynarodowego, jak m.in.: Europejski Zielony Ład, Europejskie Prawo o klimacie, Europejska Konwencja Krajobrazowa, Strategia EUROPA 2020, Agenda na rzecz Zrównoważonego Rozwoju 2030, Agenda terytorialna UE 2030: Przyszłość dla wszystkich obszarów, Unijna strategia na rzecz bioróżnorodności 2030, Budując Europę odporną na zmianę klimatu – nowa Strategia w zakresie przystosowania do

zmiany klimatu, Decydujący moment dla Europy: naprawa i przygotowanie na następną generację, Czysta planeta dla wszystkich, Czysta energia dla wszystkich Europejczyków, Nowy plan działania UE dotyczący gospodarki o obiegu zamkniętym na rzecz czystszej i bardziej konkurencyjnej Europy, Nowa strategia leśna UE 2030 oraz Biała Księga: Adaptacja do zmian klimatu: europejskie ramy działania. Na szczeblu krajowym i wojewódzkim do tematyki tej w swoich zapisach odnoszą się m.in.: Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.), Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030, Polityka Ekologiczna Państwa 2030 (PEP 2030), Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa 2030 oraz Program ochrony środowiska województwa warmińsko-mazurskiego do roku 2030.

W dokumencie FEWiM 2021-2027 problematyka ta poruszana jest w Priorytecie 2 Fundusze dla Środowiska Warmii i Mazur, w szczególności w celach P2(iv) *wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego*; P2(v) *wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej* oraz P2(vii) *wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia*. Tematyka adaptacji do zmian klimatu i związanej z tym konieczności zachowania istniejących terenów zieleni i drzew podczas realizacji projektów rewitalizacyjnych poruszana jest również w Priorytecie 10. Fundusze dla rewitalizacji obszarów miejskich Warmii i Mazur (P10(i) *Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich*).

Kolejnym istotnym celem związanym ze środowiskiem przyrodniczym i jego ochroną jest budowanie gospodarki o obiegu zamkniętym, racjonalnie i oszczędnie korzystającej z istniejących zasobów. Tematyka ta podejmowana jest w szczególności w następujących dokumentach: Europejski Zielony Ład, Nowy plan działania UE dotyczący gospodarki o obiegu zamkniętym na rzecz czystszej i bardziej konkurencyjnej Europy, Nowa strategia przemysłowa dla Europy, Agenda na rzecz Zrównoważonego Rozwoju 2030, Agenda terytorialna UE 2030: Przyszłość dla wszystkich obszarów, Decydujący moment dla Europy: naprawa i przygotowanie na następną generację, Czysta planeta dla wszystkich, Krajowy plan gospodarki odpadami 2022, Plan gospodarki odpadami dla województwa warmińsko-mazurskiego na lata 2016-2022, Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.), Polityka Ekologiczna Państwa 2030 (PEP 2030) oraz Program ochrony środowiska województwa warmińsko-mazurskiego do roku 2030.

Problematyka ta odpowiada Priorytetowi 2 Fundusze dla środowiska Warmii i Mazur, a w szczególności celowi P2(vi) *Wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej*.

Istotną rolę w kontekście dbałości o środowisko przyrodnicze oraz jego ochronę odgrywają działania na rzecz zwiększenia efektywności energetycznej, ograniczenia emisji gazów cieplarnianych, jak również wspierania energetyki odnawialnej. Tematyka podejmowana jest w większości analizowanych dokumentów międzynarodowych (Załącznik 1), w szczególności w takich jak m.in.: Europejski Zielony Ład, Unijna strategia na rzecz bioróżnorodności 2030, Budując Europę odporną na zmianę klimatu - nowa Strategia w zakresie przystosowania do zmiany klimatu, Decydujący moment dla Europy: naprawa i przygotowanie na następną generację, Nowa strategia przemysłowa dla Europy, Czysta

planeta dla wszystkich, Europa, która chroni: czysta planeta dla wszystkich, Nowa strategia leśna UE 2030, Agenda na rzecz Zrównoważonego Rozwoju 2030, Agenda terytorialna UE 2030: Przyszłość dla wszystkich obszarów oraz w dokumentach krajowych i wojewódzkich, takich jak m.in.: Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.), Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030, Polityka Ekologiczna Państwa 2030 (PEP 2030), Polityka energetyczna Polski do 2040 r. (PEP 2040), Krajowy plan na rzecz energii i klimatu na lata 2021-2030, Plan Rozwoju Elektromobilności w Polsce „Energia do przyszłości”, Program ochrony środowiska województwa warmińsko-mazurskiego do roku 2030 czy Strategiczny plan adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030.

Problematyka ta powiązana jest z zapisami określonymi w Priorytecie 2 dokumentu FEWiM 2021-2027 – Fundusze dla środowiska Warmii i Mazur, w szczególności zawartymi w punkcie P2(i) *wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych* oraz P2(ii) *wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju*. Tematyka efektywności energetycznej (w szczególności w kontekście redukcji ubóstwa energetycznego oraz podniesienia efektywności energetycznej budynków) poruszana jest również w Priorytecie 10. Fundusze dla rewitalizacji obszarów miejskich Warmii i Mazur cel P10(i) *wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich*.

W dokumentach szczebla międzynarodowego i krajowego zwracana jest uwaga na problem dostępności transportowej oraz zrównoważonej mobilności miejskiej. Do tematyki tej odnoszą się w szczególności: Strategia na rzecz zrównoważonej i inteligentnej mobilności – europejski transport na drodze ku przyszłości, Biała Księga: Plan utworzenia jednolitego europejskiego obszaru transportu – dążenie do osiągnięcia konkurencyjnego i zasobooszczędnego systemu transportu, Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1315/2013 z dnia 11 grudnia 2013 r. w sprawie unijnych wytycznych dotyczących rozwoju transeuropejskiej sieci transportowej, Strategia Zrównoważonego Rozwoju Transportu do 2030 roku oraz Plan Rozwoju Elektromobilności w Polsce „Energia do przyszłości”. Tematyka zrównoważonego rozwoju transportu oraz mobilności miejskiej zawarta jest w większości dokumentów szczebla międzynarodowego i krajowego (Załącznik 1), w tym także w Strategii EUROPA 2020, Agendzie na rzecz Zrównoważonego Rozwoju 2030, Agendzie terytorialna UE 2030, Europejskim Zielonym Ładzie i dokumentach z nim powiązanych, Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.) czy Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030.

Zagadnienia poruszane w dokumentach szczebla międzynarodowego i krajowego odpowiadają Priorytetom: 3. Fundusze dla zrównoważonej mobilności miejskiej na Warmii i Mazurach oraz 4. Fundusze dla transportu na Warmii i Mazurach zawartym w dokumencie FEWiM 2021-2027. Działania przedstawione w priorytetach ukierunkowane są na P3(viii) *wspieranie zrównoważonej, multimodalnej mobilności miejskiej stanowiącej element transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej* oraz P4(ii). rozwój i udoskonalenie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawę dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej

Zapisy dokumentów szczebla międzynarodowego i krajowego odnoszą się również do zagadnień związanych z przemysłem i przedsiębiorczością, w tym do wspierania innowacyjności w obszarach zielonej gospodarki, opracowywania przyjaznych dla środowiska technologii i metod produkcji, wspierania transformacji przemysłowej oraz wprowadzania ekoinnowacji w przedsiębiorstwach. Problematyka ta podejmowana jest w szczególności w Nowej strategii przemysłowej dla Europy, a także w takich dokumentach jak m.in.: Strategia EUROPA 2020, Agenda na rzecz Zrównoważonego Rozwoju 2030, Agenda terytorialna UE 2030: Przyszłość dla wszystkich obszarów, Europejski Zielony Ład, Budując Europę odporną na zmianę klimatu – nowa Strategia w zakresie przystosowania do zmiany klimatu, Decydujący moment dla Europy: naprawa i przygotowanie na następną generację, Nowy plan działania UE dotyczący gospodarki o obiegu zamkniętym na rzecz czystszej i bardziej konkurencyjnej Europy, Czysta energia dla wszystkich Europejczyków, Nowa strategia leśna UE 2030, Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.), Krajowa Strategii Rozwoju Regionalnego 2030, Polityce energetycznej Polski do 2040 r. (PEP 2040), Krajowym planie na rzecz energii i klimatu na lata 2021-2030, Krajowej Polityce Miejskiej 2023 oraz Strategicznym planie adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030.

Zapisy dokumentów szczebla międzynarodowego i krajowego znajdują swoje odzwierciedlenie w Priorycie 1 dokumentu FEWiM 2021-2027 „Fundusze dla gospodarki Warmii i Mazur”, w którym zakłada się następujące działania: P1(i) *rozwijanie i wzmacnianie zdolności badawczych i innowacyjnych oraz wykorzystywanie zaawansowanych technologii*; P1(ii) *czerpanie korzyści z cyfryzacji dla obywateli, przedsiębiorstw, organizacji badawczych i instytucji publicznych*; P1(iii) *wzmacnianie trwałego wzrostu i konkurencyjności MŚP oraz tworzenie miejsc pracy w MŚP, w tym poprzez inwestycje produkcyjne* oraz P1(iv) *rozwijanie umiejętności w zakresie inteligentnej specjalizacji, transformacji przemysłowej i przedsiębiorczości*.

Istotną rolę w dbałości o środowisko przyrodnicze odgrywa również zrównoważony rozwój turystyki. Tematyka ta podejmowana jest w takich dokumentach, jak m.in.: Nowa strategia leśna UE 2030, Strategia EUROPA 2020, Agenda na rzecz Zrównoważonego Rozwoju 2030, Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa 2030, Program ochrony i zrównoważonego użytkowania różnorodności biologicznej wraz z Planem działań na lata 2015-2020 oraz Program ochrony środowiska województwa warmińsko-mazurskiego do roku 2030.

Przedstawione w dokumentach szczebla międzynarodowego, krajowego i wojewódzkiego cele i działania zbieżne są z zapisami Priorytetu 9. Fundusze dla kultury i ekoturystyki Warmii i Mazur P9(vi) *wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych*.

Przeprowadzona ocena zgodności celów dokumentu Fundusze Europejskie dla Warmii i Mazur 2021-2027 z dokumentami szczebla międzynarodowego, krajowego i wojewódzkiego w zakresie środowiska przyrodniczego i jego ochrony wykazała spójność celów i kierunków działań.

6. ANALIZA I OCENA PRZEWIDYWANYCH ZNACZĄCYCH ODDZIAŁYWAŃ NA ŚRODOWISKO SKUTKÓW REALIZACJI PRIORYTETÓW FEWiM 2021-2027

Na podstawie celów szczegółowych i ich zakresu wsparcia wskazano istotne aspekty środowiskowe oraz generalny charakter potencjalnych oddziaływań (spodziewane skutki pozytywne i negatywne). Na etapie sporządzania Prognozy nie były znane szczegóły dotyczące konkretnych przedsięwzięć, które będą realizowane w ramach realizacji celów FEWiM 2021 - 2027. Poziom ogólności projektowanego dokumentu (ramowy charakter działań, brak alokacji przestrzennej poszczególnych działań) sprawia, iż ocena oddziaływania na środowisko ma charakter mocno zgeneralizowany.

Kluczowym elementem analizy była ocena wpływu celów szczegółowych projektowanego dokumentu na poszczególne komponenty tworzące środowisko przyrodnicze województwa. Podstawowym narzędziem, wykorzystywanym do oceny potencjalnego wpływu celów i ich zakresu wsparcia ujętych w projekcie FEWiM 2021-2027 na poszczególne komponenty była macierz Leopolda. Wyjątek stanowiły cele, w ramach których będą realizowane „projekty miękkie”. Tu ocenę wpływu na poszczególne komponenty środowiska przyrodniczego dokonano w sposób opisowy nie wykorzystując macierzy.

Na podstawie wykonanych macierzy zostały zidentyfikowane m.in. pola konfliktu, które mogą wystąpić w wyniku realizacji zapisów projektu analizowanego dokumentu.

Analiza dotycząca ogólnego wpływu poszczególnych celów, które zostały zamieszczone w projekcie FEWiM 2021-2027 została przeprowadzona poprzez przyporządkowanie do jednej z pięciu klas charakteru oddziaływania:

NE – potencjalnie neutralne – realizacja działań nie ma istotnego negatywnego oddziaływania na stan środowiska przyrodniczego, zarówno na etapie realizacji, jak i eksploatacji, jednocześnie podejmowane działania nie są ukierunkowane na długofalową poprawę stanu zasobów;

PP – potencjalnie pozytywne – podejmowane działania są ukierunkowane na długofalową poprawę stanu zasobów środowiska, jednocześnie realizacja przedsięwzięć nie ma istotnego negatywnego oddziaływania na jego stan, zarówno na etapie realizacji, jak i eksploatacji;

PP/PN – zarówno potencjalnie pozytywne, jak i potencjalnie negatywne - podejmowane działania są ukierunkowane na długofalową poprawę stanu środowiska przyrodniczego, jednocześnie realizacja przedsięwzięć może istotnie negatywnie oddziaływać na pewne jego komponenty na etapie realizacji i/lub eksploatacji;

PN – potencjalnie negatywne - realizacja działań może istotnie negatywnie oddziaływać na pewne komponenty środowiska przyrodniczego na etapie realizacji i/lub eksploatacji, jednocześnie podejmowane działania nie są ukierunkowane na długofalową poprawę jego stanu;

NH – potencjalnie negatywne/hamujące - realizacja przedsięwzięć może mieć bardzo istotny negatywny wpływ na niektóre komponenty środowiska przyrodniczego na etapie realizacji lub eksploatacji, skutkiem realizacji działań może być powstanie niekorzystnych, długofalowych i nieodwracalnych zmian środowiska.

Ogólną analizę wpływu poszczególnych celów projektu Planu na środowisko przyrodnicze oparto na schemacie:

Potencjalnie może wystąpić istotne negatywne oddziaływanie na etapie realizacji i/lub eksploatacji	Podejmowane działania skierowane są na długofalową poprawę stanu poszczególnych komponentów środowiska	Skutkiem realizacji działań może być powstanie niekorzystnych długofalowych nieodwracalnych zmian poszczególnych komponentów środowiska	Charakter oddziaływania (ocena wynikowa)
NIE	NIE	NIE	NE
NIE	TAK	NIE	PP
TAK	TAK	NIE	PP/PN
TAK	NIE	NIE	PN
TAK	NIE	TAK	NH

Przedmiotem oceny był również rodzaj oraz typ przewidywanych oddziaływań celów szczegółowych na poszczególne komponenty środowiska. Ocenie zostały poddane: bioróżnorodność, rośliny, zwierzęta, wody powierzchniowe i podziemne, klimat, powietrze atmosferyczne, powierzchnia ziemi i gleby, krajobraz, zdrowie i jakość życia ludzi, zabytki i dobra materialne.

Wyróżniono następujące rodzaje oddziaływań na poszczególne komponenty środowiska:

	oddziaływania potencjalnie pozytywne
	oddziaływania potencjalnie negatywne
	oddziaływania neutralne
	oddziaływania niejednoznaczne (zarówno pozytywne, jak i negatywne; pozytywne i neutralne; negatywne i neutralne)

Oddziaływanie pozytywne – oddziaływanie uważane za powodujące poprawę w stosunku do sytuacji wyjściowej.

Oddziaływanie negatywne - oddziaływanie uważane za powodujące niekorzystną zmianę w stosunku do sytuacji wyjściowej.

Oddziaływanie neutralne - oddziaływanie niepowodujące ani poprawy ani pogorszenia w stosunku do stanu wyjściowego.

Określono również typ oddziaływania, w tym:

B – bezpośrednie

P – pośrednie

W – wtórne

0 – brak oddziaływania

Oddziaływanie bezpośrednie (B) - oddziaływanie wynikające z bezpośredniej interakcji między planowanym działaniem a danym komponentem środowiska przyrodniczego.

Oddziaływanie pośrednie (P) – oddziaływanie wynikające z innych działań mających miejsce w związku z projektem.

Oddziaływanie wtórne (W) – oddziaływanie wynikające z oddziaływań bezpośrednich lub pośrednich, będące skutkiem późniejszych interakcji ze środowiskiem.

6.1 Fundusze dla gospodarki Warmii i Mazur

Firmy w województwie w zbyt małym stopniu inwestują w badania i nowoczesne technologie, co nie sprzyja budowaniu atrakcyjności i konkurencyjności gospodarczej regionu.

Celem priorytetu Fundusze dla gospodarki Warmii i Mazur jest poprawa konkurencyjności gospodarki poprzez wsparcie procesów badawczych, prac rozwojowych i innowacji w firmach oraz podniesienie poziomu wykorzystania technologii cyfrowych.

Istotnym narzędziem polityki gospodarczej regionu będzie rozwój zidentyfikowanych oraz wyłanianie nowych inteligentnych specjalizacji. Zgodnie ze Strategią rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego do roku 2030⁴⁹, wyszczególniono następujące inteligentne specjalizacje: Drewno i meblarstwo, Ekonomia wody, Żywność wysokiej jakości.

Priorytet realizowany będzie przez następujące cele szczegółowe.

(i) **Rozwijanie i wzmacnianie zdolności badawczych i innowacyjnych oraz wykorzystywanie zaawansowanych technologii.**

Zwiększenie potencjału w zakresie badań i innowacji oraz wykorzystywanie zaawansowanych technologii jest kluczowym czynnikiem budowy silnego ekosystemu innowacji w regionie. Cel ten zostanie osiągnięty poprzez interwencję skoncentrowaną na rozwoju inteligentnych specjalizacji województwa warmińsko-mazurskiego oraz tzw. obszarów horyzontalnych.

Wsparcie zostanie skierowane na rozwój innowacji i technologii w obszarach tzw. zielonej gospodarki, w tym gospodarki niskoemisyjnej, gospodarki obiegu zamkniętego, odporności i przystosowaniu do zmian klimatu oraz cyfryzacji. Ponadto w kontekście pandemii koronawirusów oraz konieczności rozwoju nowoczesnych technologii medycznych wspierany będzie rozwój nowoczesnych technologii medycznych oraz działalność badawczo-rozwojowa firm związana z poprawą bezpieczeństwa biologicznego, ochroną społeczeństwa i wsparcia jego funkcjonowania w stanach zagrożenia zdrowia publicznego wraz z dopuszczalnym komponentem wdrożeniowym.

(ii) **Czerpanie korzyści z cyfryzacji dla obywateli, przedsiębiorstw, organizacji badawczych i instytucji publicznych**

Realizacja celu dotyczy finansowania usług i inwestycji związanych z podniesieniem poziomu wykorzystania technologii cyfrowych w obszarze gospodarki i usług publicznych. Wspierane będą działania zmierzające do transformacji w kierunku Przemysłu 4.0, czyli tzw. czwartej rewolucji przemysłowej oraz inwestycje w rozwój elektronicznych usług (e-usług) i zasobów cyfrowych

(iii) **Wzmacnianie trwałego wzrostu i konkurencyjności MŚP oraz tworzenie miejsc pracy w MŚP, w tym poprzez inwestycje produkcyjne**

Szybki rozwój technologiczny i wszechobecna innowacyjność wymaga od przedsiębiorstw województwa warmińsko-mazurskiego dynamicznych zmian i nadążania za globalnymi

⁴⁹ Warmińsko-mazurskie 2030.Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego przyjęta Uchwałą Nr XIV/243/20 Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego z dnia 18 lutego 2020 r.

trendami. Interwencja w ramach celu szczegółowego skupi się na wsparciu innowacyjności firm, budowaniu konkurencyjności, otoczenia biznesowego oraz internacjonalizacji i ekspansji firm. Budowa konkurencyjności firm powinna być prowadzona z uwzględnieniem „zielonych innowacji” oraz gospodarczego dziedzictwa regionu.

(iv) **Rozwijanie umiejętności w zakresie inteligentnej specjalizacji, transformacji przemysłowej i przedsiębiorczości**

Realizacja celu zostanie skierowana na rozwijanie kompetencji niezbędnych do rozwoju inteligentnych specjalizacji regionu, umiejętności cyfrowych oraz zielonej gospodarki. Wsparcie otrzymają m.in. podmioty działające na rzecz podnoszenia wiedzy w ww. obszarach w społeczeństwie. Wzrostowi kompetencji w nowoczesnej gospodarce sprzyja również nawiązywanie relacji pozwalających na wymianę wiedzy i doświadczeń na linii nauka-biznes, stąd wsparcie skierowane zostanie również na organizację staży i praktyk naukowców i studentów w firmach.

Cele realizujące omawiany priorytet wspierają dążenie do nowoczesnego rozwoju gospodarczego regionu opartego na wiedzy oraz innowacyjnych i technologicznie rozwiniętych branżach (inteligentnych specjalizacjach), i jako takie nie wpływają bezpośrednio na środowisko. Dopiero realizacja działań z nich wynikających może potencjalnie oddziaływać na środowisko. Wspierane działania powinny być ukierunkowane długofalową poprawę stanu środowiska, poprzez rozwój procesów przyczyniających się do budowy zielonej gospodarki.

Analizę oddziaływań celów szczegółowych realizujących priorytet Fundusze dla gospodarki Warmii i Mazur na komponenty środowiska przedstawiono w Tabeli 4.

Potencjalne oddziaływania pozytywne

W ramach celów wspierana będzie działalność badawczo-rozwojowa, cyfryzacja, e-usługi, rozwój konkurencyjności MŚP, rozwijanie umiejętności i przedsiębiorczość. Rozwój tych dziedzin w większości nie będzie wywierał bezpośredniego wpływu na środowisko.

Potencjalnego oddziaływania pozytywnego na różnorodność biologiczną, klimat i powietrze atmosferyczne, wody podziemne i powierzchniowe, powierzchnię ziemi i gleby można oczekiwać w wyniku realizacji celu szczegółowego (i) *Rozwijanie i wzmacnianie zdolności badawczych i innowacyjnych oraz wykorzystywanie zaawansowanych technologii*. Potencjalne oddziaływania pozytywne będą wynikały z późniejszych interakcji planowanych działań ze środowiskiem (oddziaływania wtórne), zwłaszcza, gdy realizowane będą projekty zawierające rozwiązania innowacyjne w obszarach tzw. zielonej gospodarki.

Ponadto potencjalnego oddziaływania pozytywnego w szczególności na klimat i powietrze atmosferyczne oczekiwać będzie można w wyniku wdrożenia działań polegających na wsparciu cyfryzacji firm skierowanej na redukcję gazów cieplarnianych lub efektywność energetyczną, realizujących cel (ii) *Czerpanie korzyści z cyfryzacji dla obywateli, przedsiębiorstw, organizacji badawczych i instytucji publicznych*.

W wyniku wdrożenia przedsięwzięć związanych z realizacją celu (iv) *Rozwijanie umiejętności w zakresie inteligentnej specjalizacji, transformacji przemysłowej i przedsiębiorczości* również można spodziewać się pozytywnych oddziaływań wtórnych na komponenty środowiska w szczególności związane z inteligentnymi specjalizacjami. Działania polegające na rozwijaniu kompetencji niezbędnych do rozwoju inteligentnych specjalizacji regionu, umiejętności cyfrowych oraz zielonej gospodarki mogą skutkować

wzrostem świadomości ekologicznej społeczeństwa regionu, co może przełożyć się na dbałość o środowisko i zrozumienie procesów w nim zachodzących oraz bardziej efektywne korzystanie z usług środowiskowych.

Realizacja celów z priorytetu Fundusze dla gospodarki Warmii i Mazur niewątpliwie pozytywnie wpłynie na zdrowie i jakość życia ludzi. Wsparcie usług w zakresie e-zdrowia, telemedycyny a także cyfryzacji placówek medycznych zwłaszcza w kontekście pandemii Covid-19 wpłyną na poprawę usług w zakresie opieki medycznej. Inwestycje w działalność oraz infrastrukturę badawczo-rozwojową, wsparcie w procesie wdrożeń wyników pracy badawczej przełoży się może na poprawę warunków pracy kadry naukowej regionu oraz dalszy rozwój innowacyjności regionu. Natomiast rozwój cyfryzacji w zakresie budowy platform e-usług czy baz i zasobów cyfrowych, a także wszelkie projekty wzmacniające cyberbezpieczeństwo przyczynią się do poprawy jakości życia mieszkańców. Projekty w zakresie usług e-edukacji, e-administracji, e-kultury, nowych technologii w budowaniu oferty turystycznej i kulturowej, a także rozwój e-kompetencji w aktywizacji osób wykluczonych cyfrowo przyczynią się do poszerzenia wiedzy.

Potencjalne oddziaływania pozytywne celów szczegółowych realizowanych w ramach omawianego priorytetu wiązać się będą z rozwojem gospodarczym regionu i wzrostem jego atrakcyjności dla inwestorów, co powinno się przełożyć na podniesienie jakości życia, a także na poprawę jakości środowiska przyrodniczego.

Potencjalne oddziaływania negatywne

Przedsięwzięcia realizowane w ramach priorytetu Fundusze dla gospodarki Warmii i Mazur nie powinny generować żadnych bezpośrednich, pośrednich ani wtórnych zagrożeń dla środowiska.

Jako jedyne zagrożenia mającego wpływ na jakość życia ludzi można się upatrywać w celu (ii) *Czerpanie korzyści z cyfryzacji dla obywateli, przedsiębiorstw, organizacji badawczych i instytucji publicznych*. Rozwój cyfryzacji może stać się przyczyną licznych cyberzagrożeń. W ostatnich latach wzrasta liczba ataków w świecie cyfrowym. Niemniej jednak problem ten będzie łagodzony, gdyż powyższy cel przewiduje również „Cyberbezpieczeństwo e-usług – projekty wzmacniające bezpieczeństwo świadczenia e-usług lub systemów informatycznych poprzez budowę lub modernizację istniejących systemów o zasięgu regionalnym lub lokalnym oraz podniesienie kompetencji w zakresie cyberbezpieczeństwa”.

Tabela 4 Analiza oddziaływania na komponenty środowiska priorytetu FUNDUSZE DLA GOSPODARKI WARMII I MAZUR

Lp.		Analiza wpływu na środowisko				Komponenty środowiska poddane oddziaływaniu						
		Potencjalnie może wystąpić istotne negatywne oddziaływanie na etapie realizacji i/lub eksploatacji	Podjęmowane oddziaływania są ukierunkowane na długofalową poprawę stanu poszczególnych komponentów środowiska	Skutkiem realizacji działań może być powstanie niekorzystnych, długofalowych i nieodwracalnych zmian stanu poszczególnych komponentów środowiska	Ocena wynikowa	Różnorodność biologiczna (rośliny, zwierzęta)	Klimat, powietrze atmosferyczne	Wody podziemne i powierzchniowe	Powierzchnia ziemi i gleby	Krajobraz	Zdrowie i jakość życia ludzi	Zabytki i dobra materialne
		T/N	T/N	T/N								
(i)	Rozwijanie i wzmacnianie zdolności badawczych i innowacyjnych oraz wykorzystywanie zaawansowanych technologii Zakres wsparcia: - Dofinansowanie infrastruktury badawczo-rozwojowej (w tym centrów badawczo-rozwojowych) aktywów własności intelektualnej oraz działalności badawczo-rozwojowej przedsiębiorstw (oraz konsorcjów przedsiębiorstw z organizacjami badawczymi), z dopuszczalnym komponentem wdrożeniowym, w tym również usług B+R dla firm oraz ochrona własności intelektualnej, - Inwestycje w publiczną infrastrukturę naukowo-badawczą i aktywa własności intelektualnej organizacji badawczych, - Działalność badawczo-rozwojowa w obszarach zielonej gospodarki, w tym gospodarki o obiegu zamkniętym,	N	T	N	PP	W	W	W	W	O	W	O

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu programu regionalnego
Fundusze Europejskie dla Warmii i Mazur na lata 2021-2027

	- Małe bony badawcze na innowacje dla MŚP, - Wzmocnienie kanałów współpracy nauki z biznesem (w tym centrów transferu technologii).											
(ii)	Czerpanie korzyści z cyfryzacji dla obywateli, przedsiębiorstw, organizacji badawczych i instytucji publicznych Zakres wsparcia: Cyfryzacja gospodarki - Wsparcie przedsiębiorstw na drodze transformacji cyfrowej oraz cyberbezpieczeństwa, - Wsparcie cyfryzacji firm skierowanej na redukcję gazów cieplarnianych lub efektywność energetyczną, - Wsparcie przedsiębiorstw w zakresie produkcji i usług opartych na technologiach cyfrowych, - Cyfryzacja instytucji otoczenia biznesu oraz e-usługi dla firm (w tym centra innowacji cyfrowych, centra kompetencji cyfrowych, nowych technologii), - Podniesienie kompetencji cyfrowych w firmach. Cyfryzacja usług publicznych - E-usługi publiczne – platformy e-usług, dofinansowanie niezbędnej infrastruktury, usług, podnoszenia kompetencji w instytucjach publicznych oraz organizacjach pozarządowych (tzw. instytucjach trzeciego sektora) w celu zwiększenia jakości i dostępności usług publicznych oraz upowszechnienia ich wykorzystania (w tym usług e-edukacji, e-administracji, e-kultury), - Nowe technologie w budowaniu oferty turystycznej i kulturowej - Cyberbezpieczeństwo e-usług - projekty wzmacniające bezpieczeństwo świadczenia e-usług lub systemów informatycznych poprzez budowę lub modernizację istniejących systemów o zasięgu regionalnym lub lokalnym oraz podniesienie kompetencji w zakresie	N	T	N	PP	O	W	O	O	O	B	O

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu programu regionalnego
Fundusze Europejskie dla Warmii i Mazur na lata 2021-2027

	cyberbezpieczeństwa, - Budowa, rozwój, integracja i zwiększenie dostępności baz danych, zasobów cyfrowych o wysokim potencjale ich szerokiego wykorzystania oraz biznesowych przestrzeni cyfrowych (zasoby naukowe, kulturowe i administracji), aplikacje w oparciu o dostępne cyfrowo ISP (informacje sektora publicznego), - Rozwój infrastruktury danych przestrzennych (w przypadku powiatowego lub wojewódzkiego zasobu geodezyjnego, wyłącznie przy pozytywnej opinii Głównego Geodety Kraju), - E-kompetencje – aktywizacja osób wykluczonych cyfrowo, - Rozwój e-zdrowia, - Wyposażenie podmiotów leczniczych w narzędzia informatyczne umożliwiające integrację z centralną architekturą informatyczną e-zdrowia.												
(iii)	Wzmacnianie trwałego wzrostu i konkurencyjności MŚP oraz tworzenie miejsc pracy w MŚP, w tym poprzez inwestycje produkcyjne Zakres wsparcia: 1. Innowacyjność firm - Innowacje w przedsiębiorstwach (procesowe, produktowe, technologiczne, marketingowe i organizacyjne) - Wdrażanie wyników prac B+R - Odtwarzanie gospodarczego dziedzictwa regionu 2. Konkurencyjność firm - Inwestycje rozwojowe w przedsiębiorstwach - Inkubowanie przedsiębiorstw oraz dalsza akceleracja i rozwój po okresie inkubacji - Wsparcie firm w początkowej fazie rozwoju - Zabezpieczenie pracowników i firm w okresie zwiększonego zagrożenia w obszarze zdrowia publicznego (zachowanie miejsc pracy, utrzymanie płynności finansowej i ciągłości działania)	N	N	N	NE	O	O	O	O	O	P	O	

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu programu regionalnego
Fundusze Europejskie dla Warmii i Mazur na lata 2021-2027

	3. Otoczenie biznesowe - Bony na usługi IOB i klastrów dla firm 4. Internacjonalizacja i ekspansja - Umiędzynarodowienie przedsiębiorstw - Promocja gospodarcza - Tereny inwestycyjne i infrastruktura biznesowa												
(iv)	Rozwijanie umiejętności w zakresie inteligentnej specjalizacji, transformacji przemysłowej i przedsiębiorczości Zakres wsparcia: - Wsparcie systemu zarządzania regionalnymi inteligentnymi specjalizacjami, w tym procesu przedsiębiorczego odkrywania - Podnoszenie wiedzy w zakresie zmian przemysłowych i innowacji, w tym: ▪ upowszechnianie wiedzy i działania uświadamiające w zakresie Gospodarki 4.0, zielonej gospodarki, ▪ upowszechnienie wiedzy nt. innowacyjności, inteligentnych specjalizacji, przedsiębiorczości, transferu wiedzy i technologii - Podnoszenie kompetencji i umiejętności w instytucjach otoczenia biznesu w celu podniesienia jakości świadczonych usług, oraz budowanie potencjału, profesjonalizacja IOB i zaawansowane usługi dla firm - Projekty współpracy międzyregionalnej i międzynarodowej służące rozwojowi umiejętności instytucji działających na rzecz rozwoju inteligentnych specjalizacji województwa warmińsko-mazurskiego - Staże naukowców i studentów w firmach.	N	N	N	NE	W	W	W	W	O	P	O	

6.2 Fundusze dla środowiska Warmii i Mazur

Priorytet Fundusze dla środowiska Warmii i Mazur ukierunkowany jest na poprawę jakości środowiska województwa, w tym utrzymanie i poprawę jego walorów przyrodniczych. Jest odpowiedzią na konieczność przeciwdziałania zmianom klimatu oraz adaptacji do zmian klimatu i zarządzaniu ryzykiem klęsk żywiołowych, ochronę powietrza i klimatu poprzez zmniejszenie ilości gazów cieplarnianych, ograniczenie wykorzystania paliw stałych oraz zwiększenia udziału OZE, ochronę wód, w tym uzupełnienie braków w zakresie kanalizacji sanitarnej i oczyszczania ścieków oraz osiągnięcie dobrego stanu wód, wzmocnienia gospodarki zasobooszczędnej o obiegu zamkniętym, a także ograniczenia negatywnego wpływu transportu na zdrowie ludzi i środowisko. W związku z powyższym większość oddziaływań na poszczególne komponenty środowiska przyrodniczego i kulturowego, a także na zdrowie i jakość życia ludzi będzie miało charakter pozytywny, ewentualnie neutralny.

Priorytet realizowany będzie przez następujące cele szczegółowe:

- (i) **Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych**
- (ii) **Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju**
- (iv) **Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego**
- (v) **Wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej**
- (vi) **Wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej**
- (vii) **Wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia**

Realizacja celów szczegółowych (i) *Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych* oraz (ii) *Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju* przyczyni się do ograniczenia emisji gazów cieplarnianych, rozwoju energii ze źródeł odnawialnych oraz zwiększenia efektywności energetycznej. Inwestycje w zakresie poprawy efektywności energetycznej ograniczą wzrost zapotrzebowania na paliwa i energię, co wpłynie zarówno na ograniczenie wpływu energetyki na środowisko, jak i zwiększenie bezpieczeństwa energetycznego.

Działania w zakresie dostosowania do zmian klimatu, w ramach celu (iv) *Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego*, obejmą rozwój infrastruktury bardziej odpornej na działanie klęsk i katastrof, usprawnienie systemów ostrzegawczych, doposażenia służb publicznych w nowoczesny sprzęt do prowadzenia akcji ratowniczych i usuwania skutków klęsk żywiołowych, a także rozwój zielonej i błękitnej infrastruktury, w tym zieleni w przestrzeniach miejskich i likwidacji miejskich wysp ciepła.

Istotną kwestią w województwie jest ochrona zasobów i jakości wód powierzchniowych i podziemnych. Realizacja celu (v) *Wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej* ma na celu rozwój infrastruktury wodno-ściekowej, co przyczyni się do zwiększenia jakości życia ludzi bazujących do tej pory na indywidualnych systemach infrastruktury wodno-kanalizacyjnej (studnie, zbiorniki bezodpływowe na ścieki) oraz ochronę środowiska wodnego.

W związku z koniecznością ochrony zasobów surowców naturalnych niezbędne są działania zwiększające udział gospodarki obiegu zamkniętego. W powyższe wpisuje się cel (vi) *Wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej*. Planowana interwencja dotyczy efektywnego gospodarowania zasobami, zmiany procesów produkcyjnych w celu przejścia z modelu liniowego na cyrkularny, a także kompleksowych projektów z zakresu gospodarki odpadami komunalnymi, w tym minimalizacji wytwarzania odpadów, wdrażania technologii odzysku.

Celem szczegółowym o wybitnie pozytywnym oddziaływaniu na środowisko przyrodnicze jest cel (vii) *Wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia*, w ramach, którego wspierane działania przyczynią się do zachowania bądź poprawy stanu siedlisk, bioróżnorodności, krajobrazu.

Analizę oddziaływania celu szczegółowego realizującego priorytet Fundusze dla środowiska Warmii i Mazur na komponenty środowiska przedstawiono w Tabeli 5.

Potencjalne oddziaływania pozytywne

W obszarze Priorytetu Fundusze dla Środowiska Warmii i Mazur działania skierowane są na poprawę jakości i zasobów środowiska przyrodniczego. Poprzez poprawę stanu środowiska działania ww. Funduszu wpłyną pośrednio na poprawę jakości życia ludzi.

Realizacja działań z zakresu celów szczegółowych (i) *Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych* oraz (ii) *Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju* wpłynie na ograniczenie emisji gazów cieplarnianych, a w konsekwencji także na przeciwdziałanie zmianom klimatu. Do powstawania efektu cieplarnianego i wzrostu temperatury, a w konsekwencji zmian klimatu, przyczynia się emisja gazów cieplarnianych, których głównym źródłem w Polsce jest energetyka. Zmiany klimatu mają wpływ na poszczególne komponenty środowiska przyrodniczego (wody, glebę, powietrze, bioróżnorodność), a tym samym na ludzi. Redukcja zużycia paliw wysokoemisyjnych na rzecz bezemisyjnych bądź niskoemisyjnych, w tym poprzez szersze wykorzystanie OZE oraz większa efektywność energetyczna wpłynie pozytywnie na stan powietrza oraz klimat, a także pośrednio na inne elementy środowiska przyrodniczego takie jak wody i gleby (brak zanieczyszczonego opadu, ochrona zasobów wodnych i gleb poprzez ograniczenie skutków globalnego ocieplenia i wzrostu temperatur, takich jak susze) czy bioróżnorodność (niepogarszanie jakości siedlisk).

Zmniejszenie emisji zanieczyszczeń, jak również skutków globalnego ocieplenia, a także zwiększenie bezpieczeństwa energetycznego będzie miało pozytywny wpływ na zdrowie i jakość życia ludzi. Poprawa jakości powietrza wpłynie również na ograniczenie degradacji zabytków i dóbr materialnych.

Zmiany klimatu powodują nasilenie występowania ekstremalnych zjawisk pogodowych, takich jak nawalne deszcze, upały, silny wiatr. Istotne są więc działania, które będą zabezpieczać przed ich skutkami. Zakres działań wynikających z celu (iv) *Wspieranie*

przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego skoncentrowany jest na przeciwdziałaniu skutkom zmian klimatu. Można wobec powyższego uznać pozytywny wpływ jego realizacji na zdrowie i jakość życia ludzi (zapobieganie i minimalizacja zagrożenia dla zdrowia i życia ludzi, wzrost świadomości w zakresie zmian klimatu poprzez edukację).

W ramach celu przewiduje się rozwój zielonej i błękitnej infrastruktury, który przyczyni się do wzrostu bioróżnorodności oraz wpłynie pozytywnie na ochronę zasobów wodnych, szczególnie lokalnego bilansu wodnego, a także jakość powietrza. Rozwój zielono-błękitnej infrastruktury wpłynie pozytywnie także na krajobraz, poprzez zwiększenie naturalności i estetyki przestrzeni.

Minimalizacja skutków występowania ekstremalnych zjawisk pogodowych, a także inwestycje służące zmniejszeniu skutków powodzi/lub suszy wpłynie pozytywnie również na powierzchnię ziemi i gleby, a w związku z tym siedliska i bioróżnorodność, a także zabytki i dobra materialne.

Ochrona zasobów wodnych oraz jakości wód realizowana jest również w celu (v) *Wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej*, w ramach którego przewiduje się inwestycje w oczyszczalnie ścieków, rozwój infrastruktury kanalizacyjnej, inwestycje w systemy ujmowania, uzdatniania, zaopatrzenia, dostawy i magazynowania wody, sanitację jezior i odbiór nieczystości z kamperowisk, zagospodarowanie osadów ściekowych z oczyszczalni komunalnych. Poprzez wpływ realizacji celu na stan ekosystemów wodnych pośrednio cel będzie miał pozytywny wpływ na bioróżnorodność, w tym szczególnie florę i faunę związaną ze środowiskiem wodnym.

Istotny wpływ zarówno na ochronę zasobów naturalnych, jak i jakość komponentów środowiska będzie miał cel *Wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej* (vi). Realizacja celu, w tym rozwój systemów selektywnego zbierania odpadów, wspieranie recyklingu odpadów, zapobieganie powstawaniu odpadów, zmiana procesów produkcyjnych na model cyrkularny, ograniczy składowanie odpadów, co bezpośrednio wpłynie pozytywnie na ochronę powierzchni ziemi. Rekultywacja i remediacja obszarów zdegradowanych działalnością gospodarczą przywróci wartości użytkowe, jak i przyrodnicze środowisku gruntowemu, które zostały utracone w wyniku działalności człowieka. Poprzez poprawę stanu i ochronę powierzchni ziemi realizacja celu wpłynie również pozytywnie na bioróżnorodność (ochrona siedlisk), wody powierzchniowe i podziemne (ograniczenie spływu zanieczyszczeń ze środowiska glebowego). Zmiana procesów produkcyjnych na model cyrkularny zminimalizuje negatywne oddziaływania związane z poborem nadmiernej ilości wody na cele technologiczne.

W odniesieniu do powietrza atmosferycznego i klimatu oddziaływania realizacji celu ocenia się głównie jako neutralne, niewpływające w znaczący sposób na jakość powietrza.

Celem wprost ukierunkowanym na poprawę funkcjonowania ekosystemów oraz stan siedlisk i gatunków jest cel szczegółowy (vii) *Wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia*. Realizacja działań w ramach ww. celu zdecydowanie pozytywnie wpłynie na funkcjonowanie ekosystemów, w tym w szczególności wzmocni bioróżnorodność. Działania nakierowane są na zachowanie i przywracanie stanu siedlisk przyrodniczych oraz populacji zagrożonych gatunków, ochronę różnorodności biologicznej na obszarach miejskich i pozamiejskich w oparciu o gatunki rodzime, zrównoważone wykorzystanie turystyczne obszarów chronionych. Poprzez wzmacnianie roli zieleni w przestrzeni miejskiej zaznaczy się wpływ na poprawę jakości powietrza

atmosferycznego miast oraz redukcję efektu miejskich wysp ciepła. Realizacja działań wpłynie również pozytywnie na powierzchnie ziemi, gleby i krajobraz zarówno miast, jak i terenów pozamiejskich (zwiększenie powierzchni ogólnodostępnych terenów zielonych tj. parki miejskie, ogrody botaniczne; zachowanie różnorodności siedlisk będzie sprzyjać urozmaiceniu krajobrazu).

Działania związane z edukacją ekologiczną (edukacja w kwestii klimatycznych oraz zasobów wodnych, edukacja ekologiczna, działania informacyjno-edukacyjne w zakresie ochrony przyrody) stanowią dopełnienie poszczególnych celów. Zwiększona świadomość mieszkańców w perspektywie czasowej będzie pozytywnie oddziaływać na poszczególne komponenty środowiska przyrodniczego, a tym samym zdrowie i jakość życia mieszkańców województwa.

Potencjalne oddziaływania negatywne

Oddziaływania potencjalnie negatywne związane będą z realizacją poszczególnych działań w ramach celów szczegółowych. Dotyczyły będą przede wszystkim fazy realizacji działań inwestycyjnych, w mniejszym stopniu fazy eksploatacji i będą zależne od lokalizacji, skali i charakteru poszczególnych przedsięwzięć.

Działania realizacyjne danych inwestycji wiązać się z przekształceniem i zajęciem powierzchni terenu, co może prowadzić do fragmentacji siedlisk oraz ich zajmowania. Będą to głównie działania inwestycyjne zmierzające do budowy nowych obiektów i infrastruktury w ramach celów szczegółowych (i) *Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych*, (ii) *Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju*, (iv) *Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego*, (v) *wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej* oraz (vi) *Wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej*. Działania w fazie realizacji wiązać się będą z pracami ziemnymi i oddziaływaniem na powierzchnię i gleby oraz na florę i faunę danego obszaru, a także z hałasem i emisją zanieczyszczeń z maszyn budowlanych (oddziaływanie na zwierzęta – element płaszcy, powietrzę – lokalny wzrost zanieczyszczeń i ludzi – hałas, utrudnienia komunikacyjne, flora i fauna – przekształcenie bądź ubytek siedliska, wycinka drzew, krzewów). Wyżej wymienione oddziaływania będą miały charakter krótkotrwały związany z fazą realizacji.

Długotrwałe oddziaływania wiązać się będą z trwałym przekształceniem powierzchni ziemi oraz naturalnej struktury gleby wynikające z posadowieniem obiektów i infrastruktury, w tym związanych z energetyką odnawialną, systemami ciepłowniczymi wraz z magazynami ciepła, gospodarką odpadami, gospodarką wodno-ściekową. Realizacja nowych obiektów, infrastruktury i instalacji przemysłowych może mieć również negatywny wpływ na krajobraz, gdyż każda inwestycja umieszczona w krajobrazie wywiera wpływ na jego kształt. Lokalizacja infrastruktury OZE, w szczególności elektrowni wiatrowych, ale także i farm fotowoltaicznych niewątpliwie zmienia charakter przestrzeni.

Na etapie eksploatacji negatywne oddziaływania związane mogą być z farmami wiatrowymi w odniesieniu do bioróżnorodności, a dokładniej ich wpływu na śmiertelność awifauny i nietoperzy w skutek kolizji z turbinami wiatrowych.

Również w czasie eksploatacji wybudowanych obiektów mogą wystąpić oddziaływania niekorzystne w stosunku do zdrowia i jakości życia ludzi w pobliżu

wybudowanych obiektów, takich jak: obiektów energetycznych, wiatraków, oczyszczalni ścieków itp.

Realizacja inwestycji w zakresie prac udrożnieniowych, regulacyjnych i remontowych na szlakach wodnych w ramach celu *(iv) Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego* może ujawnić się negatywnym wpływem na siedliska w dolinach rzecznych i populacje ryb.

Działaniem minimalizującym potencjalne negatywne oddziaływania będzie wybór takich rozwiązań projektowych, które uwzględniają rozwiązania technologiczne korzystne dla środowiska przyrodniczego zarówno na etapie realizacji, jak i eksploatacji danego przedsięwzięcia.

Tabela 5 Analiza oddziaływania na komponenty środowiska celu priorytetowego FUNDUSZE DLA ŚRODOWISKA WARMII I MAZUR

Lp.		Analiza wpływu na środowisko				Komponenty środowiska poddane oddziaływaniu						
		Potencjalnie może wystąpić istotne negatywne oddziaływanie na etapie realizacji i/lub eksploatacji	Podjęmowane oddziaływania są ukierunkowane na długofalową poprawę stanu poszczególnych komponentów środowiska	Skutkiem realizacji działań może być powstanie niekorzystnych, długofalowych i nieodwracalnych zmian stanu poszczególnych komponentów środowiska	Ocena wynikowa	Różnorodność biologiczna (rośliny, zwierzęta)	Klimat, powietrze atmosferyczne	Wody podziemne i powierzchniowe	Powierzchnia ziemi i gleby	Krajobraz	Zdrowie i jakość życia ludzi	Zabytki i dobra materialne
		T/N	T/N	T/N								
FUNDUSZE DLA ŚRODOWISKA WARMII I MAZUR												
	Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych Zakres wsparcia: - Poprawa efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej i mieszkalnych oraz w przedsiębiorstwach (wraz z audytem); - Inwestycje w systemy ciepłownicze i chłodnicze (sieci) wraz z magazynami ciepła; - Modernizacja oświetlenia ulicznego na energooszczędne; - Rozwój inteligentnych systemów zarządzania energią wyłącznie jako element uzupełniający powyższych przedsięwzięć.	N	T	N	PP	P	B	W	W	B,W	W	W
	Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju	T	T	N	PN/PP	B	B	0	B	P	P	0

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu programu regionalnego
Fundusze Europejskie dla Warmii i Mazur na lata 2021-2027

Zakres wsparcia: - Inwestycje w odnawialne źródła energii w zakresie wytwarzania energii elektrycznej i/lub ciepłej w tym z magazynami energii działającymi na potrzeby danego źródła OZE wraz z przyłączeniem źródeł OZE do sieci energetycznych lub ciepłowniczych; - Rozwój inteligentnych systemów zarządzania energią wyłącznie jako element uzupełniający powyższych przedsięwzięć.											
Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego Zakres wsparcia - Dostosowanie infrastruktury do ekstremalnych stanów pogody; - Rozwój zielonej i/lub błękitnej infrastruktury, w tym z wykorzystaniem inteligentnych systemów zarządzania wodami opadowymi i likwidacją miejskich wysp ciepła; - Inwestycje w urządzenia wodne i infrastrukturę towarzyszącą służącą zmniejszeniu skutków powodzi i/lub suszy; - Rozwijanie systemów prognozowania i ostrzegania środowiskowego; - Wyposażenie i wzmocnienie służb ratowniczych; - Wspieranie retencjonowania wody; - Prace udrożnieniowe, regulacyjne i remontowe na szlakach wodnych województwa warmińsko-mazurskiego; - Edukacja w zakresie kwestii klimatycznych oraz ochrony zasobów wodnych jako element uzupełniający powyższych przedsięwzięć.	N	T	N	PP	P	0	P	P	0	B	W
Wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej	N	T	N	PP	P	0	P	P	0	P	0

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu programu regionalnego
Fundusze Europejskie dla Warmii i Mazur na lata 2021-2027

Zakres wsparcia - Inwestycje w oczyszczalnie ścieków; - Rozwój infrastruktury kanalizacyjnej; - Inwestycje w systemy ujmowania, uzdatniania, zaopatrzenia, dostawy i magazynowania wody; - Wspieranie inteligentnych systemów zarządzania sieciami wodno-kanalizacyjnymi; - Zagospodarowanie osadów ściekowych z oczyszczalni ścieków komunalnych; - Sanitacja jezior i odbiór nieczystości z kamperowisk.											
Wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej Zakres wsparcia - Rozwój systemów selektywnego zbierania odpadów; - Wspieranie recyklingu odpadów; - Zapobieganie powstawaniu odpadów; - Projekty z zakresu gospodarki odpadami komunalnymi zgodnie z hierarchią sposobów postępowania z odpadami; - Projekty z zakresu gospodarki odpadami innymi niż komunalne (np. przemysłowe, azbest); - Naprawa i ponowne użytkowanie przedmiotów; - Wspieranie zmiany procesów produkcyjnych w celu przejścia z modelu liniowego na cyrkularny; - Rekultywacja i remediacja obszarów zdegradowanych działalnością gospodarczą; - Edukacja ekologiczna, w tym zwiększenie świadomości na temat GOZ wyłącznie jako element uzupełniający powyższych przedsięwzięć.	N	T	N	PP	P	0	P	B	P	P	0
Wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz	N	T	N	PP	B	W	W	P	P	P	0

ograniczenie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia Zakres wsparcia: - Wdrażanie zapisów dokumentów strategicznych i planistycznych parków krajobrazowych oraz rezerwatów (niepokrywających się z obszarami Natura 2000); - Opracowanie dokumentów planistycznych dla parków krajobrazowych oraz rezerwatów (niepokrywających się z obszarami Natura 2000); - Zachowanie lub przywracanie właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych oraz populacji zagrożonych gatunków; - Tworzenie miejsc ochrony różnorodności biologicznej na obszarach miejskich oraz pozamiejskich w oparciu o gatunki rodzime (np. banki genowe, parki miejskie, ogrody botaniczne, ekoparki); - Ograniczenie antropopresji poprzez rozwój infrastruktury mającej na celu ukierunkowanie ruchu turystycznego na terenach chronionych i cennych przyrodniczo; - Zazielenianie przestrzeni miejskiej oraz inwentaryzacja zieleni w miastach; - Prowadzenie działań informacyjno-edukacyjnych w zakresie ochrony przyrody jako element uzupełniający powyższe przedsięwzięcia.										

6.3 Fundusze dla zrównoważonej mobilności miejskiej na Warmii i Mazurach

W województwie słabo rozwinięty transport publiczny i długi czas dojazdów do miejsc na obszarach miejskich, powodują dalsze uzależnianie mieszkańców od transportu indywidualnego, co prowadzi do zatorów komunikacyjnych i dużej liczby wypadków. Ponadto duży udział starszych pojazdów spełniających nieaktualne normy emisji jest przyczyną znacznego zanieczyszczenia powietrza. Wyzwaniem jest dalsze upowszechnienie infrastruktury zasilania pojazdów samochodowych o alternatywnym napędzie.

Priorytet Fundusze dla zrównoważonej mobilności miejskiej realizowany będzie przez cel szczegółowy:

(viii) **Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej.**

Interwencja obejmie systemy publicznego transportu zbiorowego w miastach i ich obszarach funkcjonalnych, w tym inwestycje w infrastrukturę oraz nisko- i zeroemisyjny tabor kołowy, rozwój infrastruktury dla ruchu niezmotoryzowanego, a także integrację transportu zbiorowego i wdrażania nowych sposobów przemieszczania się.

Charakter oddziaływań związanych z realizacją celu szczegółowego będzie zarówno pozytywny, jak i negatywny. Podejmowane działania ukierunkowane są na długofalową poprawę stanu środowiska, jednocześnie potencjalnie może wystąpić istotne negatywne oddziaływanie na pewne komponenty środowiska na etapie realizacji i/lub eksploatacji.

Analizę oddziaływania celu szczegółowego realizującego priorytet Fundusze dla zrównoważonej mobilności miejskiej na Warmii i Mazurach na komponenty środowiska przedstawiono w Tabeli 6.

Potencjalne oddziaływania pozytywne

Realizacja przedsięwzięć celu szczegółowego w wyniku dalszego dynamicznego rozwoju przyjaznej środowisku formy transportu publicznego przyczyni się do poprawy jakości środowiska przyrodniczego. Wdrażanie rozwiązań z zakresu niskoemisyjnego taboru kołowego i szynowego, rozbudowa infrastruktury do ładowania i tankowania pojazdów nisko- i zeroemisyjnych, działania na rzecz integracji transportu zbiorowego, a także rozwój infrastruktury dla ruchu niezmotoryzowanego pozytywnie przyczynią się do ograniczenia emisji szkodliwych związków do atmosfery. Jest to szczególnie istotne, gdyż na obszarach miejskich najczęściej dochodzi do przekroczeń wskaźnika jakości powietrza.

Rozwój transportu publicznego oraz podnoszenie świadomości mieszkańców w zakresie propagowania korzystania z niskoemisyjnego transportu zbiorowego i ruchu niezmotoryzowanego powinno przyczynić się do ograniczenia liczby przewozów realizowanych indywidualnymi środkami transportu (samochodami), co dodatkowo korzystnie powinno wpłynąć na zmniejszenie emisji zanieczyszczeń.

Przewiduje się, iż realizacja powyższych przedsięwzięć powinna pozytywnie wpłynąć na ograniczenie poziomu hałasu w mieście i na obszarach funkcjonalnych. Hałas, w tym m.in. pochodzący z transportu, jest jednym z czynników obniżających jakość życia w mieście.

Zmiana modelu życia ludzi będącego odpowiedzią na realizację działań związanych z promowaniem zrównoważonej mobilności miejskiej, w tym korzystanie z rowerów, tras dla pieszych czy niskoemisyjnego transportu zbiorowego, a także działań poprawiających przepływ i bezpieczeństwo pasażerów pozytywnie oddziaływać będą na jakość życia ludzi.

Ponadto polepszenie jakości powietrza oraz zmniejszenie poziomu hałasu powinno potencjalnie pozytywnie również wpłynąć na poprawę zdrowia mieszkańców.

Potencjalne oddziaływania negatywne

Potencjalne negatywne oddziaływania mogą nastąpić na etapie realizacji przedsięwzięć związanych z inwestycjami w infrastrukturę taboru kołowego i szynowego, rozbudową infrastruktury do ładowania i tankowania pojazdów komunikacji publicznej zero- i niskoemisyjnych, infrastruktury dla ruchu niezmotoryzowanego, w tym dróg i pasów rowerowych.

Działania te związane będą ze stałym zajęciem terenu oraz zmianami w jego użytkowaniu, co może skutkować zniszczeniem szaty roślinnej, zniekształceniem czy fragmentacją siedlisk przyrodniczych oraz płoszeniem zwierząt. Na etapie realizacji można się również spodziewać negatywnego oddziaływania w kontekście uciążliwości na jakość życia ludzi.

Tabela 6 Analiza oddziaływania na komponenty środowiska priorytetu FUNDUSZE DLA ZRÓWNOWAŻONEJ MOBILNOŚCI MIEJSKIEJ NA WARMII I MAZURACH

Lp.		Analiza wpływu na środowisko				Komponenty środowiska poddane oddziaływaniu						
		Potencjalnie może wystąpić istotne negatywne oddziaływanie na etapie realizacji i/lub eksploatacji	Podjęmowane oddziaływania są ukierunkowane na długofalową poprawę stanu poszczególnych komponentów środowiska	Skutkiem realizacji działań może być powstanie niekorzystnych, długofalowych i nieodwracalnych zmian stanu poszczególnych komponentów środowiska	Ocena wynikowa	Różnorodność biologiczna (rośliny, zwierzęta)	Klimat, powietrze atmosferyczne	Wody podziemne i powierzchniowe	Powierzchnia ziemi i gleby	Krajobraz	Zdrowie i jakość życia ludzi	Zabytki i dobra materialne
		T/N	T/N	T/N								
	Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej Zakres wsparcia: - Inwestycje w infrastrukturę oraz nisko- i zeroemisyjny tabor kołowy i szynowy na potrzeby transportu zbiorowego; - Rozbudowa infrastruktury do ładowania i tankowania pojazdów zero- i niskoemisyjnych (nowo zakupionych i już użytkowanych pojazdów komunikacji publicznej); - Działania poprawiające przepływ i bezpieczeństwo pasażerów (np. miejskie i podmiejskie węzły przesiadkowe, systemy ITS); - Działania na rzecz integracji transportu zbiorowego i wdrażania nowych sposobów przemieszczania się (np. systemy biletowe, systemy współdzielenia	T	T	N	PP/PN	P	B	O	B	O	P	P

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu programu regionalnego
Fundusze Europejskie dla Warmii i Mazur na lata 2021-2027

	środków transportu); - Rozwój infrastruktury dla ruchu niezmotoryzowanego (np. strefy wolne od ruchu samochodowego, strefowe uspokojenie ruchu, drogi i pasy rowerowe, likwidacja utrudnień w ruchu pieszym, tworzenie ciągłych i bezpośrednich tras pieszych); - Przygotowanie dokumentów z zakresu miejskiej polityki transportowej, takich jak np. plany zrównoważonej mobilności miejskiej; - Podnoszenie świadomości mieszkańców, pracodawców i władz samorządowych w zakresie propagowania korzystania z niskoemisyjnego transportu zbiorowego i ruchu niezmotoryzowanego wyłącznie jako element powyższych przedsięwzięć.										

6.4 Fundusze dla transportu na Warmii i Mazurach

Pomimo stopniowej poprawy zewnętrznej i wewnętrznej dostępności województwa, w dalszym ciągu nie jest ona wystarczająca w stosunku do potrzeb mieszkańców, firm czy turystów. Konsekwencją może być hamowanie efektów rozwojowych, szczególnie wobec szybkiego rozwoju infrastruktury komunikacyjnej w innych częściach Polski. Pomimo zrealizowanych inwestycji, region nadal nie dysponuje spójnym szkieletem najważniejszych połączeń drogowych.

Priorytetowo należy dążyć do likwidowania mankamentów infrastruktury drogowej. W pierwszej kolejności niezbędne jest usunięcie różnic regionalnych w sieci drogowej. Istotne są inwestycje pozwalające na włączenie się do Transeuropejskiej Sieci Transportowej oraz inwestycje w nowoczesne drogi wojewódzkie poprawiające dostępność i jakość układu drogowego, jak również powiązania między miastami w regionie. Konieczne jest również inwestowanie w drogi lokalne warunkujące spójność całej sieci i pozwalające przewyższać bariery rozwojowe oraz wykluczenie komunikacyjne. Obszary o słabej dostępności do usług publicznych wymagają inwestycji w skali mikro, a także działań organizacyjnych rozszerzających zasięg transportu zorganizowanego.

Jednocześnie ważnym jest, aby wszystkie przedsięwzięcia infrastrukturalne wraz z działaniami promocyjno-edukacyjnymi przyczyniały się w dalszym ciągu do ograniczania emisji zanieczyszczeń ze środków transportu.

Priorytet realizowany będzie przez cel szczegółowy:

- (ii) **Rozwój i udoskonalanie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawę dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej**

Wszystkie inwestycje planowane do objęcia wsparciem w obszarze transportu wynikać będą z Regionalnego Planu Transportowego (będącego rezultatem przeprowadzonej multimodalnej oceny istniejącej i planowanej infrastruktury transportowej do 2030 r. w regionie).

Interwencja w ramach programu FEWiM 2021-2027 obejmie wybrane odcinki dróg wojewódzkich, powiatowych i gminnych, zapewniających niezbędne połączenie (tj. obecnie nieistniejące lub niewystarczające) z siecią TEN-T, z węzłami transportowymi, z przejściami granicznymi, z miejscami inwestycyjnymi, z portem lotniczym w Szymanach, z portem morskim w Elblągu, z terenami inwestycyjnymi (w tym ze strefą rozwojową *Integrator Mazurski*), z centrami logistycznymi lub terminalami intermodalnymi.

Wszystkie inwestycje drogowe będą wspierać jedynie budowę, rozbudowę lub przebudowę istniejących dróg.

Interwencja obejmie również inwestycje w porcie lotniczym Olsztyn-Mazury wpływające na poprawę bezpieczeństwa i ochronę ruchu lotniczego oraz inwestycje na rzecz rozwoju regionalnego portu morskiego w Elblągu.

Polityka przestrzenna województwa w sferze infrastruktury komunikacyjnej dąży do osiągnięcia spójności systemu transportowego regionu w celu zwiększenia dostępności zewnętrznej i wewnętrznej, zmniejszenia kosztów transportu oraz ograniczenia jego negatywnego wpływu na środowisko przyrodnicze i społeczne. Działania zaradcze związane z ograniczaniem i eliminowaniem zagrożeń wynikających z działalności transportu powinny polegać na jednoczesnym wdrażaniu wielu rozwiązań pozwalających maksymalizować

szansę osiągnięcia założonego celu – ograniczenia ingerencji transportu w środowisko przyrodnicze (degradacja i zanieczyszczenie), jak i społeczne (zdrowie i bezpieczeństwo).

Omawiany cel szczegółowy nastawiony jest na minimalizowanie negatywnych oddziaływań rozwoju transportu. Niemniej jednak ocena kierunków i działań w sferze infrastruktury komunikacyjnej jest trudna i niejednoznaczna. Z jednej strony inwestycje transportowe bardzo mocno ingerują w środowisko. Skutkiem ich realizacji może być powstawanie niekorzystnych, długofalowych i nieodwracalnych zmian niektórych komponentów środowiska. Z drugiej strony mogą wpłynąć pozytywnie, szczególnie w wymiarze długofalowym, na inne komponenty środowiska.

Analizę oddziaływania celu szczegółowego realizującego priorytet Fundusze dla transportu na Warmii i Mazurach na komponenty środowiska przedstawiono w Tabeli 7.

Potencjalne oddziaływania pozytywne

Przedsięwzięcia związane z realizacją celu szczegółowego, poprzez rozwój i udoskonalenie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawę dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej powinny pozytywnie wpłynąć na jakość powietrza oraz poprawę klimatu akustycznego, co również powinno pozytywnie wpłynąć na zdrowie i jakość życia ludzi.

Zwiększenie roli transportu publicznego, w tym taboru kolejowego oraz przedsięwzięcia służące integracji różnych form transportu, w szczególności rozbudowa ciągów pieszo-rowerowych, uzupełnienie luk w infrastrukturze dla niezmotoryzowanych, może mieć istotny pozytywny wpływ na redukcję emisji zanieczyszczeń z transportu samochodowego. Wpływ transportu drogowego na środowisko oraz zdrowie i życie ludzi w porównaniu z innymi sektorami transportu jest niezwykle znaczący. Transport drogowy jest jednym z głównych źródeł emisji zanieczyszczeń powietrza, stanowiących zagrożenie dla środowiska przyrodniczego w tym zasobów biotycznych, zdrowia, a nawet życia człowieka, wzmacnia niekorzystne tendencje sprzyjające zmianom klimatu. Wskutek spalania paliw w silnikach pojazdów do powietrza trafiają: tlenek węgla, tlenki azotu, węglowodory, w tym wielopierścieniowe węglowodory aromatyczne oraz cząstki stałe i metale ciężkie. Emisja zanieczyszczeń komunikacyjnych ma również wpływ na powstawanie epizodów smogowych, a także na zakwaszanie środowiska. Skala oddziaływań transportu kolejowego na środowisko i bezpieczeństwo jest nieporównanie mniejsza, aniżeli w transporcie drogowym.

Transport przyczynia się do zachodzących zmian klimatycznych (znaczny udział emisji gazów cieplarnianych, w tym dwutlenek węgla, zmiana użytkowania gruntów, np. wylesienia). Realizacja przedsięwzięć, w ramach projektu FEWiM 2021-2027 nie powinna przyczynić się do pogłębiania zmian klimatycznych. Złuszczając przedsięwzięcia służące integracji różnych form transportu powinny przyczynić się do zwiększenia udziału transportu publicznego, a poprzez to wpłynąć na zmniejszenie korzystania z samochodów osobowych, co przełoży się na zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych.

Założeniem omawianego celu szczegółowego jest również to, że przedsięwzięcia transportowe powinny być dostosowane do zmieniających się warunków klimatycznych i możliwych zdarzeń ekstremalnych.

Inwestycje planowane do objęcia wsparciem w obszarze transportu wynikać będą z Planu transportowego województwa warmińsko mazurskiego⁵⁰, którego celem jest identyfikacja bieżących i potencjalnych problemów oraz potrzeb, a także określenie wizji rozwoju regionalnego systemu transportowego do roku 2030 z perspektywą do 2050 roku, która uwzględnia konieczność łagodzenia zmian klimatu poprzez redukcję emisji CO₂ z systemu transportowego. Dla tego dokumentu wymagane jest przeprowadzenie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko i dokonanie oceny skutków realizacji na środowisko, co będzie stanowiło kolejny etap weryfikacji wpływu wybranych przedsięwzięć transportowych na środowisko. Niemniej jednak dopiero ocena konkretnego przedsięwzięcia ze wskazaniem jego lokalizacji, dokonana przez organy właściwe na etapie uzyskiwania pozwolenia na budowę, będzie mogła przesądzić o znaczącym negatywnym oddziaływaniu lub jego braku, a także o koniecznych środkach minimalizacji oddziaływań oraz niezbędnej kompensacji.

Niewątpliwie inwestycje transportowe powodują lokalnie uciążliwości, jednak porównanie wszystkich kosztów i korzyści z wariantem niepodjęcia tych przedsięwzięć ujawnia potrzebę ich realizacji. Rozwój musi być prowadzony tak, aby w pierwszej kolejności budować infrastrukturę rzeczywiście niezbędną. Proces inwestycyjny powinien jak najmniej ingerować w środowisko, niezbędne jest stosowanie rozwiązań, dzięki którym negatywny wpływ zostanie ograniczony do minimum.

Potencjalne oddziaływania negatywne

Wspierane przedsięwzięcia z zakresu budowy, rozbudowy, przebudowy istniejących dróg, a także przedsięwzięcia służące integracji różnych form transportu (w szczególności rozbudowa parkingów, ciągów pieszko-rowerowych, uzupełnienie luk w infrastrukturze dla niezmotoryzowanych) mogą potencjalnie negatywnie oddziaływać na komponenty środowiska, takie jak powierzchnia ziemi i gleby, różnorodność biologiczną (w tym rośliny i zwierzęta), powietrze atmosferyczne, wody podziemne i powierzchniowe. Będą to często oddziaływania na etapie prac budowlanych, ale także skutkiem ich realizacji może być powstanie niekorzystnych, długoterminowych, nieodwracalnych zmian stanu zasobów przyrodniczych. Inwestycje te będą stanowiły trwały element w przestrzeni.

W wyniku prac budowlanych i zajmowania przestrzeni, będzie następowała utrata i fragmentacja siedlisk przyrodniczych, osłabienie drożności korytarzy ekologicznych. Nastąpi wyłączenie powierzchni gleb z produktywności biologicznej. Czasowo lub trwale nastąpią antropogeniczne przekształcenia powierzchni ziemi. Infrastruktura drogowa jest istotnym czynnikiem zmniejszającym areal ziemi. Każdy kilometr autostrady zajmuje powierzchnię 6-7 ha, a drogi ekspresowej 4-5 ha. Infrastruktura towarzysząca (miejsca obsługi podróżnych, parkingi, stacje benzynowe itp.) oraz węzły drogowe mogą zajmować dodatkowo kilkadziesiąt hektarów. Eksploatacja sieci transportowej powoduje zanieczyszczanie gleb znajdujących się w bezpośrednim sąsiedztwie ruchliwych dróg. Zanieczyszczenia gazowe i pyłowe sprzyjają stopniowej degradacji gleb i szaty roślinnej w pasie ok. 500 m od drogi, a zdecydowanie szkodliwe oddziaływanie dotyczy pasa o szerokości do 150 m. Należy mieć na uwadze, że roślinność w pasie do 50 m od drogi może być tak silnie zanieczyszczona, że nie będzie się nadawać nawet dla celów wypasu

⁵⁰ Na czas sporządzania niniejszej Prognozy dokument Plan transportowy województwa warmińsko-mazurskiego nie został opracowany.

zwierząt⁵¹. W wyniku uszczelnienia nawierzchni czy zmian ukształtowania może nastąpić zmiana stosunków wodnych. Wzrośnie zapotrzebowanie na surowce potrzebne do budowy dróg, co pociągnie za sobą rozwój lokalnych żwirowni. Szczególne niebezpieczeństwo dotyczy potencjalnych wpływów na obszary o wysokich walorach przyrodniczych, w tym obszary objęte ochroną przyrody.

Również wpływ hałasu komunikacyjnego staje się istotnym oddziaływaniem. Uciążliwość ta jest najczęściej rozpatrywana w kontekście człowieka, obejmuje coraz większe grupy osób, wywołując uciążliwości związane z utrudnieniami snu, wypoczynku i pracy, a nawet powodując stany nerwicowe. Dane epidemiologiczne wskazują, że chroniczny hałas jest także czynnikiem ryzyka w rozwoju chorób krążeniowo-naczyniowych.

Potencjalnie negatywnych oddziaływań na środowisko można się spodziewać w wyniku realizacji przedsięwzięć na rzecz rozwoju regionalnego portu morskiego w Elblągu. Inwestycje na rzecz rozwoju portu morskiego w Elblągu potencjalnie mogą negatywnie oddziaływać na środowisko, w szczególności te prowadzone na Zatoce Elbląskiej czy akwenie Zalewu Wiślanego. Prawdopodobnie będą bezpośrednio oddziaływać na siedliska i gatunki chronione prawem krajowym i europejskim. Uważa się, że może nastąpić bezpośrednie zniszczenie lub uszczuplenie siedlisk przyrodniczych lub siedlisk gatunków oraz trwałe pogorszenie jakości przyrodniczej siedlisk przyrodniczych oraz siedlisk gatunków w obszarach ich lokalizacji. Dotyczy to przede wszystkim przedmiotów ochrony obszarów Natura 2000. Przewiduje się znaczące negatywne oddziaływanie dotyczące również siedlisk i gatunków priorytetowych.

Większość z negatywnych oddziaływań można skutecznie minimalizować – w ostateczności podejmować działania kompensacyjne. Jeśli pojawią się oddziaływania, to ze względu na swoją skalę, w większości przypadków będą one miały charakter lokalny lub regionalny – nie przewiduje się wystąpienia oddziaływań o zasięgu ponadregionalnym.

⁵¹ Gronowicz J., 2004, Ochrona środowiska w transporcie lądowym, Wydawnictwo Instytutu Technologii Eksploatacji; Poznań-Radom.

Tabela 7 Analiza oddziaływania na komponenty środowiska priorytetu FUNDUSZE DLA TRANSPORTU NA WARMII I MAZURACH

Lp.		Analiza wpływu na środowisko				Komponenty środowiska poddane oddziaływaniu						
		Potencjalnie może wystąpić istotne negatywne oddziaływanie na etapie realizacji i/lub eksploatacji	Podjęmowane oddziaływania są ukierunkowane na długofalową poprawę stanu poszczególnych komponentów środowiska	Skutkiem realizacji działań może być powstanie niekorzystnych, długofalowych i nieodwracalnych zmian stanu poszczególnych komponentów środowiska	Ocena wynikowa	Różnorodność biologiczna (rośliny, zwierzęta)	Klimat, powietrze atmosferyczne	Wody podziemne i powierzchniowe	Powierzchnia ziemi i gleby	Krajobraz	Zdrowie ludzi	Zabytki i dobra materialne
		T/N	T/N	T/N								
	Rozwój i udoskonalanie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawa dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej Zakres wsparcia: - Inwestycje w ważne dla województwa połączenia drogowy wraz z infrastrukturą towarzyszącą (drogi wojewódzkie, powiatowe i gminne); - Inwestycje infrastrukturalne o tzw. charakterze dostępowym lub w celu świadczenia usług transportu publicznego/zbiorowego (w szczególności na rzecz pobudzania procesów rozwojowych na obszarach zmarginalizowanych i wzmocnienia roli miast tracących funkcje społeczno-gospodarcze jako ośrodków aktywności społecznej i gospodarczej), w tym tabor; - Przedsięwzięcia służące integracji różnych form transportu (w tym, węzły przesiadkowe, systemy	T	T	N	PP/PN	P	P	P	B	O	P	O

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu programu regionalnego
Fundusze Europejskie dla Warmii i Mazur na lata 2021-2027

	bike-sharing, rozbudowa parkingów, ciągów pieszo-rowerowych, uzupełnienie luk w infrastrukturze dla niezmotoryzowanych; - Przedsięwzięcia zwiększające bezpieczeństwo ruchu drogowego/transportu wraz z działaniami edukacyjnymi i promocyjnymi; - Działania na rzecz poprawy bezpieczeństwa w Porcie Lotniczym Olsztyn-Mazury; - Inwestycje na rzecz rozwoju regionalnego portu morskiego w Elblągu; - Cyfryzacja sektora transportu (m.in. aplikacje mobilne dla użytkowników dróg, systemy informacji drogowej).										

6.5 Fundusze dla edukacji i kompetencji mieszkańców Warmii i Mazur

Ludność regionu Warmii i Mazur należy do najsłabiej wykształconych w kraju. W województwie wyższy udział ludności z wyższym wykształceniem charakterystyczny jest dla największych miast. Na obszarach wiejskich natomiast charakterystyczny jest wyższy udział ludności z wykształceniem podstawowym ukończonym i gimnazjalnym. Kluczowym celem edukacji w latach 2021-2027 będzie dążenie do tworzenia wysoko wykwalifikowanego i odpornego na zmiany społeczeństwa.

Priorytet Fundusze dla edukacji i kompetencji mieszkańców Warmii i Mazur realizowany będzie przez następujące cele szczegółowe.

(ii) Poprawa równego dostępu do wysokiej jakości usług sprzyjających włączeniu społecznemu w zakresie kształcenia, szkoleń i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój łatwo dostępnej infrastruktury, w tym poprzez wspieranie odporności w zakresie kształcenia i szkolenia na odległość oraz online

Cel ten skierowany będzie na tworzenie nowej lub modernizację istniejącej infrastruktury placówek edukacyjnych i infrastruktury sportowej z zakresu potrzeb osób z niepełnosprawnościami oraz szkolnictwa wyższego oraz wyższego zawodowego rozwijającego kierunku grupy zawodów trwale deficytowych w województwie. Wspierane będzie również tworzenie szkół referencyjnych na bazie istniejących placówek.

(e) Poprawa jakości, poziomu włączenia społecznego i skuteczności systemów kształcenia i szkolenia oraz ich powiązania z rynkiem pracy – w tym przez walidację uczenia się pozaformalnego i nieformalnego, w celu wspierania nabywania kompetencji kluczowych, w tym umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, oraz przez wspieranie wprowadzania dualnych systemów szkolenia i przygotowania zawodowego

Cel skierowany będzie na wsparcie uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi (w tym z niepełnosprawnościami) oraz uczniów z obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją. Ważną interwencją będzie również wsparcie poradni psychologiczno-pedagogicznych w procesie wspomaganiania uczniów oraz wspieranie partnerstwa i współpracy na rzecz rozwoju i propagowania pozytywnego wizerunku szkolnictwa branżowego.

(f) Wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami

Cel skierowany będzie na promocję i dalszą poprawę dostępności edukacji przedszkolnej w szczególności na terenach wiejskich oraz obszarze tzw. „białych plam”. Wspierane będą na wszystkich szczeblach edukacji programy zwiększające kompetencje kluczowe dostosowane do zakresu potrzeb regionalnego rynku pracy oraz rozwój kompetencji cyfrowych. Nieodzownym elementem będzie również doskonalenie kadry nauczycielskiej w zakresie kształtowania kompetencji kluczowych, doradztwa zawodowego oraz pomocy psychologiczno-pedagogicznej, także dla osób z niepełnosprawnościami.

(g) Wspieranie uczenia się przez całe życie, w szczególności elastycznych możliwości podnoszenia i zmiany kwalifikacji dla wszystkich, z uwzględnieniem umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, lepsze przewidywanie zmian i zapotrzebowania na nowe umiejętności na podstawie potrzeb rynku pracy, ułatwianie zmian ścieżki kariery zawodowej i wspieranie mobilności zawodowej

Rozwijanie kultury uczenia się przez całe życie i zwiększania umiejętności przekrojowych jest warunkiem rozwoju zarówno konkurencyjnej gospodarki, jak i spójnego społeczeństwa, dlatego w ramach powyższego celu wspierane będzie kształcenie ustawiczne osób o niewystarczających lub przestarzałych umiejętnościach, w tym starszych, o niskich kwalifikacjach oraz z niepełnosprawnościami.

Cele szczegółowe realizujące priorytet Fundusze dla edukacji i kompetencji mieszkańców Warmii i Mazur należą do zakresu tzw. „projektów miękkich”⁵² niewpływających na środowisko przyrodnicze. Ich charakter oddziaływania na środowisko określić można jako potencjalnie neutralny – realizacja przedsięwzięć nie ma istotnego negatywnego oddziaływania na stan środowiska przyrodniczego, zarówno na etapie realizacji, jak i eksploatacji, jednocześnie podejmowane działania nie są ukierunkowane na długofalową poprawę stanu zasobów. Potencjalnie negatywnych oddziaływań na środowisko upatrywać można na etapie realizacji celu (ii) *Poprawa równego dostępu do wysokiej jakości usług sprzyjających włączeniu społecznemu w zakresie kształcenia, szkoleń i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój łatwo dostępnej infrastruktury, w tym poprzez wspieranie odporności w zakresie kształcenia i szkolenia na odległość oraz online*, w wyniku tworzenia nowej lub modernizacji istniejącej infrastruktury placówek edukacyjnych i infrastruktury sportowej (emisje i uciążliwości związane z robotami budowlanymi, mające charakter krótkoterminowy).

6.6 Fundusze dla rynku pracy Warmii i Mazur

W kraju stopa bezrobocia wynosi 5,6% (stan na III kwartał 2021 r.). Najwyższą stopę bezrobocia w odniesieniu regionalnym odnotowano na Warmii i Mazurach - 8,7%. Oznacza to, że w regionie bez pracy pozostaje 43 tysiące osób (w Polsce 934,7 tys. osób). Stopa bezrobocia różni się nie tylko w skali województw, ale i powiatów. Na Warmii i Mazurach najwyższa jest w powiecie braniewskim, najniższa w mieście Olsztynie. Według struktury wykształcenia dominującą grupą wśród bezrobotnych są osoby z niskim poziomem wykształcenia, natomiast w odniesieniu do struktury wiekowej są to osoby w przedziale wiekowym 25-34 lat (26,6%) oraz 35-44 lat (23,8%)⁵³.

Ponad połowa bezrobotnych zamieszkuje tereny wiejskie. Problemem jest utrzymujące się wysokie bezrobocie w północnych powiatach, położonych w sąsiedztwie obwodu kaliningradzkiego Federacji Rosyjskiej.

Sytuację na rynku pracy skomplikował wybuch pandemii COVID-19, który spowodował odwrócenie pozytywnych trendów na polskim rynku pracy. Sytuacja ta może mieć długotrwałe konsekwencje, a jej negatywne skutki będą odczuwalne również z pewnym opóźnieniem. W związku z powyższym konieczne jest podjęcie działań z zakresu

⁵² Projekty miękkie – projekty nieinwestycyjne ukierunkowane głównie na rozwój zasobów ludzkich, integrację społeczną i zmniejszenie bezrobocia.

⁵³ <https://olsztyn.stat.gov.pl/infografiki/infografika-bezrobocie-w-województwie-warminsko-mazurskim-stan-na-koniec-iii-kwartalu-2021-r-,34,32.html> (listopad 2021).

kompleksowej aktywizacji zawodowej służących efektywnemu i skutecznemu zatrudnieniu lub utrzymaniu na rynku pracy mieszkańców regionu.

Priorytet Fundusze dla rynku pracy Warmii i Mazur realizowany będzie przez następujące cele szczegółowe.

(a) Poprawa dostępu do zatrudnienia i działań aktywizujących dla wszystkich osób poszukujących pracy, w szczególności osób młodych, zwłaszcza poprzez wdrażanie gwarancji dla młodzieży, długotrwale bezrobotnych oraz grup znajdujących się w niekorzystnej sytuacji na rynku pracy, jak również dla osób biernych zawodowo, a także poprzez promowanie samozatrudnienia i ekonomii społecznej

Cel skierowany będzie na aktywizację zawodową realizowaną przez powiatowe urzędy pracy z wykorzystaniem usług rynku pracy i aktywnych instrumentów przewidzianych w ustawie o promocji zatrudnienia instytucjach rynku. Zakres wsparcia obejmuje kompleksową aktywizację zawodową osób bezrobotnych i poszukujących pracy celem zwiększenia ich szans na zatrudnienie, realizowaną przez powiatowe urzędy pracy oraz kompleksową aktywizację zawodową osób zatrudnionych celem poprawy ich sytuacji zawodowej na rynku pracy m.in. poprzez wsparcie doradcze, szkoleniowe stażowe, pośrednictwo pracy.

(b) Modernizacja instytucji i służb rynków pracy celem oceny i przewidywania zapotrzebowania na umiejętności oraz zapewnienia terminowej i odpowiednio dopasowanej pomocy i wsparcia na rzecz dostosowania umiejętności i kwalifikacji zawodowych do potrzeb rynku pracy oraz na rzecz przepływów i mobilności na rynku pracy

Cel skierowany będzie na doskonalenie potencjału i profesjonalizację kadr regionalnych instytucji rynku pracy. Zakres wsparcia dotyczyć będzie programów nabywania/podnoszenia kwalifikacji i kompetencji pracowników instytucji rynku pracy, wynikających z potrzeb regionalnego/lokalnego rynku pracy. Działania obejmować będą m.in. wysokiej jakości szkolenia dla pracowników instytucji rynku pracy w zakresie narzędzi aktywizacji osób specjalnych potrzebach w zatrudnieniu.

(d) Wspieranie dostosowania pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian, wspieranie aktywnego i zdrowego starzenia się oraz zdrowego i dobrze dostosowanego środowiska pracy, które uwzględnia zagrożenia dla zdrowia

Cel skierowany będzie na dostosowanie do zmian pracodawców, mikro, małych i średnich przedsiębiorców oraz ich pracowników. Ma to szczególne znaczenie dla zwiększenia zarówno aktywności zawodowej ludności, jak i zdolności gospodarki do innowacji. Zakres wsparcia dotyczyć będzie: usług rozwojowych świadczonych w oparciu o podejście popytowe, zgodne ze zdiagnozowanymi potrzebami, oraz rozwijanie mechanizmów popytowych dostarczania usług rozwojowych; dostosowania środowiska pracy do potrzeb różnych grup pracowników, szczególnie osób starszych, w tym przeciwdziałanie wypaleniu zawodowemu oraz wzmacnianie odporności psychicznej pracodawców i pracowników; wsparcia pracodawców z sektora prywatnego we wprowadzaniu elastycznych form zatrudnienia, ze szczególnym uwzględnieniem pracy

zdalnej; wsparcia outplacementowego dla osób zwolnionych lub przewidzianych do zwolnienia z przyczyn dotyczących zakładu pracy.

(i) Wspieranie integracji społeczno-ekonomicznej obywateli państw trzecich, w tym migrantów

Cel skierowany będzie na aktywizację zawodową obywateli państw trzecich, w tym migrantów. Postępujące starzenie się społeczeństwa powoduje uszczerpienie zasobów pracowników na rynku pracy, stąd zwiększone zapotrzebowanie na zatrudnienie cudzoziemców. Wsparcie obejmować będzie działania z zakresu aktywizacji zawodowej, w tym szkolenia i kursy zawodowe, mające na celu poprawę dostępu migrantów zarobkowych do rynku pracy.

Cele szczegółowe realizujące priorytet Fundusze dla edukacji i kompetencji mieszkańców Warmii i Mazur należą do zakresu tzw. „projektów miękkich”⁵⁴ niewpływających na środowisko przyrodnicze. Ich charakter oddziaływania na środowisko określić można jako potencjalnie neutralny – realizacja przedsięwzięć nie ma istotnego negatywnego oddziaływania na stan środowiska przyrodniczego, zarówno na etapie realizacji, jak i eksploatacji, jednocześnie podejmowane działania nie są ukierunkowane na długofalową poprawę stanu zasobów. Działania z zakresu Fundusze dla rynku pracy Warmii i Mazur charakteryzują się pozytywnym oddziaływaniem na zdrowie i jakość życia mieszkańców. Poprawa sytuacji na rynku pracy, poprzez m. in. podnoszenie kwalifikacji i kompetencji osób pracujących, aktywizację zawodową mieszkańców, wpłynie pozytywnie na jakość życia mieszkańców. Poprzez realizację działań w ramach celu (i) *wspieranie integracji społeczno-ekonomicznej obywateli państw trzecich, w tym migrantów* będą minimalizowane skutki kryzysu demograficznego i jego wpływu na rynek pracy.

6.7 Fundusze dla włączenia i integracji mieszkańców Warmii i Mazur

Województwo warmińsko-mazurskie od lat należy do najbiedniejszych w kraju. Ubóstwo wielu rodzin, pomimo dużych nakładów finansowych na pomoc społeczną jest jednym z największych problemów społecznych w regionie. Dominującymi powodami udzielenia świadczeń z systemu pomocy społecznej w województwie są nadal bezrobocie i ubóstwo. Brak zatrudnienia nie pozwala zaspokoić potrzeb niezbędnych do samodzielnej egzystencji. Jest również przyczyną występowania dysfunkcji w rodzinach, degradacji społecznej oraz patologii.

Nadal bardzo ważna jest poprawa dostępności i jakości zindywidualizowanych usług społecznych skierowanych w szczególności do osób starszych, osób z niepełnosprawnościami, osób biernych zawodowo, osób i rodzin zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, dzieci i młodzieży przebywającej w pieczy zastępczej. Priorytet realizowany będzie przez następujące cele szczegółowe:

(iii) Wspieranie włączenia społeczno-gospodarczego społeczności marginalizowanych, gospodarstw domowych o niskich dochodach oraz grup w niekorzystnej sytuacji, w tym osób o szczególnych potrzebach, dzięki

⁵⁴ Projekty miękkie – projekty nieinwestycyjne ukierunkowane głównie na rozwój zasobów ludzkich, integrację społeczną i zmniejszenie bezrobocia.

zintegrowanym działaniom obejmującym usługi mieszkaniowe i usługi społeczne

Wsparcie obejmie upowszechnienie dostępu do wysokiej jakości usług społecznych poprzez inwestycje w infrastrukturę niezbędną do ich realizacji (bezpośrednio wykorzystywaną przez osoby dotknięte/zagrożone ubóstwem i wykluczeniem społecznym oraz ich rodziny). Zachodzące zarówno w regionie, jak i w skali kraju, procesy demograficzne, jak starzenie się społeczeństwa i pogłębiająca depopulacja, powodują, że zaczyna występować w regionie ograniczony dostęp do wysokiej jakości usług. Zasadnicze znaczenie będzie mieć podejmowanie dalszych działań ukierunkowanych na deinstytucjonalizację usług społecznych, a także działania ukierunkowane na wsparcie rodzin celem wzmocnienia pełnienia przez nie funkcji opiekuńczo-wychowawczych.

(h) Wspieranie aktywnego włączenia społecznego w celu promowania równości szans, niedyskryminacji i aktywnego uczestnictwa, oraz zwiększanie zdolności do zatrudnienia, w szczególności grup w niekorzystnej sytuacji

Interwencja ukierunkowana będzie na działania aktywizacyjne umożliwiające zwiększenie szans w znalezieniu zatrudnienia określonym grupom społecznym, co umożliwi równoprawny z większością społeczeństwa udział w życiu społecznym i zawodowym. Działanie te są szczególnie istotne ze względu na niekorzystną sytuację demograficzną w regionie, tj. starzenie się społeczeństwa i kurczące się aktywne zawodowo zasoby regionalnego rynku pracy.

(i) Wspieranie integracji społeczno-gospodarczej obywateli państw trzecich, w tym migrantów

Interwencja ukierunkowana będzie na integrację społeczną obywateli państw trzecich, w tym migrantów, przebywających w regionie w celach zarobkowych oraz ich rodzin i otoczenia, m.in. poprzez włączenie aktywizacji społecznej, edukacyjnej, kulturalnej i zdrowotnej oraz ich asymilację z lokalną ludnością.

(k) Zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług; w tym usług, które wspierają dostęp do mieszkań oraz opieki skoncentrowanej na osobie, w tym opieki zdrowotnej; modernizacja systemów ochrony socjalnej, w tym wspieranie dostępu do ochrony socjalnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i grup w niekorzystnej sytuacji; poprawa dostępności, w tym dla osób z niepełnosprawnościami, skuteczności i odporności systemów ochrony zdrowia i usług opieki długoterminowej

Interwencja ukierunkowana będzie na integrację i zdeinstytucjonalizowane usługi społeczne oraz pakiet usług adresowanych do osób i rodzin zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, zwłaszcza potrzebujących wsparcia m.in. z powodu wieku, niepełnosprawności czy długotrwałej choroby.

(l) Wspieranie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci

Interwencja ukierunkowana będzie na integrację i zdeinstytucjonalizowane usługi społeczne oraz pakiet usług adresowanych do osób lub rodzin zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym najbardziej potrzebujących pomocy, w szczególności dzieci i młodzieży.

Cele szczegółowe realizujące priorytet Fundusze dla włączenia i integracji mieszkańców Warmii i Mazur należą do zakresu tzw. „projektów miękkich”⁵⁵ niewpływających na środowisko przyrodnicze. Ich charakter oddziaływania na środowisko określić można jako potencjalnie neutralny – realizacja przedsięwzięć nie ma istotnego negatywnego oddziaływania na stan środowiska przyrodniczego, zarówno na etapie realizacji, jak i eksploatacji, jednocześnie podejmowane działania nie są ukierunkowane na długofalową poprawę stanu zasobów.

6.8 Fundusze dla zdrowia mieszkańców Warmii i Mazur

Zdrowie jest jednym z najistotniejszych czynników determinujących jakość potencjału ludzkiego. Jednym ze wskaźników charakteryzujących aktualny stan zdrowia ludności w danym regionie jest przeciętne dalsze trwanie życia. Na obszarze województwa od wielu lat obserwuje się wzrost przeciętnej długości życia, a wpływ na to mają zachodzące procesy demograficzne.

Województwo znajduje się w czołówce obszarów o najslabiej rozbudowanej sieci przychodni POZ i jednocześnie niskim potencjale ludnościowym oraz słabym poziomie dostępności do POZ⁵⁶. Efektywność opieki zdrowotnej w znacznym stopniu zależy od liczby placówek ochrony zdrowia.

Priorytet Fundusze dla zdrowia mieszkańców Warmii i Mazur realizowany będzie przez następujący cel szczegółowy:

(v) Zapewnienie równego dostępu do opieki zdrowotnej i wspieranie odporności systemów opieki zdrowotnej, w tym podstawowej opieki zdrowotnej oraz wspieranie przechodzenia od opieki instytucjonalnej do opieki rodzinnej i środowiskowej

Cel skierowany będzie na kontynuację działań na rzecz rozwoju nowoczesnej i dostępnej opieki zdrowotnej w województwie. Zakres wsparcia obejmie:

- wsparcie infrastruktury podstawowej opieki zdrowotnej (inwestycje w infrastrukturę, w tym zakup sprzętu i aparatury medycznej);
- wsparcie infrastruktury ambulatoryjnej opieki specjalistycznej (inwestycje w infrastrukturę, w tym zakup sprzętu i aparatury medycznej);
- rozwój i modernizacja zasobów infrastruktury zdrowia, w szczególności w dziedzinach wynikających z potrzeb i sytuacji epidemiologicznej zidentyfikowanych na poziomie województwa (modernizacja istniejącej infrastruktury, w tym zakup sprzętu i aparatury medycznej);
- inwestycje w infrastrukturę (w tym zakup sprzętu i aparatury medycznej zdrowia) pod kątem deinstytucjonalizacji świadczenia usług zdrowotnych i opieki długoterminowej, w tym środowiskowych form opieki, w szczególności osób starszych, z niepełnosprawnościami oraz osób z zaburzeniami i chorobami psychicznymi, w celu poprawy ich dostępności i jakości.

⁵⁵ Projekty miękkie – projekty nieinwestycyjne ukierunkowane głównie na rozwój zasobów ludzkich, integrację społeczną i zmniejszenie bezrobocia.

⁵⁶ Stępnia M., Wiśniewski R., Goliszek S., Marcińczak S., 2017, Dostępność przestrzenna do usług publicznych w Polsce, Warszawa, s. 183.

Cel szczegółowy realizujący priorytet Fundusze dla zdrowia mieszkańców Warmii i Mazur należą do zakresu tzw. „projektów miękkich”⁵⁷ niewpływających na środowisko przyrodnicze. Ich charakter oddziaływania na środowisko określić można jako potencjalnie neutralny – realizacja przedsięwzięć nie ma istotnego negatywnego oddziaływania na stan środowiska przyrodniczego, zarówno na etapie realizacji, jak i eksploatacji, jednocześnie podejmowane działania nie są ukierunkowane na długofalową poprawę stanu zasobów. Potencjalnie negatywnych oddziaływań na środowisko upatrywać można na etapie realizacji działań związanych z rozwojem i modernizacją infrastruktury zdrowia, w przypadku budowy nowych budynków bądź modernizacją istniejących budynków placówek zdrowotnych (emisje i uciążliwości związane z robotami budowlanymi, mające charakter krótkoterminowy). Działania z zakresu Fundusze dla zdrowia mieszkańców Warmii i Mazur charakteryzują się pozytywnym oddziaływaniem na zdrowie i jakość życia ludzi, dzięki zwiększeniu dostępności do usług medycznych i poprawie ich jakości.

6.9 Fundusze dla kultury i ekoturystyki Warmii i Mazur

Dziedzictwo kulturowe w województwie warmińsko-mazurskim jest niewątpliwie istotnym elementem krajobrazu, kształtowanym na przestrzeni wieków pod wpływem uwarunkowań historycznych oraz nawarstwień kulturowych. Obiekty zabytkowe są ważnym elementem zasobu danego obszaru, podnoszącym jego atrakcyjność turystyczną. Istotna jest poprawa stanu zabytków i wzrost potencjału szlaków kulturowych.

Zasoby dziedzictwa kulturowego ze względu na swoją wartość kulturową, historyczną i unikatowość wymagają ochrony, racjonalnego wykorzystania i zagospodarowania.

Priorytet realizowany będzie przez następujący cel szczegółowy:

- (vi) **wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych**

Poprzez realizację działań takich jak: budowa nowej i modernizacja istniejącej infrastruktury kultury i turystyki, wzmocnienie potencjału instytucji kultury, wspieranie rozwoju sektorów kreatywnych i przemysłu czasu wolnego, tworzenie i modernizację szlaków turystycznych, promocję dziedzictwa kulturowego i walorów turystycznych nastąpi wzmocnienie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym i spójności społecznej.

Wspieranie rozwoju instytucji prowadzących działalność kulturalną ma istotne znaczenie z punktu widzenia budowania potencjału rozwojowego, uwarunkowanego specyfiką danego miejsca, jak i z punktu widzenia wzmocnienia czynników rozwoju społeczno-gospodarczego.

Istotnym aspektem odpowiedzialnego wykorzystania zasobów regionu jest stosowanie zasady zrównoważonego rozwoju turystyki. Ważne jest stosowanie rozwiązań minimalizujących wpływ turystyki na środowisko naturalne, w tym kanalizacja ruchu turystycznego oraz dywersyfikacja oferty turystycznej, rozwiązania systemowe gospodarki odpadami, korzystanie ze źródeł energii odnawialnej, kształtowanie postaw proekologicznych wśród obsługi jak i uczestników ruchu turystycznego.

Analizę oddziaływania celu szczegółowego realizującego priorytet Fundusze dla kultury i turystyki Warmii i Mazur na komponenty środowiska przedstawiono w Tabeli 8.

⁵⁷ Projekty miękkie – projekty nieinwestycyjne ukierunkowane głównie na rozwój zasobów ludzkich, integrację społeczną i zmniejszenie bezrobocia.

Potencjalne oddziaływania pozytywne

W obszarze Priorytetu Fundusze dla Kultury i Ekoturystyki Warmii i Mazur działania skierowane są na wzmocnienie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych.

Zakres wsparcia w ramach ww. celu szczegółowego związany będzie głównie z zachowaniem i modernizacją obiektów dziedzictwa kulturowego, rozwojem infrastruktury do prowadzenia działalności kulturalnej, konserwacją zabytków ruchomych, zabytkowych muzealiów itp., a także projektami dotyczącymi nowych i innowacyjnych produktów w dziedzinie kultury i turystyki, rozwoju szlaków turystycznych i produktów turystycznych oraz ułatwieniu dostępu do zabytków, instytucji kultury oraz szlaków turystycznych, a także wsparciu publicznie dostępnej infrastruktury turystycznej.

Większość przedsięwzięć będzie miało charakter organizacyjny, w związku z tym ich oddziaływanie na poszczególne komponenty środowiska określa się jako neutralne.

Oddziaływania pozytywne będą dotyczyły szczególnie wpływu działań na zabytki i dobra naturalne oraz jakość życia ludzi.

Przewidywane działania w ramach zakresu wsparcia spowodują poprawę stanu technicznego zabytków oraz możliwości ich szerszego wykorzystania turystycznego. Inwestycje w kulturę przyczynią się do poprawy jakości życia mieszkańców oraz zwiększenia integracji społecznej i zapobiegania marginalizacji poszczególnych grup społecznych.

Realizowana w ramach celu szczegółowego modernizacja obiektów będzie sprzyjać poprawie ich odbioru wizualnego, a tym samym wpłynie pozytywnie na krajobraz lokalny.

Rozwój branży turystycznej będzie generował skutki dla środowiska, niemniej jednak nie będą one na ogół trwale zagrażały zasobom, walorom i jakości środowiska przyrodniczego. Wzrost atrakcyjności turystycznej wiąże się z jednej strony z wykorzystaniem walorów i zwiększeniem presji na środowisko, ale równolegle z ich kształtowaniem poprzez dbałość o środowisko, rewaloryzację układów zabytkowych. Turystykę i usługi związane z rozwojem turystyki należy wiązać również z oddziaływaniem pozytywnym w stosunku do stanu zdrowia człowieka.

Potencjalne oddziaływania negatywne

Oddziaływania potencjalnie negatywne związane będą z realizacją poszczególnych działań w ramach celu szczegółowego. Dotyczyły będą przede wszystkim fazy realizacji działań inwestycyjnych, w mniejszym stopniu fazy eksploatacji i będą zależne od lokalizacji, skali i charakteru poszczególnych przedsięwzięć. Potencjalne negatywne oddziaływania w okresie realizacji przedsięwzięć dotyczyć będą głównie działań z zakresu wsparcia: rozwój infrastruktury prowadzenia działalności kulturalnej ważnej dla edukacji i aktywności kulturalnej wraz z niezbędną infrastrukturą, modernizacja obiektów dziedzictwa kulturowego, w tym adaptacja na cele turystyczne, edukacyjne i gospodarcze wraz z niezbędną infrastrukturą, rozwój szlaków turystycznych i produktów turystycznych. Oddziaływania związane będą głównie z emisją hałasu i zanieczyszczeń powietrza ze sprzętu budowlanego w trakcie budowy. W przypadku realizacji nowej zabudowy nastąpi trwałe zajęcie powierzchni ziemi, a tym samym zmiana warunków glebowych oraz flory i fauny występującej na terenach przeznaczonych pod zabudowę.

Realizacja nowych obiektów w ramach celu szczegółowego może zmienić krajobraz.

Turystyczne wykorzystanie obszaru powoduje oddziaływania na wszystkie komponenty środowiska, w szczególności na wody powierzchniowe, lasy i krajobraz.

Potencjalne oddziaływanie negatywne może wystąpić poprzez:

- zajęcie przestrzeni, jeżeli nastąpi na terenach zieloni lub w strefach buforowych terenów cennych przyrodniczo,
- wzrost oddziaływań negatywnych związanych z rozwojem turystyki w związku z powstaniem produktów turystycznych i presji na obszary chronione,
- wzrost penetracji przestrzeni przez turystów i związane z nią uciążliwości (wydeptywanie, płoszenie, śmiecenie, hałas),
- wzrost zużycia surowców, materiałów, paliw i energii,
- wzrost zanieczyszczeń do powietrza,
- wzrost ilości odpadów i ścieków.

Kształtowanie nowoczesnych, atrakcyjnych turystycznie przestrzeni publicznych oraz wysokiej jakości architektury może skutkować wzmożonym ruchem turystycznym i zwiększeniem związanych z tym presji na środowisko. W związku z powyższym istotne jest szczególnie na obszarach cennych przyrodniczo, ustalanie i uwzględnianie pojemności ekologicznej.

Tabela 8 Analiza oddziaływania na komponenty środowiska celu priorytetowego FUNDUSZE DLA KULTURY I EKOTURYSTYKI WARMII I MAZUR

Lp.		Analiza wpływu na środowisko				Komponenty środowiska poddane oddziaływaniu						
		Potencjalnie może wystąpić istotne negatywne oddziaływanie na etapie realizacji i/lub eksploatacji	Podjęmowane oddziaływania są ukierunkowane na długofalową poprawę stanu poszczególnych komponentów środowiska	Skutkiem realizacji działań może być powstanie niekorzystnych, długofalowych i nieodwracalnych zmian stanu poszczególnych komponentów środowiska	Ocena wynikowa	Różnorodność biologiczna (rośliny, zwierzęta)	Klimat, powietrze atmosferyczne	Wody podziemne i powierzchniowe	Powierzchnia ziemi i gleby	Krajobraz	Zdrowie ludzi	Zabytki i dobra materialne
		T/N	T/N	T/N								
	Wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych Zakres wsparcia: - Zachowanie i modernizacja obiektów dziedzictwa kulturowego (m.in.: badania, digitalizacja, działania ratunkowe, udostępnianie), adaptacja obiektów zabytkowych na cele turystyczne, edukacyjne i gospodarcze wraz z niezbędną infrastrukturą; - Rozwój infrastruktury prowadzenia działalności kulturalnej ważnej dla edukacji i aktywności kulturalnej (m.in. szkoły artystyczne, uczelnie artystyczne, teatry, zespoły artystyczne, galerie, biblioteki, centra kultury, muzea) wraz z niezbędną infrastrukturą; - Konserwacja zabytków ruchomych oraz zabytkowych muzealiów, starodruków,	T	T	N	PN/PP	B	0	0	B	W	P	B

	księgozbiorów, materiałów bibliotecznych, archiwalnych i zbiorów audiowizualnych (w tym filmowych) oraz ich ochrona i udostępnienie, także poprzez proces digitalizacji; - Działania infrastrukturalne na rzecz zachowania i popularyzacji dziedzictwa niematerialnego (w tym: gwara, tańce ludowe, tradycje, wierzenia, zawody tradycyjne); - Rozwój międzysektorowej współpracy w zakresie przemysłów kultury i kreatywnych: projekty dotyczące nowych i innowacyjnych produktów w dziedzinie kultury i turystyki, wynikające ze współpracy uczelni i instytucji z sektora kultury z przedsiębiorstwami i klastrami przemysłów kreatywnych; - Ułatwienie dostępu do zabytków, instytucji kultury oraz szlaków turystycznych, w tym dostosowanie ww. obiektów do potrzeb osób z niepełnosprawnościami (jako element projektu); - Rozwój szlaków turystycznych i produktów turystycznych (odwołujących się do walorów historycznych, kulturowych, przyrodniczych) poprzez: tworzenie nowych oraz rozbudowę i modernizację istniejących szlaków turystycznych i ścieżek edukacyjnych, w tym: oznakowanie, ułatwienia dostępu, obiekty małej architektury, rozwiązania cyfrowe; - Wsparcie publicznie dostępnej infrastruktury turystycznej (m.in.: punkty informacji turystycznej, kamperowiska, zagospodarowanie terenów zielonych na cele turystyczne) wraz z niezbędną infrastrukturą.										

6.10 Fundusze dla rewitalizacji obszarów miejskich Warmii i Mazur

Cel polityki: Europa bliżej obywateli dzięki wspieraniu zrównoważonego i zintegrowanego rozwoju wszystkich rodzajów obszarów i inicjatyw lokalnych.

Cel szczegółowy:

Sieć miast w województwie warmińsko-mazurskim jest dobrze rozwinięta, przy czym średnia wielkość miast regionu jest znacznie niższa niż średnia krajowa. Udział mieszkańców zamieszkujących obszary rewitalizacji w stosunku do całej populacji województwa jest jednym z najwyższych w Polsce.

Priorytet realizowany będzie przez następujący cel szczegółowy:

- (i) **Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich.**

Istotne jest, aby jak najszybciej niwelować skalę terenów zdegradowanych. Prowadzone w ramach niniejszego celu działania będą stanowiły kontynuację rewitalizacji obszarów zdegradowanych, w szczególności w małych i średnich miastach prowadzonej kompleksowo poprzez zintegrowane działania w celu przywrócenia lub nadania zdegradowanym obszarom miejskim nowych funkcji społecznych, kulturalnych, gospodarczych, edukacyjnych czy rekreacyjnych.

Analizę oddziaływania celu szczegółowego realizującego priorytet Fundusze dla rewitalizacji obszarów miejskich Warmii i Mazur na komponenty środowiska przedstawiono w Tabeli 9.

Potencjalne oddziaływania pozytywne

Kompleksowe działania rewitalizacyjne realizowane w ramach celu szczegółowego będą uwzględniać potrzeby i potencjały zidentyfikowane w gminnych programach rewitalizacyjnych, w szczególności cele włączenia społecznego, ubóstwa energetycznego, w tym zapewnienia efektywności energetycznej budynków.

Wobec powyższego będą pozytywnie oddziaływać na jakość powietrza atmosferycznego oraz przeciwdziałanie zmianom klimatycznym (redukcja emisji gazów cieplarnianych poprzez zwiększenie efektywności energetycznej budynków), a tym samym na inne komponenty przyrodnicze (jakość wód, bioróżnorodność). Również zachowanie istniejących terenów zielonych podczas realizacji projektów rewitalizacji wpłynie pozytywnie na jakość powietrza, przeciwdziałanie zmianom klimatycznym, bioróżnorodność, a także zdrowie i jakość życia ludzi, jak również krajobraz miejski.

Istotny pozytywny wpływ dotyczyć będzie szczególnie jakości życia ludzi poprzez m.in. stworzenie atrakcyjnych przestrzeni miejskich, poprawę warunków bytowych oraz bezpieczeństwa.

Realizacja celu poprzez remont, przebudowę czy adaptację istniejących budynków w celu przywrócenia bądź nadania im nowych funkcji społecznych czy kulturalnych będzie pozytywnie oddziaływać na zabytki i dobra materialne.

Przewidywane działania w ramach zakresu wsparcia spowodują także poprawę stanu przestrzeni miejskiej i jej odbioru wizualnego, a tym samym wpłyną pozytywnie na lokalny krajobraz.

Potencjalne oddziaływania negatywne

Oddziaływania potencjalnie negatywne związane będą z realizacją poszczególnych działań w ramach celu szczegółowego, takich jak remont, przebudowa, adaptacja istniejących budynków oraz zagospodarowanie i rozwój przestrzeni publicznych wraz z małą architekturą czy inwestycje w infrastrukturę drogową, rowerową czy pieszą. Będą to na ogół oddziaływania o charakterze lokalnym i krótkoterminowe, wynikające z prowadzonych prac budowlanych na etapie realizacji takich jak emisja zanieczyszczeń, hałas, płoszenie zwierząt. W związku z pracami budowlanymi może nastąpić konieczność wycinki drzew i krzewów, co stanowić będzie oddziaływanie nieodwracalne, takim skutkiem będzie również przekształcenie powierzchni terenu i zniszczenie warstwy gleby. Przy czym oddziaływania powyższe będą miały charakter lokalny. Wymienione wyżej potencjalne negatywne oddziaływania realizacji celu będą minimalizowane poprzez zapis w projekcie FEWiM 2021-2027, iż należy zapewnić zachowanie istniejących terenów zielonych i drzew podczas realizacji projektów rewitalizacyjnych, zapobiegając tym samym tworzeniu dużych uszczelnionych powierzchni pokrytych betonem. Ponadto preferencje otrzymają projekty uwzględniające kwestie środowiskowe.

Tabela 9 Analiza oddziaływania na komponenty środowiska celu priorytetowego FUNDUSZE DLA REWITALIZACJI OBSZARÓW MIEJSKICH WARMII I MAZUR

Lp.		Analiza wpływu na środowisko			Ocena wynikowa	Komponenty środowiska poddane oddziaływaniu						
		Potencjalnie może wystąpić istotne negatywne oddziaływanie na etapie realizacji i/lub eksploatacji	Podjęte oddziaływanie są ukierunkowane na długofalową poprawę stanu poszczególnych komponentów środowiska	Skutkiem realizacji działań może być powstanie niekorzystnych, długofalowych i nieodwracalnych zmian stanu poszczególnych komponentów środowiska		Różnorodność biologiczna (rośliny, zwierzęta)	Klimat, powietrze atmosferyczne	Wody podziemne i powierzchniowe	Powierzchnia ziemi i gleby	Krajobraz	Zdrowie ludzi	Zabytki i dobra materialne
		T/N	T/N	T/N								
	Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich Zakres wsparcia: - Remont, przebudowa, adaptacja istniejących budynków w celu przywrócenia lub nadania im nowych funkcji społecznych, kulturalnych, gospodarczych, edukacyjnych, rekreacyjnych lub mieszkaniowych (w tym przypadku również w celu utrzymania dotychczasowej funkcji mieszkaniowej), wraz z niezbędnym wyposażeniem; - Zagospodarowanie i rozwój przestrzeni publicznych (w tym istniejących terenów zielonych oraz podwórek stanowiących	N	T	N	PP	P	P	0	0	P	P	P

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu programu regionalnego
Fundusze Europejskie dla Warmii i Mazur na lata 2021-2027

własność/współwłasność beneficjentów wsparcia) wraz z małą architekturą, w celu przywrócenia lub nadania im nowych funkcji. Przedsięwzięcia możliwe do realizacji wyłącznie jako niedominujący element ww. projektów: - Inwestycje dotyczące systemów poprawy bezpieczeństwa publicznego (np. monitoring miejski, oświetlenie uliczne); - Inwestycje w podstawową infrastrukturę drogową, rowerową i pieszą na obszarze objętym projektem. Obligatoryjnym warunkiem realizacji projektów jest dostosowanie budynków i/lub przestrzeni do potrzeb osób z niepełnosprawnościami (architektoniczne standardy dostępności – projektowanie uniwersalne. Ponadto, biorąc pod uwagę potrzebę adaptacji do zmian klimatu, należy także zapewnić zachowanie istniejących terenów zielonych i drzew podczas realizacji projektów rewitalizacyjnych (preferując powierzchnie biologicznie czynne), zapobiegając tym samym tworzeniu dużych uszczelnionych powierzchni pokrytych betonem.										

6.11 Podsumowanie przewidywanych znaczących oddziaływań na środowisko z uwzględnieniem oddziaływań skumulowanych

W ramach analiz przewidywanych znaczących oddziaływań na środowisko skutków realizacji projektu programu FEWiM 2021-2027 oceniono możliwe oddziaływania celów szczegółowych powyższego dokumentu na poszczególne komponenty środowiska, w tym na: różnorodność biologiczną (rośliny, zwierzęta), klimat, powietrze atmosferyczne, wody podziemne i powierzchniowe, powierzchnię ziemi i gleby, krajobraz, zdrowie i jakość życia ludzi, zabytki i dobra materialne. W rozdziale 4.3 przedstawiono potencjalne oddziaływania celów szczegółowych na obszary chronione, w tym obszary Natura 2000.

Na ich podstawie można stwierdzić, że założenia projektu FEWiM 2021-2027 realizowane w ramach celów szczegółowych w większości będą w sposób pozytywny wpływać na środowisko i sprzyjać rozwiązywaniu szeregu problemów dotyczących jego stanu. Będą również miały pozytywne znaczenie dla społeczeństwa z punktu widzenia zdrowia i jakości ich życia. Nie zidentyfikowano znaczącego negatywnego oddziaływania na cele ochronne istniejących obszarów chronionych, w tym obszarów Natura 2000 oraz na zachowanie ich trwałości.

W wyniku przeprowadzonej analizy wpływu celów szczegółowych projektu FEWiM 2021-2027, stwierdzono neutralne oddziaływanie na poszczególne komponenty środowiska. Oznacza to, że potencjalne działania wynikające z ich realizacji nie ingerują w środowisko przyrodnicze (nie powodują ani poprawy ani pogorszenia w stosunku do stanu wyjściowego).

Oddziaływania potencjalnie negatywne mogą wystąpić w przypadku realizacji dwóch celów szczegółowych P3(viii) *Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zero emisyjnej* i P4(ii) *Rozwój i udoskonalenie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawę dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej*. Będą to oddziaływania na powierzchnię ziemi i gleby związane z zajmowaniem powierzchni wskutek zagospodarowania terenu pod inwestycje infrastrukturalne i koniecznością przekształcenia gruntów na inne cele, co spowoduje ich bezpowrotną utratę.

Cześć oddziaływań zakwalifikowano jako niejednoznaczne – zarówno pozytywne jak i negatywne, w których podejmowane działania są ukierunkowane na długofalową poprawę stanu środowiska przyrodniczego, jednocześnie realizacja przedsięwzięć może negatywnie oddziaływać na pewne jego komponenty na etapie realizacji lub eksploatacji. W większości są to również oddziaływania związane z realizacją inwestycji. Charakter tych oddziaływań będzie o zasięgu lokalnym, natomiast przyniesie wymierne korzyści w stosunku do całego obszaru województwa.

Oddziaływaniami, które mogą potencjalnie wystąpić w wyniku realizacji projektu FEWiM 2021-2027 są oddziaływania skumulowane. Wiążą się one z oddziaływaniami na środowisko przewidzianych do realizacji w ramach projektu dokumentu działań w połączeniu z innymi oddziaływaniami obecnymi w przestrzeni oraz przewidzianymi do realizacji w przyszłości, w tym na podstawie innych dokumentów strategicznych.

Ponieważ przedsięwzięcia z zakresu wsparcia projektu Programu nie posiadają określonej alokacji przestrzennej oraz charakterystyki, określenie możliwej kumulacji oddziaływań, w tym stopniu ogólności dokumentu, jest trudne. Można przypuszczać,

iż kumulacja działań jest prawdopodobna w przypadku gdy przedsięwzięcia będą lokalizowane w obrębie już istniejących lub planowanych do realizacji w przyszłości inwestycji. Przy czym z charakteru projektu FEWiM 2021-2027 wynika, iż jego zakres negatywnego wpływu na środowisko będzie ograniczony.

W celu zmniejszenia ewentualnej kumulacji oddziaływań istotne jest prowadzenie odpowiedniej polityki planowania przestrzennego oraz rzetelne przeprowadzenie procedury oceny oddziaływania na środowisko dla konkretnych przedsięwzięć.

Należy także zauważyć, iż większość z negatywnych oddziaływań można skutecznie minimalizować, unikając znacznej części negatywnych oddziaływań na środowisko, w szczególności na obszary chronione, w tym obszary Natura 2000, a w ostateczności podejmować działania kompensacyjne.

Zgodnie z założeniami polityki Unii Europejskiej instytucje zaangażowane w wydatkowanie środków Polityki Spójności powinny wspierać działania, które byłyby prowadzone z poszanowaniem norm i priorytetów Unii, i które nie czyniłyby poważnych szkód dla celów środowiskowych zgodnie z zasadą „nie czynić poważnych szkód” (DNSH), w rozumieniu art.17 rozporządzenia (UE) nr 2020/852 (rozporządzenie w sprawie taksonomii). Działania (typy projektów) wynikające z projektu FEWiM 2021-2027 powinny zostać na poziomie każdego celu szczegółowego przeanalizowane zgodnie z powyższą zasadą. W przypadku zidentyfikowania zagrożeń dla zgodności z DNSH określone działania (typy projektów) mogą zostać wyłączone ze wsparcia. W niektórych przypadkach, celem zachowania zgodności z zasadą DNSH instytucje zarządzające zapewnią odpowiednie rozwiązania na poziomie wyboru operacji. Podejmowane działania mają służyć osiągnięciu celów wynikających z Europejskiego Zielonego Ładu, którego efektem ma być przekształcenie UE w sprawiedliwe prosperujące społeczeństwo żyjące w nowoczesnej, zasobooszczędnej i konkurencyjnej gospodarce, która w 2050 r. osiągnie zerowy poziom emisji gazów cieplarnianych netto i w ramach której wzrost gospodarczy będzie oddzielony od wykorzystania zasobów naturalnych.

7. ANALIZA I OCENA ODDZIAŁYWANIA PROJEKTU FEWiM 2021-2027 NA PROBLEMY ZWIĄZANE ZE ZMIANAMI KLIMATYCZNYMI I OCHRONĄ RÓŻNORODNOŚCI BIOLOGICZNEJ

7.1 Oddziaływania w kontekście zmian klimatycznych

Świadectwo obserwacji wskazuje, że ocieplenie systemu klimatycznego Ziemi wraz z efektami towarzyszącymi nie ulega wątpliwości. Raport specjalny IPCC⁵⁸ dotyczący ocieplenia o 1,5°C stwierdza: „Szacuje się, że działalność ludzka spowodowała globalne ocieplenie o około 1,0°C powyżej poziomu sprzed epoki przemysłowej, z prawdopodobnym zakresem od 0,8°C do 1,2°C. Jeśli globalne ocieplenie będzie nadal postępowało w obecnym tempie, prawdopodobnie osiągnie 1,5°C między 2030 a 2052 rokiem. Jest to granica, po której przekroczeniu zapewne nie da się uniknąć katastrofalnych skutków globalnego

⁵⁸IPCC. 2018. Summary for Policymakers. In: Global Warming of 1.5 st. C. An IPCC Special Report on the impacts of global warming of 1.5°C above pre-industrial levels and related global greenhouse gas emission pathways, in the context of strengthening the global response to the threat of climate change, sustainable development, and efforts to eradicate poverty [Masson-Delmotte V., Zhai P., Pörtner H.-O., Roberts D., Skea J., Shukla P.R., Pirani A., Moufouma-Okia W., Péan C., Pidcock R., Connors S., Matthews J.B.R., Chen Y., Zhou X., Gomis M.I., Lonnoy E., Maycock T., Tignor M., Waterfield T. (eds.)]. World Meteorological Organization, Geneva, Switzerland, s. 32.

ocieplenia dla biosfery i ludzkości. Aby nie dopuścić do przekroczenia progu 1,5°C lub przekroczyć go w niewielkim stopniu, globalne antropogeniczne emisje CO₂ netto muszą zostać obniżone o około 45% do 2030 roku w porównaniu z poziomem z 2010 roku i osiągnąć zero netto około 2050 roku. Emisje substancji innych niż CO₂ muszą również ulec głębokim redukcjom”. Ograniczenie globalnego ocieplenia do 1,5°C wymaga szybkich i daleko idących transformacji w obszarach energii, wykorzystania terenu, miast i infrastruktury (w tym transportu i budynków) oraz systemów przemysłowych. Transformacje systemów muszą być bezprecedensowe pod względem skali, być związane ze znacznym ograniczeniem emisji we wszystkich sektorach, szerokim pakietem działań mitygacyjnych (prowadzących do redukcji emisji) oraz znacznym wzrostem inwestycji w odpowiednich obszarach⁵⁹.

Zjawiska powodowane przez zmiany klimatu stanowią zagrożenie dla rozwoju społecznego i gospodarczego. Wysiłki na rzecz dostosowania się do skutków zmian klimatu powinny być podejmowane jednocześnie z realizowanymi działaniami ograniczającymi emisję gazów cieplarnianych. Właściwie dobrana paleta działań zmniejszających wrażliwość na zmiany klimatyczne będzie stanowiła istotny czynnik stymulujący wzrost efektywności i innowacyjności gospodarki.

Wśród skutków zmian klimatu wyróżnia się zarówno te negatywne, jak i pozytywne, choć tych pierwszych wymienia się zdecydowanie więcej.

Projekcje zmian klimatu na obszarze Polski wskazują, że istnieje szereg zagrożeń, takich jak fale upałów, opady intensywne, powodzie i osuwiska, susze w sezonie wegetacyjnym, zjawiska eutrofizacji wód śródlądowych i morskich, silne wiatry, brak śniegu, rozwój patogenów związany z ociepleniem, wzrost poziomu morza. Pociągają one za sobą negatywne konsekwencje dla zdrowia, rolnictwa, lasów, produkcji i zużycia energii, transportu, turystyki, otoczenia urbanistycznego czy produkcji przemysłowej. Wpływają także na bioróżnorodność, jakość upraw oraz zmniejszanie się powierzchni zalesionych. Istotne jest także oddziaływanie na zdrowie ludzi i zwierząt poprzez choroby zakaźne i pasożytnicze oraz negatywne oddziaływanie czynników meteorologicznych (fale upałów).

Zestawienie możliwych szkód powodowanych przez niekorzystne zjawiska pogodowe i klimatyczne w obszarach najbardziej wrażliwych sektorów przedstawia Tabela 10⁶⁰.

Tabela 10 Zjawiska pogodowe powodujące szkody w gospodarce

Sektor	rolnictwo, różnorodność biologiczna, zasoby wodne	leśnictwo	zdrowie, społeczności lokalne	infrastruktura
Zjawiska powodujące szkody	✓ powódź ✓ huragan ✓ piorun ✓ susza ✓ ujemne skutki przezimowania ✓ przymrozki wiosenne ✓ deszcz nawalny ✓ grad	✓ powódź ✓ silne wiatry ✓ susza ✓ podtopienia i osunięcia gruntu ✓ okiść, intensywne opady śniegu ✓ piorun ✓ grad	✓ fale upału ✓ fale zimna ✓ zdarzenia ekstremalne powodujące szkody psychospołeczne, uszczerbek na zdrowiu oraz utratę życia	✓ powódź ✓ podtopienia ✓ huragan ✓ wyładowania atmosferyczne ✓ gradobicie ✓ osunięcia gruntu ✓ szadź i opady śniegu

⁵⁹ Komunikat 01/2020 interdyscyplinarnego zespołu doradczego do spraw kryzysu klimatycznego przy Prezesie PAN na temat zmiany klimatu i gospodarki wodnej w Polsce, Warszawa.

⁶⁰ Strategiczny plan adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030, 2013, Ministerstwo Środowiska, Warszawa.

		✓ fale upału	✓ osunięcia gruntu ✓ susza	✓ oblodzenie

Źródło: Opracowanie E. Siwiec (IOŚ- PIB)

Sumaryczne oddziaływanie zmian klimatycznych może także nieść korzystne szanse (wyższa temperatura wody, mniejsza zachorowalność i śmiertelność zimą, oszczędność na opale). Adaptacja do zmian klimatu może uruchomić nowe szanse ekonomiczne, włącznie z budową nowych miejsc pracy i powstaniem nowych rynków na innowacyjne produkty i usługi, jak np. nowe rynki dla technik budowlanych, materiałów i produktów odpornych na zmiany klimatu.

Tabela 11 przedstawia zestawienie korzystnych zmian w wybranych sektorach gospodarczych wynikających ze zmian klimatycznych

Tabela 11 Zestawienie korzystnych zmian w wybranych sektorach gospodarczych wynikających ze zmian klimatycznych (w nawiasie podano oddziaływania niejednoznaczne co do siły i stałości w czasie)

Zmiany klimatyczne	Wpływ	Uwagi
Rolnictwo	+	Pozytywny efekt może być wzmocniony przez działania adaptacyjne
Leśnictwo	(+)	Pozytywny efekt może być wzmocniony przez działania adaptacyjne Efekt może być słabszy przy maksymalnym scenariuszu ocieplenia
Rybołówstwo	-	Mała możliwość adaptacji
Infrastruktura, transport, budownictwo	-	Bodziec do modernizacji infrastruktury
Energetyka	+	Korzystne w naszym rejonie Europy, zwłaszcza przy preferencjach dla OZE
Zdrowie	(-)	Zmiany per saldo niekorzystne, jednak prawdopodobnie słabsze od prognozowanych obecnie

Źródło: Niemyski M., 2008, Raport 2030 – Raport cząstkowy nr 5 Efekty zewnętrzne powodowane przez emisję CO₂, mechanizm powstawania, koszty, niepewność. Warszawa.

W kontekście oddziaływania zapisów projektu FEWiM 2021-2027 na klimat szczególnie istotna jest identyfikacja, jaki wpływ będzie wywierała realizacja celów szczegółowych na łagodzenie i adaptację do zmian klimatu oraz czy nie będzie wyrządzać poważnych szkód dla celów środowiskowych związanych z łagodzeniem oraz adaptacją do zmian klimatu.

Na ocenianym poziomie ogólności nie identyfikuje się istotnych negatywnych oddziaływań w tym zakresie. Każde przedsięwzięcie finansowane w ramach dokumentu powinno być dodatkowo indywidualnie oceniane pod kątem jego wpływu na zmiany klimatu.

Zapisy celów szczegółowych projektu FEWiM 2021-2027 uwzględniają łagodzenie i adaptację do zmian klimatu. Część planowanych zamierzeń będzie w sposób bezpośredni lub pośredni przyczyniała się do łagodzenia zmian klimatu oraz przystosowania się do tych zmian.

Łagodzenie zmian klimatu

Przez łagodzenie zmian klimatu należy rozumieć taki sposób planowania, realizacji, eksploatacji i likwidacji przedsięwzięcia, który nie przyczynia się do pogłębiania zmian klimatu⁶¹.

Projekt dokumentu wspiera te sektory, które mają największy potencjał redukcji emisji CO₂ i gazów cieplarnianych: transport, energetykę, gospodarkę odpadami i budownictwo.

Najbardziej bezpośredni wpływ będą miały przedsięwzięcia w ramach celów szczegółowych:

- P2(i) *Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych* – rezultatem zaproponowanych działań będzie zwiększenie udziału niskoemisyjnej i bardziej ekologicznej produkcji energii oraz zmniejszenie jej zużycia w sektorze mieszkaniowym, instytucjach publicznych i przedsiębiorstwach, w wyniku, czego nastąpi poprawa efektywności energetycznej w regionie oraz ograniczenie emisji zanieczyszczeń do atmosfery,
- P2(ii) *Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju* – wytwarzanie energii ze źródeł odnawialnych jest istotnym elementem obniżenia emisyjności gospodarki.
- P3(viii) *Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej* – realizacja działań wpłynie pozytywnie na dalszy dynamiczny rozwój przyjaznej środowisku formy transportu publicznego, zachętę z rezygnacji z transportu indywidualnego, co pozwoli zmniejszyć emisję szkodliwych związków do atmosfery. Wspierany również będzie rozwój infrastruktury dla ruchu niezmotoryzowanego, w tym drogi i pasy rowerowe, co dodatkowo będzie wpływało na polepszenie jakości powietrza.

Ponadto realizacja celu szczegółowego P4(ii) *Rozwój i udoskonalanie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawę dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej* z założenia może wywierać zarówno pozytywny jak i negatywny wpływ na łagodzenie zmian klimatu. Istnieje prawdopodobieństwo, że przedsięwzięcia transportowe poprzez rozwój inwestycji infrastrukturalnych mogą przyczynić się do wzmożenia ruchu samochodowego, co będzie generować emisję gazów cieplarnianych. Pośrednio jednak, zapisy celu szczegółowego eliminują przedsięwzięcia, które będą mogły generować emisję gazów cieplarnianych, gdyż wszystkie inwestycje planowane do objęcia wsparciem w obszarze transportu wynikać będą z Planu transportowego województwa warmińsko-mazurskiego, którego głównym założeniem jest m.in. konieczność łagodzenia zmian klimatu poprzez redukcję emisji CO₂ z systemu transportowego. Natomiast inwestycje infrastrukturalne o tzw. charakterze dostępowym lub w celu świadczenia usług transportu publicznego/zbiorowego, w tym tabor oraz przedsięwzięcia służące integracji różnych form transportu, w tym rozbudowa ciągów pieszo-rowerowych, uzupełnienie luk w infrastrukturze dla niezmotoryzowanych, stanowią ważny element wpływający na ograniczenie emisji gazów cieplarnianych.

Do realizacji zamierzeń przyczyniających się do łagodzenia zmian klimatu pośrednio powinny się również przyczynić zapisy celów szczegółowych:

⁶¹ Łagodzenie zmian klimatu i adaptacja do zmian klimatu w ocenie oddziaływania na środowisko, broszura informacyjna GDOŚ – www.gdos.gov.pl.

- P1(i) *Rozwijanie i wzmocnienie zdolności badawczych i innowacyjnych oraz wykorzystywanie zaawansowanych technologii* – poprzez skierowanie wsparcia na rozwój innowacji i technologii w obszarach tzw. zielonej gospodarki, w tym gospodarki niskoemisyjnej, gospodarki obiegu zamkniętego, odporności i przystosowaniu do zmian klimatu,
- P1(ii) *Czerpanie korzyści z cyfryzacji dla obywateli, przedsiębiorstw, organizacji badawczych i instytucji publicznych* – poprzez wsparcie cyfryzacji firm skierowanej na redukcję gazów cieplarnianych lub efektywność energetyczną,
- P1(iii) *Wzmocnienie trwałego wzrostu i konkurencyjności MŚP oraz tworzenie miejsc pracy w MŚP, w tym poprzez inwestycje produkcyjne* – poprzez wsparcie przedsiębiorstw na działalność innowacyjną polegającą m.in. na wdrażaniu wyników działalności badawczo-rozwojowej, wprowadzanie innowacji procesowych, produktowych, marketingowych i organizacyjnych ze szczególnym uwzględnieniem „zielonych innowacji”,
- P1(iv) *Rozwijanie umiejętności w zakresie inteligentnej specjalizacji, transformacji przemysłowej i przedsiębiorczości* – poprzez m.in. podnoszenie wiedzy i działania uświadamiające w zakresie „zielonej gospodarki”.

Adaptacja do zmian klimatu

Przez adaptację do zmian klimatu należy rozumieć taki sposób planowania, realizacji, eksploatacji i likwidacji przedsięwzięcia, aby było ono optymalnie przystosowane do postępujących zmian klimatu, jak również by nie powodowało zwiększenia wrażliwości elementów środowiska na zmiany klimatu⁶².

Badania naukowe potwierdzają⁶³, że zmiany klimatu następują i będą się pogłębiać, a ich objawy intensyfikować. Negatywne skutki ekstremalnych zjawisk pogodowych niszczą infrastrukturę i powodują straty w różnych sektorach gospodarki, dlatego ważne jest, aby przewidywać te skutki i podejmować odpowiednie działania w celu uniknięcia lub zminimalizowania ich negatywnego oddziaływania.

W projekcie FEWiM 2021-2027 znalazły się zapisy dotyczące ochrony przed wyjątkowymi zdarzeniami klimatycznymi. Bezpośrednio do tych zamierzeń odnosi się cel szczegółowy P2(iv) *Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego*, w którym przewiduje się działania polegające na adaptacji do zmian klimatu oraz usprawnieniu systemów ostrzegawczych i ratowniczych oraz przedsięwzięcia służące retencjonowaniu wody i zatrzymaniu odpływu wód opadowych. Rezultatem interwencji będzie zabezpieczenie regionu przed nadzwyczajnymi stanami pogodowymi. Realizowane działania przyczynią się także do poprawy środowiska miejskiego poprzez wzrost zielonej i błękitnej infrastruktury czy likwidacji miejskich wysp ciepła.

Pośrednio do adaptacji do zmian klimatu przyczyni się również realizacja celów szczegółowych: P1(i) *Rozwijanie i wzmocnienie zdolności badawczych i innowacyjnych oraz wykorzystywanie zaawansowanych technologii, w którym wspierany będzie rozwój innowacji i technologii m.in. w obszarach odporności i przystosowania do zmian klimatu* oraz P10(i) *Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich*, w którym ważnym aspektem jest zachowanie

⁶² Łagodzenie zmian klimatu i adaptacja do zmian klimatu w ocenie oddziaływania na środowisko, broszura informacyjna GDOŚ – www.gdos.gov.pl.

⁶³ Special Report on Global Warming of 1.5 °C, Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC), 2018.

istniejących terenów zielonych i drzew podczas realizacji projektów rewitalizacyjnych (preferując powierzchnie biologicznie czynne), zapobiegając tym samym tworzeniu dużych uszczelnionych powierzchni pokrytych betonem.

Sektorem wrażliwym na zmiany klimatu jest transport. Największy wzrost zagrożeń klimatycznych dotyczy właśnie transportu. Cel szczegółowy P4(ii) *Rozwój i udoskonalenie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawę dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej* wskazuje się, iż inwestycje dotyczące mobilności powinny być odporne na zmiany klimatu, niemniej jednak w zakresie wsparcia nie ma zapisów odnoszących się wprost do tego problemu. Należy dążyć, aby inwestycje infrastrukturalne były zgodne z opublikowanymi przez Komisję Europejską „Wytycznymi technicznymi dotyczącymi weryfikacji infrastruktury pod względem wpływu na klimat w latach 2021-2027”⁶⁴. Wytyczne te ułatwią szersze uwzględnienie kwestii związanych z klimatem w kontekście przyszłych inwestycji i przygotowywania projektów infrastrukturalnych.

Realizacja projektu FEWiM 2021-2027 w odniesieniu do klimatu nie będzie niósł istotnych oddziaływań zwłaszcza w kontekście globalnego charakteru głównych cech klimatu. Nie mniej jednak realizacja jego zapisów w sposób bezpośredni i pośredni przyczyni się do uzyskania lepszej odporności województwa na zmiany klimatyczne, a także będzie miała swój wkład w osiągnięciu celów określonych w Europejskim Zielonym Ładzie oraz Europejskim Pakiecie na Rzecz Klimatu (redukcja emisji gazów cieplarnianych do 2030 r. o co najmniej 55% w stosunku do 1990 oraz neutralność klimatyczna na poziomie UE w 2050 r.), a także celów Porozumienia paryskiego (redukcja globalnego ocieplenia do poziomu poniżej 2°C do 2050 r.).

7.2 Oddziaływania w kontekście ochrony różnorodności biologicznej

Utrata różnorodności biologicznej postępuje w całej Europie w coraz szybszym tempie. Główne czynniki wpływające na utratę bioróżnorodności to:

- utrata i fragmentacja siedlisk,
- nadmierna eksploatacja i niewłaściwe wykorzystanie zasobów naturalnych,
- zanieczyszczenie,
- inwazyjne gatunki obce,
- zmiany klimatu.

Powiązania między różnorodnością biologiczną a zmianami klimatu są obustronne. Z jednej strony skutki zmian klimatu mają wpływ na różnorodność biologiczną i funkcjonowanie ekosystemów, z drugiej strony różnorodność biologiczna i środowisko naturalne pełnią funkcje zwiększające naszą odporność na oddziaływanie zmian klimatu i klęsk żywiołowych, a wspieranie różnorodności biologicznej przynosi korzyści w zakresie obiegu węgla, zwiększając możliwości pochłaniania i składowania dwutlenku węgla w glebie i materii roślinnej przez środowisko naturalne⁶⁵.

Problem utraty bioróżnorodności narasta wraz z postępującymi zmianami klimatu. Wszelkie działania w ramach celów szczegółowych FEWiM 2021-2027 wpływające na łagodzenie zmian klimatu wpłyną również pozytywnie na różnorodność biologiczną.

⁶⁴ Dz.U.C 373 z 16.9.2021.

⁶⁵ Poradnik dotyczący włączania problematyki zmian klimatu i różnorodności biologicznej do oceny oddziaływania na środowisko, GDOŚ, 2014

Istotną rolę w tym zakresie będą miały przedsięwzięcia z Funduszy Dla Środowiska Warmii i Mazur, w szczególności cele P2(i), P2(ii) oraz P2(iv).

Szczegółowa analiza oddziaływań w kontekście zmian klimatu została przedstawiona w rozdziale 7.1.

Celem szczegółowym omawianego projektu dokumentu odnoszącym się bezpośrednio do różnorodności biologicznej jest cel P2(vii) *Wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczenie wszelkich rodzajów zanieczyszczeń*. Cel powyższy warunkuje realizację działań służących ochronie i wzmacnianiu potencjału środowiskowego poprzez zachowanie bądź przywracanie właściwego stanu siedlisk przyrodniczych oraz populacji zagrożonych gatunków, opracowywanie dokumentów i wdrażanie zapisów planistycznych dla form ochrony przyrody, tworzenie miejsc ochrony bioróżnorodności na obszarach miejskich i pozamiejskich w oparciu o gatunki rodzime, zazielenianie przestrzeni miejskiej oraz ograniczenie antropopresji poprzez rozwój infrastruktury ukierunkowującej ruch turystyczny na terenach chronionych i cennych przyrodniczo. Wyżej wymienione działania wpłyną bezpośrednio pozytywnie na różnorodność biologiczną, w tym rośliny i zwierzęta oraz obszary chronione.

Realizacja działań w ramach celu P2(i) *Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji gazów cieplarnianych* oraz celu *wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE)2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju* P2(ii) poprzez ograniczenie emisji zanieczyszczeń, racjonalne wykorzystywanie zasobów naturalnych, wzrost udziału OZE oraz oszczędność energii, a tym samym również wpływ na łagodzenie zmian klimatu, przyczyni się do poprawy stanu środowiska, w tym ochrony różnorodności biologicznej.

Istotną kwestią dla ochrony bioróżnorodności jest realizacja zielonej i niebieskiej szczególnie infrastruktury w przestrzeni miejskiej, cel P2(iv) *Wspieranie przystosowania do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego* stwarza przestrzeń do tego typu inwestycji – jednym z zakresów wsparcia jest rozwój zielonej i/lub błękitnej infrastruktury, w tym z wykorzystaniem inteligentnych systemów zarządzania wodami opadowymi i likwidacją miejskich wysp ciepła.

Wszelkie działania przyczyniające się do poprawy jakości środowiska oraz ochrony zasobów naturalnych będą wpływać pozytywnie na różnorodność biologiczną poprzez zachowanie bądź poprawę jakości siedlisk. Na przykład cel szczegółowy P2(v) *Wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej* czy P2(vi) *Wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej* czy wymienione wyżej cele z zakresu Funduszy dla Środowiska Warmii i Mazur, a także cel P3(ii) *Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej*.

W rozdziale 6 niniejszej Prognozy przedstawiono analizę i ocenę znaczących oddziaływań skutków realizacji priorytetów FEWiM 2021-2027.

Odnośnie celów szczegółowych nie zdiagnozowano znaczących negatywnych oddziaływań na różnorodność biologiczną. Przy czym w przypadku konkretnych projektów może wystąpić ryzyko oddziaływań negatywnych, stąd wpływ niektórych celów na różnorodność biologiczną w tabeli macierzy zaznaczony jest jako oddziaływanie niejednoznaczne (zarówno pozytywny, jak i negatywne; pozytywny i neutralny; negatywny i neutralny).

Potencjalnie negatywny wpływ zależny będzie od lokalizacji, skali i charakteru przedsięwzięcia realizowanego w ramach danego celu szczegółowego.

Przy czym oddziaływania negatywne dotyczyć będą głównie fazy realizacji danego przedsięwzięcia, w mniejszym stopniu jego eksploatacji.

Kluczowe oddziaływania przyszłych projektów w kontekście różnorodności biologicznej będą związane z ich lokalizacją i dotyczyć będą: zajmowania powierzchni czynnych biologicznie, zajmowania siedlisk gatunków chronionych oraz siedlisk przyrodniczych, powstawania barier w postaci nowych obiektów o dużej powierzchni, nowych linii komunikacyjnych (dróg, kolei, dróg wodnych), elementów infrastruktury energetycznej np. napowietrznych linii przesyłowych, turbin wiatrowych. Skutki powyższych negatywnych oddziaływań przejawiać się będą głównie w: ograniczeniu dostępności do bazy pokarmowej, miejsc rozrodu itd., ograniczeniu wymiany osobników między populacjami, zmniejszeniu puli genowej w wyizolowanych populacjach, zwiększeniu śmiertelności poprzez bezpośrednie kolizje (np. ptaków z liniami napowietrznymi lub turbinami wiatrowymi)⁶⁶.

Potencjalne negatywne oddziaływania, które mogą wystąpić w fazie realizacji poszczególnych inwestycji w ramach celów FEWiM 2021-2027, będą ograniczone do czasu trwania prac inwestycyjnych. Związane będą głównie z emisją hałasu i zanieczyszczeń z maszyn budowlanych, płoszeniem zwierząt, usuwaniem roślinności, w tym drzew i krzewów. Skala oddziaływania będzie zależna od skali danego przedsięwzięcia oraz jego lokalizacji, w tym w odniesieniu do obszarów objętych prawną ochroną przyrody. Potencjalny wpływ na obszary objęte formami ochrony przyrody, w tym obszary Natura 2000 poszczególnych celów FEWiM 2021-2027 został omówiony w rozdziale 4.3 niniejszej Prognozy.

Skala oddziaływań na terenach przekształconych przez człowieka będzie mniejsza niż na terenach nieurbanizowanych o wysokich walorach przyrodniczych.

Oddziaływania na etapie eksploatacji będą to oddziaływania zasadniczo długoterminowe bądź trwale. Dotyczyć będą głównie:

- emisji hałasu jako elementu płoszącego wynikającego np. z eksploatacji dróg, portów morskich, turbin wiatrowych czy użytkowania turystycznego terenów;
- stworzenia efektu bariery przez lokalizacje głównie inwestycji drogowych czy energetycznych, dzielących przestrzeń na mniejsze części (fragmenty);
- kolizji zwierząt z turbinami wiatrowymi, liniami napowietrznymi (ptaki, nietoperze) oraz pojazdami (płazy, gady, ssaki).

Ponadto rozwój infrastruktury komunikacyjnej, stwarza nowe możliwości lokalizacji zabudowy, na terenach dotychczas niezagospodarowanych, stąd większa presja inwestycyjna na tereny nieurbanizowane.

Powyższe potencjalne negatywne oddziaływania danych przedsięwzięć na środowisko przyrodnicze, w tym bioróżnorodność mogą być minimalizowane na etapie wyboru wariantu inwestycji, w tym wariantu lokalizacyjnego, jak i indywidualnych rozwiązań technologicznych przedsięwzięcia. Rozpatrując wariant lokalizacyjny inwestycji należy uwzględnić położenie przedsięwzięcia względem terenów objętych formami ochrony przyrody, w tym obszarów Natura 2000, jak również korytarzy ekologicznych; ważna jest identyfikacja rozmieszczenia siedlisk oraz stanowisk gatunków chronionych.

⁶⁶ Prognoza oddziaływania na środowisko projektu Programu Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko 2021-2027, 2021, wykonawca ATMOTERM S.A., Warszawa.

Ponadto dla inwestycji realizowanych w ramach celów szczegółowych FEWiM 2021-2027, w przypadku, kiedy będą tego wymagały przepisy prawa, będzie przeprowadzona procedura OOŚ, w ramach, której zostaną zidentyfikowane zagrożenia dla środowiska naturalnego, szczegółowo rozpoznane możliwe oddziaływania na obszary Natura 2000 – ich integralność i przedmiot ochrony, zaproponowane warianty alternatywne i działania minimalizujące oraz kompensacyjne.

8. SPOSÓB I ZAKRES UWZGLĘDNIENIA INFORMACJI ZAWARTYCH W PROGNOZACH ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO SPORZĄDZONYCH DLA INNYCH, PRZYJĘTYCH JUŻ, DOKUMENTÓW POWIĄZANYCH Z PROJEKTEM FEWiM 2021-2027

W toku prac nad prognozą oddziaływania na środowisko projektu dokumentu Fundusze Europejskie dla Warmii i Mazur 2021 – 2027 uwzględniono także ustalenia z opracowanych wcześniej prognoz oddziaływania na środowisko sporządzonych dla dokumentów strategicznych, które zawierają działania powiązane z projektem FEWiM 2021 – 2027. Wnioski z analizy tych dokumentów były jednym z elementów wziętych pod uwagę przy ocenianiu wpływu poszczególnych działań zaplanowanych do realizacji w ramach projektu Programu.

W szczególności odniesiono się do następujących opracowań:

1. Prognoza oddziaływania na środowisko projektu Programu Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko 2021 – 2027, ATMOTERM S.A., Warszawa 2021r.; Z przeprowadzonej analizy oddziaływania na środowisko projektu Programu FENiKS na lata 2021-2027 w ramach ww. prognozy oddziaływania na środowisko wynikają takie wnioski jak:
 - projekt Programu, jako całość, będzie pozytywnie oddziaływać na środowisko i sprzyjać rozwiązaniu szeregu problemów dotyczących stanu środowiska. Niemniej w ramach niektórych obszarów wsparcia mogą być także realizowane przedsięwzięcia, które zgodnie z obowiązującymi przepisami są zakwalifikowane jako mogące znacząco negatywnie oddziaływać na środowisko lub na jego poszczególne elementy;
 - ponieważ projekt Programu jest sformułowany na bardzo ogólnym poziomie, bez określenia konkretnych przedsięwzięć (zostały tylko wskazane typy przedsięwzięć), jakie mogą być wspierane, w Prognozie można wskazać jedynie te typy projektów, które mogą negatywnie oddziaływać znacząco na środowisko i które na etapie przygotowania inwestycji będą musiały podlegać szczegółowej ocenie, zgodnie z obowiązującymi w tym zakresie przepisami;
 - mając na uwadze cele i zakres Programu, na etapie opracowania niniejszej Prognozy nie zidentyfikowano znaczącego negatywnego oddziaływania na obszary Natura 2000, w tym na integralność, spójność sieci obszarów Natura 2000, ich cele i przedmioty ochrony. Projekt Programu ma charakter strategiczny i ogólny, dlatego w prognozie analizie poddane zostały typy projektów, których ewentualna realizacja może potencjalnie powodować negatywny wpływ na obszary Natura 2000. Nie było również możliwe wskazanie potencjalnych kolizji przestrzennych poszczególnych przedsięwzięć z obszarami Natura 2000, które potencjalnie mogą wystąpić;
 - dokonana ocena korzyści dla środowiska, wynikających z realizacji Programu, wskazuje na jego duże znaczenie w rozwiązywaniu problemów środowiska,

jak też i poważne wsparcie w finansowaniu działań na rzecz środowiska, realizowanych w kraju. Bez realizacji Programu, krajowe działania na rzecz ochrony środowiska musiałyby być znacznie ograniczone ze względu na niewystarczające środki krajowe, jakie na ten cel mogą być przeznaczone;⁶⁷

2. Prognoza oddziaływania na środowisko dla projektu Strategii rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego do roku 2025, FUNDEKO KORBEL, KROK-BAŚCIUK SP.J. Warszawa 2013 r.;

Z przeprowadzonych analiz przewidywanych znaczących oddziaływań na środowisko skutków realizacji celów i kierunków działań Strategii, wynika, iż większość opisywanych kierunków będzie miała charakter neutralny dla środowiska. Będą to głównie działania, jak wspieranie instrumentów inżynierii finansowej, finansowanie badań naukowych, pozyskiwanie wyszkolonych kadr, szkolenia transfery wiedzy i technologii czy też wspieranie klastrów innowacyjnych, działań promocyjnych.

Oddziaływania pozytywne związane są z działaniami polegającymi na edukacji ekologicznej, bezpośrednio odnoszące się do poprawy stanu środowiska, w tym wód południowego Bałtyku, odnoszące się do szeroko rozumianego środowiska przyrodniczego, do bezpieczeństwa energetycznego oraz redukcji emisji CO₂, zwiększenie zewnętrznej dostępności komunikacji oraz wewnętrznej spójności.

W prognozie wskazuje się na możliwość wystąpienia oddziaływań potencjalnie negatywnych, w tym związanych m.in z powstawaniem nowych stref gospodarczych na terenach miast i wsi, działań przeciwpowodziowych, modernizacji i rozbudowy szlaków wodnych, budowy dróg, rozwoju turystyki.

Przy czym ogólny charakter projektowanego uaktualnienia strategii uznaje się zasadniczo za niekolidujący ze środowiskiem, zawierających wiele wskazań niwelujących oddziaływania potencjalnie negatywne i pozytywnie wpływający na rozwój gospodarczy.

3. Prognoza oddziaływania na środowisko projektu Programu Ochrony Środowiska Województwa Warmińsko-Mazurskiego do roku 2030, ATMOTERM S.A., Olsztyn 2020 r.;

W ramach analiz oceniono szczegółowo możliwe oddziaływania wszystkich obszarów wsparcia przewidzianych w projekcie Programu Ochrony Środowiska Województwa Warmińsko-Mazurskiego do roku 2030 na poszczególne elementy środowiska, w tym na: ludzi, zwierzęta, rośliny, wodę, powietrze, powierzchnię ziemi, krajobraz, klimat, zasoby naturalne, zabytki i dobra materialne.

Realizacja działań w większości będzie miała pozytywny wpływ na środowisko, będą one bezpośrednio wpływać na poprawę jakości środowiska poprzez działania z zakresu wdrażania narzędzi podnoszących efektywność zarządzania środowiskiem, wymiany źródeł ciepła na ekologiczne, integracji publicznego transportu zbiorowego, modernizacji i zakupu nowoczesnego proekologicznego taboru dla publicznego transportu zbiorowego, ograniczania zużycia wody, zwiększania efektywności oczyszczania ścieków, ograniczania presji antropogenicznej na jakość wód, zwiększania retencji, usystematyzowania gospodarki odpadami w województwie, ochrony siedlisk i gatunków cennych przyrodniczo, zwiększania lesistości, rekultywacji terenów zdegradowanych, wprowadzanie do mpzp zapisów promujących ochronę środowiska, edukacji ekologicznej i wielu innych działań zaproponowanych w Programie.

⁶⁷ Prognoza oddziaływania na środowisko projektu Programu Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko 2021 – 2027, 2021, ATMOTERM S.A., Warszawa.

Wyznaczono także działania, które będą mogły możliwie negatywnie oddziaływać na środowisko, które obejmują m.in. zadania w zakresie termomodernizacji budynków, modernizacji, rozbudowy i budowy infrastruktury liniowej, w tym dróg, budowy, rozbudowy i modernizacji instalacji OZE, budowy ścieżek rowerowych, budowy zabezpieczeń przeciwhałasowych, budowy infrastruktury przeciwpowodziowej oraz budowy infrastruktury dotyczącej gospodarki odpadami. Nie będą to jednak działania powodujące degradację istniejących ekosystemów. W przypadku wystąpienia oddziaływań negatywnych danego działania na środowisko zaproponowano sposoby ich zapobiegania i ograniczania.⁶⁸

4. Prognoza oddziaływania na środowisko projektu Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Warmińsko-Mazurskiego, Grzybowski M, Krzymowska K, Krupińska Ł., WMBPP, Olsztyn 2018 r.

Przeprowadzona w ramach ww. prognozy analiza i ocena przewidywanych znaczących oddziaływań na środowisko skutków realizacji kierunków polityki przestrzennej województwa powoła stwierdzić, że większość kierunków i działań szczegółowych korzystnie wpłynie na realizację celów polityki ekologicznej zwłaszcza w okresie długofalowym. Powyższe stwierdzenie, jest jednak warunkowe, ze względu na fakt, że wszelkie działania rozwojowe będą wpływać na środowisko przyrodnicze, w tym powodując liczne presje.

Informacje zawarte w wyżej wymienionych prognozach oddziaływania na środowisko oraz ocenianych przez nie dokumentach strategicznych wykorzystane zostały do analizy i oceny oddziaływań na elementy środowiska przyrodniczego. Przeanalizowano również działania minimalizujące potencjalnych negatywnych oddziaływań, a także rekomendacje, które zostały wskazane w poszczególnych dokumentach.

9. ROZWIĄZANIA MAJĄCE NA CELU ZAPOBIEGANIE, OGRANICZANIE LUB KOMPENSACJĘ PRZYRODNICZĄ NEGATYWNYCH ODDZIAŁYWAŃ NA ŚRODOWISKO MOGĄCYCH BYĆ REZULTATEM REALIZACJI PROJEKTU FEWiM 2021-2027

Projekt FEWiM 2021-2027 jest dokumentem strategicznym, który nie wskazuje bezpośrednio konkretnych przedsięwzięć, które będą realizowane w jego ramach. Niemniej jednak nawet na tym poziomie ogólności można przewidzieć, że niektóre zamierzenia inwestycyjne mogą potencjalnie negatywnie wpływać na środowisko przyrodnicze.

Dla większości przedsięwzięć, których realizacja może oddziaływać na środowisko i stan zasobów przyrodniczych, oddziaływanie to będzie ograniczone do najbliższego sąsiedztwa. Przed wskazaniem konkretnych lokalizacji możliwe jest określenie przybliżonych czynników, które będą lub potencjalnie mogą wpływać na zmiany stanu środowiska. Ponieważ skutki środowiskowe podejmowanych działań silnie zależą od lokalnej chłonności środowiska lub od występowania w rejonie realizacji przedsięwzięcia tzw. obszarów wrażliwych należy wskazać na konieczność starannego wyboru lokalizacji (w tym starannego wariantowania przebiegu przedsięwzięć liniowych). Istotne jest również zwrócenie uwagi na prowadzenie oceny oddziaływań skumulowanych przedsięwzięć. W przypadku realizacji części przedsięwzięć będą prowadzone procedury OOS, których efektem będzie wskazanie stosownych działań mitygujących.

⁶⁸ Prognoza oddziaływania na środowisko projektu Programu Ochrony Środowiska Województwa Warmińsko-Mazurskiego do roku 2030, 2020, ATMOTERM S.A., Olsztyn.

Do ogólnych rozwiązań mających na celu zapobieganie bądź ograniczanie potencjalnych negatywnych oddziaływań zaliczają się między innymi:

- przeprowadzenie wstępnej oceny dla przedsięwzięć zaliczonych do grupy mogących potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko lub na obszar Natura 2000⁶⁹,
- dokonanie zgodności ze standardami jakości środowiska na etapie realizacji przedsięwzięcia oraz po zakończeniu jego funkcjonowania, jeżeli w decyzji środowiskowej, dla danej inwestycji będzie to wymagane⁷⁰,
- stosowanie w gospodarowaniu przestrzenią zintegrowanego podejścia do środowiskowych, ekonomicznych i społecznych aspektów korzystania z zasobów ekosystemowych,
- racjonalne gospodarowanie zasobami środowiska w zakresie wód, lasów, gleb, bioróżnorodności oraz kopalin,
- przestrzeganie norm środowiskowych w zakresie emisji zanieczyszczeń, hałasu czy pola elektromagnetycznego,
- korzystanie z doradztwa, z uwzględnieniem elementów wyceny kosztów i zysków środowiskowych i uwzględniające konieczność upowszechniania rozwiązań proekologicznych,
- odpowiednia lokalizacja i skala przedsięwzięć uwzględniająca występowanie i potrzebę ochrony cennych siedlisk i gatunków, w tym będących przedmiotem zainteresowania Wspólnoty, a także korytarzy migracyjnych zwierząt (w tym ptaków oraz nietoperzy), poszukiwanie lokalizacji alternatywnych (uwzględniając występowanie cennych siedlisk i gatunków, w tym będących przedmiotem zainteresowania Wspólnoty),
- zapewnienie jak największych powierzchni biologicznie czynnych, przez wprowadzanie, utrzymanie elementów zielonej infrastruktury (np. skwery, zieleńce, ciągi zadrzewień i zakrzewień, w tym w formie żywopłotów, zielone dachy, ściany) w obrębie i sąsiedztwie terenów inwestycyjnych,
- wykorzystanie wszelkich dostępnych metod ograniczających kolizję ze szlakami migracyjnymi dzikich zwierząt w celu minimalizacji efektu barierowego (budowa przejść dla zwierząt, urządzenia odstrasżające i naprowadzające itp.),
- zastosowanie najlepszych dostępnych technik (BAT),
- zastosowanie technologii niskoemisyjnych, niskoodpadowych, wodooszczędnych i energooszczędnych,
- zastosowanie technologii robót budowlanych zapewniających ograniczenie obszaru zajętego pod budowę, stosowanie mało inwazyjnych metod związanych z pracami ziemnymi, ograniczenie lokalnego oddziaływania na środowisko, pylenia, hałasu oraz możliwości zanieczyszczenia wód⁷¹,
- odpowiednie dopasowanie harmonogramu prowadzenia robót budowlanych, w tym uwzględniające zwłaszcza okresy lęgowe ptaków,
- minimalizacja konfliktów ekologiczno-społecznych związanych z realizacją przedsięwzięcia.

Tabela 12 przedstawia zalecenia dotyczące minimalizacji negatywnego wpływu realizowanych przedsięwzięć na poszczególne komponenty środowiska.

⁶⁹ Prognoza oddziaływania na środowisko projektu Programu Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko 2021-2027, 2021, ATMOTERM S.A., Warszawa.

⁷⁰ Ibidem.

⁷¹ Ibidem.

Zalecenia mogą wydawać się ogólne i powszechnie znane, niemniej uznano, że warto je przytoczyć, jako punkt wyjściowy do określenia propozycji kryteriów wyboru optymalnych rozwiązań. Generalnie można uznać, że zawierają się one w zasadach ekoprojektowania.

Tabela 12 Wybrane sposoby zapobiegania, ograniczania lub kompensacji przyrodniczej negatywnych oddziaływań mogących być rezultatem realizacji projektu FEWiM 2021-2027, na poszczególne komponenty środowiska.

Komponent środowiska	Sposoby zapobiegania, ograniczania lub kompensacji przyrodniczej
Różnorodność biologiczna (rośliny, zwierzęta), obszary chronione w tym Natura 2000	- Utrzymanie ciągłości i drożności korytarzy ekologicznych (wodnych, lądowych, powietrznych) przy przeznaczaniu nowych terenów pod inwestycje; - Unikanie tworzenia barier dla funkcjonowania przyrody, m.in. poprzez budowę przejść dla zwierząt w celu zachowania ciągłości układów ekologicznych; - Rozważne lokalizowanie inwestycji mogących zagrozić bezpiecznemu bytowaniu i przemieszczaniu się gatunków; - Stosowanie rozwiązań przeciwdziałających fragmentacji cennych siedlisk przyrodniczych, w szczególności siedlisk z załącznika I Dyrektywy Siedliskowej i siedlisk chronionych gatunków; - Odpowiedni dobór terminów prac inwestycyjnych (np. uwzględnienie okresów lęgowych, zwłaszcza ptaków, a także określenie terminu wycinki drzew, przeprowadzenie inwentaryzacji populacji roślin i zwierząt); - Unikanie wprowadzania gatunków obcych i inwazyjnych podczas kształtowania powierzchni biologicznie czynnych; - Ograniczanie wycinki drzew i krzewów; - Wprowadzanie, utrzymanie elementów zielonej infrastruktury; - Zachowanie i ochrona cennych przyrodniczo obszarów mokradłowych, zadrzewień śródpolnych i przydrożnych; - Wykorzystanie istniejącej infrastruktury oraz ochrona (omijanie) terenów cennych przyrodniczo w tym chronionych w trakcie planowania budowy i przebudowy obiektów liniowych; - Przeprowadzanie rzetelnej inwentaryzacji i waloryzacji przyrodniczej; - Uwzględnienie potrzeby monitoringu przed- i porealizacyjnego dla przedsięwzięć kolidujących z potrzebami ochrony środowiska; - Stosowanie w uzasadnionych przypadkach działań kompensacyjnych (kompensacja nie może mieć pierwszeństwa nad działaniami zapobiegawczymi).
Klimat, powietrze atmosferyczne	- Stosowanie rozwiązań niskoemisyjnych i energooszczędnych; - Zwiększanie udziału odnawialnych źródeł energii; - Stosowanie odpowiednich technologii ograniczających emisję substancji do powietrza; - Stosowanie pasów zieleni izolacyjnej wzdłuż dróg transportu samochodowego; - Ochrona zieleni na terenach zurbanizowanych; - Wzmocnienie systemu wczesnego ostrzegania przed zbliżającymi się ekstremalnymi zjawiskami pogodowymi; - Stosowanie w gospodarstwach indywidualnych rozwiązań grzewczych przyjaznych środowisku. Stosowanie technologii wykorzystujących odnawialne źródła energii (np. układy solarne, pompy ciepła itp.); - Ograniczenie zanieczyszczeń powietrza atmosferycznego,

	których źródłem jest transport samochodowy, poprzez popularyzację transportu publicznego i komunikacji rowerowej; - Monitorowanie jakości powietrza.
Wody podziemne i powierzchniowe	- Tworzenie wokół jezior i rzek niezabudowanych stref buforowych (ochronnych), zagospodarowanych trwałą zielenią ograniczającą wpływ zanieczyszczeń pochodzących z rolnictwa; - Realizowanie funkcji rekreacyjnej i wypoczynkowej na wodach powierzchniowych z uwzględnieniem chłonności i pojemności turystycznej; - Na obszarach ochronnych głównych zbiorników wód podziemnych i w strefach ochronnych ujęć wód określonych aktami prawa miejscowego, nie należy lokalizować przedsięwzięć, których funkcjonowanie mogłoby zagrażać jakości wód podziemnych (szczególnie w aspekcie możliwego dopływu zanieczyszczeń od powierzchni); - Prowadzenie robót budowlanych w sposób zgodny z zasadami ochrony wód (w tym Ramowej Dyrektywy Wodnej); - Stosowanie prawidłowych zasad gospodarki wodno-ściekowej i gospodarowania odpadami w celu ochrony wód; - Przed przystąpieniem do inwestycji infrastrukturalnych należy rozegrać uwarunkowania hydrogeologiczne; - Stosowanie rozwiązań wodooszczędnych; - Stosowanie zabezpieczeń przed migracją zanieczyszczeń do wód, które mogą powstawać w efekcie prowadzonych prac modernizacyjnych i budowlanych.
Powierzchnia ziemi i gleby	- Zachowanie funkcji rolniczej na gruntach o wysokiej jakości i przydatności dla rolnictwa; - Ograniczanie obszaru zajętego pod budowę oraz stosowanie mało inwazyjnych metod związanych z pracami ziemnymi; - Wykorzystanie zabezpieczonej w czasie budowy wierzchniej warstwy gleby; - Rekultywacja miejsc zdegradowanych w czasie prowadzonych robót.
Krajobraz	- Uwzględnienie ochrony krajobrazu podczas planowania i realizacji inwestycji; - Ochrona charakterystycznych cech wszystkich typów krajobrazu; - Ograniczenie możliwości wprowadzania obcych krajobrazowo oraz agresywnych elementów i form zagospodarowania przestrzennego; - Ochrona walorów widokowych szczególnych elementów krajobrazu, takich jak panoramy miast historycznych, dominanty urbanistyczne, założenia sakralne oraz założenia pałacowo-parkowo-rolnicze, punkty widokowe, panoramy widokowe w strefach przywodnych (nadmorskich, jeziornych i rzecznych); - Zachowanie i ochrona terenów otwartych wraz z ich charakterystycznymi elementami krajobrazu, w tym niedopuszczenie do degradacji charakterystycznych elementów tych przestrzeni, jak mozaikowość i rozłogi pól, naturalne akcenty i dominanty krajobrazowe, rzeźba terenu oraz elementy przyrodniczo-kulturowe (w tym aleje przydrożne, śródpolna zieleń komponowana, nasadzenia graniczne, układ drożny).
Zdrowie i jakość życia ludzi	- Dostarczanie pełnej informacji dla społeczeństwa o wpływie projektu na środowisko na etapie realizacji oraz po zakończeniu przedsięwzięcia; - Minimalizacja konfliktów ekologiczno-społecznych związanych z realizacją przedsięwzięcia;

	- Prowadzenie robót budowlanych minimalizujących nadmierną emisję uciążliwych zanieczyszczeń, hałasu i drgań;- Lokalizowanie dróg i szlaków kolejowych w odpowiedniej odległości od zabudowy mieszkaniowej; stosowanie pasów zieleni wzdłuż dróg i linii kolejowych; w ostateczności stosowanie ekranów akustycznych.
Zabytki i dobra materialne	- Zabezpieczanie obiektów zabytkowych przed dewastacją i zagrożeniami, z uwzględnieniem warunków atmosferycznych i skutków zmian klimatycznych, w tym poprzez m.in.: wykonanie odpowiednich instalacji (elektrycznych, przeciwłamaniowych, przeciwpożarowych);- Uwzględnianie kontekstu historycznego przy zagospodarowaniu terenów w otoczeniu zabytków, poprzez m.in.: nawiązywanie stylem, gabarytami, formą architektoniczną, materiałami budowlanymi przy realizacji nowej zabudowy (w tym do form i stylu tradycyjnej zabudowy regionalnej szczególnie na obszarach wiejskich), ochronę przedpól obiektów zabytkowych, układów, zespołów urbanistycznych i ruralistycznych oraz sylwet historycznych miejscowości;- Adaptacja obiektów zabytkowych do nowych funkcji zgodnie ze sztuką konserwatorską, bez strat dla wartości obiektu i substancji zabytkowej;- Racjonalne zagospodarowanie obiektów zabytkowych w celu wykorzystania ogromnego potencjału obiektów zabytkowych z uwagi na ich unikatowość, wartość historyczną i kulturową, do racjonalnego wykorzystania i zagospodarowania, do rozwoju regionu, rozwoju turystyki, i edukacji kulturowej oraz do kształtowania tożsamości regionalnej;- Zapobieganie degradacji cennych kulturowo krajobrazów przy planowaniu i realizacji działalności inwestycyjnej.

Zaproponowane rozwiązania zapobiegające bądź minimalizujące skutki realizacji przedsięwzięć w ramach celów szczegółowych FEWiM 2021-2027 winny być wystarczające dla ograniczenia bądź zapobiegania wystąpienia potencjalnych negatywnych oddziaływań.

Niemniej jednak przy braku zidentyfikowanych konkretnych przedsięwzięć, ich liczby, skali, charakteru oraz lokalizacji nie można wykluczyć, iż będzie zachodziła potrzeba zastosowania również działań kompensacyjnych. Kompensacja stanowi kompleks różnorodnych działań, między innymi takich jak: roboty budowlane, roboty ziemne, rekultywację gleby, zalesianie, zadrzewianie lub tworzenie skupień roślinności, prowadzących do przywrócenia równowagi przyrodniczej lub tworzenie skupień roślinności, prowadzących do przywrócenia równowagi przyrodniczej na danym terenie, wzmocnienie populacji gatunku na danym terenie, odtworzenie biotopu, reintrodukcja gatunku. Kompensacja nie może mieć pierwszeństwa przed działaniami zapobiegawczymi – zasadą jest uniknięcie szkód i zmian, a nie ich wyrównanie⁷².

⁷² <https://otop.org.pl/2010/07/25/kompensacja-przyrodnicza/>, listopad 2021 r..

10. EWENTUALNE ROZWIĄZANIA ALTERNATYWNE DO ROZWIĄZAŃ ZAWARTYCH W PROJEKCIE FEWiM 2021-2027

Prognoza powinna przedstawiać rozwiązania alternatywne do rozwiązań zawartych w projektowanym dokumencie wraz z uzasadnieniem ich wyboru oraz opis metod dokonania oceny prowadzącej do tego wyboru albo wyjaśnienie braku rozwiązań alternatywnych⁷³.

Alternatywność oznacza, że wariant ten musi się różnić od wariantu proponowanego w zakresie oddziaływania na środowisko. Alternatywność wymaga, co do zasady, zaproponowania wariantu różnego pod względem kryteriów przestrzennych (jak np. lokalizacja, skala i rozmiar inwestycji) lub technologicznych (jak np. rodzaj użytych materiałów, moc i produktywność zainstalowanych urządzeń)⁷⁴.

Przedstawienie rozwiązań alternatywnych do rozwiązań zawartych w projektowanym dokumencie dotyczy tylko terenów, na których w efekcie realizacji zapisów ustaleń dokumentu planistycznego wystąpi znaczące negatywne oddziaływanie, w szczególności na cele i przedmiot ochrony obszaru Natura 2000 oraz integralność tego obszaru.

Biorąc pod uwagę strategiczny charakter projektu FEWiM 2021-2027 oraz fakt, że przedstawia on wyłącznie poszczególne cele i zakres ich wsparcia bez szczegółowych informacji, co do wyznaczonych w nim zadań, w związku z tym nie ma konieczności wskazywania rozwiązań alternatywnych dla poszczególnych działań. Nie mają one wskazanych szczegółowych informacji lokalizacyjnych, dokładnego zasięgu i umiejscowienia konkretnych działań w przestrzeni, a także technologii, w jakich zostaną zrealizowane. Jednocześnie należy uznać, że jednoznacznie niekorzystne byłoby przyjęcie wariantu „0”, czyli brak wdrożenia w życie przedmiotowego projektu dokumentu. Wynika to zarówno z analizy jego zapisów, ale również z analizy stanu środowiska i problemów środowiskowych, na obszarze województwa.

Analiza projektu FEWiM 2021-2027, wskazuje, że odniesienie do poszanowania ochrony środowiska przyrodniczego znalazło w nim istotne miejsce. Zapisy wskazują, że sposób rozwoju gospodarczego województwa w wyniku realizacji programu powinien być zgodny z zasadą zrównoważonego rozwoju. W toku oceny

Ponadto należy zaznaczyć, że wszystkie planowane przedsięwzięcia, które będą realizowane w ramach programu, mogące znacząco oddziaływać na środowisko, będą obowiązkowo podlegały ocenie szczegółowej opartej już na konkretnych projektach i wówczas powinny być rozważane ich rozwiązania alternatywne.

11. INFORMACJE O MOŻLIWYM TRANSGRANICZNYM ODDZIAŁYWANIU NA ŚRODOWISKO

Zgodnie z art.51 pkt.2 ustawy o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko, prognoza powinna zawierać zwierać informacje o możliwym transgranicznym oddziaływaniu na środowisko. Jeżeli konkretne działanie określone w Prognozie będzie według przepisów ww. ustawy zaliczone do przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, to w przypadku możliwości jego znaczącego transgranicznego oddziaływania na środowisko wymagane będzie sporządzenie dla takiego przedsięwzięcia raportu

⁷³ Art. 51 pkt. 2 ustawy OoŚ.

⁷⁴ II SA/OI 997/19, Pozorny charakter wariantu alternatywnego – wariantowanie przedsięwzięcia. – Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Olsztynie.

o oddziaływaniu na środowisko i przeprowadzenie postępowania w sprawie transgranicznego oddziaływania na środowisko⁷⁵.

Obowiązki Polski w zakresie przeprowadzania transgranicznych ocen oddziaływania na środowisko określa Konwencja EKG ONZ o ocenach oddziaływania na środowisko w kontekście transgranicznym⁷⁶, sporządzona w Espoo (tzw. Konwencja z Espoo).

Zgodnie z definicją zawartą w Konwencji oddziaływanie transgraniczne oznacza jakiegokolwiek oddziaływanie, niemające wyłącznie charakteru globalnego, na terenie podlegającym jurysdykcji Strony, spowodowane planowaną działalnością, której fizyczna przyczyna jest w całości lub częściowo położona na terenie podlegającym jurysdykcji innej Strony.

Województwo warmińsko-mazurskie jest regionem przygranicznym. Na północy graniczy z Rosją (obwód kaliningradzki Federacji Rosyjskiej). Jest to jednocześnie granica państwa oraz granica Unii Europejskiej. Pod względem administracyjnym obszar przygraniczny obejmuje 9 powiatów (elbląski, braniewski, lidzbarski, bartoszycki, kętrzyński, węgorzewski, gołdapski, olecki, giżycki), co stanowi około 40% obszaru województwa.

Projekt programu FEWiM 2021-2027 co do zasady wyznacza jedynie ramy i kierunki rozwoju zmian w procesów planowanych do realizacji w sferze społeczno-gospodarczej oraz środowiskowej. Wskazuje typy możliwych przedsięwzięć, z czego można wnioskować o zakresie merytorycznym możliwych projektów inwestycyjnych, ale są to rozważania o charakterze hipotetycznym. Nie wyznacza konkretnych działań oraz ich lokalizacji na podstawie, których można by określić potencjalne oddziaływania transgraniczne.

Przedsięwzięcia objęte wsparciem z funduszy w ramach projektu FEWiM 2021-2027 dedykowane są do realizacji na obszarze całego województwa, niektóre z nich występujące na obszarach wskazanych w Strategii⁷⁷ jako Obszary Strategicznej Interwencji (OSI) są dodatkowo premiuwane. Tereny przygraniczne w części wchodzi w skład tych obszarów, jako, m.in.: OSI Miasta trącające funkcje społeczno-gospodarcze (Bartoszyce, Braniewo, Elbląg, Giżycko, Kętrzyn, Lidzbark Warmiński, Olecko), OSI Obszary marginalizacji (większość gmin z obszaru transgranicznego).

Analizy przeprowadzone w toku prac nad Prognozą pozwalają określić, że realizacja projektu FEWiM 2021-2027 nie powinna powodować znaczącego transgranicznego oddziaływania na środowisko. Charakter większości typów przedsięwzięć przewidywanych do wsparcia wykazuje, że skala ich oddziaływań będzie miała zasięg lokalny. Nie istnieją zatem przesłanki, aby projektowany dokument poddać procedurze postępowania dotyczącego transgranicznego oddziaływania na środowisko.

Oddziaływanie transgraniczne na środowisko może towarzyszyć inwestycjom infrastrukturalnym. W ramach projektowanego dokumentu nie planuje się przedsięwzięć infrastrukturalnych, które z racji swojego charakteru i zasięgu mogłyby negatywnie oddziaływać na środowisko w skali ponadlokalnej. W ramach priorytetu Fundusze dla transportu na Warmii i Mazurach w celu szczegółowym P4(ii) interwencją obejmie odcinki dróg wojewódzkich, powiatowych i gminnych, zapewniających niezbędne połączenia (tj. obecnie nieistniejące lub niewystarczające) m.in. z przejściami granicznymi. Oddziaływania na etapie późniejszej eksploatacji infrastruktury drogowej mogą generować emisję zanieczyszczeń powietrza, niemniej jednak ze względu na raczej lokalny i regionalny

⁷⁵ Art. 104 ustawy OOS

⁷⁶ Konwencja o ocenach oddziaływania na środowisko w kontekście transgranicznym, sporządzona w Espoo dnia 25 lutego 1991 r. (Dz. U. z 1999 r. Nr 96, poz. 1110 z późn. zm.).

⁷⁷ Warmińsko-mazurskie 2030.Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego przyjęta Uchwałą Nr XIV/243/20 Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego z dnia 18 lutego 2020 r.

charakter dróg i niewielkie ich zagęszczenie w rejonie przygranicznym, nie będą negatywnie wpływały na środowisko państwa sąsiadującego.

Planowane działania, które będą podejmowane w ramach realizacji FEWiM 2021-2027 będą podlegać oddzielnym indywidualnym ocenom transgranicznego oddziaływania na środowisko.

12. PROPOZYCJE DOTYCZĄCE PRZEWIDYWANYCH METOD ANALIZY SKUTKÓW REALIZACJI PROJEKTU FEWiM 2021-2027 ORAZ CZĘSTOTLIWOŚCI JEJ PRZEPROWADZANIA

W Prognozie, zgodnie z art. 51 ust.2 ustawy SOOŚ⁷⁸, sformułowano propozycje dotyczące przewidywanych metod analizy skutków realizacji postanowień projektu FEWiM 2021-2027 oraz częstotliwości jej przeprowadzenia.

Realizacja przedsięwzięć przewidzianych w Programie wymaga systematycznego monitorowania oraz odpowiedniego reagowania w przypadku, gdy pojawiają się rozbieżności pomiędzy zakładanymi rezultatami, a stanem rzeczywistym, tak aby możliwe było szybkie zareagowanie na postępujące negatywne zmiany.

Monitorowanie jest procesem systematycznego zbierania, raportowania i interpretowania danych. Dostarcza informacji o postępie realizacji i efektywności wdrażania poszczególnych projektów, jak i sposobie oraz prawidłowości wykorzystania udzielonej pomocy finansowej, tak by na bieżąco móc określać stopień osiągnięcia wyznaczonych celów.

Projekt FEWiM 2021-2027 zawiera wskaźniki, dzięki którym będzie prowadzony monitoring wdrażanych rozwiązań. Wybrane wskaźniki produktu⁷⁹ i rezultatu⁸⁰ zostały wyznaczone dla każdego celu szczegółowego i są związane z oddziaływaniem projektów zarówno na środowisko przyrodnicze, jak i otoczenie społeczno-gospodarcze.

Ponadto zaproponowane zostały dodatkowe wskaźniki, dzięki którym można monitorować przewidywany wpływ wprowadzonych rozwiązań. Zaproponowany sposób monitoringu opiera się na analizie wskaźnikowej. Sugerowane wskaźniki zostały przygotowane w oparciu o dane ogólnodostępne lub takie, które wynikają z realizacji samego projektu Programu. Wskazana lista stanowi trzon badań monitoringowych i może być rozszerzana. Zestawienie proponowanych wskaźników przedstawia Tabela 13.

Tabela 13 Zestawienie proponowanych wskaźników monitoringu realizacji projektu FEWiM 2021-2027

Komponent środowiska	Wskaźniki
Różnorodność biologiczna (rośliny, zwierzęta), obszary chronione w tym Natura 2000	- Liczba zakłóceń w ekosystemach (np. przecięcia korytarzy ekologicznych)- Liczba opracowanych dokumentów planistycznych dla parków krajobrazowych oraz rezerwatów- Liczba utworzonych miejsc ochrony różnorodności biologicznej na obszarach miejskich oraz pozamiejskich w oparciu o gatunki rodzime- Wielkość powierzchni terenów chronionych objętych

⁷⁸ Ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 247 z późn. zm.).

⁷⁹ Wskaźniki produktu – oznaczają wskaźniki służące do pomiaru konkretnych zakładanych wyników danego przedsięwzięcia.

⁸⁰ Wskaźniki rezultatu – oznaczają wskaźniki służące do pomiaru efektów wspieranych przedsięwzięć.

	zainwestowaniem - Zielona i błękitna infrastruktura wybudowana lub zmodernizowana w celu przystosowania się do zmian klimatu
Klimat, powietrze atmosferyczne	- Emisja gazów cieplarnianych - Emisja zanieczyszczeń powietrza - Wielkość emisji pyłu zawieszonych PM10 i PM2,5 na 1 mieszkańca - Produkcja energii z odnawialnych źródeł - Oszczędności energii uzyskanej w wyniku działań na rzecz podniesienia efektywności energetycznej - Długość zrealizowanych ścieżek rowerowych - Liczba projektów, w których wdrożono rozwiązania adaptacyjne do zmian klimatu
Wody i powierzchniowe podziemne	- Stan wód powierzchniowych oraz wód podziemnych, zwłaszcza w rejonach przebiegu podstawowych ciągów komunikacyjnych - Ludność przyłączona do udoskonalonych zbiorowych systemów zaopatrzenia w wodę - Ludność przyłączona do zbiorowych systemów oczyszczania ścieków - Liczba wspartych oczyszczalni ścieków
Powierzchnia ziemi i gleby	- % powierzchni gruntów rolnych i leśnych wyłączonych z produkcji, na cele realizacji przedsięwzięć ujętych w programie - Liczba projektów, w których wdrożono innowacyjne rozwiązania z zakresu gospodarki o obiegu zamkniętym - Stopień wykorzystania odpadów lub surowców pochodzących z recyklingu odpadów
Zdrowie i jakość życia ludzi	- Odsetek osób narażonych na ponadnormatywny poziom hałasu komunikacyjnego - Liczba osób objętych edukacją ekologiczną - Liczba stworzonych zielonych miejsc pracy - Długość odcinków dróg wyposażonych w ekrany akustyczne - Powierzchnia nowych obszarów zielonych na obszarach miejskich - Ludność odnosząca korzyści ze środków ochrony przeciwpowodziowej

Ponadto projekt dokumentu zawiera cele szczegółowe, nieodnoszące się wprost do środowiska, ale których realizacja może powodować pozytywne oddziaływania na środowisko, i które również należałoby monitorować. Zaproponowano m.in. następujące wskaźniki:

- Liczba prac badawczych ukierunkowanych na zmniejszenie obciążenia środowiska w obszarach tzw. zielonej gospodarki, w tym gospodarki niskoemisyjnej, gospodarki obiegu zamkniętego, odporności i przystosowania do zmian klimatu;
- Liczba projektów innowacyjnych w obszarach tzw. zielonej gospodarki, w tym gospodarki niskoemisyjnej, gospodarki obiegu zamkniętego, odporności i przystosowania do zmian klimatu;
- Liczba MŚP wprowadzających innowacje procesowe, produktowe, technologiczne z uwzględnieniem zielonych innowacji;

- Zmniejszenie zużycia energii elektrycznej, związane z realizacją innowacyjnych przedsięwzięć.

Analiza wyznaczonych wskaźników pozwoli na ocenę wpływu realizowanych przedsięwzięć na stan środowiska. Pozwoli również ocenić efekt ekologiczny przedsięwzięć obejmowanych wsparciem finansowym w ramach Programu. Monitorowanie zmian zachodzących w środowisku, w wyniku prowadzonych przedsięwzięć, ma służyć zachowaniu zasad zrównoważonego rozwoju i zapisów prawnych ustanowionych na szczeblu unijnym i krajowym.

Proponuje się, aby źródłem danych do przeprowadzenia monitoringu były informacje gromadzone w istniejących bazach, a także Raporty o stanie środowiska województwa, sporządzane przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska oraz dane GUS, w tym GUS STRATEG. Ponadto pośrednio skutki realizacji zapisów programu FEWiM 2021-2027 mogą wpłynąć na wartości wskaźników monitorowania wynikających ze Strategii Rozwoju Województwa - Warmińsko-Mazurskie 2030. Dlatego też monitoring w ramach Strategii może okazać się istotnym uzupełnieniem skutków realizacji programu FEWiM 2021-2027.

Program jest dokumentem ogólnym o charakterze średnioterminowym (do 2027 r.), określającym główne cele rozwojowe, a w ramach niego realizowanych będzie również szereg inwestycji zaliczanych do grupy przedsięwzięć mogących zawsze lub potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko (zgodnie z rozporządzeniem Rady Ministrów w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko⁸¹). W związku z tym będą one poddane procedurom oddziaływania na środowisko konkretnych projektów (OOŚ), z których wynikać może potrzeba monitorowania skutków tych indywidualnych przedsięwzięć. Wyniki tych ocen powinny być też uwzględniane przy ocenie skutków środowiskowych realizacji całego Programu⁸².

W celu monitorowania skutków realizacji postanowień projektu FEWiM 2021-2027 i przeciwdziałania ich negatywnemu oddziaływaniu na środowisko proponuje się przeprowadzenie oceny wpływu na środowisko co najmniej dwukrotnie, w czasie połowy jego realizacji oraz po zakończeniu jego wdrażania.

13. WNIOSKI

Przedmiotem niniejszej Prognozy oddziaływania na środowisko jest określenie skutków dla środowiska wynikających z realizacji ustaleń projektu programu regionalnego na lata 2021-2027 Fundusze Europejskie dla Warmii i Mazur. Prognoza została przeprowadzona zgodnie z art.51 ust. 2 oraz art. 52 ust. 1 i 2. Ustawy SOOŚ⁸³.

Poniżej zamieszczono tabelę, w której znajdują się wnioski z przeprowadzonych analiz w ramach Prognozy.

⁸¹ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 10 września 2019 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko (Dz. U. poz. 1839).

⁸² Prognoza oddziaływania na środowisko projektu Programu Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko 2021-2027, 2021, ATMOTERM S.A., Warszawa.

⁸³ Ibidem.

Tabela 14 Wnioski z przeprowadzonej Prognozy oddziaływania na środowisko projektu programu regionalnego Fundusze Europejskie dla Warmii Mazur na lata 2021-2027

Elementy poddane analizie	Wnioski
Istniejący stan środowiska i problemy z zakresu ochrony środowiska istotne z punktu widzenia realizacji projektu dokumentu	W oparciu o dostępne materiały przeprowadzono przegląd aktualnego stanu środowiska, zasobów i zagrożeń. Analizą objęto takie komponenty, jak: budowa geologiczna, rzeźba terenu, krajobraz, gleby, zasoby naturalne, wody powierzchniowe i podziemne, różnorodność biologiczną, powietrze atmosferyczne i klimat. Przeanalizowano również inne problemy związane z ochroną środowiska, takie jak wykorzystanie zasobów odnawialnych, efektywność ekologiczną, transport, odpady, demografię, zdrowie i jakość życia ludzi. Na tej podstawie wskazano problemy ochrony środowiska istotne z punktu widzenia analizowanego projektu FEWiM 2021-2027 i ich sposób uwzględnienia w dokumencie. Z przeprowadzonej oceny wynika, że realizacja wspieranych projektów przyczyni się do uwzględnienia najważniejszych problemów ochrony środowiska, co w dłuższej perspektywie może skutkować jego poprawą.
Potencjalne zmiany stanu środowiska w przypadku odstąpienia od realizacji projektu dokumentu	W projekcie FEWiM 2021-2027 zapisano cele, na które będą przeznaczone środki z Funduszy Europejskich w najbliższych siedmiu latach. Brak realizacji projektowanego dokumentu spowoduje, iż nie zostaną sfinansowane przedsięwzięcia ważne dla ochrony środowiska przyrodniczego oraz zdrowia i jakości życia mieszkańców województwa warmińsko-mazurskiego. Nie zostaną zrealizowane m.in. przedsięwzięcia związane z ograniczeniem emisji gazów cieplarnianych, poprawą jakości powietrza, przystosowaniem do zmian klimatu i zapobieganiem ryzyka związanego z występowaniem klęsk żywiołowych i katastrof, przedsięwzięcia związane z rozwojem odnawialnych źródeł energii, nie będzie wspierana transformacja w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej, nie będą kontynuowane pozytywne trendy w dążeniu ku zrównoważonej gospodarce wodnej. Nastąpi wzrost presji środowiskowej i pogorszenie ogólnej sytuacji społeczno-gospodarczej.
Zagrożenia obszarów o dużych walorach przyrodniczych ze szczególnym uwzględnieniem obszarów Natura 2000	Na etapie sporządzania prognozy nie zidentyfikowano znaczącego negatywnego oddziaływania na przedmiot, cele ochrony oraz na integralność i spójność obszarów chronionych, w tym obszarów Natura 2000. Należy zaznaczyć, że nie zostały określone konkretne przedsięwzięcia, jakie będą wspierane w ramach Programu. Ocena oddziaływania na środowisko dla poszczególnych inwestycji będzie prowadzona na etapie ich projektowania.
Cele ochrony środowiska ustanowione na szczeblu międzynarodowym,	Przeprowadzona ocena zgodności celów projektu Fundusze Europejskie dla Warmii i Mazur 2021-2027 z dokumentami szczebla międzynarodowego, krajowego

wspólnotowym i krajowym, istotne z punktu widzenia projektu dokumentu i sposób ich uwzględnienia	i wojewódzkiego w zakresie środowiska przyrodniczego i jego ochrony wykazała spójność celów i kierunków działań.
Przewidywane znaczące oddziaływanie na poszczególne komponenty środowiska	Ocenia się, że projekt Programu, jako całość, będzie pozytywnie oddziaływać na środowisko. Analiza celów szczegółowych wykazała możliwości wystąpienia oddziaływań negatywnych bezpośrednich na środowisko w przypadku realizacji inwestycji infrastrukturalnych, polegających na zajmowaniu powierzchni ziemi pod inwestycje i przekształcaniu gruntów na inne cele (głównie rolnych i leśnych) lub oddziaływań niejednoznacznych. Charakter takiego oddziaływania będzie o zasięgu lokalnym, natomiast przyniesie wymierne efekty w stosunku do obszaru całego województwa. Ze względu na ogólny charakter dokumentu i brak szczegółowych wskazań, co do lokalizacji ewentualnych przedsięwzięć, szczegółowa ocena ich wpływu na środowisko powinna być przeprowadzona w ramach procedury ocen oddziaływania zgodnie z przepisami odrębnymi, na etapie realizacji przedsięwzięcia.
Oddziaływania w kontekście zmian klimatycznych	Zapisy celów szczegółowych projektu FEWiM 2021-2027 uwzględniają łagodzenie zmian klimatu i adaptację do jego zmian. Część planowanych zamierzeń będzie w sposób bezpośredni lub pośredni przyczyniała się do łagodzenia zmian klimatu oraz przystosowania się do tych zmian. Realizacja projektu dokumentu w odniesieniu do klimatu nie będzie niosła istotnych oddziaływań zwłaszcza w kontekście globalnego charakteru głównych cech klimatu. Przy czym realizacja jego zapisów przyczyni się do uzyskania lepszej odporności województwa na zmiany klimatyczne, a także będzie miała swój wkład w osiągnięciu celów określonych w Europejskim Zielonym Ładzie
Oddziaływania w kontekście ochrony bioróżnorodności	Wszelkie działania w ramach celów szczegółowych wpływające na łagodzenie zmian klimatu wpłyną również pozytywnie na różnorodność biologiczną. Ponadto działania przyczyniające się do poprawy jakości środowiska oraz ochrony zasobów naturalnych będą wpływać pozytywnie na różnorodność biologiczną poprzez zachowanie bądź poprawę jakości siedlisk.
Rozwiązania mające na celu zapobieganie lub ograniczenie negatywnych oddziaływań	Projekt FEWiM 2021-2027 jest dokumentem strategicznym, który nie wskazuje bezpośrednio konkretnych przedsięwzięć, które będą realizowane w jego ramach. Trudno, więc wskazać konkretne rozwiązania mające na celu zapobieganie lub ograniczenie negatywnych oddziaływań. Zakłada się jednak, że potencjalne negatywne oddziaływania na środowisko mogą być ograniczone lub w niektórych przypadkach wyeliminowane przez zastosowanie zaproponowanych rozwiązań. Rozwiązania te należy doprecyzować na etapie

	procedur administracyjnych związanych z realizacją przedsięwzięcia.
Rozwiązania alternatywne do zawartych w projekcie dokumentu	Biorąc pod uwagę strategiczny charakter projektu FEWiM 2021-2027 oraz brak wytycznych, co do lokalizacji dokładnego zasięgu i umiejscowienia konkretnych działań w przestrzeni, nie ma konieczności wskazywania rozwiązań alternatywnych dla poszczególnych działań.
Oddziaływanie transgraniczne	Analizy przeprowadzone w toku prac nad Prognozą pozwalają określić, że realizacja projektu Programu nie powinna powodować znaczącego transgranicznego oddziaływania na środowisko. Charakter większości typów przedsięwzięć przewidywanych do wsparcia wykazuje, że skala ich oddziaływań będzie miała zasięg lokalny. Nie istnieją, zatem przesłanki, aby projektowany dokument poddać procedurze postępowania dotyczącego transgranicznego oddziaływania na środowisko.
Monitoring skutków realizacji projektu dokumentu	Realizacja przedsięwzięć przewidzianych w projekcie Programu wymaga systematycznego monitorowania, tak aby możliwe było szybkie zareagowanie na postępujące negatywne zmiany. Projekt Programu zawiera wskaźniki dla każdego celu szczegółowego związane z oddziaływaniem realizowanych przedsięwzięć zarówno na środowisko przyrodnicze, jak i otoczenie społeczno-gospodarcze, dzięki którym będzie prowadzony monitoring wdrażanych rozwiązań. Ponadto zaproponowane zostały dodatkowe wskaźniki monitorujące stan środowiska przyrodniczego, dzięki którym można kontrolować przewidywany wpływ wprowadzonych rozwiązań. Monitorowanie zmian zachodzących w środowisku ma służyć zachowaniu zasad zrównoważonego rozwoju i zapisów prawnych ustanowionych na szczeblu unijnym i krajowym.

14. SPIS LITERATURY

Przy opracowywaniu niniejszej prognozy w szczególności korzystano z następujących dokumentów, opracowań, publikacji, materiałów oraz stron internetowych:

Atlas ssaków Polski” 2010, Instytut Ochrony Przyrody PAN.

Bilans zasobów złóż kopalin a w Polsce wg stanu na 31.12.2020 r. PIG PIB.

Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej w 2020 r. Informacje sygnałowe. GUS 29.10.2021 r.

Dekańska M., Juchnowska U., 2017, Koncepcja korytarzy ekologicznych w województwie warmińsko-mazurskim, WMBPP, Elbląg.

Energetyka ciepła w liczbach – 2019, 2020, Urząd Regulacji Energetyki, Warszawa.

Gronowicz J., 2004, Ochrona środowiska w transporcie lądowym, Wydawnictwo Instytutu Technologii Eksploatacji; Poznań-Radom.

Komunikat 01/2020 interdyscyplinarnego zespołu doradczego do spraw kryzysu klimatycznego przy Prezesie PAN na temat zmiany klimatu i gospodarki wodnej w Polsce, Warszawa.

Konwencja o ocenach oddziaływania na środowisko w kontekście transgranicznym, sporządzona w Espoo dnia 25 lutego 1991 r. (Dz. U. z 1999 r. Nr 96, poz. 1110 z późn. zm.).

Krzymowska K., Maciejkowicz D Wysocki J., Obszary najcenniejsze krajobrazowo w województwie warmińsko-mazurskim, 2015-2016, WMBPP, Olsztyn.

Łagodzenie zmian klimatu i adaptacja do zmian klimatu w ocenie oddziaływania na środowisko, broszura informacyjna GDOŚ – www.gdos.gov.pl.

Mapa potrzeb zdrowotnych na okres od 1 stycznia 2022 r. do 31 grudnia 2026 r. sierpień 2021, Warszawa, (str. 236).

Ochrona zdrowia i pomoc społeczna w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2015–2019, GUS Olsztyn 2020.

Opracowanie ekofizjograficzne do Planu zagospodarowania przestrzennego województwa warmińsko-mazurskiego – aktualizacja, 2015, wykonawca Warmińsko-Mazurskie Biuro Planowania Przestrzennego w Olszynie, Olsztyn.

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa warmińsko-mazurskiego, przyjęty Uchwałą Nr XXXIX/832/18 Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego z dnia 28 sierpnia 2018 r.

Plan gospodarki odpadami dla województwa warmińsko-mazurskiego na lata 2016-2022, przyjęty Uchwałą Nr XXIII/523/16 Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego z dnia 28 grudnia 2016 r.

Poradnik dotyczący uwzględniania problematyki zmian klimatu i różnorodności biologicznej w strategicznej ocenie oddziaływania na środowisko https://sdr.gdos.gov.pl/Documents/bio-clia_SEA_2015.pdf

Poradnik dotyczący włączania problematyki zmian klimatu i różnorodności biologicznej do oceny oddziaływania na środowisko, GDOŚ, 2014

Projekt Umowy Partnerstwa dla Realizacji Polityki Spójności 2021-2027 w Polsce, styczeń 2021, Warszawa.

Prognoza oddziaływania na środowisko dla projektu Strategii rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego do roku 2025, 2013, wykonawca Fundeko Korbiel, Krok-Baściuk SP.J., Warszawa.

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu Programu ochrony środowiska województwa warmińsko-mazurskiego do roku 2030, 2020, wykonawca Atmoterm S.A., Olsztyn.

Prognoza oddziaływania na środowisko do projektu PZPW W-M, 2018, wykonawca Warmińsko-Mazurskie Biuro Planowania Przestrzennego w Olszynie, Olsztyn.

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu Programu Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko 2021-2027, 2021, wykonawca ATMOTERM S.A., Warszawa.

Program Ochrony Środowiska Województwa Warmińsko-Mazurskiego do roku 2030 przyjęty Uchwałą Nr XXIV/382/21 Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego z dnia 16 lutego 2021 r.

Raport ochrona środowiska 2019 GUS

Raport o stanie środowiska województwa warmińsko-mazurskiego w 2017 r., 2016, GIOŚ, Departament Monitoringu Środowiska, Regionalny Wydział Monitoringu Środowiska w Olszynie, Olsztyn.

Raport o stanie środowiska województwa warmińsko-mazurskiego w 2020 r., 2021, GIOŚ, Departament Monitoringu Środowiska, Regionalny Wydział Monitoringu Środowiska w Olszynie, Olsztyn

Siuda W., Kaliński T., Kauppinen E., Chróst R.J., 2013, Eutrofizacja południowej części kompleksu Wielkich Jezior Mazurskich w latach 1977-2011, przyczyny, mechanizmy i skutki; Zakład Ekologii Mikroorganizmów UW, Warszawa.

Special Report on Global Warming of 1.5 °C, Intergovernmental Panel on Climate Change (IPPC), 2018.

Statystyczny raport z klasyfikacji i oceny jednolitych części wód powierzchniowych za 2019 rok na podstawie danych z lat 2014-2019, 2020 r., GIOŚ, Warszawa.

Stępnia M., Wiśniewski R., Goliszek S., Marciniak S., 2017, Dostępność przestrzenna do usług publicznych w Polsce, Warszawa, s. 183.

Warmińsko-Mazurskie 2030.Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego przyjęta Uchwałą Nr XIV/243/20 Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego z dnia 18 lutego 2020 r.

II SA/OI 997/19, Pozorny charakter wariantu alternatywnego – wariantowanie przedsięwzięcia. – Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Olszynie.

Strony internetowe

<https://bdl.stat.gov.pl/BDL/start>

<https://bip.warmia.mazury.pl/>

<https://www.gios.gov.pl/pl/stan-srodowiska/raporty-o-stanie-srodowiska>

<https://olsztyn.rdos.gov.pl/o-sieci>

<https://olsztyn.stat.gov.pl/>

<https://otop.org.pl/2010/07/25/kompensacja-przyrodnicza/>

<https://www.gov.pl/web/gdos>

<https://www.wuoz.olsztyn.pl/>

www.ec.europa.eu

15. SPIS TABEL

Tabela 1	Bilans ilościowy oraz zasobów złóż kopalin w województwie warmińsko-mazurskim	28
Tabela 2	Sposób uwzględnienia w projekcie FEWiM 2021-2027 zidentyfikowanych problemów	49
Tabela 3	Analiza oddziaływania projektu FEWiM 2021-2027 na obszary chronione, w tym obszary Natura 2000	53
Tabela 4	Analiza oddziaływania na komponenty środowiska priorytetu FUNDUSZE DLA GOSPODARKI WARMII I MAZUR	68
Tabela 5	Analiza oddziaływania na komponenty środowiska celu priorytetowego FUNDUSZE DLA ŚRODOWISKA WARMII I MAZUR	77
Tabela 6	Analiza oddziaływania na komponenty środowiska priorytetu FUNDUSZE DLA ZRÓWNOWAŻONEJ MOBILNOŚCI MIEJSKIEJ NA WARMII I MAZURACH	83
Tabela 7	Analiza oddziaływania na komponenty środowiska priorytetu FUNDUSZE DLA TRANSPORTU NA WARMII I MAZURACH	89
Tabela 8	Analiza oddziaływania na komponenty środowiska celu priorytetowego FUNDUSZE DLA KULTURY I EKOTURYSTYKI WARMII I MAZUR	100
Tabela 9	Analiza oddziaływania na komponenty środowiska celu priorytetowego FUNDUSZE DLA REWITALIZACJI OBSZARÓW MIEJSKICH WARMII I MAZUR	104
Tabela 10	Zjawiska pogodowe powodujące szkody w gospodarce	108
Tabela 11	Zestawienie korzystnych zmian w wybranych sektorach gospodarczych wynikających ze zmian klimatycznych (w nawiasie podano oddziaływania niejednoznaczne co do siły i stałości w czasie)	109
Tabela 12	Wybrane sposoby zapobiegania, ograniczania lub kompensacji przyrodniczej negatywnych oddziaływań mogących być rezultatem realizacji projektu FEWiM 2021-2027, na poszczególne komponenty środowiska	119
Tabela 13	Zestawienie proponowanych wskaźników monitoringu realizacji projektu FEWiM 2021-2027	124
Tabela 14	Wnioski z przeprowadzonej Prognozy oddziaływania na środowisko projektu FEWiM 2021-2027	127

16.SPIS RYSUNKÓW

Rysunek 1	Regionalny system obszarów przyrodniczych prawnie chronionych	33
Rysunek 2	Regionalna sieć korytarzy ekologicznych	36

17.ZAŁĄCZNIKI

Załącznik 1	Cele ochrony środowiska ustanowione na szczeblu międzynarodowym, wspólnotowym i krajowym oraz ich sposób uwzględnienia w projekcie FEWiM 2021-2027.	

Oświadczenie

Oświadczam, że spełniam wymagania dotyczące autorów prognoz oddziaływania na środowisko, o których mowa w art.74a ust. 2 ustawy z dnia 3 października o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 2373 z późn. zm.).

Jestem świadoma odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywego oświadczenia.

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'Kymoula', is written on the page.

Cele ochrony środowiska ustanowione na szczeblu międzynarodowym, wspólnotowym i krajowym oraz ich sposób uwzględnienia w projekcie FEWiM 2021-2027.

Cele związane ze środowiskiem przyrodniczym i jego ochroną opisane w dokumencie	Powiązanie z FEWiM 2021-2027
WYBRANE DOKUMENTY SZCZEBLA MIĘDZYNARODOWEGO I UNIJNEGO	
Strategia EUROPA 2020 - Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu (2010)	
Strategia EUROPA 2020 obejmuje trzy wzajemnie ze sobą powiązane priorytety: - rozwój inteligentny: rozwój gospodarki oparty na wiedzy i innowacji, - rozwój zrównoważony: wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej, - rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu: wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną i terytorialną.	P1. FUNDUSZE DLA GOSPODARKI WARMII I MAZUR P1(i). Rozwijanie i wzmacnianie zdolności badawczych i innowacyjnych oraz wykorzystywanie zaawansowanych technologii. P1(iii). Wzmacnianie trwałego wzrostu i konkurencyjności MŚP oraz tworzenie miejsc pracy w MŚP, w tym poprzez inwestycje produkcyjne. P1(iv). Rozwijanie umiejętności w zakresie inteligentnej specjalizacji, transformacji przemysłowej i przedsiębiorczości. P2. FUNDUSZE DLA ŚRODOWISKA WARMII I MAZUR P2(i). Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych. P2(ii). Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju. P2(iv). Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego. P2(v). Wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej. P2(vi). Wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej. P2(vii). Wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia. P3. FUNDUSZE DLA ZRÓWNOWAŻONEJ MOBILNOŚCI MIEJSKIEJ NA WARMII I MAZURACH P3(viii). Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej. P4. FUNDUSZE DLA TRANSPORTU NA WARMII I MAZURACH

	P4(ii). Rozwój i udoskonalanie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawę dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej. 2.9. FUNDUSZE DLA KULTURY I EKOTURYSTYKI WARMII I MAZUR P9(vi). Wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych. P10. FUNDUSZE DLA REWITALIZACJI OBSZARÓW MIEJSKICH WARMII I MAZUR P10(i). Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich.
Agenda na rzecz Zrównoważonego Rozwoju 2030 (2015)	
Agenda określa cele rozwojowe do 2030 roku. Cele Zrównoważonego Rozwoju: Cel 6. Zapewnić wszystkim ludziom dostęp do wody i warunków sanitarnych poprzez zrównoważoną gospodarkę zasobami wodnymi. Cel 7. Zapewnić wszystkim dostęp do źródeł stabilnej, zrównoważonej i nowoczesnej energii po przystępnej cenie. Cel 8. Promować stabilny, zrównoważony i inkluzywny wzrost gospodarczy, pełne i produktywnie zatrudnienie oraz godną pracę dla wszystkich ludzi. Cel 9. Budować stabilną infrastrukturę, promować zrównoważone uprzemysłowienie oraz wspierać innowacyjność. Cel 11. Uczynić miasta i osiedla ludzkie bezpiecznymi, stabilnymi, zrównoważonymi oraz sprzyjającymi włączeniu społecznemu. Cel 12. Zapewnić wzorce zrównoważonej konsumpcji i produkcji. Cel 13. Podjąć pilne działania w celu przeciwdziałania zmianom klimatu i ich skutkom. Cel 15. Chronić, przywrócić oraz promować zrównoważone użytkowanie ekosystemów lądowych, zrównoważone gospodarowanie lasami, zwalczać pustynnienie, powstrzymać i odwracać proces degradacji gleby oraz powstrzymać utratę różnorodności biologicznej.	P1. FUNDUSZE DLA GOSPODARKI WARMII I MAZUR P1(i). Rozwijanie i wzmacnianie zdolności badawczych i innowacyjnych oraz wykorzystywanie zaawansowanych technologii. P1(iii). Wzmacnianie trwałego wzrostu i konkurencyjności MŚP oraz tworzenie miejsc pracy w MŚP, w tym poprzez inwestycje produkcyjne. P1(iv). Rozwijanie umiejętności w zakresie inteligentnej specjalizacji, transformacji przemysłowej i przedsiębiorczości. P2. FUNDUSZE DLA ŚRODOWISKA WARMII I MAZUR P2(i). Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych. P2(ii). Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju. P2(iv). Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego. P2(v). Wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej. P2(vi). Wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej. P2(vii). Wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia. P3. FUNDUSZE DLA ZRÓWNOWAŻONEJ MOBILNOŚCI MIEJSKIEJ NA

	WARMII I MAZURACH P3(viii). Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej. P4. FUNDUSZE DLA TRANSPORTU NA WARMII I MAZURACH P4(ii). Rozwój i udoskonalanie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawę dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej. 2.9. FUNDUSZE DLA KULTURY I EKOTURYSTYKI WARMII I MAZUR P9(vi). Wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych. P10. FUNDUSZE DLA REWITALIZACJI OBSZARÓW MIEJSKICH WARMII I MAZUR P10(i). Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich.
Agenda terytorialna UE 2030: Przyszłość dla wszystkich obszarów (2020)	
Agenda terytorialna UE wskazuje priorytety terytorialne dla Europy: - Zrównoważona Europa. Bardziej zrównoważony rozwój terytorialny wykorzystujący różnorodność Europy. - Regiony funkcjonalne. Zbieżny rozwój lokalny i regionalny, mniej nierówności między obszarami. - Zielona Europa. Chroniąca wspólne środki utrzymania i kształtująca transformację społeczną. - Zdrowe środowisko. Lepsze, ekologiczne środki utrzymania, neutralne dla klimatu i odporne miasta i regiony. - Gospodarka o obiegu zamkniętym. Silne i zrównoważone gospodarki lokalne w zglobalizowanym świecie. - Zrównoważone połączenia. Zrównoważona łączność cyfrowa i fizyczna obszarów.	P1. FUNDUSZE DLA GOSPODARKI WARMII I MAZUR P1(i). Rozwijanie i wzmacnianie zdolności badawczych i innowacyjnych oraz wykorzystywanie zaawansowanych technologii. P1(ii). Czerpanie korzyści z cyfryzacji dla obywateli, przedsiębiorstw, organizacji badawczych i instytucji publicznych. P1(iii). Wzmacnianie trwałego wzrostu i konkurencyjności MŚP oraz tworzenie miejsc pracy w MŚP, w tym poprzez inwestycje produkcyjne. P1(iv). Rozwijanie umiejętności w zakresie inteligentnej specjalizacji, transformacji przemysłowej i przedsiębiorczości. P2. FUNDUSZE DLA ŚRODOWISKA WARMII I MAZUR P2(i). Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych. P2(ii). Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju. P2(iv). Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego. P2(v). Wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej.

	P2(vi). Wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej. P2(vii). Wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia. P3. FUNDUSZE DLA ZRÓWNOWAŻONEJ MOBILNOŚCI MIEJSKIEJ NA WARMII I MAZURACH P3(viii). Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej. P4. FUNDUSZE DLA TRANSPORTU NA WARMII I MAZURACH P4(ii). Rozwój i udoskonalanie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawę dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej. P10. FUNDUSZE DLA REWITALIZACJI OBSZARÓW MIEJSKICH WARMII I MAZUR P10(i). Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich.
Europejska Konwencja Krajobrazowa (2000)	
Celami Europejskiej Konwencji Krajobrazowej jest promowanie ochrony, gospodarki i planowania krajobrazu, a także organizowanie współpracy europejskiej w zakresie zagadnień dotyczących krajobrazu. Cele dokumentu sprecyzowane są ogólnie.	Cele i działania ujęte w FEWiM pośrednio. P2. FUNDUSZE DLA ŚRODOWISKA WARMII I MAZUR P2(iv). Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego. P2(v). Wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej. P2(vi). Wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej. P2(vii). Wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia. P3. FUNDUSZE DLA ZRÓWNOWAŻONEJ MOBILNOŚCI MIEJSKIEJ NA WARMII I MAZURACH P3(viii). Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej. P4. FUNDUSZE DLA TRANSPORTU NA WARMII I MAZURACH

	P4(ii). Rozwój i udoskonalanie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawę dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej. P10. FUNDUSZE DLA REWITALIZACJI OBSZARÓW MIEJSKICH WARMII I MAZUR P10(i). Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich.
Europejski Zielony Ład (2019)	
Europejski Zielony Ład to strategia na rzecz wzrostu, której celem jest przekształcenie UE w sprawiedliwe i prosperujące społeczeństwo żyjące w nowoczesnej, zasobooszczędnej i konkurencyjnej gospodarce, która w 2050 r. osiągnie zerowy poziom emisji gazów cieplarnianych netto (redukcja emisji gazów cieplarnianych o co najmniej 55% w 2030 r.; neutralność klimatyczna w 2050 r.). Strategia zakłada, że wzrost gospodarczy będzie oddzielony od wykorzystania zasobów naturalnych. Dokument zawiera plan działań umożliwiających bardziej efektywne wykorzystanie zasobów dzięki przejściu na gospodarkę o obiegu zamkniętym oraz przeciwdziałanie utracie różnorodności biologicznej i zmniejszenie poziomu zanieczyszczeń. Europejski Zielony Ład obejmuje następujące elementy: - Bardziej ambitne cele klimatyczne UE na lata 2030 i 2050. - Dostarczanie czystej, przystępnej cenowo i bezpiecznej energii. - Zmobilizowanie sektora przemysłu na rzecz czystej gospodarki o obiegu zamkniętym. - Budowanie i remontowanie w sposób oszczędzający energię i zasoby. - Przyspieszenie przejścia na zrównoważoną i inteligentną mobilność. - Od pola do stołu: stworzenie sprawiedliwego, zdrowego i przyjaznego środowisku systemu żywnościowego. - Ochrona i odbudowa ekosystemów i bioróżnorodności. - Zerowy poziom emisji zanieczyszczeń na rzecz nietoksycznego środowiska.	P1. FUNDUSZE DLA GOSPODARKI WARMII I MAZUR P1(i). Rozwijanie i wzmacnianie zdolności badawczych i innowacyjnych oraz wykorzystywanie zaawansowanych technologii. P1(ii). Czerpanie korzyści z cyfryzacji dla obywateli, przedsiębiorstw, organizacji badawczych i instytucji publicznych. P1(iii). Wzmacnianie trwałego wzrostu i konkurencyjności MŚP oraz tworzenie miejsc pracy w MŚP, w tym poprzez inwestycje produkcyjne. P1(iv). Rozwijanie umiejętności w zakresie inteligentnej specjalizacji, transformacji przemysłowej i przedsiębiorczości. P2. FUNDUSZE DLA ŚRODOWISKA WARMII I MAZUR P2(i).. Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych. P2(ii). Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju. P2(iv). Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego. P2(v). Wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej. P2(vi). Wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej. P2(vii). Wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia. P3. FUNDUSZE DLA ZRÓWNOWAŻONEJ MOBILNOŚCI MIEJSKIEJ NA WARMII I MAZURACH

	P3(viii). Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej. P4. FUNDUSZE DLA TRANSPORTU NA WARMII I MAZURACH P4(ii). Rozwój i udoskonalanie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawę dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej. P10. FUNDUSZE DLA REWITALIZACJI OBSZARÓW MIEJSKICH WARMII I MAZUR P10(i). Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich.
Europejskie Prawo o klimacie (2021)	
Europejskie Prawo o klimacie stanowi ramy prawne umożliwiające realizację celów Europejskiego Zielonego Ładu. Prawo o klimacie określa wiążący cel, którym jest osiągnięcie neutralności klimatycznej w Unii Europejskiej do 2050 roku oraz ograniczenie emisji netto gazów cieplarnianych do roku 2030. Cele Prawa o klimacie wiążą się z celami Europejskiego Zielonego Ładu.	P1. FUNDUSZE DLA GOSPODARKI WARMII I MAZUR P1(i). Rozwijanie i wzmacnianie zdolności badawczych i innowacyjnych oraz wykorzystywanie zaawansowanych technologii. P1(ii). Czerpanie korzyści z cyfryzacji dla obywateli, przedsiębiorstw, organizacji badawczych i instytucji publicznych. P1(iii). Wzmacnianie trwałego wzrostu i konkurencyjności MŚP oraz tworzenie miejsc pracy w MŚP, w tym poprzez inwestycje produkcyjne. P1(iv). Rozwijanie umiejętności w zakresie inteligentnej specjalizacji, transformacji przemysłowej i przedsiębiorczości. P2. FUNDUSZE DLA ŚRODOWISKA WARMII I MAZUR P2(i). Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych. P2(ii). Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju. P2(iv). Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego. P2(v). Wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej. P2(vi). Wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej. P2(vii). Wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia.

	P3. FUNDUSZE DLA ZRÓWNOWAŻONEJ MOBILNOŚCI MIEJSKIEJ NA WARMII I MAZURACH P3(viii). Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej. P4. FUNDUSZE DLA TRANSPORTU NA WARMII I MAZURACH P4(ii). Rozwój i udoskonalanie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawę dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej. P10. FUNDUSZE DLA REWITALIZACJI OBSZARÓW MIEJSKICH WARMII I MAZUR P10(i). Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich.
Unijna strategia na rzecz bioróżnorodności 2030: Przywracanie przyrody do naszego życia (2020)	
Głównym celem Unijnej strategii na rzecz bioróżnorodności 2030 jest zapewnienie do 2050 roku odbudowy, odporności i odpowiedniej ochrony światowych ekosystemów. Celem pośrednim jest zapewnienie, aby do 2030 roku europejska różnorodność biologiczna weszła na ścieżkę regeneracji z korzyścią dla ludzi, planety, klimatu i gospodarki. Cele szczegółowe strategii to ochrona i przywracanie dobrego stanu przyrody oraz rozszerzenie sieci obszarów chronionych, a także działania w ramach unijnego planu odbudowy przyrody, który obejmuje: – rozwój unijnych ram prawnych dotyczących odbudowy zasobów przyrodniczych, – przywracanie przyrody na grunty rolne, – rozwiązanie kwestii użytkowania gruntów i odbudowa ekosystemów gleby, – zwiększenie powierzchni lasów oraz poprawa ich stanu zdrowia i odporności, – rozwiązania dotyczące produkcji energii korzystne dla wszystkich stron, – odbudowa ekosystemów słodkowodnych, – zazielenianie obszarów miejskich i podmiejskich, – ograniczanie zanieczyszczenia.	P2. FUNDUSZE DLA ŚRODOWISKA WARMII I MAZUR P2(i). Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych. P2(ii). Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju. P2(iv). Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego. P2(v). Wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej. P2(vi). Wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej. P2(vii). Wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia. P10. FUNDUSZE DLA REWITALIZACJI OBSZARÓW MIEJSKICH WARMII I MAZUR P10(i). Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich.

Budując Europę odporną na zmianę klimatu - nowa Strategia w zakresie przystosowania do zmiany klimatu (2021)

Celem Strategii jest uzyskanie przez Unię Europejską odporności na zmiany klimatu do 2050 roku dzięki szybszemu, bardziej inteligentnemu i bardziej systematycznemu przystosowaniu się do zmiany klimatu oraz intensyfikacji działań międzynarodowych. Strategia przedstawia następujące kierunki:

1. Inteligentniejsze przystosowanie się do zmiany klimatu: pogłębienie wiedzy i zarządzanie niepewnością.
2. Działania adaptacyjne o charakterze bardziej systemowym: wspieranie rozwoju polityki na wszystkich szczeblach i we wszystkich sektorach.
3. Szybsze przystosowanie się do zmiany klimatu: ogólne przyspieszenie przystosowania się do zmiany klimatu.

P1. FUNDUSZE DLA GOSPODARKI WARMII I MAZUR

P1(i). Rozwijanie i wzmacnianie zdolności badawczych i innowacyjnych oraz wykorzystywanie zaawansowanych technologii.

P1(iv). Rozwijanie umiejętności w zakresie inteligentnej specjalizacji, transformacji przemysłowej i przedsiębiorczości.

P2. FUNDUSZE DLA ŚRODOWISKA WARMII I MAZUR

P2(i). Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych.

P2(iv). Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego.

P2(v). Wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej.

P2(vi). Wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej.

P2(vii). Wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia.

P3. FUNDUSZE DLA ZRÓWNOWAŻONEJ MOBILNOŚCI MIEJSKIEJ NA WARMII I MAZURACH

P3(viii). Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej.

P4. FUNDUSZE DLA TRANSPORTU NA WARMII I MAZURACH

P4(ii). Rozwój i udoskonalanie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawę dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej.

P10. FUNDUSZE DLA REWITALIZACJI OBSZARÓW MIEJSKICH WARMII I MAZUR

P10(i). Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich.

Decydujący moment dla Europy: naprawa i przygotowanie na następną generację (2020)

Celem dokumentu jest budowa bardziej zrównoważonej, odpornej i sprawiedliwej Europy dla następnej generacji. Obejmuje następujące filary:

- wsparcie państw członkowskich w inwestycjach i reformach, aby przeciwdziałać kryzysowi,

P1. FUNDUSZE DLA GOSPODARKI WARMII I MAZUR

P1(i). Rozwijanie i wzmacnianie zdolności badawczych i innowacyjnych oraz wykorzystywanie zaawansowanych technologii.

P1(iii). Wzmacnianie trwałego wzrostu i konkurencyjności MŚP oraz

- rozpoczęcie odbudowy gospodarki UE przez zachęcanie do inwestycji prywatnych, - wyciągnięcie wniosków z kryzysu. Środowiskowe kierunki działań obejmują inwestycje m.in. w: - odbudowę klimatu, - odbudowę gospodarki, - gospodarkę o obiegu zamkniętym, - redukcję emisji gazów cieplarnianych, - renowację budynków, - czyste technologie i łańcuchy wartości, - czystsza i bardziej zrównoważoną mobilność, - ochronę i odnowę różnorodności biologicznej i ekosystemów.	tworzenie miejsc pracy w MŚP, w tym poprzez inwestycje produkcyjne. P1(iv). Rozwijanie umiejętności w zakresie inteligentnej specjalizacji, transformacji przemysłowej i przedsiębiorczości. P2. FUNDUSZE DLA ŚRODOWISKA WARMII I MAZUR P2(i). Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych. P2(ii). Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju. P2(iv). Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego. P2(vi). Wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej. P2(vii). Wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia. P3. FUNDUSZE DLA ZRÓWNOWAŻONEJ MOBILNOŚCI MIEJSKIEJ NA WARMII I MAZURACH P3(viii). Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej. P4. FUNDUSZE DLA TRANSPORTU NA WARMII I MAZURACH P4(ii). Rozwój i udoskonalanie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawę dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej. P10. FUNDUSZE DLA REWITALIZACJI OBSZARÓW MIEJSKICH WARMII I MAZUR P10(i). Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich.
Nowa strategia przemysłowa dla Europy (2020)	
Strategia opiera się na zestawie fundamentalnych elementów transformacji przemysłowej w Europie. Ma na celu zrealizowanie podwójnej transformacji (ekologicznej i cyfrowej) i osiągnięcie neutralności klimatycznej. Koncentruje się na trzech priorytetach: - Przemysł konkurencyjny w skali globalnej i należący do światowej czołówki.	P1. FUNDUSZE DLA GOSPODARKI WARMII I MAZUR P1(i). Rozwijanie i wzmacnianie zdolności badawczych i innowacyjnych oraz wykorzystywanie zaawansowanych technologii. P1(ii). Czerpanie korzyści z cyfryzacji dla obywateli, przedsiębiorstw, organizacji badawczych i instytucji publicznych. P1(iii). Wzmacnianie trwałego wzrostu i konkurencyjności MŚP oraz

- Przemysł, który toruje drogę do neutralności klimatycznej. - Przemysł kształtujący cyfrową przyszłość Europy. Do podstawowych elementów transformacji przemysłowej Europy należą: - Wspieranie przemysłu w przejściu na neutralność klimatyczną. - Budowanie gospodarki o obiegu zamkniętym. - Uwzględnianie ducha innowacji przemysłowej.	tworzenie miejsc pracy w MŚP, w tym poprzez inwestycje produkcyjne. P1(iv). Rozwijanie umiejętności w zakresie inteligentnej specjalizacji, transformacji przemysłowej i przedsiębiorczości. P2. FUNDUSZE DLA ŚRODOWISKA WARMII I MAZUR P2(i).. Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych. P2(ii). Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju. P2(vi). Wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej. P3. FUNDUSZE DLA ZRÓWNOWAŻONEJ MOBILNOŚCI MIEJSKIEJ NA WARMII I MAZURACH P3(viii). Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej. P4. FUNDUSZE DLA TRANSPORTU NA WARMII I MAZURACH P4(ii). Rozwój i udoskonalanie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawę dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej.
Czysta planeta dla wszystkich. Europejska długoterminowa wizja strategiczna dobrze prosperującej, nowoczesnej, konkurencyjnej i neutralnej dla klimatu gospodarki (2018)	
Celem strategii jest potwierdzenie zobowiązania Europy do sprawowania przewodniej roli w światowych działaniach w dziedzinie klimatu oraz przedstawienie wizji, która może doprowadzić do osiągnięcia zerowej emisji gazów cieplarnianych netto do 2050 roku dzięki sprawiedliwej społecznie i racjonalnej kosztowo transformacji. Główne strategiczne elementy podstawowe: - Maksymalizacja korzyści płynących z efektywności energetycznej, w tym budynków bezemisyjnych. - Maksymalizacja wykorzystania odnawialnych źródeł energii i energii elektrycznej w celu całkowitej dekarbonizacji dostaw energii w Europie. - Przyjęcie czystej, bezpiecznej i opartej na sieci mobilności. - Konkurencyjny przemysł unijny i gospodarka o obiegu zamkniętym jako kluczowy czynnik umożliwiający ograniczenie emisji gazów cieplarnianych. - Rozwój odpowiedniej infrastruktury sieciowej i wzajemnych połączeń. - Czerpanie pełnych korzyści z biogospodarki i tworzenie niezbędnych	P1. FUNDUSZE DLA GOSPODARKI WARMII I MAZUR P1(i). Rozwijanie i wzmacnianie zdolności badawczych i innowacyjnych oraz wykorzystywanie zaawansowanych technologii. P1(iv). Rozwijanie umiejętności w zakresie inteligentnej specjalizacji, transformacji przemysłowej i przedsiębiorczości. P2. FUNDUSZE DLA ŚRODOWISKA WARMII I MAZUR P2(i). Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych. P2(ii). Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju. P2(iv). Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego. P2(vi). Wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej. P2(vii). Wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności

pochłaniaczy dwutlenku węgla. - Wyeliminowanie pozostałych emisji CO₂ dzięki wychwytywaniu i składowaniu dwutlenku węgla.	biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia. P3. FUNDUSZE DLA ZRÓWNOWAŻONEJ MOBILNOŚCI MIEJSKIEJ NA WARMII I MAZURACH P3(viii). Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej. P4. FUNDUSZE DLA TRANSPORTU NA WARMII I MAZURACH P4(ii). Rozwój i udoskonalanie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawę dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej.
Europa, która chroni: czyste powietrze dla wszystkich (2018)	
W dokumencie określono środki, jakie powinny wprowadzić podmioty krajowe, regionalne i lokalne w celu poprawy jakości powietrza w Europie. Działania opierają się na trzech głównych filarach: - normy jakości powietrza atmosferycznego, - krajowe cele redukcji emisji, - normy emisji dotyczące najważniejszych źródeł zanieczyszczenia. W dokumencie przedstawione zostały przykłady środków mających na celu obniżenie zanieczyszczenia powietrza, w tym: - Środki mające na celu obniżenie emisji z sektora transportu. - Środki mające na celu obniżenie emisji z produkcji energii elektrycznej i ciepłej. - Środki mające na celu obniżenie emisji pochodzących z przemysłu. - Środki mające na celu obniżenie emisji z sektora rolnictwa.	P1. FUNDUSZE DLA GOSPODARKI WARMII I MAZUR P1(i). Rozwijanie i wzmacnianie zdolności badawczych i innowacyjnych oraz wykorzystywanie zaawansowanych technologii. P1(iv). Rozwijanie umiejętności w zakresie inteligentnej specjalizacji, transformacji przemysłowej i przedsiębiorczości. P2. FUNDUSZE DLA ŚRODOWISKA WARMII I MAZUR P2(i). Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych. P2(ii). Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju. P2(iv). Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego. P2(vii). Wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia. P3. FUNDUSZE DLA ZRÓWNOWAŻONEJ MOBILNOŚCI MIEJSKIEJ NA WARMII I MAZURACH P3(viii). Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej.
Nowy plan działania UE dotyczący gospodarki o obiegu zamkniętym na rzecz czystszej i bardziej konkurencyjnej Europy (2020)	
Plan działania UE dotyczący gospodarki o obiegu zamkniętym stanowi program na rzecz czystszej i bardziej konkurencyjnej Europy. Celem jest przyspieszenie zmiany transformacyjnej wymaganej przez Europejski Zielony Ład. W planie przedstawiono inicjatywy, których celem jest stworzenie	P1. FUNDUSZE DLA GOSPODARKI WARMII I MAZUR P1(i). Rozwijanie i wzmacnianie zdolności badawczych i innowacyjnych oraz wykorzystywanie zaawansowanych technologii. P1(iii). Wzmacnianie trwałego wzrostu i konkurencyjności MŚP oraz

solidnych i spójnych ram polityki zapobiegającej powstawaniu odpadów. Plan kładzie nacisk na dostosowanie obiegu zamkniętego do potrzeb ludzi, regionów i miast. Ramy polityki zrównoważonych produktów obejmują: - projektowanie zrównoważonych produktów, - wzmocnienie pozycji konsumentów i nabywców publicznych, - obieg zamknięty w procesach produkcyjnych.	tworzenie miejsc pracy w MŚP, w tym poprzez inwestycje produkcyjne. P1(iv). Rozwijanie umiejętności w zakresie inteligentnej specjalizacji, transformacji przemysłowej i przedsiębiorczości. P2. FUNDUSZE DLA ŚRODOWISKA WARMII I MAZUR P2(i). Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych. P2(iv). Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego. P2(v). Wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej. P2(vi). Wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej. P2(vii). Wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia.
Czysta energia dla wszystkich Europejczyków (2016)	
Czysta energia dla wszystkich Europejczyków to zestaw dyrektyw i rozporządzeń dotyczących nowego modelu energetyki w Unii Europejskiej. Cele energetyczne do 2030 roku obejmują: - osiągnięcie redukcji emisji gazów cieplarnianych o co najmniej 40%, - zwiększenie udziału odnawialnych źródeł energii w zużyciu energii do minimum 32%, - zwiększenie efektywności energetycznej o co najmniej 32,5%. Ponadto przyjęto następujące kierunki działań: - eliminacja ubóstwa energetycznego, - wzmocnienie bezpieczeństwa energetycznego, - wzmocnienie praw konsumentów, - zwiększenie bezpieczeństwa dostaw energii dzięki inteligentnemu i bardziej efektywnemu rynkowi energii elektrycznej.	P1. FUNDUSZE DLA GOSPODARKI WARMII I MAZUR P1(i). Rozwijanie i wzmacnianie zdolności badawczych i innowacyjnych oraz wykorzystywanie zaawansowanych technologii. P1(ii). Czerpanie korzyści z cyfryzacji dla obywateli, przedsiębiorstw, organizacji badawczych i instytucji publicznych. P1(iii). Wzmacnianie trwałego wzrostu i konkurencyjności MŚP oraz tworzenie miejsc pracy w MŚP, w tym poprzez inwestycje produkcyjne. P1(iv). Rozwijanie umiejętności w zakresie inteligentnej specjalizacji, transformacji przemysłowej i przedsiębiorczości. P2. FUNDUSZE DLA ŚRODOWISKA WARMII I MAZUR P2(i). Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych. P2(ii). Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju. P2(iv). Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego. P2(vi). Wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej. P2(vii). Wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności

	biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia. P3. FUNDUSZE DLA ZRÓWNOWAŻONEJ MOBILNOŚCI MIEJSKIEJ NA WARMII I MAZURACH P3(viii). Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej. P10. FUNDUSZE DLA REWITALIZACJI OBSZARÓW MIEJSKICH WARMII I MAZUR P10(i). Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich.
Nowa strategia leśna UE 2030 (2021)	
Celem jest wykorzystanie potencjału lasów w dążeniu do osiągnięcia do 2050 roku zrównoważonej i neutralnej dla klimatu gospodarki, przy jednoczesnym zapewnieniu odtwarzania, odporności i odpowiedniej ochrony wszystkich ekosystemów. Głównymi kierunkami działań są: - Wspieranie zrównoważonej biogospodarki leśnej na rzecz trwałych produktów drzewnych. - Zapewnienie zrównoważonego wykorzystania zasobów drewnopochodnych do produkcji bioenergii. - Promowanie biogospodarki opartej na nieдрzewnych produktach leśnych, w tym ekoturystyki. - Rozwijanie umiejętności i wzmacnianie pozycji obywateli w dziedzinie zrównoważonej biogospodarki opartej na lasach. - Zapewnienie odbudowy lasów i wzmocnienie zrównoważonej gospodarki leśnej w celu przystosowania się do zmiany klimatu i zwiększenia odporności lasów. - Zalesianie lasów o dużej różnorodności biologicznej.	P1. FUNDUSZE DLA GOSPODARKI WARMII I MAZUR P1(i). Rozwijanie i wzmacnianie zdolności badawczych i innowacyjnych oraz wykorzystywanie zaawansowanych technologii. P1(iii). Wzmacnianie trwałego wzrostu i konkurencyjności MŚP oraz tworzenie miejsc pracy w MŚP, w tym poprzez inwestycje produkcyjne. P1(iv). Rozwijanie umiejętności w zakresie inteligentnej specjalizacji, transformacji przemysłowej i przedsiębiorczości. P2. FUNDUSZE DLA ŚRODOWISKA WARMII I MAZUR P2(i). Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych. P2(ii). Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju. P2(iv). Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego. P2(vi). Wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej. P2(vii). Wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia. 2.9. FUNDUSZE DLA KULTURY I EKOTURYSTYKI WARMII I MAZUR P9(vi). Wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych.

Strategia na rzecz zrównoważonej i inteligentnej mobilności – europejski transport na drodze ku przyszłości (2020)

Głównym celem Strategii jest ograniczenie emisji z sektora transportu o 90% do 2050 roku. Osiągnięciu celów w zakresie zrównoważonej, inteligentnej i odpornej mobilności służą cele pośrednie. Wśród nich zakłada się, że:

- Do 2030 roku po europejskich drogach będzie jeździć co najmniej 30 mln pojazdów bezemisyjnych; 100 europejskich miast będzie neutralnych dla klimatu; dwukrotnie zwiększy się ruch kolei dużych prędkości; regularny transport zbiorowy do 500 km powinien być neutralny pod względem emisji dwutlenku węgla w obrębie UE.
- Do 2050 roku niemal wszystkie samochody osobowe, samochody dostawcze, autobusy oraz nowe pojazdy ciężkie będą bezemisyjne; dwukrotnie zwiększy się ruch kolejowych przewozów towarowych; multimodalna transeuropejska sieć transportowa (TEN-T) wyposażona na potrzeby zrównoważonego i inteligentnego transportu zapewniającego szybkie połączenia będzie działać w ramach sieci kompleksowej.

W Strategii wyszczególniono główne obszary działania – inicjatywy przewodnie, w tym m.in.:

- inicjatywa przewodnia 1: upowszechnienie pojazdów bezemisyjnych, paliw odnawialnych i niskoemisyjnych oraz związanej z nimi infrastruktury,
- inicjatywa przewodnia 3: bardziej zrównoważona i zdrowsza mobilność między miastami i w miastach,
- inicjatywa przewodnia 4: ekologizacja transportu towarowego,
- inicjatywa przewodnia 6: urzeczywistnienie opartej na sieci i zautomatyzowanej multimodalnej mobilności,
- inicjatywa przewodnia 8 – wzmocnienie jednolitego rynku,
- inicjatywa przewodnia 9 – uczciwa i sprawiedliwa mobilność dla wszystkich,
- inicjatywa przewodnia 10 – poprawa bezpieczeństwa i ochrony transportu.

P2. FUNDUSZE DLA ŚRODOWISKA WARMII I MAZUR

P2(iv). Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego.

P3.FUNDUSZE DLA ZRÓWNOWAŻONEJ MOBILNOŚCI MIEJSKIEJ NA WARMII I MAZURACH

P3(viii). Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej.

P4. FUNDUSZE DLA TRANSPORTU NA WARMII I MAZURACH

P4(ii). Rozwój i udoskonalanie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawę dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej.

Biała Księga: Plan utworzenia jednolitego europejskiego obszaru transportu – dążenie do osiągnięcia konkurencyjnego i zasobooszczędnego systemu transportu (2011)

Kierunki rozwoju polityki transportowej Unii Europejskiej przedstawione w dokumencie obejmują następujące elementy:

- Zapewnienie wzrostu sektora transportu i wspieranie mobilności przy jednoczesnym obniżeniu emisji o 60%.
- Efektywna sieć multimodalnego podróżowania i transportu między

P3.FUNDUSZE DLA ZRÓWNOWAŻONEJ MOBILNOŚCI MIEJSKIEJ NA WARMII I MAZURACH

P3(viii). Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej.

P4. FUNDUSZE DLA TRANSPORTU NA WARMII I MAZURACH

miastami. – Ekologiczny transport miejski i dojazdy do pracy. Do celów na rzecz utworzenia konkurencyjnego i zasobooszczędnego systemu transportu służącego ograniczeniu emisji gazów cieplarnianych o 60% należą: – Rozwój i wprowadzenie nowych paliw i systemów napędowych zgodnych z zasadą zrównoważonego rozwoju (m.in.: zmniejszenie o połowę liczby samochodów o napędzie konwencjonalnym w transporcie miejskim do 2030 r.; eliminacja ich z miast do 2050 r.; osiągnięcie zasadniczo wolnej od emisji CO₂ logistyki w dużych ośrodkach miejskich do 2030 r.). – Optymalizacja działania multimodalnych łańcuchów logistycznych, m.in. poprzez większe wykorzystanie bardziej energooszczędnych środków transportu (m.in. do 2030 r. przeniesienie 30% drogowego transportu towarów na odległościach większych niż 300 km na inne środki transportu, np. kolej lub transport wodny, zaś do 2050 r. powinno to być ponad 50% tego typu transportu. Stworzenie do 2030 r. w pełni funkcjonalnej ogólnounijnej multimodalnej sieci bazowej TEN-T, zaś do 2050 r. osiągnięcie wysokiej jakości i przepustowości tej sieci, jak również stworzenie odpowiednich usług informacyjnych). – Wzrost efektywności korzystania z transportu i infrastruktury dzięki systemom informacji i zachętom rynkowym.	P4(ii). Rozwój i udoskonalanie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawę dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej.
Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1315/2013 z dnia 11 grudnia 2013 r. w sprawie unijnych wytycznych dotyczących rozwoju transeuropejskiej sieci transportowej (2013, 2019)	
Rozporządzenie określa priorytety rozwoju transeuropejskiej sieci transportowej. Celem rozwijania sieci jest zapewnienie spójności terytorialnej Unii Europejskiej poprzez stworzenie spójnej, interoperacyjnej, multimodalnej sieci transportowej o ujednoczonych, wysokich parametrach technicznych, a także usprawnienie swobodnego przepływu osób i towarów. Priorytety rozwoju transeuropejskiej sieci transportowej: – zapewnienie większej dostępności we wszystkich regionach Unii, – zapewnienie integracji poszczególnych rodzajów transportu i interoperacyjności w obrębie rodzajów transportu, – usunięcie brakujących ogniw i wąskich gardeł, w tym na odcinkach transgranicznych, – promowanie efektywnego i zrównoważonego wykorzystywania infrastruktury, – polepszenie lub utrzymanie jakości infrastruktury pod względem	P2. FUNDUSZE DLA ŚRODOWISKA WARMII I MAZUR P2(iv). Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego. P2(vii). Wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia. P3. FUNDUSZE DLA ZRÓWNOWAŻONEJ MOBILNOŚCI MIEJSKIEJ NA WARMII I MAZURACH P3(viii). Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej. P4. FUNDUSZE DLA TRANSPORTU NA WARMII I MAZURACH P4(ii). Rozwój i udoskonalanie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym,

bezpieczeństwa, ochrony, efektywności, odporności na klimat oraz w stosownych przypadkach na klęski żywiołowe i katastrofy, - wdrażanie innowacyjnych rozwiązań technologicznych, - zwiększenie efektywności energetycznej i propagowanie stosowania alternatywnych – w szczególności bezemisyjnych lub niskoemisyjnych – źródeł energii i układów napędowych, - zmniejszenie narażenia obszarów miejskich na ujemny wpływ transportu kolejowego i drogowego.	regionalnym i lokalnym, w tym poprawę dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej.
Biała Księga: Adaptacja do zmian klimatu: europejskie ramy działania (2009)	
Celem jest osiągnięcie w Unii Europejskiej takiej zdolności adaptacji, by mogła ona stawić czoła skutkom zmian klimatu. Realizacji celu służą następujące kierunki działań: - Tworzenie podstaw wiedzy na temat oddziaływania i skutków zmian klimatu w UE. - Włączenie kwestii adaptacji do polityki UE w poszczególnych dziedzinach (w tym m.in.: poprawa zdolności adaptacji różnorodności biologicznej, ekosystemów i wody, poprawa zdolności adaptacji sektora rolnictwa i leśnictwa, poprawa zdolności adaptacji systemów produkcyjnych i infrastruktury fizycznej). - Stosowanie kombinacji instrumentów politycznych (instrumenty rynkowe, wytyczne, partnerstwa publiczno-prywatne) celem zapewnienia skutecznej realizacji projektu adaptacji. - Nasilenie międzynarodowej współpracy w zakresie adaptacji.	Cele i działania ujęte w FEWiM pośrednio. P2. FUNDUSZE DLA ŚRODOWISKA WARMII I MAZUR P2(i). Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych. P2(iv). Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego. P2(v). Wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej. P2(vi). Wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej. P2(vii). Wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia. P3. FUNDUSZE DLA ZRÓWNOWAŻONEJ MOBILNOŚCI MIEJSKIEJ NA WARMII I MAZURACH P3(viii). Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej. P4. FUNDUSZE DLA TRANSPORTU NA WARMII I MAZURACH P4(ii). Rozwój i udoskonalanie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawę dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej.

WYBRANE DOKUMENTY DOKUMENTY KRAJOWE I WOJEWÓDZKIE**Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.) (2017)**

Główny cel: „Tworzenie warunków dla wzrostu dochodów mieszkańców Polski przy jednoczesnym wzroście spójności w wymiarze społecznym, ekonomicznym, środowiskowym i terytorialnym”.

Cel szczegółowy I: Trwały wzrost gospodarczy oparty coraz silniej o wiedzę, dane i doskonałość organizacyjną.

Cel szczegółowy II: Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony

Cel szczegółowy III: Skuteczne państwo i instytucje służące wzrostowi oraz włączeniu społecznemu i gospodarczemu.

Obszary wpływające na osiągnięcie celów Strategii (dotyczące środowiska przyrodniczego):

- Środowisko – cel: Rozwój potencjału środowiska na rzecz obywateli i przedsiębiorców; kierunki interwencji:
 - zwiększenie dyspozycyjnych zasobów wodnych i osiągnięcie wysokiej jakości wód,
 - likwidacja źródeł emisji zanieczyszczeń powietrza lub istotne zmniejszenie ich oddziaływania,
 - zarządzanie zasobami dziedzictwa przyrodniczego,
 - ochrona gleb przed degradacją,
 - zarządzanie zasobami geologicznymi,
 - gospodarka odpadami,
 - oddziaływanie na jakość życia w zakresie klimatu akustycznego i oddziaływania pól elektromagnetycznych;
- Transport – cel: Zwiększenie dostępności transportowej oraz poprawa warunków świadczenia usług związanych z przewozem towarów i pasażerów; kierunki interwencji m.in.:
 - budowa zintegrowanej, wzajemnie powiązanej sieci transportowej służącej konkurencyjnej gospodarce,
 - zmiany w indywidualnej i zbiorowej mobilności;
- Energia – cel: Zapewnienie powszechnego dostępu do energii pochodzącej z różnych źródeł; kierunki interwencji m.in.:
 - poprawa efektywności energetycznej,
 - rozwój techniki.

P1. FUNDUSZE DLA GOSPODARKI WARMII I MAZUR

P1(i). Rozwijanie i wzmacnianie zdolności badawczych i innowacyjnych oraz wykorzystywanie zaawansowanych technologii.

P1(iii). Wzmacnianie trwałego wzrostu i konkurencyjności MŚP oraz tworzenie miejsc pracy w MŚP, w tym poprzez inwestycje produkcyjne.

P2. FUNDUSZE DLA ŚRODOWISKA WARMII I MAZUR

P2(i). Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych.

P2(ii). Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju.

P2(iv). Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego.

P2(v). Wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej.

P2(vi). Wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej.

P2(vii). Wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia.

P3. FUNDUSZE DLA ZRÓWNOWAŻONEJ MOBILNOŚCI MIEJSKIEJ NA WARMII I MAZURACH

P3(viii). Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej.

P4. FUNDUSZE DLA TRANSPORTU NA WARMII I MAZURACH

P4(ii). Rozwój i udoskonalanie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawę dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej.

P10. FUNDUSZE DLA REWITALIZACJI OBSZARÓW MIEJSKICH WARMII I MAZUR

P10(i). Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich.

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030 (2019)	
Główny cel: efektywne wykorzystanie endogenicznych potencjałów terytoriów i ich specjalizacji dla osiągnięcia zrównoważonego rozwoju kraju, co tworzyć będzie warunki do wzrostu dochodów mieszkańców Polski przy jednoczesnym osiągnięciu spójności w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym. Cel szczegółowy 1. Zwiększenie spójności rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym.	P1. FUNDUSZE DLA GOSPODARKI WARMII I MAZUR P1(i). Rozwijanie i wzmacnianie zdolności badawczych i innowacyjnych oraz wykorzystywanie zaawansowanych technologii. P1(iii). Wzmacnianie trwałego wzrostu i konkurencyjności MŚP oraz tworzenie miejsc pracy w MŚP, w tym poprzez inwestycje produkcyjne. P2. FUNDUSZE DLA ŚRODOWISKA WARMII I MAZUR P2(i). Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych. P2(ii). Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju. P2(iv). Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego. P2(vi). Wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej. P2(vii). Wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia. P3. FUNDUSZE DLA ZRÓWNOWAŻONEJ MOBILNOŚCI MIEJSKIEJ NA WARMII I MAZURACH P3(viii). Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej. P4. FUNDUSZE DLA TRANSPORTU NA WARMII I MAZURACH P4(ii). Rozwój i udoskonalanie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawę dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej. P10. FUNDUSZE DLA REWITALIZACJI OBSZARÓW MIEJSKICH WARMII I MAZUR P10(i). Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich.
Polityka Ekologiczna Państwa 2030 (PEP 2030) (2019)	
Cel główny Strategii to „Rozwój potencjału środowiska na rzecz obywateli i przedsiębiorców” (cel przeniesiony ze Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)).	P2. FUNDUSZE DLA ŚRODOWISKA WARMII I MAZUR P2(i). Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych.

Cele szczegółowe: I. Środowisko i zdrowie. Poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego; kierunki interwencji: - Zrównoważone gospodarowanie wodami, w tym zapewnienie dostępu do czystej wody dla społeczeństwa i gospodarki oraz osiągnięcie dobrego stanu wód, - Likwidacja źródeł emisji zanieczyszczeń do powietrza lub istotne zmniejszenie ich oddziaływania, - Ochrona powierzchni ziemi, w tym gleb, - Przeciwdziałanie zagrożeniom środowiska oraz zapewnienie bezpieczeństwa biologicznego, jądrowego i ochrony radiologicznej. II. Środowisko i gospodarka. Zrównoważone gospodarowanie zasobami środowiska; kierunki interwencji: - Zarządzanie zasobami dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego, w tym ochrona i poprawa stanu różnorodności biologicznej i krajobrazu, - Wspieranie wielofunkcyjnej i trwale zrównoważonej gospodarki leśnej, - Gospodarka odpadami w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym, - Zarządzanie zasobami geologicznymi poprzez opracowanie i wdrożenie polityki surowcowej państwa, - Wspieranie wdrażania ekoinnowacji oraz upowszechnianie najlepszych dostępnych technik BAT. III. Środowisko i klimat. Łagodzenie zmian klimatu i adaptacja do nich oraz zarządzanie ryzykiem klęsk żywiołowych; - Przeciwdziałanie zmianom klimatu, - Adaptacja do zmian klimatu i zarządzanie ryzykiem klęsk żywiołowych.	P2(ii). Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju. P2(iv). Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego. P2(v). Wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej. P2(vi). Wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej. P2(vii). Wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia. P3. FUNDUSZE DLA ZRÓWNOWAŻONEJ MOBILNOŚCI MIEJSKIEJ NA WARMII I MAZURACH P3(viii). Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej.
Polityka energetyczna Polski do 2040 r. (PEP 2040) (2021)	
Ustawowym celem polityki energetycznej państwa jest bezpieczeństwo energetyczne, przy zapewnieniu konkurencyjności gospodarki, efektywności energetycznej i zmniejszenia oddziaływania sektora energii na środowisko. Trzy filary PEP 2040: I. Sprawiedliwa transformacja (Transformacja rejonów węglowych; ograniczenie ubóstwa energetycznego; nowe gałęzie przemysłu związane z OZE i energetyką jądrową) II. Zeroemisyjny system energetyczny (Morska energetyka wiatrowa; energetyka jądrowa; energetyka lokalna i obywatelska) III. Dobra jakość powietrza (Transformacja ciepłownictwa; elektryfikacja transportu; Dom z Klimatem) Cele szczegółowe:	P1. FUNDUSZE DLA GOSPODARKI WARMII I MAZUR P1(i). Rozwijanie i wzmacnianie zdolności badawczych i innowacyjnych oraz wykorzystywanie zaawansowanych technologii. P1(iii). Wzmacnianie trwałego wzrostu i konkurencyjności MŚP oraz tworzenie miejsc pracy w MŚP, w tym poprzez inwestycje produkcyjne. P2. FUNDUSZE DLA ŚRODOWISKA WARMII I MAZUR P2(i). Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych. P2(ii). Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju. P3. FUNDUSZE DLA ZRÓWNOWAŻONEJ MOBILNOŚCI MIEJSKIEJ NA

1. Optymalne wykorzystanie własnych zasobów energetycznych 2. Rozbudowa infrastruktury wytwórczej i sieciowej energii elektrycznej 3. Dywersyfikacja dostaw i rozbudowa infrastruktury sieciowej gazu ziemnego, ropy naftowej i paliw ciekłych 4. Rozwój rynków energii 5. Wdrożenie energetyki jądrowej 6. Rozwój odnawialnych źródeł energii 7. Rozwój ciepłownictwa i kogeneracji (w tym projekt strategiczny 2A. Rozwój ciepłownictwa systemowego) 8. Poprawa efektywności energetycznej (w tym projekt strategiczny 8. Promowanie poprawy efektywności energetycznej)	WARMII I MAZURACH P3(viii). Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej. P10. FUNDUSZE DLA REWITALIZACJI OBSZARÓW MIEJSKICH WARMII I MAZUR P10(i). Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich.
Krajowy plan na rzecz energii i klimatu na lata 2021-2030 (2019)	
Cele energetyczno-klimatyczne Polski do roku 2030: – ograniczenie emisji CO₂ w sektorach nieobjętych systemem ETS o 7% w 2030 r. – w porównaniu do poziomu w roku 2005 (14% OZE w transporcie w 2030 r.; 21-23% OZE w finalnym zużyciu energii brutto w 2030 r.; roczny wzrost OZE w ciepłownictwie i chłodnictwie o 1,1 pkt. proc. średniorocznie), – wzrost efektywności energetycznej o 23% do 2030 r. (w stosunku do prognoz zużycia energii pierwotnej z 2007 r.) Krajowe założenia i cele Polski polskiej polityki energetyczno-klimatycznej (odnoszące się do wymiarów unii energetycznej): 1. Wymiar „obniżenie emisyjności” 2. Wymiar „efektywność energetyczna” 3. Wymiar „bezpieczeństwo energetyczne” 4. Wymiar „wewnętrzny rynek energii” 5. Wymiar „badania naukowe, innowacje i konkurencyjność”	P1. FUNDUSZE DLA GOSPODARKI WARMII I MAZUR P1(i). Rozwijanie i wzmacnianie zdolności badawczych i innowacyjnych oraz wykorzystywanie zaawansowanych technologii. P1(iii). Wzmacnianie trwałego wzrostu i konkurencyjności MŚP oraz tworzenie miejsc pracy w MŚP, w tym poprzez inwestycje produkcyjne. P2. FUNDUSZE DLA ŚRODOWISKA WARMII I MAZUR P2(i). Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych. P2(ii). Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju. P3. FUNDUSZE DLA ZRÓWNOWAŻONEJ MOBILNOŚCI MIEJSKIEJ NA WARMII I MAZURACH P3(viii). Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej. P4. FUNDUSZE DLA TRANSPORTU NA WARMII I MAZURACH P4(ii). Rozwój i udoskonalanie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawę dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej. P10. FUNDUSZE DLA REWITALIZACJI OBSZARÓW MIEJSKICH WARMII I MAZUR P10(i). Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich.
Strategia Zrównoważonego Rozwoju Transportu do 2030 roku (2019)	

Cel główny: zwiększenie dostępności transportowej przy jednoczesnej poprawie bezpieczeństwa uczestników ruchu i efektywności sektora transportowego, poprzez tworzenie spójnego, zrównoważonego, innowacyjnego i przyjaznego użytkownikowi systemu transportowego w wymiarze krajowym, europejskim i globalnym. Kierunki interwencji, m.in: - budowa zintegrowanej, wzajemnie powiązanej sieci transportowej służącej konkurencyjnej gospodarce; - zmiany w indywidualnej i zbiorowej mobilności; - ograniczanie negatywnego wpływu transportu na środowisko.	P3. FUNDUSZE DLA ZRÓWNOWAŻONEJ MOBILNOŚCI MIEJSKIEJ NA WARMII I MAZURACH P3(viii). Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej. P4. FUNDUSZE DLA TRANSPORTU NA WARMII I MAZURACH P4(ii). Rozwój i udoskonalanie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawę dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej.
Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa 2030 (2019)	
Cel główny: rozwój gospodarczy wsi umożliwiający trwały wzrost dochodów jej mieszkańców przy minimalizacji rozwarstwienia ekonomicznego, społecznego i terytorialnego oraz poprawie stanu środowiska naturalnego. Cel szczegółowy II Poprawa jakości życia, infrastruktury i stanu środowiska.	PP2. FUNDUSZE DLA ŚRODOWISKA WARMII I MAZUR 2.P1. Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych. P2(ii). Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju. P2(iv). Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego. P2(v). Wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej. P2(vii). Wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia. 2.9. FUNDUSZE DLA KULTURY I EKOTURYSTYKI WARMII I MAZUR P9(vi). Wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych.
Krajowy Program Ochrony Powietrza do roku 2020 (z perspektywą do 2030) (2015)	
Cel główny: poprawa jakości życia mieszkańców Rzeczypospolitej Polskiej, szczególnie ochrona ich zdrowia i warunków życia, z uwzględnieniem ochrony środowiska, z jednoczesnym zachowaniem zasad zrównoważonego rozwoju. Cele szczegółowe: - osiągnięcie w możliwie krótkim czasie poziomów dopuszczalnych i docelowych niektórych substancji, określonych w dyrektywie 2008/50/WE i 2004/107/WE, oraz utrzymanie ich na tych obszarach, na których są dotrzymywane, a w przypadku pyłu PM_{2,5} także pułapu stężenia	P2. FUNDUSZE DLA ŚRODOWISKA WARMII I MAZUR P2(i). Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych. P2(ii). Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju. P3. FUNDUSZE DLA ZRÓWNOWAŻONEJ MOBILNOŚCI MIEJSKIEJ NA WARMII I MAZURACH P3(viii). Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej.

ekspozycji oraz Krajowego Celu Redukcji Narażenia, – osiągnięcie w perspektywie do roku 2030 stężeń niektórych substancji w powietrzu na poziomach wskazanych przez WHO oraz nowych wymagań wynikających z regulacji prawnych projektowanych przepisami prawa unijnego.	P4. FUNDUSZE DLA TRANSPORTU NA WARMII I MAZURACH P4(ii). Rozwój i udoskonalanie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawę dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej.
Krajowy Program Ograniczania Zanieczyszczenia Powietrza (2019)	
Cel główny: realizacja krajowych zobowiązań w zakresie redukcji emisji poszczególnych zanieczyszczeń.	P2. FUNDUSZE DLA ŚRODOWISKA WARMII I MAZUR P2(i). Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych. P2(ii). Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju. P3. FUNDUSZE DLA ZRÓWNOWAŻONEJ MOBILNOŚCI MIEJSKIEJ NA WARMII I MAZURACH P3(viii). Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej. P4. FUNDUSZE DLA TRANSPORTU NA WARMII I MAZURACH P4(ii). Rozwój i udoskonalanie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawę dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej.
Strategiczny plan adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030 (2013)	
Cele główny: zapewnienie zrównoważonego rozwoju oraz efektywnego funkcjonowania gospodarki i społeczeństwa w warunkach zmian klimatu. Cel 1. Zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego i dobrego stanu środowiska Cel 2. Skuteczna adaptacja do zmian klimatu na obszarach wiejskich Cel 3. Rozwój transportu w warunkach zmian klimatu Cel 4. Zapewnienie zrównoważonego rozwoju regionalnego i lokalnego z uwzględnieniem zmian klimatu Cel 5. Stymulowanie innowacji sprzyjających adaptacji do zmian klimatu Cel 6. Kształtowanie postaw społecznych sprzyjających adaptacji do zmian klimatu	P1. FUNDUSZE DLA GOSPODARKI WARMII I MAZUR P1(i). Rozwijanie i wzmacnianie zdolności badawczych i innowacyjnych oraz wykorzystywanie zaawansowanych technologii. P1(iii). Wzmacnianie trwałego wzrostu i konkurencyjności MŚP oraz tworzenie miejsc pracy w MŚP, w tym poprzez inwestycje produkcyjne. P2. FUNDUSZE DLA ŚRODOWISKA WARMII I MAZUR P2(i). Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych. P2(ii). Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju. P2(iv). Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego. P2(vii). Wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia.

	P10. FUNDUSZE DLA REWITALIZACJI OBSZARÓW MIEJSKICH WARMII I MAZUR P10(i). Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich.
Program ochrony i zrównoważonego użytkowania różnorodności biologicznej wraz z Planem działań na lata 2015–2020 (2015)	
Cel główny: Poprawa stanu różnorodności biologicznej i pełniejsze powiązanie jej ochrony z rozwojem społecznym i gospodarczym kraju. Cel szczegółowy A: Podniesienie poziomu wiedzy oraz wzrost aktywności społeczeństwa w zakresie działań na rzecz ochrony różnorodności biologicznej. Cel szczegółowy B: Doskonalenie systemu ochrony przyrody. Cel szczegółowy C: Zachowanie i przywracanie siedlisk przyrodniczych oraz populacji zagrożonych gatunków. Cel szczegółowy D: Utrzymanie i odbudowa funkcji ekosystemów będących źródłem usług dla człowieka. Cel szczegółowy E: Zwiększenie integracji działalności sektorów gospodarki z celami ochrony różnorodności biologicznej. Cel szczegółowy F: Ograniczanie zagrożeń wynikających ze zmian klimatu oraz presji ze strony gatunków inwazyjnych. Cel szczegółowy G: Zwiększenie udziału Polski na forum międzynarodowym w zakresie ochrony różnorodności biologicznej.	P2. FUNDUSZE DLA ŚRODOWISKA WARMII I MAZUR P2(vii). Wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia. 2.9. FUNDUSZE DLA KULTURY I EKOTURYSTYKI WARMII I MAZUR P9(vi). Wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych.
Krajowy plan gospodarki odpadami 2022 (2021)	
Krajowy plan gospodarki odpadami oparty jest na hierarchii sposobów postępowania z odpadami określonymi w dyrektywie Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/98/WE z dnia 19 listopada 2008 r. w sprawie odpadów oraz uchylającej niektóre dyrektywy (Dz. Urz. UE L 312 z 22.11.2008, str. 3, z późn. zm), zgodnie z którą należy przede wszystkim zapobiegać powstawaniu odpadów, następnie zapewnić ich przygotowanie do ponownego użycia, recykling, w dalszej kolejności inne procesy odzysku, a w ostateczności unieszkodliwianie.	P2. FUNDUSZE DLA ŚRODOWISKA WARMII I MAZUR P2(vi). Wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej.
Plan Rozwoju Elektromobilności w Polsce „Energia do przyszłości” (2017)	
Cele: 1. Stworzenie warunków dla rozwoju elektromobilności Polaków 2. Rozwój przemysłu elektromobilności 3. Stabilizacja sieci elektroenergetycznej	P2. FUNDUSZE DLA ŚRODOWISKA WARMII I MAZUR P2(i).. Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych. P2(ii). Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju.

	P3. FUNDUSZE DLA ZRÓWNOWAŻONEJ MOBILNOŚCI MIEJSKIEJ NA WARMII I MAZURACH P3(viii). Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej.
Krajowa Polityka Miejska 2023 (2015)	
Cel strategiczny: wzmocnienie zdolności miast i obszarów zurbanizowanych do zrównoważonego rozwoju i tworzenia miejsc pracy oraz poprawa jakości życia mieszkańców. Cele szczegółowe: 1. Stworzenie warunków dla skutecznego, efektywnego i partnerskiego zarządzania rozwojem na obszarach miejskich, w tym w szczególności na obszarach metropolitalnych (miasto sprawne). 2. Wspieranie zrównoważonego rozwoju ośrodków miejskich, w tym przeciwdziałanie negatywnym zjawiskom niekontrolowanej suburbanizacji (miasto zwarte i zrównoważone). 3. Odbudowa zdolności do rozwoju poprzez rewitalizację zdegradowanych społecznie, ekonomicznie i fizycznie obszarów miejskich (miasto spójne). 4. Poprawa konkurencyjności i zdolności głównych ośrodków miejskich do kreowania rozwoju, wzrostu i zatrudnienia (miasto konkurencyjne). 5. Wspomaganie rozwoju subregionalnych i lokalnych ośrodków miejskich, przede wszystkim na obszarach problemowych polityki regionalnej (w tym na niektórych obszarach wiejskich) poprzez wzmocnienie ich funkcji oraz przeciwdziałanie ich upadkowi ekonomicznemu (miasto silne).	P1. FUNDUSZE DLA GOSPODARKI WARMII I MAZUR P1(i). Rozwijanie i wzmocnianie zdolności badawczych i innowacyjnych oraz wykorzystywanie zaawansowanych technologii. P1(iv). Rozwijanie umiejętności w zakresie inteligentnej specjalizacji, transformacji przemysłowej i przedsiębiorczości. P2. FUNDUSZE DLA ŚRODOWISKA WARMII I MAZUR P2(i). Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych. P2(ii). Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju. P2(iv). Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego. P2(vii). Wzmocnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia. P3. FUNDUSZE DLA ZRÓWNOWAŻONEJ MOBILNOŚCI MIEJSKIEJ NA WARMII I MAZURACH P3(viii). Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej. P4. FUNDUSZE DLA TRANSPORTU NA WARMII I MAZURACH P4(ii). Rozwój i udoskonalanie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawę dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej. P10. FUNDUSZE DLA REWITALIZACJI OBSZARÓW MIEJSKICH WARMII I MAZUR P10(i). Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich.

Program ochrony środowiska województwa warmińsko-mazurskiego do roku 2030 (2021)

Cele:

- Poprawa jakości powietrza przy zapewnieniu bezpieczeństwa energetycznego w kontekście zmian klimatu
- Poprawa klimatu akustycznego w województwie warmińsko-mazurskim
- Ochrona przed polami elektromagnetycznymi
- Osiągnięcie celów środowiskowych dla jednolitych części wód powierzchniowych (JCWP) – rzecznych, jeziornych, przejściowych i jednolitych części wód podziemnych (JCWPd)
- Ochrona przed niedoborami wody i powodzią poprzez zwiększenie zasobów dyspozycyjnych wodnych i zmniejszenie ryzyka powodziowego
- Prowadzenie racjonalnej gospodarki wodno-ściekowej
- Racjonalne gospodarowanie zasobami geologicznymi
- Ochrona gleb przed negatywnym oddziaływaniem antropogenicznym, erozją oraz niekorzystnymi zmianami klimatu
- Gospodarowanie odpadami zgodnie z hierarchią sposobów postępowania z odpadami, uwzględniając zrównoważony rozwój województwa warmińsko-mazurskiego
- Ochrona różnorodności biologicznej oraz krajobrazowej
- Prowadzenie trwale zrównoważonej gospodarki leśnej
- Zwiększanie lesistości
- Ograniczenie ryzyka wystąpienia poważnych awarii oraz minimalizacja ich skutków

P2. FUNDUSZE DLA ŚRODOWISKA WARMII I MAZUR

P2(i). Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych.

P2(ii). Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju.

P2(iv). Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego.

P2(v). Wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej.

P2(vi). Wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej.

P2(vii). Wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia.

P3. FUNDUSZE DLA ZRÓWNOWAŻONEJ MOBILNOŚCI MIEJSKIEJ NA WARMII I MAZURACH

P3(viii). Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej.

P4. FUNDUSZE DLA TRANSPORTU NA WARMII I MAZURACH

P4(ii). Rozwój i udoskonalanie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawę dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej.

2.9. FUNDUSZE DLA KULTURY I EKOTURYSTYKI WARMII I MAZUR

P9(vi). Wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych.

P10. FUNDUSZE DLA REWITALIZACJI OBSZARÓW MIEJSKICH WARMII I MAZUR

P10(i). Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich.

Plan gospodarki odpadami dla województwa warmińsko-mazurskiego na lata 2016-2022 (2016)

Cele główne:

- utrzymanie tendencji oddzielenia wzrostu ilości wytwarzanych odpadów od wzrostu gospodarczego kraju wyrażonego w PKB,

P2. FUNDUSZE DLA ŚRODOWISKA WARMII I MAZUR

P2(vi). Wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej.

- minimalizacja ilości wytwarzanych odpadów, w szczególności niebezpiecznych,- ograniczenie marnotrawstwa żywności,- ograniczenie uciążliwości odpadów dla środowiska, poprzez działania na etapach wydobycia surowców, produkcji i konsumpcji,- wysoki poziom selektywnego zbierania odpadów, głównie odpadów niebezpiecznych i odpadów przeznaczonych do recyklingu,- wysoki poziom ponownego użycia produktów,- wysoki udział odzysku, w tym w szczególności recyklingu,- składowanie odpadów ograniczone do minimum,- remediacja terenów zanieczyszczonych oraz rekultywacja terenów zdegradowanych, w tym nielegalnych i nieczynnych składowisk odpadów,- wyeliminowanie praktyk nielegalnego postępowania z odpadami,- wysoka świadomość ekologiczna mieszkańców województwa.	